KAÇAK YAMIN

haziran 2004 / Sayı:14 2.500.000 tl. kdv dahil kacak@leman.com.tr

Deutschland 3.40 EUR Osterrich 3.50 EUR Schweiz 6.50 CHF
Nederland 3.50 EUR Belgique 3.50 EUR France 3.50 EUR

ISSN 1304-1037-0-6

Kıbrıs 2.750.000 tl.

LeMan Dergi Grubu

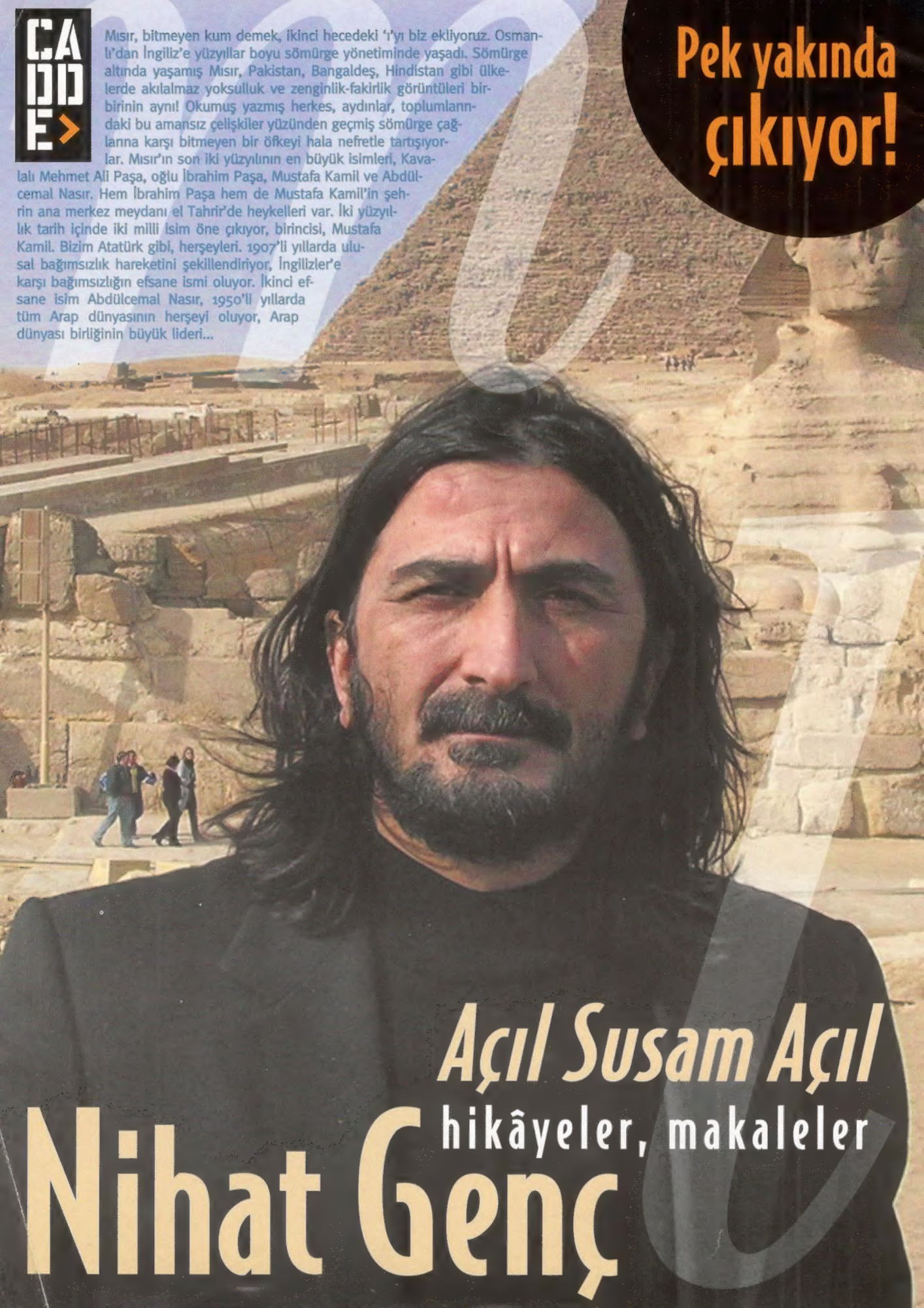

Pek yakında çıkıyor!

Mısır, bitmeyen kum demek, ikinci hecedeki 'ı'yı biz ekliyoruz. Osmanlı'dan İngiliz'e yüzyıllar boyu sömürge yönetiminde yaşadı. Sömürge altında yaşamış Mısır, Pakistan, Bangaldeş, Hindistan gibi ülkelerde akılalmaz yoksulluk ve zenginlik-fakirlik görüntüleri birbirinin aynı! Okumuş yazmış herkes, aydınlar, toplumlarındaki bu amansız çelişkiler yüzünden geçmiş sömürge çağlarına karşı bitmeyen bir öfkeyi hala nefretle tartışıyorlar. Mısır'ın son iki yüzyılının en büyük isimleri, Kavalalı Mehmet Ali Paşa, oğlu İbrahim Paşa, Mustafa Kamil ve Abdülcemal Nasır. Hem İbrahim Paşa hem de Mustafa Kamil'in şehrin ana merkez meydanı el Tahrir'de heykelleri var. İki yüzyıllık tarih içinde iki milli isim öne çıkıyor, birincisi, Mustafa Kamil. Bizim Atatürk gibi, herşeyleri. 1907'li yıllarda ulusal bağımsızlık hareketini şekillendiriyor, İngilizler'e karşı bağımsızlığın efsane ismi oluyor. İkinci efsane isim Abdülcemal Nasır, 1950'li yıllarda tüm Arap dünyasının herşeyi oluyor, Arap dünyası birliğinin büyük lideri...

Açıl Susam Açıl

hikâyeler, makaleler

Nihat Genç

"Gerçeği tattım acıydı" demiş eskilerden bir şair.

Günümüz dünyası **"canlandırma"** üzerinde yürüyor. Şairler canlandırma yaşanmasın diye yazdılar, söylediler. Bu ne demektir? Şöyle açıklanabilir; yaşananın hakikat duygusuna ulaşırken katettiği kısacık sarp yolda taklid ile ona müdahale etmek. Siz televizyonların **"reality"**, yani **"olduğu gibi"** dediğine bakmayın. Aslında **"olduğu kadar"** ya da **"bize göre"**dir yapılan.

Micheal More sanat düzeyini yükselttiği belgesel haberciliğinde canlandırmaya *kontur* çekiyor. Çünkü hakikat kirlenirse, bulanıklaşırsa görsel adalet bile kalmaz. Herkes mutsuz, herkes kimliksiz, herkes arzu içinde şaşkın...

Edebiyatın gerçeği hakikat duygusunu elde tutmalı.

"Acı gerçek" bizde eleştiriye yakışır. Geç bile kalındı...

kacak@leman.com.tr

Sayı: 14 - Haziran 2004 / Ayda bir yayımlanır.

Sahibi: LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün
Yayın Yönetmeni: Tuncay Akgün **Yayın Danışmanı:** Adnan Özer adnanozer57@hotmail.com **Editör:** Aslan Özdemir aslanozdemir@leman.com.tr
Sorumlu Yazışleri Müdürü: Ayhan Erdoğan **Genel Tasarım:** Mithat Çınar **Grafik Tasarım:** Tanzer Ercanpolat **Fotoğraflar:** Sinan Göksel
Dizgi: Nurgül Sedef Kıran **Düzelti:** Hüseyin Kıran **Müessese Müdürü:** Ali Yavuz **Satış Müdürü:** Cengiz Kocalı **Baskı Sorumlusu:** Tanju Kirte
Abone-Reklam: Sevinç Selvi

Tel: 0212 - 292 94 50 - 292 95 51 (4 Hat) - **Fax:** 0212 - 292 44 91 **Abonelik için Tel:** 0212 - 292 94 50/119
Adres: Firuzağa Mahallesi, Defterdar Yokuşu No: 47 Beyoğlu / İstanbul **Baskı:** LeMan Matbaası **Tel:** 0212 - 858 00 93 (Pbx) **Dağıtım:** BBD Merkez

içindekiler

Ropörtaj

>Ötekileri seyretmek

>Çalan aşksa

>filistin dosyası

05 adnan özer

>düzenli seks yapan ırmaklar kabilesi

küçük iskender

>Roman gibi bir yaşamın ilk sayfaları

kürşad oğuz

Robert Louis
Stevenson

Merhaba/3
Adnan Özer/4
Filistin dosyası/Adnan Özer/5
Ertuğrul; bir nazlı gemi/İskender Pala/8
Selim İleri (Röp.)/10
Ötekileri seyretmek/Paulo Coelho/16
Çevirmenlik zor zanaat/17
Tanıklıklar/Salih Bolat/23
Kabr-i Nazım'ı ziyaret/Ahmet Çelikkol/24
Kaçak Dosya/Mehmet Ergün/25
Olaylar ve şekiller/Aslan Özdemir/30
Demokratik aklın eleştirisine doğru/Oktay Taftalı/32
Pedro Shimose/34
Düş KUrgusu/Atilla Birkiye/36
Almanya Haber/Gültekin Emre/35
Kaçak Yazar/Hasine Şen/38
Düzenli seks yapan ırmaklar kabilesi/küçük İskender/40
Dünya Edebiyatında Hz. İsa.../Rüstem Aslan/42
Cehaletin bitirdiği yaşamlar/Nena Çalidis/47
Bremen'de aşk, daha bir aşk/Nafer Ermiş/48
Gramafonlu Kahve/Tahir Abacı/50
İzmir İmbatı/Savaş Ünlü/53
Robert Louis Stevenson/Kürşad Oğuz/54
Kütüphaneye yolunuz düşer mi?/Bülent Karakaş/58
Tozlu Raflar/Faruk Kaya/58
Berrin Karakaş (Röp.)/62
Düzce Notları/Sabri Özdemir/65
Fotoğraf ve yazı/Aslı Erdoğan/58
Yaratıcı sanatçılık ve kadın şairler/Yusuf Alper/68
(Hayatlarında) ilk kez yazdılar/70
Kaçak Aktif/72
Kanat Alıştıranlar/74
Çalan aşksa/Yazan: Aslan Özdemir-Çizen: Ceylanus/76
Kaçak şiir/Ertan Yılmaz/77
Tersten Okuma/Yahya Kebir/78

merhaba

kaçakgündem

İyi seçimlerin, iyi işlerin haberini vermek keyifdir. (Ayrıca bu Kaçak okurlarının da hakkı.)Yazarımız İskender Pala İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanı oldu. Program, bütçe nedir, bilmiyoruz ama İstanbul'un kültür işleri için iyi bir seçim. Sevgili hocamızın bu görevi kabul etmesine doğrusu biz de sevinndik. Kendisini kutluyoruz. Dileriz bu "şehr-i İstanbul" da hoş bir seda bırakır. Onun bir taşına ve mülklerine feda olacağını ondan iyi kim bilecek?..

Metin Kaçan senaryo yazma işini ciddiye almış durumda. Levent Kazak ile "O şimdi Mahpus" filminin senaryosunu yazıyor. İkili bir de "yaz okulu" açmışlar, senaryo, oyun yazma teknikleri üzerine seminer veriyorlarmış. Tabii İstanbul'dan uzaklarda, sakin kafa ile. Metin Kaçan da 'eğitim şart' diyenlerden. Doğrusu onun verdiği seminerleri merak ediyoruz. Kaçan sözel olarak da büyük anlatıcıdır.

Levent Erseven çoğumuzun gönlündeki işi yapıyor, bir çiftlik kurdu, besicilik, süt inekçiliği ile meşgul. Yılların yayıncısı Erseven bu şahane kaçışıyla huzura erecekti, ama yayıncılığın getirdiği belalar bir türlü yakasını bırakmıyor. Yayımladığı kitaplardan dolayı hakkında tam beş dava açılmış. Erseven geçtiğimiz günlerde sünni yem araştırması için İstanbul'daydı. Kaçak Yayın'a uğramadan geçmedi. Hakkı olarak dert yandı, bu devirde böyle yasaklamalar, ceza baskısı olacak iş değildi. Erseven en çok yapılan kitap eleştirilerine üzülüyor. Hürriyet yazarı Sefa Kaplan'ın eleştirisi onu oldukça hüzünlendirmiş. Elçiye zeval olmaz.

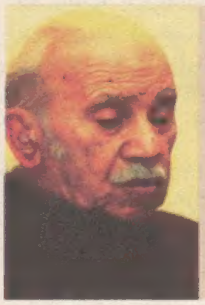

Türk Edebiyatı'nın 20. yüzyıldaki klasiklerinden birini de **Vedat Türkali**'nin kaleminden okuruz. Edebiyat kamuoyunun kabul ettiği bir şeydir bu; **"Bir Gün Mutlaka"** adlı romandan söz ediyoruz. Duayen yazarımız son romanını bitirmek üzereyken bir talihsizliğe uğradı ve belinden rahatsızlandı. Kaçak, kendisine acil şifalar dilerken bir yandan da azarı hak ettiğini biliyor çünkü büyük ustayı ziyaret edemedi. Ama onun 85. yaşı kutlaması için oradaydı. Kutlamada önemli bir haber vardı: Bu yıl Vedat Türkali yılı ilan edildi. Öğretmen, Sinemacı ve edebiyatçı Vedat Türkali'nin yazarlığını keşfetmek için bu iyi bir sebep...

Pulp Fiction

Derya Sayın

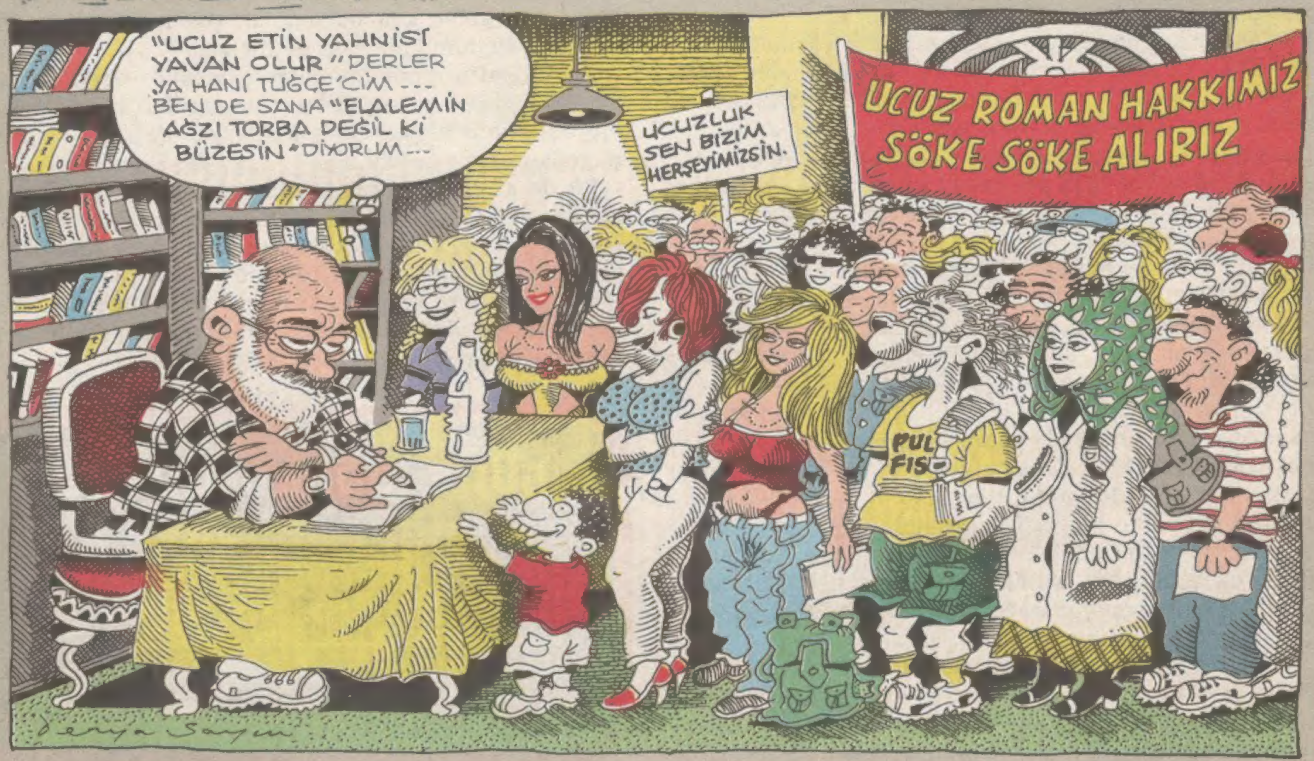

adnan özer

Popüler yazarın hırsızlığı

Cervantes'in döneminde piyes ve veciz yazarı Lope de Vega popülerdi. 1800 dolayında komedi ve 400 kadar da tek perdelik tiyatro yazmış olduğu söylenir.

Lope de Vega bir meşhur olarak yaşadı meşhur olarak öldü. Şan, şöhret, para ganiydi, ama sonraları o, rahipliği seçti. Bu zat dünyanın ilk popüler yazarıydı belki de.

Gelelim Cervantes'e; bizimki La Mancha'da vakıf binalarının kiralarını toplayıp kiliseye teslim edeyim derken - o zamanlar böyle bir işte çalışıyordu- eşrafın gammazlamasıyla hapsi boyluyor. Şehrin ileri gelenlerini hicveden şiirler de yazmış ya... 1598 ile 1602 yılları arasında bir hücrede hapis yatıyor Cervantes. Don Quijote (Don Kişot)'yi orada tasarladığı söylenir. Neyse, tarih bu, geçelim, Don Quijote yayımlanır, şan, şöhret, para gene yok. Aradan on yıl geçer, eseri ard arda altı yayınevi yayınlar. Gene yok, gene yok. Bizimki çilekeş ya, ikinci bölümü yazmaktadır, ölümünden iki yıl önce.

1614 yazında Tarragona şehrinde bir kitap çıkar, adı şudur: "La Manchalı Asilzade Don Quijote'nin İkinci Kısmı." Yazar olarak "Alonso Fernandez de Avellaneda" adı vardır. Bu şahsın adına başka hiçbir eserde rastlanmaz. Günahını almayalım ama bu işi Lope de Vega'nın yaptığı söylenir.

Niye söylenir, çünkü üstad bu kıvrık burunlu dahiyi hep kıskanmaktadır. Yaptı ya da yapmadı, biz ne İspanyoluz ne de derin edebiyat tarihçisi. Anlatmak istediğimiz şu, kahredici popülerlikte bir yazar, geleceğin çok, en çok okunacak yazarını görmüştür.

Cervantes ömrünün son aylarına kadar yoksuldu. Popüler bir yazar onun hayatını çalmıştı. Bu böyledir, popüler yazarlar başka yazarların hayatından çalarak varlık edinirler. Çocukken şu bilince ermiştim, şimdi birilerine fazlaca naif gelebilir, zengin çocukları sadece zengin değillerdi, bizden çalınmış bir hayatı hayatlarına katıyorlardı. Bisiklete onlar biniyor, sörfü onlar yapıyor, kızlarla onlar gezip tozuyorlardı.

Popüler yazarlar hırsızdır. Sadece edebiyatın hırsızı olsalar iyi, bizim hayatımızın da hırsızıdır onlar. Bu hırsızlıklarını örtmek için de yaygara yaparlar, yapmak zorundadırlar. Onlar fazla solcu, fazla cinsel, fazla ahlâkçı, meddah, küfürbaz, fazla ezik, fazla başkaldıran vs.

Ama onlar sahici bir eserin taklid ikinci kısmını yazarlar sadece. Kitle onları sever, ayılır bayılır.

Peki bu ilgi niyedir? Onu da söyleyelim; herkesin içinde bir çalma dürtüsü vardır, başkalarının hayatından çalma. Bu en rezilane incelikli hırsızlıktır. Kitle buna tapar, kalbinden yakalanır çünkü, içindeki rezillikten yakalanır.

Peki çok satan, çok okunan tüm yazarlar böyle midir? Bir kere çok okunan yazar ile popüler yazar aynı şey değildir. Çok satan ile popüler olan yazar bile aynı şey değildir. Peki bu nasıl bir şey? Şöyle bir şey: Çok okunan - bir kere o, okunandır-, yaygın olarak okunan yazar popüler yazar kadar kısa sürede alınıp okurda nesneleşmiş- (Bu nesneleşme işi önemli, çünkü, gelişkin sektörel yayıncılığın ürünleri olan kitaplarda kalıbına sığmaz bir 'kullanım değeri' vardır; sosyal, psikolojik, modalaşma vb. Kitabı kullanırsınız, o kitabı edinmekle eriştiğiniz konumu kullanırsınız. Hava atarsınız, kendinizi yatıştırırsınız, çevreye mesaj verirsiniz, falan... Çok satan yazar da her zaman popüler yazar değildir. Kitap ile toplum arasında ihtiyacın belirdiği bir denklem vardır. Ona göre bazı yazarlar çok satabilirler. Bazı konu ve temalar yeri gelir çok satabilirler. Ama bu popülerlik demek değildir.

Peki nedir o zaman bu popülerlik?! Hasan Bülent Kahraman bu konuda epeyi kalem oynattı, sevgili arkadaşım Zeki Coşkun da, başkaları da var, kuram üstüne kuram, çözümleme üstüne çözümleme. Biz başa dönüyoruz; hayat çalandır popüler! Nerde aynı inançta, aynı yetenekte, aynı konseptte iki yazar varsa ve bunlardan birinin kitapları çok satıyorsa ordadır popülerlik, biri ötekinin hayatını çalmıştır. Kitle bunu kan kokusu alan hayvanlar gibi hisseder. Çalınmış hayat şölenine koşar. O, kibirli, şuyum buyum havasındaki yazar aptalı da zanneder ki, öbürü bir şeyleri eksik yapıyordur. Hayır, o fazladan yapıyordur. Kimse çıkıp da şunu sormaz; bütün toplumlar edebiyata karşı dekadans içindedir, daha çok eğlenceliği, kışkırtanı, maymunluk yapanı, canlı kalkan olanı, tetikçi olanı, homo ereticus olanı tercih eder, e öyleyse ne çok okunması, ne çok satması...?

Popüler yazar hırsızlığını yaparken bir karartma uygular. Vicdanları baskı altına alan bir karartmadır bu. Çok ağlar, çok güler, çok hüzünlenir, çok teşhir eder, kimlik arayışını canhıraş bir hale getirir vb.

Bunu tiyatroculaların 'minimal oyunculuk' dediği empatik tarzı kullanarak yapar. Şirindir, acınasıdır, hayran edicidir, erotiktir, karizmatiktir... Ve bunlar ne ideolojik ne de pedagojiktir. Öyle sanılır.

Bir de az satan popüler yazar türü vardır. Peki o nasıl bir karartma uygular? Metin tapıncını yaymaya çalışır o da. Diğer popülerler ile köken düşmanlığına varan kavgası vardır. Onları banal ve çekilmez bulur.

Bağdat hırsızı, gönül hırsızı deyimlerini bilirsiniz. Popüler yazar ise vicdan hırsızıdır. Etrafınızdan var mı onlardan, bir bakın...

şiirle dönen dünya

boğulduğum bir su daha var
gövdemi senin kıyına atar

Akif Kurtuluş'un henüz yayımlanmamış şiirinden

filistin dosyası

İsrailli entellektüellerin "insanileşme" mücadelesi

Birlikte yaşama iradesinin oluşması için belki de daha çok kan dökülmesi gerekecek!

adnan özer

İsrailli tarihçi İlan Pappe bir seri konferans için gittiği Amerika'da Filistin-İsrail uyuşmazlığı için ahlâki öneriler getirdi

İlan Pappe

"Birlikte yaşamaktan başka çıkış yolunun olmadığına ikna olunması için yeterli sayıda ölü verilmemiş durumda." Bu sözler İsrailli tarihçi İlan Pappe'den geliyor. 50 yaşındaki tarihçi ne istiyor, daha çok ölüm mü? İsrail-Filistin uyuşmazlığında barış ve birlikte yaşama projeleri için bile kandan bahsediliyor.

İlan Pappe İsrail hükümetini en ciddi şekilde eleştiren saygın bir isim, Hayfa Sosyal Bilimler Fakültesi'nde tarih profesörü. Pappe, *postsionist* tarihçiler okulundan geliyor. Yahudi bilim adamı bu okulun da aşılması vaktinin geldiğini söylüyor. Ona göre barış adına bile olsa geriye dönülmemeli, geride kalanlara takılıp kalınmamalı çünkü geride kan ve kinin başlangıcı var, durakları var; birinci ve ikinci *intifada* var.

İlan Pappe şu günlerde Amerika ve Avrupa'da İsrail-Filistin uyuşmazlığının çözümü için yeni bir bakış açısı gerektiğini anlatmak üzere konuşmalar yapıyor. Tarihçilerin objektif olmalarının bu dehşetli sorunda pek bir anlamı olmadığını söyleyen Pappe'ye göre, tarihçilerin ahlâki davranması gerektiğini ekliyor. Ona göre tarihte ahlâk aranmalı.

Bu İsrail'de, yeni bir bakış açısı. Bunu paylaşan küçük de olsa bir grup tarihçi var İsrail'de.

Gerçekten yeni bir bakış açısı. Bunun sorunun çözümünde ne etkisi olabilir, felsefi bir bakış nihayetinde, diye soranlar olacaktır. Fakat İsrail devletinin Filistin politikasını değiştirmesi için tek umut ışığı burada gibi görünüyor. Birbirine karşı katılaşmış, ***'taş duvar olmuş'*** toplumlarda objektif olmak bir işe yaramıyor, bazı konularda alttan almak, yumuşak ve sarıcı davranmak da gerekiyor. İlan Pappe'nin ahlâklı olmaktan kastı sanıyorum ki bu; iyiniyet, güzel huy politik diplomaside zaaf gibi görünebilir, ama olsun, geçerli tek ilke insanîliktir.

İlan Pappe'ye dönersek; iyiniyetli, sarıcı olmak üç meyve verebilir, bunlar da sorunu çözecek üç anahtardır:

1) İsrailliler, 1948'in sonunda etnik temizliğin başladığını kabul edebilirler. (Bilindiği üzere İsrail devletinin kurulduğu tarihtir. Devletin kuruluşu, bir yıl sonra etnik ayrımcılığı başlatan sürece yol açmıştır.)

2) Bu etnik temizliğin sorumluluğunun İsrail tarafından üstlenilmesi.

3) Arap ve Yahudi cemaatlerinin geleceğin Orta-Doğu'sunun bir parçası olacağının kabul edilmesi.

Dileyelim tarih alanında açılacak bir çatlak umut ışığının sızmasına yol açar.

İsrailli edebiyat ve sanatçılar arasında bu 'ahlâkilik' daha önce başlamıştı. Ünlü "Getto" oynununun da yazarı olan **Joshua Sobol** "Büyük Sessizlik" adlı romanında sağır ve dilsiz ihtiyar bir Yahudi'nin 'gözünden', Filistin-İsrail uyuşmazlığına ve çatışmalarına bakar... İsrail devletinin politikalarına öteden beri muhalif **Amos Oz**, romanlarla yetinmez deneler kaleme alır. **David Grossman** da öyledir. Piyanist besteci **Daniel Barenboim**, aktör ve yönetmen

Ben Gorion, İsrail Devleti'nin kuruluşunu ilan ediyor (1948).

Guiliano Mer Hamis, akademisyen yazarlar **Menehem Klein** ve **Edy Kaufman** diğer muhalif sesler arasında önde gelirler.

Bu yazı bir inceleme yazısı olmadığından isimleri

anıp, gereken bilgileri veremiyoruz. Ama okur İsrail'de Yahudi cemaatinin içinde az da olsa insanileşme yolunda güçlü pasifist muhaliflerin olduğunu bilmeli.

Pappe konuşuyor:

"-İsrail'de değişim için herhangi bir güç yok, en acısı- işe yarayacak tek güç dışarıdan gelecek baskı. Bu baskı işgale son verecek yaptırımlar içerebilir. İsrail'in iki seçimi var: Ya intihar eylemleri ya da yaptırımlar. Ben yaptırımları tercih ediyorum. İntihar eylemlerine inanmıyorum. Yaptırımları daha çok Amerika yapmalı. Önce işgali durduracak yaptırımlar. Amerika'daki konferanslarımdan birinde, Ohio'da bir imam bana şöyle dedi: "Konuşmamız on intihar eyleminden daha güzel, çünkü daha çok verim alınabilir.

-Boykotlar bireysel değil, kurumsal olmalı. Bu bir ceza olarak değil, mesaj olarak algılanmalı. Biliyorum ki İsrail feci şeylere hazırlanıyor; daha çok etnik temizlik, daha çok katletme, daha çok devlet terörü. İsrailliler öyle bir hipotez koyuyorlar ki, bir beyaz sayfa açmak istiyorlar; o da Filistin'de hiçbir Filistinli'nin kalmadığı bir beyaz sayfa."

AMOS OZ

1939 Kudüs doğumlu Amos Oz edebiyatın, şiddetin ve hoşgörüsüzlüğün defedilmesi için anahtar olduğunu söylüyor. Amos Oz birinci 'İntifa'da çocuktu. Kitaplar ona hayatta yalnızca ak ve karanın olmadığını göstermiş. "Fanatizme Karşı" deneme kitabı önemli.

DANIEL BARENBOİM

1942 yılında Yahudi göçmen bir ailenin çocuğu olarak Buenos Aires'de doğdu. Doğumdan on yıl sonra aile İsrail'e geri döndü. Barenboim, Edward W. Said ile konser verdi. Düet yaptılar. Birlikte kitap yazdılar: "Paralellikler ve paradokslar"

Bu sanatsal çıkışları onlara Asturiass Prensliği 2002 Ödülü'nü kazandırdı. Barenboim müzik yaparak dünyanın yeni düzenini sorguluyor.

BULUŞMA

Nisan ayı sonlarında İsrailli ve Filistinli 18 entellektüel Barcelona'da buluştular. Edy Kaufman, Riad Malki, Walid Salem ve Menahem Klein aralarından bazıları.

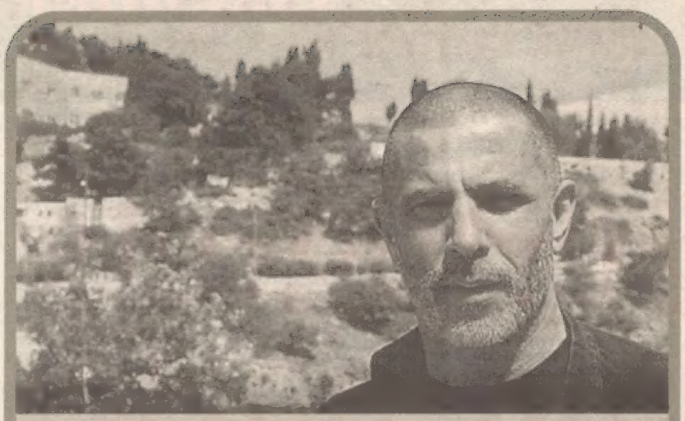

Sarsıcı belgesel 'Avna Çocukları'nın yönetmeninden acı dolu bir imge: "Ben insani intihar eylemcisiyim".

GUİLİANO MER HAMİS

43 yaşındaki ünlü İsrailli aktör ve yönetmen, Filistinli çocukların yaşamlarına eğilen "Avna Çocukları" isimli belgeseli ile ülkesinde sevilmeyen adam oldu. Annesi Yahudi, babası Arap olan sanatçı, "Kamera Filistinlilerin en güçlü silahı" diyor. Ona göre yeni *İntifada* kamera aracılığıyla gerçekleşecek. Hamis, filmini ekipsiz, rehbersiz çekti. Annesinin görevli olduğu okuldaki çocuklara çevirdi kamerasını. El Aksa Tugayları ve İsrail askerleri arasında süren çalışma, toplam 115 saatte tamamlandı. Hamis, "Ben insanî intihar eylemcisiyim," diyor.

"26 Ekim 2001 de, öğleden sonra 4 sularında Dubai televizyonunu izliyordum, bir çocuğun intihar eylemcisi olarak düştüğünü gördüm. Onu tanıyordum. Yenin'de, annemin okulunda tiyatro çalışmıştı."

Amos Oz

Daniel Barenboim

David Grossman

Menahem Klein

iskender pala

Ertuğrul: bir nazlı gemi...

1889 yılının bahar ve yaz aylarında İstanbul sokaklarında şu türkü sık sık söylenmekteydi:

Besmeleyle Ertuğrul'um demir aldı
Hep ahâli sahillerde baka kaldı
Çoluk çocuğun feryadı arşa vardı
Hak selâmet vere şanlı Ertuğrul'a

Üç direkli fırkateyndir gemimiz
Kimimiz bekarız, evli kimimiz
Gayret edin çocuklar Capon yolumuz
Hak selâmet vere şanlı Ertuğrul'a

*

1864 yılında Abdülaziz Han tarafından İstanbul tersanesinde sülün gibi bir gemi inşa ettirilmişti. Osmanlı bahriyesindeki bir geleneğe göre, inşa edilen yahut satın alınan en güzel gemilere sultanların adı verilirdi. Bu gemiye de Osmanlı devletinin kurucusu Osman Gazi'nin atasının adını koydular: Ertuğrul.

Ertuğrul, 80 m. uzunluğunda, 18 m. genişliğinde, üç direkli, buhar makinası ve yelken ile müteharrik olup çeyrek asır Türk sularında yürekleri kabartarak dolaştı. Haliç'te demirlediği zaman ona bakanlar nazar değmesin diye Maşallah çekerlermiş. Yelkenlerini açtığı zaman suda bir ince çizgi bırakarak gidişi, hattatların keşidelerine benzetilir, o sefere çıktığında halk sahillere dökülürmüş.

Ama Ertuğrul'un talihi yelkenleri kadar açık çıkmadı. Japon sularına ilk giden Türk gemisi oldu ama geri dönemedi. Hikâyesi pek hazindir.

1887 yılında İstanbul'a bir Japon heyeti gelir. O yıllarda tıpkı bizim gibi Japonlar da bir Tanzimat yaşıyor ve bu vesile ile batıya açılmak için muhtelif ülkelere heyetler gönderiyorlardı. Sultan Abdülhamid, gelen bu heyete karşılık Japonya'ya mukabil heyet gönderme fikrindeydi. Böylece doğudaki müslüman devletlere de mesaj gönderilecek, hilâfetin gücü tazelenecek, ittihad-ı İslam fikri ihyâ olunacaktı. Bir nevi güç gösterisi olacak bu seyahati öyle bir düzenlemek gerekiyordu ki hem Rusya, hem de batılı ülkeler ses çıkaramasınlar. Bunun için o dönemde bir okul gemisi durumunda olan Ertuğrul seçildi. Ne var ki Ertuğrul da o dönemin diğer gemileri gibi uzun yıllar Haliç'te yatmış, teknesi gittikçe eskimiş, yelkenleri eprimiş, kazanı pas tutma noktasına gelmişti. Hakkında hazırlanan olumsuz raporlara rağmen zamanın bahriye nazırı Japonya'ya Ertuğrul'un gönderilmesinde ısrar etti ve damadı Miralay Osman Bey'i gemi kumandanı tayin edip hazırlıkları başlattı.

14 Temmuz 1889 günü mızıkalar,

Ey gaziler yol göründü yine gamlı serime marşını çalarken, Ertuğrul'a el sallayanlar onu sevinç ve hasret gözyaşlarıyla uğurluyorlardı. Nasıl sevinilmesindi ki, gemi boyanmış, gelin gibi süslenmişti. Japon imparatoruna sunulacak hediyeler, murassa nişanlar, antika kılıçlar sandık sandık yüklenmişti. Bu, uzun yıllardır devlet gücünü temaşa etmemiş Osmanlı evlatlarında bir milli heyecanın uyanışını simgeliyordu. Gemide vazife alanların neredeyse tamamı gönüllüler arasından seçilmişti. Kaptandan, çarkçıbaşıya, gemi imamından katibe, vak'anüvisten hekime, gemide 54 subay 622 er ve erbaş ile 5 de başıbozuk olmak üzere toplam 681 kişi vardı. O gün geminin demir aldığı Cibali'den Sarayburnu'na kadar "Padişahım çok yaşa!" alkışını okuyarak gelip Ertuğrul'a el sallayanlar ne yazık ki bunlardan yalnızca 69'unun geri döneceğinden habersizdiler. Tam 621 şehid.

Ertuğrul, Ahırkapı açıklarında yelkenlerini açıp süzülerek Marmara ufuklarında gözden kaybolduğunda İstanbul kasvetli bir temmuz akşamına bürünüyordu.

Uzatmayalım, gemiden 30 Temmuz'da gelen ilk haber hayal kırıklıklarının başlangıcı oldu. Ertuğrul Süveyş kanalını geçerken karaya oturmuş, dümeni kırılmıştı. Eylül sonlarına kadar Süveyş'te havuzlanıp 15 Kasım'da Singapur'a vardı. Burada Miralay Osman Bey mirlivâlığa (tuğamiral) terfi ettiğini öğrendi, ama buna pek sevinemedi. Çünki bu defa da geminin kazanı arızalanmıştı. Kış Singapur'da geçirilerek 7 Haziran 1890'da Yokohama limanına varılabildi. Osman Paşa Tokyo'ya buradan trenle gidip imparator tarafından kabul edildi ve padişah adına ona murassa Osmanlı imtiyaz nişanını taktı.

Ertuğrul Japonya'da üç ay kaldı. Her yerde büyük ilgi görüyor, o yıllarda batı karşısında aynı kaderi paylaşan Japonların dost bakışlarıyla selamlanıyordu. Türk-Japon dostluğu tesis edilmişti.

Geri dönme zamanı gelmiş de geçiyordu. İstanbul'dan Amiral Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa kesin dönüş emrini vermişti. Japon yetkililerin Osman Paşa'ya, eylülde Japon sularının tekin olmadığını, fırtınaların ard arda yaşandığını bildirmeleri, hatta bir tayfunun yaklaşmakta olduğunu söylemeleri kâr etmedi ve emir demiri kesti.

Günlerden 15 Eylül idi. Yokohama'dan Bismillah vira denildi. Ertesi gün geminin grandi direği (baştan ikinci direk) çöktü, çarmıklar boşaldı, derken körükler su almaya başladı. Hiç vakit kaybetmeden bir limana demir atmak gerekiyordu. Ya geri Yokohama'ya dönülecek, yahut eşit uzaklıktaki Kobe'ye sığınılacaktı. Onlar ikinci yolu seçip iki gün denizle mücadele ettiler. Ümitleri, Oshima adasının güneyindeki Kashinozaki fenerini dönerek Kobe'ye varmaktı.

18 Eylül Perşembe günü fırtına daha da şiddetlenmişti. Akşama doğru geminin makina dairesi tamamen su içinde kaldı ve makinalar stop edip gemi burna doğru sürüklenmeye başladı. Artık yapacak pek bir şey kalmamıştı. Gecenin karanlığı gemiyi yutmaya hazırlanıyordu. Tekbir ve şehadet sesleri göklere yükselirken fırtına ve yağmur gemideki canları bastırıyor, göz açtırmıyordu. Sürüklenen gemi saat 21 sıralarında bütün şiddetiyle kayalara çarpıp parçalandı. Ortada Ertuğrul'dan hiç bir iz kalmamıştı. Kayalıklar sahile yakın olmakla birlikte buradan sağ çıkmak ancak Esirgeyen'in takdiriyle olabilirdi. Japon köylülerinin sahile koşup kurtarma çabaları da sonuç vermedi ve ertesi gün ancak 150 şehidin cesedi bulunabildi. Allah hepsine rahmet eylesin

Sağ kalan kazâzedeler Japon hükümetinin iki savaş gemisiyle ancak 2 Ocak 1891'de İstanbul'a gelebildiler ve büyük bir törenle karşılandılar.

Zaman içerisinde Japon hükümeti geminin battığı buruna Türk-Japon dostluğunu simgeleyen bir anıt yaptırdı. Sultan Abdülhamid Han da Yıldız Yokuşu'nda Ertuğrul şehitleri için şirin bir tekke ve cami inşa ettirdi. Bugün o semt Ertuğrul adını taşır. Japonya'daki anıt da bilâhare Türk müzesine dönüştürülür. Japonya'daki Türkler 18 Eylül'de burayı ziyaret edip Ertuğrul şehitlerinin ruhuna Fatihâ okurlar. Ama maalesef İstanbul'da bizler, onların anısını yaşatmak için Ertuğrul Camii'ne uğramayı hâlâ irtica falan zannederiz. Hatta bu semte neden Ertuğrul adı verildiğini bile unutmuşuzdur.

KARGA KOROSU
KAMİL KARLIDAĞ

İyiliği öldürebilirsiniz, ama saflığı asla...

Esra Tayük

Selim İleri

Yarın Yapayalnız isimli kitabıyla edebiyat ortamında ses getiren Selim İleri Kaçak Yayın'a konuştu...

Yarın Yapayalnız'ı okuduğumda kalbimin tam ortasına bir bıçağın saplandığını, okumaya devam ettikçe de çevrildiğini hissettim. Soprano Handan Sarp ve terzi kız Elem'in aşkını **anlatan bu kitabı okurken, iki kadın aşkını** değil, evrensel dilde aşk okuduğunuzu hissediyorsunuz. Bu aynı zamanda yazarın da kendisiyle girdiği bir iddia; işte bu nedenle ne kitabın arka kapağında, ne de tanıtımında eşcinsel bir aşk içerdiğine dair hiçbir ipucu **yok...**

Her romanına bir öncekinin 'olmadığı' gerekçesiyle başlayan Selim İleri'yi yazmakla ilgili merak ettiğim her konuda soruya boğdum. **Kendi sorularıma kendim cevap verdim. O** sadece gerekli yerlerde müdahale etti. En so**nunda bir an önce yazar olup bir an önce ünlü olmak fikrimden utandım. Yazmak emek, ama en çok sabır istiyor...**

Bizim derginin konsepti gençlerin önünü açmak, onları edebiyata kazandırmak olduğundan, size genel olarak sizinle ve son kitabınızla ilgili düşüncelerimi söylemek ve bir edebiyatçı olarak görüş ve önerilerinizi sormak istiyorum.

Öncelikle "Yarın Yapayalnız" benim kalbimi ağrıttı. Defalarca kitabı terk etmek, okumamak istedim ama sonra kendimi tutamayıp yeniden geri döndüm. Siz yazarken bu yazdığım kalp ağrıtır diyebiliyor musunuz?

Evet. Çünkü siz nasıl zaman zaman okumak istemedinizse, ben de zaman zaman bazı sabahlar kalktığım vakit yine bu kadını yazacağım, yine bu kadar acının içinde boğulacağım duygusunu duydum. O kadar ki, çok uzun yıllardan beri gece çalışmıyorum. Geceyi daha rahat şartlarda ve huzurlu geçirmek istiyorum. Ancak bu kitabın dörtte üçüne gece çalıştım. Çünkü en çok kaçamadığım zaman gece oluyordu, gündüz yine bir bahane bulup kaçıyordum. Birkaç kez bırakmayı düşündüm. Kitap bitmişti. Düzeltisi de bitmişti. Bir ara dedim bunu yayınlamamalıyım. Bu çok acı verici bir şey. ***Ama sonra sizlerden "acı duydum" gibi tepkiler gelince mutlu oldum. En azından o acının paylaşılması beni mutlu kıldı.Bundan sadistçe mutlu olduğumu itiraf etmeliyim.***

Daha önce nerede okuduğumu hatırlamıyorum, yanlış da hatırlayabilirim, şimdiden özür dilerim. Hatırladığım kadarıyla siz bu kitabı önce yaşlı bir adam ve terzi küçük kız aşkı olarak yazmayı düşünmüşsünüz, ancak sonra bundan vazgeçmişsiniz..

Evet doğru, Adam Sanat dergisindeki röportajda söylemiştim. Kız aynıydı, yine bir terzi kızdı. Hayatın başında bir kızdı. Adam evli ve yaşça ondan büyük biriydi. Ama bu roman kadar acı verici olmayacağını düşündüm. Sonuçta birtakım koşullar değişirse toplumun garipsemeyeceği bir şey olacaktı. Kısacası bir tarafı eksik kalacaktı. ***Aşk öyle acı olmalıydı ki bir taraftan bireysel tarafı ile acı olmalıydı, diğer taraftan toplumun o aşka yaklaşımdan da bir acı duyulmalıydı.***

Bunu değiştiren ikinci bir faktör ise; benim çok gençlik yıllarımda yazdığım bir senaryo vardır. Zeki Ökten yönetmişti: Bir Demet Menekşe. Aşağı yukarı oradaki konu da aynıdır. Gerçi o arada Kartal Tibet ve Hale Soygazi arasında büyük bir yaş farkı yoktur ama konu yakındır. Biraz da o ürküttü beni. Beni gerçekten seven, biraz da okumuş olan birkaç kişiyle konuştuğum vakit Bir Demet Menekşe'nin tekrarı olmayacak mı dediler.

İnanamıyorum, o senaryo sizin mi? Benim yazmakta olduğum kitabın içinde uzun uzun bahsediliyor o filmden.

Ne diyorsunuz, o kitabı hemen görmek isterim.

Yayımlanırsa gönderirim. Kitabı yazarken ve yazdıktan sonra iki kadının aşk hikayesi belli bir kitleye gider, diğerlerinin ilgisini çekmez gibi bir endişeniz oldu mu?

En büyük merakım buydu. Endişeden çok kendimle olan bir iddialaşma... ***Yazdığım, aşkta cinslerin pek fazla önem taşımadığı, kimler arasında olursa olsun aşk olarak kalacağı düşüncesiydi.*** Bu iddiayı da kaybetmediğimi düşünüyorum. Çünkü kitabı çoğu insan iki kadın diye okumadı.

Zaten bence tanıtımı da bu şekilde yapılmadı. Ben iki kadın olduğunu bilsem kadın olduğum için alırdım ama...

Ondan özellikle uzak durduk Esra. Yayıneviyle aramızda son derece dostane bir ilişki oldu. Ben bu kitabın

iki kadın olarak lanse edilmesinden inanılmaz derecede tedirginlik duyacağımı söyledim. Onlar da bunu çok büyük bir anlayışla karşıladılar.. ***Arka planda kitabın amacı, çoğunluğun hoş görüsüzlükle yaklaştığı kişilerle ilgili bir insanlık olduğunu anlatmaktı,*** bu yüzden doğru bir şey yaptığımı düşünüyorum.

Bir noktada sizinle aynı fikirde olamıyorum. Ben bunu bir aşk romanı olarak göremiyorum. Bildiğimiz aşklara zaten benzemiyor. İki kadın olmasıyla alâkalı değil tabii ama...Kadının bir aşk coşkusu yok. Okurken madem böyle şikayetçi ve mutsuzsun, git o zaman dediğim oldu. Kızı da bırak git. Gidememesinin sebebinin aşk olduğunu düşünmedim. Bu kadının sevgiye ihtiyacı var. Bunun şefkate ihtiyacı var dedim.

Kadının bir ayrılık coşkusu var. Zaten kız kadına o sevgiyi gösterdi. Kadın kompleks bir kadın herhalde. ***Zaten kadını yazarken beni en çok rahatsız eden şey böyle bir karakterin peşine düşmüş olmamdı. Çok rahatsız etti.*** Yaradılış olarak bende çok fazla olan bir taraf değil insanları böyle hor görmek... Ama onun her açıdan böyle olmasını istedim. Neydi bu dürtü tam bilmiyorum. Eleştiride ya da inceleme yazısında bilinç tam olarak harekete geçebiliyor. Ama sanat eseri bir yerden sonra sizi yönlendiriyor. Siz onu belki kuruyorsunuz ama kurduğunuz şey bir süre sonra sizi esir alıyor. Ve o karakter kendini size yazdırtıyor. Neydi, ben de tam kestiremiyorum. Ama bunun pekişmesi için ayrıca kadını bizim toplumca en az bildiğimiz bir sanat alanın temsilcisi yaptım. Opera sanatçısı. Yani orada bile uzaklık, aykırılık, mesafe olsun istedim.

Ben yazdığımda o karakteri ille de yönlendirmek istiyorum. Ben yazsam o kadını öyle serbest bırakamazdım. Bununla yaşamak nasıl bir duygu?

Şöyle oluyor, gençsiniz. Gençlikte insan yaratmaya çalıştığı kişileri kendi yönlendiriyor. Hatta onlar bir son bile biçiyor. Ama belli bir yaştan sonra yazı öne geçiyor. Yazı size neyi yazdırtırsa onun artık esiri oluyorsunuz.

Teknik mi, tecrübe mi, neyin sonucu bu?

Teknikten uzaklaşıyorsunuz bir anlamda, belki tecrübe ağır basmaya başlıyor. Teknik zaten sizin bilinçaltınıza yerleşmiş oluyor artık, teknikle uğraşmıyorsunuz. Teknik var, bir bölüm nasıl başlar, nasıl biter ne kadar uzun, ne kadarı sarkıyor artık onları biliyorsunuz. Ama buna mukabil yazı ve kişi size diyor ki bana kendini bırak. Birtakım şeyler var ki kurguluyorsunuz ama bazı şeyler var ki asla kurgulanmıyor..

Başında kısa geçtik. Genelde mesai biçimde mi çalışırsınız?

Bu kitabı özellikle mesai şeklinde çalışmaya çalıştım. Günde iki sayfadan fazla yazmadım. Çünkü genelde benim bugüne kadar yazdığım üslûbun dışında bir üslûp aradım. Daha kısa cümleli, sanki bir teybe okunmuş ve oradan deşifre ediliyormuş gibi... Sözel tarafı ağır basan bir yazı olsun istedim. Onu için fazla yazmıyordum. 3-4 sayfaya çıktığım vakit kendi alışık olduğum üslûbuma hemen geri dönüyordum. Havası kaçıyordu. Bir kez daha yazmak zorunda kalıyordum. Belli bir zamandan sonra günde iki sayfayı hatta bazen bir sayfayı geçmemeye çalıştım. Normalde daha uzun yazarım.

Karakterlere geleceğim. Kitabı yazmaya başlamadan evvel oturup planlıyor, karakter analizlerini yapıyor ve sonra mı yazıyorsunuz. Mesela beni etkileyen Gelengül, o bir prototip, onu tanıyorum.

İşte söylediğinizi gibi siz gayet iyi yanıtladınız. Yaşamınızdaki çeşitli Gelengülller'i, kadın ya da erkek karşılığı ile tanıyorsunuz. Onlar sizin gerek dünya görüşünüzün gerek ruhsal duyuşlarınızın dışında olma-

larıyla, birer kaya gibi onlara çarpıyorsunuz. Onlar sizin tosladığınız kişiler oluyor. Bütün o kişilerin bileşkesinden yola çıktım. Handan Sarp ne kadar düşsel birisiyse Kaya ya da Gelengül o kadar gerçek yaşamdan esinlendiğim kişiler. Yılların gözlemi, onları gözlemiş ve dinlemiş olmak, o birikimlerin yansıması olarak çıktı. O kadar tuhaftır ki kitapta en kolay yazdığım bölüm Gelengül'dür. ***Fakat çok ilginç, bu kitapla ilgili epey bir söyleşi yapıldı, Gelengül'e ilk temas eden sizsiniz. Kimse üzerinde durmadı ama o kitabın çok üzerinde durulması gereken bir kişisi.***

Kitaptaki iki kadın arasında sınıf farkından doğan bir uçurum var. Sınıf farkı ve aşk, yıllardır malzeme oluyor ve olmaya devam edecek mi?

Sınıflar devam ettiği sürece ister lezbiyen aşk olsun, isterse toplumların normal kabul ettikleri türden aşklar olsun, dünyada o aşka sınıfların gölgesi düşecek diye düşünüyorum. İnsan ne kadar inkâr ederse etsin kendi sınıfının değerleri bir hortlak gibi karşısına çıkıyor. Han-

dan Sarp kendi sınıfının değerlerine bağlı biri değil, hatta bundan kaçıyor ama buna rağmen kitapta bir hardal meselesi var. Hardalı buzdolabına koymadığı için sürekli Elem'e sinirleniyor, fark ediyor ki bu kızın sofra kültüründe hardal yok, ama bunu anlayıncaya kadar onu içten veya dıştan epey küçümsemiş, horlamış, üzmüş de oluyor. Bizim atasözlerini sevmek gerekir mi bilmiyorum ama mesela "dengi dengine" sözü asırlar boyunca gelmiş. Biz şimdi bunun sınıf olduğunu anlıyoruz. İki ayrı sınıftan insanın ilişkisi ister aşk ister dostluk olsun ne yazık ki bir çıkmazla yüzyüze gelebiliyor. Ancak üst sınıfta olan kendini tümüyle o sınıftan koparabilmişse duyuş olarak, ama aynı zamanda yaşam biçimi olarak, belki bir çıkış yolu olabilir.

Alt sınıftakinin sınıf atlama ihtimali..

O çok tehlikeli geliyor bana. Ben sınıf atlamanın toplumlara ve hatta toplumlara değil kişilere de zarar getireceğine inanıyorum. Benim dünya görüşüm bu. Ancak sınıfsızlığa yaklaşılabilmiş olunduğu zaman bir noktaya gelinebileceğini düşünüyorum. ***Yoksa bir üst sınıfa özenmek, onun için de her yolu mübah saymak, ama yine milyonlarca geriye kalan ezilen kalabalığa ihanet etmek kötü.***

Bir yazarın malzemesi biter mi diye düşünüyorum bazen

Bitmiyor. Marguerite Duras seksene yakındı. Son denemesi zannediyorum. Kendi evi, bir sonbahar, evdeki tüm sinekler ölmüş bir tek sinek kalmış, onun ölümünü bekliyor. Ve onu yazıyor. Asla bitmeyen bir şey. Bakıyorsunuz seksen, doksan yaşında, bilinçleri yerinde olan kişiler yazmayı kesmiyorlar. Bazen de şaheser yaratıyorlar. Peride Celâl'in seksen beş yaşında yayınladığı Deli Aşk romanını büyük bir hayranlıkla okudum.

Ben de. Kendime sordum "Nasıl olabilir o yaşta bir kadın. Bu zamanın sorunlu aşkını yazabilmiş. Çünkü onun gençliğinde olaylara bu şekilde bakılmıyordu, hiç değilse edebiyat eserlerinde bu şekilde yansıtılmıyordu"

Gerçek bir yazarda iki şey yok: yaş ve cinsiyet. Zaten o yaşlarda o çağının ötesinde oluyor, bu çağı herkesten daha iyi anlamış oluyor böylece. Son yıllarda yazılmış en iyi Türkçe romandır.

İnsan bunu okumadan ölmemeli dediğiniz...

Romancı olarak bizim edebiyatımızdan Tanpınar mutlaka, Tahsin Yücel, Leyla Erbil, Atilla İlhan, Peride Celal, Sait Faik, Sabahattin Ali, (ilk aklıma gelenleri sayıyorum tabii) şair olarak Behçet Necatigil, Necip Fazıl, Nazım Hikmet, yine Atilla İlhan, Oktay Rıfat, Edip Cansever, Ahmet Oktay bizim çok zengin bir edebiyatımız olduğuna inanıyorum. Halikarnas Balıkçısı ve Abdülhak Şinasi'yi de unutmamak lazım.

Tolstoy'dan Anna Karenina, Dostoyevski'nin hepsi, Virginia Wolf, özellikle Mrs. Dalloway ve Deniz Feneri, Konrad'ın Zafer kitabı çok etkilendiğim bir kitap; Fransız edebiyatı çok fazla sevmem ama Mme. Bovary; Kafka, çok sade olmasına rağmen Stephen Zweig, özellikle biyografileri... Muhakkak çok eksik bir liste bu ama defalarca geri dönüp okuduğum kitaplar bunlar.

Yenileri okuyor musunuz?

Daha çok hikayecileri takip ediyorum. Sevdiğim hikayeciler var. Hikayenin önünün çok açık olduğunu düşünüyorum. Biz tabii yaş itibari ile elliyi aşmış bir kuşağız, bizi yetiştiren bir kuşağı ne yazık ki yitirdik. Bizi yetiştiren kuşakla bizim aramızda bir gönül bağı, devamı olan bir edebiyat zinciri var. ***Bugünkü edebiyatımızda şiir ve romanda bunu göremiyorum. Şiir ve romanda çok başka bir şey yapılıyor. Türk olmayan bir şey, ille Türk olmak zorunda mı, asla değil, sanki başka bir ülkede yaşanıyormuş gibi.*** Sinemada da aynı şey var. Türk filmi Türk filmi değil, ele aldığı meseleler Türk insanın meselesi değil. Tabii özgürdür sanatçı, bana inandırıcı gelmiyor. Hikayede ise bizi yetiştiren kuşağın devamı gibi... Hikayeciler arasında çok önemli çabalar olduğunu düşünüyorum.

Romancı olmak hikayeci olmaktan daha mı önemli....

Bir tek bizim edebiyatımızda. Oldu bitti var bu saplantı ve yanlışlık. "***Hikayeden sonra romana geçti, hatta***

Eleştiride ya da inceleme yazısında bilinç tam olarak harekete geçebiliyor. Ama sanat eseri bir yerden sonra sizi yönlendiyor....

öyle bir yaklaşım ki bu, olgunluk çağını bekledi, hikâyede kalemini biledi, ama şimdi roman yazıyor. Böyle bir şey yok tabii, ikisi çok ayrı iki sanat. Yani hangisi daha zor, hangisi daha kolay diye bir şey yok. Ciddiyetle yapmaya kalkışırsanız ikisinde de problemlerle karşılaşırsınız. Ne var ki şöyle bir şey söylenebilir. Roman daha sabır ister, hikaye daha yoğunluk ister. Aslında yirmibirinci yüzyılda bütün türlerin birbirine karıştığını, iç içe geçtiğini düşünüyorum. Belki de yazı diye bir şeyden bahsetmemiz lazım. Artık sadece yazının iyi olup olmadığına bakmak lazım. İnsanın da yazarken bunun ille de hikaye mi, roman mı, şiir mi, yoksa günce mi diye düşünmeden yazması lazım...Bunların modası geçmiş. Okuduğum şey bana bir edebî tat veriyor mu? Düşüncemde, duyuşumda bir açılım, bir zenginleşme, benim yelpazeme başka bir şey katıyor mu? Bu beni ilgilendiriyor. İlle roman mı, roman ne: Anna Karenina çapında bir şey düşünüyorsak nasılsa yazamayacağız hiç birimiz. Yazılmış bitmiş o olay.

Edebiyatta rekabet durumu nasıl? Lig gibi mi? mesela bunlar birinci lig, bunlar ikinci lig şeklinde...

Yaratılmış ligler olduğunu söylemek mümkün. Ama bu ligler futbolda olduğu gibi gol sayılarıyla bilmem neleriyle mi ölçülüyor, yoksa başka türlü mü oluşturuluyor, bilmiyorum. Ne yazık ki yaratılmış olduklarından dolayı pek de inandırıcı olmayan, kim ne zaman küme düştü, küme aştı, onun pek anlaşılmadığı ligler. Bir de başka bir şey var. Giderek bozulan bir anlatım var. Sentaksı değişiyor dilin. Aynı yaş grubunda olan yazar ve okur aynı bozuk sentaks içinde olduklarından birleşebiliyorlar. Onu yeni fark ettim. Bazı şeylerin geri planda kalması, anlaşılamaması hâlâ bilinen Türkçe'yle yol almaya çalışanların yeni okurlar tarafından anlaşılamamalarından kaynaklanıyor. Eskiden bu kadar çok kitap çıkmazdı. Kitap sanayileşmemişti. Eskiden bir kitap yayınlatmak için senelerce beklenirdi. Özellikle otuzlu kırklı yıllarda. Bu aşıldı Türkiye'de, bu iyi ve kötü. Zamanla durulur. Kesinlikle durulur. ***Bugün artık kimsenin okumadığı varsayılan kalıcı değerlere bir şey olmaz. Gürültü patırtı diner, çok müthiş gelen bazı şeylerin izi kalmaz. Otuz yedi yıldır bu işin içerisindeyim, ne kendi döneminin starlarını gördüm, isim veremeyeceğim, adamın kitabını basmıyorlar o okunur mu diye.***

Handan Sarp kötü bir kadın

İyi bir kadın olduğunu söylememiz mümkün değil zaten. Ama yine Sait Faik'in sözüne dönmek istiyorum. "Kötülüğün kalkmasını istiyorsak iyilik diye bir şey de olmamalı."

"Yazdığım, aşkta cinslerin pek fazla önem taşımadığı, kimler arasında yaşanırsa yaşansın aşk olarak kalacağı düşüncesiydi..."

‘Ez ji te hez dikim’ın başka anlamları da var

Seni seviyorum cümlesi dünyanın birçok yerinde güzel duygular ifade edebilir, ancak Kürtlerde o cümle duyguların vahşileşmesi anlamına geliyor ne yazık ki.

Devlet Bakanı Abdulatif Şener, Diyarbakır Büyük Şehir Belediye Başkanı Osman Baydemir’e protokolde yer verilmediğini öğrendiğinde, Baydemir’e: “ez ji te hez dikim” (seni seviyorum) demiş. Bu haberi gazetelerden okuduğumda aklıma Tudo’nun hikayesi geldi. Ağrı’nın Diyadin İlçesi’nde yıllar önce yaşamış, iki metre otuz santim boyunda, yüz elli kilo ağırlığında tabiri caiz ise insan azmanı o adamın hikayesi aklıma geldi. Ez ji te hez dikim, yani Kürtçe seni seviyorum cümlesinin başka anlamlarının da olduğunu dilim döndüğünce anlatacağım.

Kürtçe “ez ji te hez dikim” (seni seviyorum) cümlesi, başka dillerdeki seni seviyorum cümlesine benzemiyor ne yazık ki. Yıllarca süren ve yüzlerce insanın öldürüldüğü kan davalarının, göçün, sefaletin başlıca nedenlerinden biri “ez ji te hez dikim” cümlesi olmuştur. Çünkü bu cümle söylendiğinde geri dönüşü olmayan bir yola girmek ya da ateşten gömlek giymek gibi bir şeydir. Bedeli oldukça ağırdır ve cezası çoğu kez ölüm olmuştur. Kürtlerin en büyük destanı Memê Alan’da da Mem, Zîn’e “ez ji te hez dikim” dediği için ölümle cezalandırıldı, öyle ki başlarına musallat olan Bekoyê Ewan onların sonsuza dek bir birlerine kavuşmaması için öldüğünde bile iki aşığın arasına girmiştir. Kürtlerin param parça olmasının, bir birlerine karşı güvenlerini yitirmesinin bir nedeni de “ez ji te hez dikim” cümlesidir; ki en büyük ihanetlerin sebebi de yine bu cümledir. Bu cümlenin (ez ji te hez dikim) anlamı Kürt destanlarında da, hikayelerinde de, şarkıların da da, romanlarında da ne yazık ki hep yıkıcı, ölümcül acı verici bir anlama geliyor. Belki başka halklar için de seni seviyorum cümlesinin yıkıcı sonuçları olmuştur ama bu cümlenin Kürtlerin duygu dünyasında olduğu gibi hiçbir yerde vahşi ve ölümcül sonuçları olmadığı kanaatindeyim. Federico Garcia Lorca’nın Kanlı Düğün’ünü yok saydığımı düşünmeyin. Lorca, tam bir dehşet manzarası sunuyor, ancak Kürtlerde Lorca’nın anlattığı Kanlı Düğün gibi binlerce düğün yaşanmıştır ve halen de yaşanıyor. Seni seviyorum cümlesi dünyanın her yerinde güzel duygular ifade edebilir, ancak Kürtlerde bu cümle duyguların vahşileşmesi anlamına geliyor ne yazık ki.

Tudo’nun hikayesine dönersek: bin dokuz yüz yirmilerin sonunda, baş gösteren Kürt isyanlarını başarıyla bastıran yeni cumhuriyet, bir daha benzeri isyanlarla karşılaşmamak için ciddi tedbirler alır. Kürt gençlerinin askerlik çağı gelir gelmez askere alınması, köylerin sürekli denetim altında tutulması gibi bir çok önlem alınır. Tudo da yirmi yaşına geldiğinde onu askere götürmek için jandarmalar köye gelir. Askere gitmek istemeyen Tudo dağa çıkmak zorunda kalır, bir süre sonra “ez ji te hez dikim” dediği kız başka biriyle evlendirilince, bu Tudo’yu bir ölüm makinesine dönüştürür, köye inip sevdiği kızı ve ailesini vahşice katl ettikten sonra yeniden dağlara döner. Birkaç yıl sonra Tudo Doğubeyazıt’ın bir köyünde jandarmalarca bir evde kıstırılır ve kaçınılmaz son gelir.

Ez ji te hez dikim cümlesi Kürt coğrafyasında bir birine kavuşamamak, şiddet ve gözyaşı olduğu gibi son derece ‘tehlikeli’ bir cümledir de. Bu cümleyi öyle ulu orta kullanmamak gerektiğini düşünüyorum, aksi durumda dehşet sonuçlar doğurduğu ortada!!!

Seni seviyorum cümlesinin yerine, A. Latif Şener ve Osman Baydemir arasında örneğin şöyle bir konuşma olabilirdi:

Baydemir:

- Birêz wezir hun bi xer hatin bajarê me. (Sayın bakan şehrimize hoş geldiniz)

Şener:

- Sipas, keremke em rûnin. (Teşekkürler, buyurun oturalım)

Şener:

- Min bihîst di protokolê de cih nedane te bibore. (Duydum protokolde size yer vermemişle, üzüldüm)

Baydemir:

- Em birayê hevin divê tiştên bi vî rengi cardin çênebin.

(Biz kardeşiz bu türden şeylerin bir daha olmamasını temmeni ediyorum)

- Belê em li ser vê axê dijîn, birayê hevin, raste divê tiştên bi vî rengî çênebin.

(Biz bu topraklar üzerinde yaşıyoruz, kardeşiz, bu türden şeyler bir daha olmamalı)

....

Böylece belki seni seviyorum cümlesini aşıp başka Kürtçe cümleler de kullanma cesaretinde bulunur devlet erkanı...

Paulo Coelho

Ötekileri seyretmek

Kopakabana'daki yaşlı kadın

Atlantica Caddesi'nin yayalara ayrılan bölümünde elinde bir gitar ve el yazısıyla "Birlikte şarkı söyleyelim" yazılmış bir notla duruyordu.

Kendi kendine çalmaya başladı. Sonra bir şarhoş, ardından da bir başka yaşlı kadın yanına yaklaştı, birlikte şarkı söylemeye başladılar. Bir süre sonra küçük bir kalabalık hep bir ağızdan söylüyordu, bir başka küçük kalabalık ise her şarkıdan sonra alkışlayan seyirciyi oluşturdu.

"Bunu neden yapıyorsunuz?" diye sordum ona iki şarkı arasında.

"Yalnız olmamak için" dedi, "Hayatım çok yalnız, bütün yaşlılarınki gibi."

Keşke herkes problemlerini böyle çözebilseydi.

Sidney'deki arkadaşım

"Bazen insanlar filmlerde gördükleri şeyleri o kadar benimsiyor ki, sonunda gerçek hikayeyi unutuyorlar" diyor arkadaşım; birlikte ayakta dikilmiş Sidney Limanı'nı seyrediyoruz; "On Emir filmindeki büyük sahneyi hatırlıyor musun?"

Elbette hatırlıyorum. O anda Musa - Charlton Heston oynuyordu - elini havaya kaldırır, su ikiye ayrılır ve İsrail'in çocukları içinden yürüyüp geçerler.

"İncil'de olay başkadır" diyor arkadaşım; "Orada Tanrı Musa'ya 'İsrail'in çocuklarına ileriye doğru yürümelerini söyle' der. Ancak ondan sonra Musa'ya elini kaldırmasını emreder ve ancak o zaman Kızıl Deniz ikiye ayrılır. O yolu açan asıl şey cesarettir."

Katolik ve Müslüman

Katholik bir rahip ile sohbet ediyordum ve genç bir müslüman da öğle yemeğinde oradaydı. Garson yemek servisi yaptığında hepimiz başımızın çaresine baktık, karnımızı doyurduk. Sadece müslüman genç yemedi çünkü Kuran'da bahsedilen dini gereklerden birini yerine getiriyordu, oruç tutuyordu.

Yemek bittikten sonra insanlar yavaş yavaş dağılırken konuklardan biri dayanamadı: "Görüyorsunuz değil mi, bu müslümanlar ne kadar fanatik! Siz katoliklerin onlar gibi olmamasına çok memnunum."

"Ama öyleyiz" dedi rahip, "O da tıpkı benim gibi tanrıya hizmet ediyor. Uyguladığımız yöntemler arasında pek az fark var."

Ve devam etti: "İnsanların sadece onları birbirinden ayıran farklılıkları görmesi ne kadar acı. Eğer daha sevgiyle baksaydınız ortak noktaları görürdünüz, o zaman dünyanın sorunlarının yarısı da çözülürdü."

Üvey babam Christiano Oiticica

Ölümünden hemen önce üvey babam bütün ailesini yanına çağırdı:

"Ölümün sadece uzun bir yolculuk olduğunu biliyorum ve bu yolculuğu üzülmeden yapmak istiyorum. Endişe etmemeniz için bu hayatta başkalarına yardım etmiş olmanın her şeye değdiğini gösteren bir işaret yollayacağım size."

Ölümünden sonra yakılmayı istedi, külleri ise teyptten en sevdiği müzik çalınırken Arpoador Sahili üzerine serpiştirilecekti.

İki gün sonra öldü. Bir arkadaş São Paulo'daki kremasyon işlemlerini ayarladı ve Rio'ya döndüğümüzde elimize teybi, kasedi ve küllerinin bulunduğu kavanozu alıp hemen sahile gittik. Denize vardığımızda kavanozun kapağının fena halde sıkılmış olduğunu fark ettik. Açma çabalarımız boşunaydı.

Civardaki tek kişi bir dilenciydi, gelip bize "Sorun nedir?" diye sordu.

Üvey kardeşim: "Bir tornavidaya ihtiyacımız var" dedi "Ancak bu sayede babamın küllerini kavanozdan çıkarabiliriz."

"Çok iyi bir adam olmalı, bunu az önce buldum" dedi dilenci.

Ve bize bir tornavida uzattı.

Çevirmenlik zor zanaat

Dil emekçilerinin durumu

Kitapları başka dilde var edenler konuşuyor

Okuduğunuz çeviri eserden keyif alıyorsanız eğer, kitabın üzerinde yazan 'çevirmen' adına dikkat etmenizi öneririz -tabii keyif almıyorsanız da-... Yabancı dillerde yazılan eserler ile okur arasında 'bağlantı'yı çevirmenler kuruyor; eserdeki anlatının tonunu, duygusunu, kurgusunu dilimize çeviriyorlar. Bu bir tür aktarım: Kitabın özüne, üslûbuna, içeriğine zarar vermeden bir başka dile aktarmak... Neresinden bakarsanız bakın -okur olarak çok farkında olmasak da- zor bir iş... Konuştuğumuz çevirmenler bu konuda ortak düşünüyor: *"Zor ama zevkli, keyifli ve tatmin edici bir iş..."*

Şükran Yücel:

"ÇEVİRİ YAPMAK BİR ESERİ EN İNCE AYRINTISINA KADAR ÇÖZÜMLEMEKTİR"

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak gibi mi?
Edebi bir eseri veya bir tiyatro oyununu çevirmek bir anlamda yeniden yazma sürecini de gerektiriyor. Özellikle tiyatro oyunlarında oyuncuların diyaloglarını anlamlı bir biçimde söyleyebilmeleri için metnin Türkçe'sinin akıcı ve konuşma diline uygun olması gerekir. Bu da ilk taslaktan sonra asıl metni bir kenara koyarak yeniden yazmayı gerektiriyor. Tabii aslına ihanet etmeden.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...Ne dersiniz? Ya da neden çeviri yapıyorsunuz, diye sorsam..
Çeviriyi çok sevdiğim için yapıyorum. Çeviri yapmayı, bir eseri en ince ayrıntısına kadar çözümlemenin üst aşaması olarak görüyorum. Bir yapıtın anlamını çözümlemek bilmece çözmek gibidir. Ben özellikle kelime oyunlarını çok kullanan, söz cambazlığı yapan yazarları çevirmeyi eğlenceli buluyorum. Bilmeceyi çözüp bir de onu Türkçe'de en iyi şekilde ifade etmenin yolunu bulduğumda, bundan büyük bir keyif alıyorum. Bazen kafamda Türkçe karşılığını bulamadığım bir İngilizce deyimle günlerce dolaştığım oluyor, sonra bir anda kafamda bir şimşek çakıyor, *"buldum"* diye. Bazen çok farklı yapılardaki diller arasında bile büyüleyici bir bağ olduğuna inanıyorum. Sanki bu yabancı kelimeler Türkçe'deki karşılıklarına kavuşmak için bekliyorlar. Haftalarca, aylarca bir eserle yaşamak,sürekli kelimelerle cebelleşmek benim hayatta bulduğum en heyecan verici ve eğlenceli *'oyun'*.

Bugüne kadar neler çevirdiniz? Hangi eserleri çevirmeyi düşünüyor ya da hayal ediyorsunuz?
Sam Shepard'ın **Toplu Oyunları**'nı (Dost Y.), **Ingmar Bergman**'ın **"Pazar Çocuğu"** (Afa) ve **"İyi Niyetler"** adlı romanlarını, **"Tom Stoppard**'ın **Toplu Oyunları**'nı, **Roy Lewis**'in **"Evrim Adamı"** ve **"Kral Ludd'un Saltanatı"**; **"Maymun Davası"**nı ve başka oyunları da çevirdim. En çok oyun çevirmeyi seviyorum. Yeniden üretim sürecini yeniden yaratıma dönüştürmeyi gerektirdiği için. Kelimelerle oynamayı seviyorum. Çevirmek istediğim oyunlar var, ama tiyatrolar yazık ki entelektüel oyunlarla ilgilenmiyor, yayınevleri de oyun basmak istemiyor..

Canan Kim:

"SEVİLMEDİĞİ TAKDİRDE YAPILMASI ZOR OLAN BİR İŞ..."

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?

Hayır. Edebi bir eser olduğu için elbette birebir çeviri söz konusu değil, ama 'yeniden yazmak' çok iddialı bir söylem. Eseri tekrar yazmak değil; özüne, üslûbuna, içeriğine zarar vermeden bir başka dile aktarmak söz konusu.

Çeviri yöntemleriniz neler? Sanıyorum genel çeviri yöntemleri var?
Kitap elime geçtiğinde öncelikle baştan sona okuyorum. Böylece çeviri esnasında konuya ve gelişmelere daha iyi hakim olabiliyorum. Okurken bir yandan da çeşitli kelimelerin karşılığında neler yazabileceğimi düşünüyorum. Daha sonra çeviriye cümle cümle başlıyorum. Başlangıçta hiç bitmeyecekmiş gibi görünse de, bitiyor neyse ki... Bunun dışında uyguladığım bir yöntem yok.

Hiç kolay olmadığı muhakkak. Sevilmediği takdirde yapılması daha da zor olan bir iş çeviri... Ben işimi severek yapıyorum. Kitapları basılmış halde görmek, hele olumlu eleştiriler almak, çekilen tüm sıkıntıları unutturuyor ve insana müthiş bir tatmin duygusu veriyor.

Bugüne kadar neler çevirdiniz? Hangi eserleri çevirmeyi düşünüyor ya da hayal ediyorsunuz?
Bugüne dek **"Stephan King - Kara Ev"**, **"Judith Krantz - Lanetli Mücevher"**, **"Wilbur Smith - Mavi Ufuklar"**, **"Stephen King - Buick 8"**, **"Stephan King - Kara Kule 5, Calla'nın Kurtları"**nı Türkçeye çevirdim.
Öncelikle **"Kara Kule"** serisinin son iki kitabını çevirmeyi umuyorum. Serinin beşinci kitabının çevirisi çok kolay olmamakla birlikte oldukça keyifli bir çalışmaydı. Çevirmeyi hayal ettiğim bir kitap yok. Ancak mesleğime dair bir hayalim var; o da, insanların bir kitabı eline alıp çevirmenin **Canan Kim** olduğunu görünce *'Bu kitabın çevirisi mutlaka iyidir,'* diye düşünmeleri...

> "En iyi çeviri aslının ancak ikiz kardeşi olabilir"
>
> **Octavio Paz**

Gülcay Tekiner:

"DİL GERÇEKTEN CANLI BİR VARLIK..."

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?

Neredeyse evet, ama burada yeniden yazmak "yeni bir şey yazmak ya da yaratmak" demek değil... Edebi eser hangi amaçla yazılmışsa çevrildiğinde de aynı amaca hizmet etmeli... bu da anlamı yeni bir dile taşımak demek... Zaten yeni bir şey yaratmak için yazar olmak gerek, çevirmen değil.

Çeviri yöntemleriniz neler? Sanıyorum genel çeviri yöntemleri var?

Genel geçer çeviri yöntemlerinin olması bir yana, her çevirmenin de kendine özgü yöntemleri var... Ben kısaca, yabancı dildeki bir eseri kendi [illegible] çevirmeyip [illegible] anlatmaya çalışıyorum, diye düşünüyorum. [illegible] bir yazar [illegible] olduğu esinine bir elbise giydirip okuyucuya sunuyorsa, ben o elbiseyi alıp ana dilime [illegible] kadar yeniden biçimlendiriyorum. Önce eseri okuyorum, okurken metni çözümlemeye [illegible] yorum, sonra bilgisayarın [illegible] başına geçerek çevirmeye başlıyorum [illegible] geliyor...

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...

Zaman zaman önce gerçekten kalıvı çizmek sonra da [illegible] çizmek gerekiyor! Çoksatar (bestseller) denilen bir kitabı yakalayamadığınız sürece (ki yayınevinin oltasına öyle bir balık vursa bile piyango size vurmayabiliyor) fazla da kazandırmıyor. Çevirmen olarak yaşamak zor. Ben neden mi bu işi yapıyorum? Çünkü seviyorum; çünkü dilin benim yaşamımda yeri bu[illegible] yok; çünkü edebiyat [illegible] sanatın herhangi bir [illegible] bir kelime ama fazla [illegible] olarak eksik kalacağımıza inanıyorum... [illegible] öğrendikçe bu[illegible] yuyorum. Öyle ya da böyle [illegible], bir şekilde hissediyor, birbirimizle iletişim kuruyoruz. Benim yaşam yolumda çeviri [illegible], dahası çok okumak var. Bundan sıkılmıyorum, edebiyat ve dil o kadar devingen kavramlar ki [illegible] hiç sanmıyorum.

Bugüne kadar hangi kitapları çevirdiniz? Çevirmeyi hayal ettiğiniz kitaplar var mı?

İlk çevirilerim "Kahuna Şifacılığı" ve "Güle Güle Cici Kız"dı. İki [illegible] çevirim var, bir: Adolfo Bioy Casares'in "Bir Fotoğrafçının La Plata Maceraları", diğeri ise Ralph Sonny Barger'in "Ridin' High Livin' Free" adlı kitabı. Michael Moorcock'un fantastik "Hawkmoon" [illegible] kitabını çevirdim, yayımlandı. [illegible] Tad Williams "Diğer Diyar" serisi (bu serinin [illegible] kitabı "Komşu Evren" ve "Kızıl Kral"ın Düşü [illegible]) ve Constance Beresford-Howe'un "The Book Of Eve" adlı kitabı üzerinde çalışıyorum. Tolkien ya da Douglas Adams çevirebilmeyi isterdim ama artık çok geç [illegible]. Fantastik kurguya ve bilim kurguya devam, diye düşünüyorum.

Petek Demir:

"ÇEVİRİ YAPMAK SABIR İŞİ..."

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?
Bu konuyu abartanlar da var. Bana göre, başka dildeki bir eseri Türkçe'ye çevirmek ne kadar zor olursa olsun bir eseri yaratmakla kıyaslanamaz. Bir hikayeyi kurgulamak, onu yaratmak bambaşka bir şey; girişi, gelişmesi, sonucu hazır olan bir şeyi yeniden yazmak bambaşka... Ama işin zahmeti, zihin yorgunluğu açısından kıyaslanırsa, yazarın çevirmenden daha avantajlı olduğunu söylemeliyim. Konunun nereye gideceği, hangi kelimeyi kullanırken ne demek istediğini gayet iyi biliyor yazar. Biz çevirmenler, yazarın yaptığı kelime oyunlarını, deyimleri, iki anlama gelen ve eser içinde her iki anlamda da kullanılan kelimeleri bazen oturup günlerce düşünmek durumunda kalıyoruz. Bazen, özellikle **"Da Vinci Şifresi"** gibi kitaplarda, kelimelerin aslına sadık kalmak imkansızlaşıyor. Bu gibi durumlarda, aynı sonuca gidecek bambaşka kelimelerle konuyu tarif etmek durumunda kalıyorsunuz ve tabii bu da eserin bazı kısımlarını yeniden yazmak anlamına geliyor.

Çeviri yöntemleriniz neler? Sanıyorum genel çeviri yöntemleri var?
Her çevirmenin kendine özgü çeviri yöntemi vardır. Ben kitabı çevirmeden önce hızlıca okuyup daha sonra çevirmeye başlıyorum. Etrafımda mümkün olduğunca bol sözlük bulunduruyor, çoğunlukla ansiklopedilerden ve internetten bilgi topluyorum. Bir insanın her konuda bilgi sahibi olması elbette imkansız. Bilgimin ve elimdeki kaynakların yetmediği durumlarda akademisyenlere, kiliselere, askerlere, tarihçilere, pilotlara, kaptanlara, mühendislere ve sporculara vs. başvuruyorum.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...Ne dersiniz? Ya da neden çeviri yapıyorsunuz, diye sorsam..
Sorun! Çeviri yapmak güçlükten çok sabır işi. Ama değiyor. Aslında İşletme mezunuyum ve mezuniyetten sonra bir dönem bankacılık, bir dönem de ithalat-ihracat yaptım. Bu mesleklerde başarılı olduğum ve terfi ettiğim halde, kalıcı ve daha yaratıcı bir şeyler yapmak istedim. Tüm zahmetinden sonra kitap yayımlandığında ve üstünde adımı gördüğümde, iyi bir iş yaptığımı hissediyorum. *"Evet,"* diyorum, *"Kalıcı bir iş yaptım. Emeğim uçup gitmedi."*

Bugüne kadar neler çevirdiniz? Hangi eserleri çevirmeyi düşünüyor ya da hayal ediyorsunuz?
"Akıl Oyunları", "Buz Ateşi", "Da Vinci Şifresi", "Yukarı Ülke", "Matrix Avcısı", "Ayakta Kalanlar", "Melekler ve Şeytanlar", "Türk Dış Politikası", "Illuminati", "Kendini Arayan Dünya" ve üstünde ismimin yazılmadığı birkaç kitap daha çevirdim. Amerika'da basılan ve kadınların ilgisini çekeceğini düşündüğüm bazı kitaplar var, bunları yayınevim görür, onaylar ve telif hakları alınırsa çevirmek isterim. Asıl hayalim kendi başladığım kitabı bitirebilmek...

Uygar Abacı:

"EDİTÖRÜMÜN BENİ İKNA EDEBİLECEĞİ HER ŞEYİ ÇEVİRİRİM"

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak gibi mi?
Hayır, tam olarak değil. Çeviri eylemine, özellikle bazı dil filozoflarının etkisiyle (**Wittgenstein**, **Quine** gibi), gereğinden fazla bir anlam yüklendiğini düşünüyorum. Aslında bazen, yaptığım işin entelektüel değerinden bile şüphe ediyorum. Ama bu söylediklerim daha çok düz metinlerde geçerli. Edebî eserlerde durum biraz daha farklı tabi, anlatının tonunu, duygusunu, kiplerini ve yer yer kurgusunu da oradan alıp buraya taşımak gerekiyor. Ama yine de *"yeniden yazmak"* nitelemesinin abartılı olduğunu düşünüyorum. Sonuçta sınırlı bir özgürlüğünüz var; iyi bir edebiyat çevirmeninin yaratıcı olması gerektiği doğruysa da, yaptığı iş hayal gücünden çok kalifiye bir emek gücüne dayalı... Çevirmenleri bu kadar şımartmayın.

Çeviri yöntemleriniz neler? Sanıyorum genel çeviri yöntemleri var?
Sorunun ikinci kısmına sağlıklı bir yanıt veremem. Çevirmenin yöntem açısından çok fazla seçim şansı olduğunu düşünmüyorum, ama başkalarının nasıl yöntemler kullandığını da pek bilmiyorum. Ama bir ön okuma ve kısa bir araştırma her zaman yararlıdır. Bir tür strateji, kitapla boğuşmak için bir yordam kafanızda oluşuyor. Sonradan başa bela olabilecek kavramları tespit edip, onlara yaklaşırken bir yandan da düşünme fırsatı buluyorsunuz. Ben daha çok düz bir hatta, başlangıçtan sona doğru atlamadan gitmeye çalışıyorum. Ama yazarın, yazım sürecinde atlamalar yaptığını hissedersem, bunu da takip etmeye çalışıyorum. Geri kalanı iş disipliniyle, çalışma saatleriyle ilgili. Çeviri, öyle saatlerce masa başından kalkmadan yapılabilecek bir şey de değil. Çok yorucu olabiliyor.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş... Ne dersiniz ya da neden çeviri yapıyorsunuz diye sorsam..
Evet, dediğim gibi bazen hamallık yaptığımı hissediyorum, özellikle de kitaba çok inanmıyorsam. Kendi adıma, galiba zevk aldığım için yapıyorum, zaten ekonomik olarak çok tatmin edici bir iş değil.

Bugüne kadar hangi kitapları çevirdiniz? Çevirmeyi hayal ettiğiniz kitaplar var mı?
Peter Burke'ün **"Avrupa'da Rönesans"**, **Mary Zournazi**'nin **"Umut"**, **Terry Eagleton**'ın **"Kuramdan Sonra"** ve ekonomik zorunluluklar yüzünden çevirdiğim birçok teknik metin, akademik makale vs. var. En son, bir arkadaşımla ***"Qua vadis Avrupa"*** diye AB hukuku ile ilgili bir kitap çevirdik. Editörümün beni ikna edebileceği her şeyi çeviririm. Kendi adıma çevrilmesi gerektiğini düşündüğüm çok sayıda kitap var, ama bu tek başına çevirmene bağlı değil. Pek romantik bakmıyorum meseleye yani...

Bir yapıtın anlamını çözmek bilmece gibidir.

Şükran Yücel

Yeni bir şey yaratmak için yazar olmak gerek, çevirmen değil.

Gülcay Tekiner

Evet, diyorum, kalıcı bir iş yaptım. Emeğim uçup gitmedi.

Petek Demir

Edebiyat çevirmeninin yaptığı iş hayal gücünün çok kalifiye bir emek gücüne dayalı.

Uygar Abacı

Kitapları basılmış halde görmek insana müthiş bir tatmin duygusu veriyor.

Canan Kim

Aylin Gergin

Önemli olan anlam bütünlüğünü göz önünde bulundurmak

Yabancı bir dilde yazılmış edebi bir eseri başka bir dile çevirmek, bu eseri neredeyse yeniden yazmak mı demek?
Edebî çeviride bir bakıma öyle sayılabilir, aslına bağlı kalarak yeniden biçimlendirmek gibi bir durum söz konusu...

Çeviri yöntemleriniz neler? Genel çeviri yöntemleri var değil mi?
Genel çeviri yöntemleri var, evet. Benim aklıma gelen, kabaca okuru yazara ya da yazarı okura götürmek... En azından okulda böyle öğrendim. Ama çeviri yaparken *'Hangi yöntemi kullanmalıyım?'* diye düşünmüyorum. Edebi çeviride eseri okuyacak kişinin işini mümkün olduğunca kolaylaştırmaya ve yazarın ne anlattığını anlamasını sağlamaya çalışıyorum. Bu da, her dil kendi kültürünü yansıttığı için birebir çeviri mümkün olmuyor. Bana göre, önemli olan anlam bütünlüğünü göz önünde bulundurmak.

Çeviri yapmak bir yandan oldukça güç bir iş...Ne dersiniz? Ya da neden çeviri yapıyorsunuz, diye sorsam..
Her şeyden önce sadece çeviriyle geçinmek çok zor; bu yüzden ek işler de yapıyorum. Evde rahat bir çalışma ortamı hazırlamak gerekiyor ve disiplin de şart. *'Bugün şununla ilgileneyim de yarın çok çalışırım,'* derseniz, bu alışkanlık haline gelebiliyor. Zaman daraldıkça da stres başlıyor ki bu da çeviri kalitesini düşürüyor. Neden çeviri işini seçtiğime gelince; kendimi çevirinin içinde buldum... Üniversitede okurken bir yayıncının ricasıyla bazı metinler çevirmiştim; o zaman merak sardım, sonra da bırakamadım. Manevi bir tatmin sanırım.

Bugüne kadar hangi kitapları çevirdiniz? Çevirmeyi hayal ettiğiniz kitaplar var mı?
Sağlıkla ilgili kitaplar çevirerek başladım. Siyasetle ilgili ortak bir çeviri yaptım. İlk edebi çevirim **"Lena Goldnadel'in Aşkları"**. Şu anda **"Anadolu'dan Masallar"**ı çeviriyorum. Sevdiğim yazarların çoğu çevrildi maalesef... **Doris Dörrie, Ingrid Noll** ve **Bernard Schlink**'i çevirmeyi çok isterdim, ama tüm kitapları Türkçe'ye çevrilmediğine göre hâlâ bir şansım var sanırım. Diğerlerini açıklamamayı tercih ediyorum.

tanıklıklar

salih bolat
salihbolat56@yahoo.com

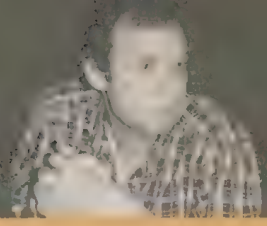

A yayınevi edebiyat düşmanı

Kaçak Yayın'ın Mayıs 2004 sayısında, Adnan Özer'in, "Roman Edebiyata Düşman" başlıklı bir yazısı yer alıyordu. Özer yazısında, İspanyol romancı Rafael Chirbes'in, "roman edebiyata düşman" sözünden yola çıkarak, edebiyat-roman-piyasa-yazar ilişkilerini tartışıyor ve önüne gelenin roman yazdığı bir ortamda, herkesi bu konu üzerinde düşünmeye çağırıyordu. Özer'in yazısının başlığı, bana Cemal Süreya'nın ünlü yazısının başlığını anımsattı: " Folklor Şiire Düşman" Şimdi ben daha ileriye giderek, şu başlığı kullanıyorum: Yayınevi Edebiyata Düşman! Bakınız, şiirin, edebiyatın düşmanları, başlangıçta ne kadar masum bir nitelik gösterirken, şimdi ne kadar tehlikeli bir evrimleşme göstermiş. Peki yayınevi niçin edebiyata düşman?

Radikal gazetesinin 9 Mayıs 2004 günlü sayısının ilk sayfasında yayın ve edebiyat dünyasını çok yakından ilgilendiren bir haber yer alıyordu. Söz konusu haberde, Ahmet Altan'ın bir kitabının Alkım yayınevi tarafından 250 bin adet basıldığının noter tarafından tespit edildiği, yazara da 250 bin dolar ödendiği belirtiliyordu. Haberin fotoğrafında da yer alan yayıncı, amaçlarının kâr etmek olmadığını vurguluyordu. Demek yayınevi çok ulvî bir amaç uğruna, yalnızca bir yazar için yaklaşık 500 milyar TL.'yi gözden çıkarabilecek finans gücüne sahipti. Finansın kaynağı bizi ilgilendirmez. Ama gerçekten kültürel yaşam adına kutlanmaya değer bir davranış sergileyen yayınevinin bu politikası karşısında insan bazı sorular da sormadan edemiyor: Acaba bu kadar büyük bir paranın ödendiği yazarın, bu paraya ihtiyacı var mıydı? Yayımlanan eser bu kadar büyük para ödemeye değer miydi? Ülkemizdeki işlevsel okuma-yazma oranının düzeyi, birçok nitelikli yazarın ve şairin ekonomik sıkıntı içerisinde olduğu, emekçi sınıfın kişi başına geliri göz önüne alınınca, bir yazara bu kadar paranın ödenmesi, etik açıdan nasıl değerlendirilebilirdi? Yayınevinin bu davranışı, gerçekten de kitap satarak gelir elde etmek gibi bir beklentisinin olmadığını gösteriyordu. O zaman edebi değeri tartışılır bir kitap için, bir yazara bu kadar büyük para ödemek yerine, edebi değeri konusunda belli bir uzlaşmaya varılmış en az yirmi kitabın yazarına paylaştırmak, daha inandırıcı değil mi? Örneğin, şair Ali Yüce, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Vüs'at O. Bener, evet, otuz yıldır edebiyatla uğraşan ve üniversitede hocalık yapan biri olarak hâlâ bir evi bile olmayan ben ve bir yığın başka yazar ve şair sayılabilir. Söz konusu yayınevi, birtakım insanlar tarafından artık öldüğü ve satış şansının kalmadığı öne sürülen şiir kitapları da yayımlıyor. Bu da kutlanmaya değer bir tutum. Ne var ki, yayımladıkları şiir kitapları gereksiz bir lüks içinde ve pahalı. Ülkemizdeki şiir okurunu genellikle üniversite öğrencisi olan genç kesimin oluşturduğu göz önüne alınırsa, yayınevinin şiir yayını politikası, yangına körükle gitmek gibi oluyor.

Günümüzde edebiyatın meta değeri kazandığı ortada. Böyle olmasa, büyük şirketler, bankalar kitap yayıncılığı işine yatırım yapmazlar. Bu gelişme edebiyat adına olumlu gibi görünse bile, gerçekte tehlikeli bir sürecin gelişmekte olduğunun da göstergesi. Artı değer elde etmek temeline dayanan kapitalist ekonomik sistem, bu artı değerin elde edilebilmesi için sürekli üretilen malın sürekli tüketilmesini gerektiren bir mekanizmayla çalışır. Oysa edebiyat eserleri olan roman, şiir, öykü, bir makarna gibi, tüketici tarafından tüketilmeyi değil, okur tarafından yeniden üretilmeyi gerektirir. Böyle olunca, edebiyat eserlerinin kapitalist yatırım açısından ekonomik değeri olmadığı ortada. Öyleyse bu edebiyat eserlerini tıpkı makarna, otomobil, ayakkabı gibi tüketilen bir mal biçimine getirmek gerekir. İşte burada edebi eserler açısından önemli bir denklem devreye giriyor: Satış şansının yüksekliği = edebi değersizlik. Bu denklemin doğruluğunu sınamak için, herhangi bir kitapçıya girip, "en çok satanlar" bölümündeki kitaplara bir göz atmanız yeterli. Tüketilmek için yazılmış, yeniden üretmeyi gerektirmeyen kitaplar. Zaten popüler kültürün en önemli özelliklerinden biri de, anti-estetik özelliğidir. Çünkü estetik, bir eserin sanat tarihi içindeki yerini, geleneklerle ilişkisini, düşünsel arka planını ve daha başka kaygıları eserde görmek isteyen bir süreçtir. Konumuz edebiyat olduğuna göre, bir yazarın ya da şairin, estetik değer kazanması, eserlerini bir eleştiri ortamına sokmakla başlar. Bunun başlıca yolu da edebiyat dergileridir. Bir yazar ya da şair, kitap yayımlamadan önce, genel olarak dergilerde olgunlaşır, kendini geliştirir, eleştiriden payını alır. Yani edebiyatın piyasası, borsası dergilerdir. Oysa bugün bakıyorsunuz, hiçbir dergide yer almadan, "ben yazdım oldu" biçiminde yeni yeni yazarlar, şairler çıkıveriyor ve büyük sermaye yayınevlerinde kitapları yayımlanıveriyor.

Bugün edebiyat kapitalist ekonomik ilişkilerin kültürel karşılığı olan popüler kültürün alanına indirgenmektedir. Popüler kültürün temel özelliklerine bir göz atarsak, insanların nasıl bilinçsizleştirilmeye, değersizleştirilmeye çalışıldığı görülecektir: Popüler kültürün en önemli özelliği, kitle kültürü olmasıdır. Bireysellik ve toplumsallık gibi organik yapıların yerini şekilsiz, anlamsız, geçirgen olmayan kitle almaktadır. Popüler kültürün başka bir önemli özelliği, endüstri kültürü olmasıdır. Seri üretim, standartlaşma gibi özellikler, özgünlük, yaratıcılık gibi özelliklerin yerini almaktadır. Konuya bu açıdan yaklaşınca, herhangi bir yayınevinin belli bir kitabı çok sayıda yayımlayarak, ucuza satıp, sürümden kazanmak istemesi, popüler kültür üretimine katkıda bulunma riskini de beraberinde getirir. Bizden söylemesi!

Açılmış Kanat isimli şiir kitabım Papirus yayınlarından çıktı. Şiirlerimi sevenlere ve sevmeyenlere duyrulur.

ahmet çelikkol

"Kabr-i Nazım"ı ziyaret

Hiç eğitimi olmayan, ancak halk okullarında gördüğü eğitimle hem eski hem yeni yazıyı çat-pat okuyabilen annem, aklına geldikçe ezberinden okurdu "Kabr-i Fikret'i Ziyaret" şiirini. Yazarının Rıza Tevfik olduğunu çok sonra öğrenmiştim.; "*Dediler ki ıssız kalan kabrinde / Vahşi güller açmış dermeye geldim.*"

Çocuk kulağımda yıllarca yankılanmıştı bu şiir.. Türk aydınlanmasının kilometre taşlarından Tevfik Fikret'e kadirbilmezliğimiz için yazılmıştı.

*

Moskova'ya indiğimizde, gece yarısı olmasına rağmen ortalık aydınlık sayılırdı. Hem 31 Aralık'ta her tarafın karla kaplı olması yüzünden, hem Moskova'nın bizim alıştığımız enlemin hayli kuzeyinde bulunuşundan. Görmeyi çok istediğim kente ulaşmış olmanın heyecanından sanıyorum, gece yarısı soğuğunu hissetmiyorduk, bizi havaalanından alan minibüs hayli köhne ve ısıtmasız olmasına rağmen.

Rehbere iki sorum vardı, "Nazım'ın mezarını ziyaret edecek miydik?", "Lenin Mozolesini ziyaret edip mumyasının önünden geçecek miydik?" İkisinin yanıtı da "evet"ti ve beni çok heyecanlandırmıştı. Nazım, Türkçe'nin şiir çınarı; Türkçe'nin en güzel şiirlerini yazmasına rağmen, burada yatıyordu. Onun için heyecanlanmıştım. Lenin, marksizme kendi görüşünü ekleyerek Marksist-Leninist kuramın kurucusu ve eylemcisi. Kurduğu devlet şu günlerde ortadan kalkıyordu ve mozolesinin kapatılacağı, en azından mumyasının kaldırılacağı söyleniyordu. Demek görecekmişim, onun için heyecanlanmıştım.

Kente girerken ertesi günün programı dağıtıldı: "*Sabah: Lenin Mozolesi, öğle: Kızıl Meydan, Öğleden Sonra:* Mezarlığını Ziyaret, gece: Kızıl Meydan'da yılbaşı kutlaması.*" Moskova'da başka ne istersiniz?

Lenin uzanmış, dingin, huzurlu uyuyordu, öldüğü andaki gibi. Kızıl Meydan, tarihin en önemli anlarının yaşandığı, tarihin yazıldığı Kızıl Meydan, Kremlin duvarlarının önünde sessiz, sakindi ve çok soğuktu. Acele ile, fiatına bile bakmaksızın eski Rus müjiklerinin giydikleri papaklardan edindik, gözlerimiz dışında kulaklarımızı, burunlarımızı, herbir yerimizi örttük.

Sonra * mezarlığı. Rehber, burada önemli kişilerin yattığını, bir tür devlet mezarlığı olduğunu söyledi. Biraz içimiz ısındı, en azından herhangi bir mezarlığa gömülmemişti Nazım.

Mezarlık boyunca yürürken üşümemiz iyice arttı. Bir ayıbı kapatmak istercesine, rehberin önünde, ondan hızlı yürüyorduk. Sonunda belleğimizde kazılı mezartaşıyla karşılaştık. Rehberin göstermesine gerek kalmadan bulmuştuk. Üzerine çiçekler bırakılmıştı, bir kısmının yeni bırakıldığı belli oluyordu. Taze fakat soğuktan donmuş çiçekler, Beyaz karın örttüğü kara toprak üzerinde kırmızı, beyaz çiçekler.

Fotoğraf sevdalısıyım. Hele bu anda, makineme sarıldım. Birinci fotoğraf, tık; ikinci fotoğraf, tık; üçüncü fotoğraf, ses yok. İlk defa başıma geliyordu. Makinenin pili bitmişti. Ama nasıl olur, böyle bir geziye pil film almadan çıkar mıyım? Sabah takmıştım taze pili makineme. Ama oldu işte, yapacak bir şey yoktu, çektiğim iki fotoğrafla yetinmek zorundaydım. Şu önemli ânımda fotoğraf çekemiyorum, kendi tarihçemin en önemli anlarından birinde.

Bir tür refleks, saatime baktım. Bilir misiniz, insanlar kendilerince önemli anlarda saatlerine bakarlar. Zelzele olduğunda bir yandan can derdine düşerler, bir yandan saatlerine bakar insancıklar. Bakın nikah dairesinde, imzayı atma ânında damat saatine göz atıyordur. Ben de öyle yaptım, saatime baktım; saatimin durduğunu fark ettim. Fotoğraf makinemle birlikte saatim de durmuştu. O zaman anladım. Soğukta her türlü kimyasal reaksiyon yavaşlar, hatta durur. Piller, kimyasal değişimlerle elektrik üretirler. Soğukta kimyasal reaksiyonlar çok yavaşlamış, belki durmuştu. Pili buzdolabının dipfirizine koysanız ne olacaksa o olmuştu. Sıcaklık, daha doğrusu soğukluk -20, belki -30 olmalıydı. Mezarlığın taş zemininden ayrılıp yumuşak toprak zemine bastığımızda toprağın donup taş kesildiğini anlıyorduk.

Nazım bu toprağın altında uyuyordu. Kabri ıssız kalmamıştı, vahşi güller açmamıştı. Güzel ve anlamlı bir taşın altında yatıyordu; sık sık ziyaret edildiğini gösteren taze çiçekler konmuştu. Ama toprağı buz kesiyordu. Fotoğraf makinemi, saatimi donduracak kadar buz kesiyordu.

*

Çok zaman geçtiği için ayrıntıyı, isimleri hatırlamıyorum. 1940'lı yıllarda bir üniversite öğrencisi bir şiir yazar. Sadece bir dizesini hatırlıyorum. "*Üstü açık kalmış Atam üşümüş*" Atatürk'ün hem kendisine, hem ulusuna yaraşır görkemde bir Anıt Kabir inşası, biraz da ikinci dünya savaşının zorlukları yüzünden gecikmiştir, Etnoğrafya müzesinin büyük salonunda al bayrak altındaki katafalk içinde uyumaktadır. Sonuçta, genç şairimizin Ata'sına duygularını yansıtan şiiri yazdığı sırada bitmemiş olan Anıt Kabir bitirilir ve Ata toprağa verilir.

"Kabr-i Nazım'ı ziyaret"imde bunları hatırladım. Bir de şiirini: "BENİ BİR ANADOLU KÖYLÜSÜNÜN YANINDA GÖMÜN, KÜÇÜK BİR DE TAŞ OLSUN, BAŞKA BİR ŞEY İSTEMEZ HANİ.."

Kaçak dosya

RESİMLİ AY

Savulun Geliyorum

Mahkemede

ADAMIN GİBİ BİR HAYATIN İLK SAYFALARI

BİZİM DAVAMIZIN

MUHAKEME TAFSİLÂTI

Mehmet Ergün Yazdı

1930

Mart, Nisan

No: 1-2

Fiatı: 25 Kuruş

"Eğer her kullandığımız kelimeden her kafaya göre ne mânâ çıkar diye düşüneceksek ve bilhassa bunu ilim sahasında yapacaksak, o vakit yazı yazmağa hiç hacet yok... O zaman geniş geniş kendimizi kanaat ve tevekküle emanet edebiliriz."

SABİHA SERTEL

"Sabiha Zekeriya Hanım Neşriyat Yüzünden Mahkemeye Sevkedilen İlk Türk Kadınıdır."

Resimli Ay'ın Şubat 1930 tarihli 12. sayısında yayımlanan ***"Resimli Ay Mahkemede"*** başlıklı *"haber-yazı"*ya ilişkin açıklama tümcesi bu. Amaç, *"haber-yazı"*ya konu olan *"olay"*ın *"özellik"*ine dikkat çekmek. İnsanların *"neşriyat yüzünden mahkemeye sevkedil"*meleri alışılmış, dahası kanıksanmış bir şey. Ama bu kezki onlardan ayrılıyor. Bir *"özellik"*i var: İlk kez bir *"Türk kadını"*, *"neşriyat yüzünden mahkemeye sevkedil"*iyor çünkü. Kahramanı ise, **Sabiha Sertel**. Toplum açısından göğüs kabartacak, toplumca övünülecek nitelikte olmasa bile, bir *"ilk"*e imza atılıyor yani!

Evet, **Sabiha Sertel**, *"neşriyat yüzünden mahkemeye sevkedilen ilk Türk kadınıdır."* Ama *"neşriyat yüzünden mahkeme"*yle ilk yüz yüze gelişi değil bu. Ondan yaklaşık beş yıl kadar önce de, dolaylı olarak, böyle bir olaya taraf olmuştu. Dolaylı olarak ,çünkü o zaman sanık kendisi değil, eşi **Zekeriya Sertel**'di. Ama payına düşen sıkıntıları yaşayarak, *"neşriyat yüzünden mahkemelik olma"*nın ne demek olduğunu öğrenmişti.

*"Neşriyat yüzünden mahkemeye sevkedilen ilk Türk kadını"*nın, **Sabiha Sertel**'in kişiliğini kavramak için dolaylı olarak taraf olduğu bu olaya ve bu olay nedeniyle yüz yüze geldiği sorunlarla, onları aşmak için verdiği kavgaya bakmak gerekiyor.

"BÂB- I ÂLİ CANGILI"NDA BİR YALNIZ KADIN

Henüz **Halikarnas Balıkçısı** olarak yeniden doğmamış olan **Cevat Şakir**'in **Hüseyin Kenan** takma adı ile **Resimli Hafta**'da yayımlanan bir öyküsü ile başlıyor serüven: *"Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?"* (13 Nisan 1325 / 1925 tarihli 35. sayı)... **Şeyh Said İsyanı** nedeniyle çıkarılan **Takrir-i Sükûn Kanunu**'nun yürürlükte ve **İstiklâl Mahkemeleri**'nin görev başında olduğu o netameli günlerde, insancıl açıdan bile olsa, *"asker kaçaklarının asılmaları"*nı konu edinen bir öykünün kazaya uğramasını yadırgamamak gerekir. Nitekim **Ankara İstiklâl Mahkemesi**, kısa sürede, öykü hakkında kovuşturma açar. **Cevat Şakir**'in yanı sıra, derginin sahibi olarak **Zekeriya Sertel** de **Ankara İstiklâl Mahkemesi**'nde yargılanır. Sonuç, üç yıl süreyle Sinop'ta *"kalebentlik"*...

Biri iki, diğeri yedi yaşlarında iki çocukla ortada kalan **Sabiha Sertel**'e, ağabeyi **Celal Deriş**, *"Çocuklarını al, Sinop'a git. Zekeriya dönünceye kadar ben sizin geçinmeniz için gereken parayı veririm. O geldikten sonra ödersiniz."* önerisinde bulunur. Ama **Sabiha Sertel**, oneriyi geri çevirir: *"Hayır, ben çalışacağım, dergiler çıkacak."* İnadını kıramayacağını anlayan **Celal Deriş**, yine de uyarmadan edemez kardeşini: *"Yapamazsın. Bu Bâbıâli'deki kurtlar seni yerler."* **Sabiha Sertel**'in yanıtı ikirciksizdir: *"Kurtlara av olmamaya çalışacağım."*

Celal Deriş, haksız çıkmaz. Öteki ortak **Sudi Bey**, **Zekeriya Sertel**'in tutuklanmasını fırsat bilir. Dergiyi kapatıp sermayenin tümüne el koymaya kalkışır. Gerekçesi ise şu: *"Mahkum bir adam dergi çıkaramaz. İmtiyaz sahibi olamaz. Bundan başka böyle bir durumda bayiler para göndermez. Zararın neresinden dönülürse kârdır."* **Sabiha Sertel**'in yamtı yine ikirciksizdir: *"Sahibi imtiyaz bulunacak... Bayiler de para gönderecek Sudi Bey."* Dediği gibi de olur: *"Sahibi imtiyaz bulunur"; "bayiler de para gönderir."*

Sudi Bey, ilk raundu yitirmiştir. Ama tasarısından vazgeçmeye niyeti de yoktur. Bu kez devreye *"yalan"*ı sokar. *"Bayilerden para gelmiyor"* diyerek **Sabiha Sertel**'e para vermemeye başlar. **Sabiha Sertel** güç duruma düşer. O günlerini şöyle anlatır anılarında:

"...iş öyle bir hale geliyor ki, ben evin kirasını ödeyemiyorum. Çocuklarımı geçindiremiyorum. (...) Aldığım parayı eve, çocuklara bırakıyor, gündüzleri peynir ekmek yiyorum."

Amaç **Sabiha Sertel**'i *"bıktırmak, dergiden atmak, işe (...) sahip olmaktır."* Bu durum karşısında **Sabiha Sertel**, hesapların incelenmesini ister. **Sudi Bey**, bu kez, *"Bayilerden para gelmiyor, elde döndürecek sermaye yok. Buraya sermaye eklemek gerek. Salih Münir Bey sermaye vermeğe hazır. Onu da ortak edelim."* der. Ama **Sabiha Sertel**, hesapların incelenmesinde ısrarcı olunca, *"Salih Bey göğsü(n)e tabanca(sını) day"*ar ve *"Eğer beni dergilere ortak etmezseniz, bu tabancayı başında patlatırım."* diye **Sabiha Sertel**'i tehdit eder.

Sabiha Sertel, çıkan sorunlarla bir başına boğuşmak zorundadır. Eşini haberli etse, bulunduğu yerden ayrılma olanağından yoksun birini boşuna üzmüş olacaktır. Ağabeyine söylese, onu doğrulamış olacak ve Sinop'a gönderilmeye karşı çıkamayacaktır. Bu nedenle de ***"Bâb- ı Âli Cangılı"***nın *"kurtları"*na karşı bir başına kavga etmek durumundadır.

Sonunda **Resimli Ay** mahkemelik olur. Mahkemenin atadığı "naipler heyeti" incelenmek üzere her şeye el koyar. **Sabiha Sertel** de, **Resimli Ay**'ı kendi adına çıkarmaya karar verir. Ancak mahkemelik olduğu için derginin adını kullanamayacağı ortaya çıkar. O da aile dostu **Nebizade Hamdi**'ye yeni bir imtiyaz aldırarak yoluna **Sevimli** Ay adıyla devam eder. ***"Bâb- ı Âli Cangılı"***nın *"aç kurtları"*na *"av olmamayı"* başarır!

Görüldüğü gibi **Sabiha Sertel**, dolaylı olarak *"neşriyat yüzünden mahkeme"*yle ilk yüz yüze gelişinin ürünü olan olaylar karşısında inatçı, kararlı, ödün vermez, kısacası ve tek sözcükle *"savaşkan"* bir portre çiziyor.

"SAVULUN GELİYORUM"

Sabiha Sertel, **Resimli Ay**'ın Kânunuevvel 1929 tarihli 10. sayısında yayımlanan ***"Savulun Geliyorum"*** başlıklı yazı nedeniyle *"mahkemeye sevkedi"*lir. Yargılama sırasında söylediklerinden, yazının bir Amerikan dergisinden *"nakledilmiş"* olduğu anlaşılıyor. Konu, *"liderlik"*; *"liderin taşıması gereken nitelikler"*. Ancak yalnızca dar anlamda *"siyasal liderlik"* ve *"siyasal liderin taşıması gereken nitelikler"* üzerinde değil, yanı sıra yaşamın öteki alanlarında da *"liderlik"*in olmazsa olmaz koşulları üzerinde duruluyor. Nitekim yazının bir yerinde şöyle deniliyor:

***"Galile** eski astronomların yolunda yürümedi, **Colomb** her gemicinin geçtiği denizi beğenmedi, **Luther, Darvin, Newton, Karl Marks**, kendinden evvel gelenlerin yolundan çıktılar, dünyayı yeni bir hedefe götürecek yeni yollar açtılar.*

Sabiha Hanımın

Müdafaası

Hâkim Efendiler!

Biz bu sandalyeye Türk milletine hakaretti ve sanıfu halkı birbiri aleyhine tahriki hevi sergiyat sebebile değil, Türk milleti nam ve hesabına oturuyoruz. Onun tarihinin istediğimiz, onun dertlerini terennüm ettiğimiz için oturuyoruz. Bugün mahkememizin bir tarafında memleketin lisanı, kafası, fikri tarafında ruhu, köylü oturuyor ve vereceğiniz hükmü Sabiha Zekeriya ve Ezine Türk namına değil, memleketin ilmi ve köylüsün halkı namına bekliyor.

Türk Milletine Hakaret

Müddei umumi bey Türk milletine hakaret ettiğimi iddia ediyorsunuz zaman , nasıl ibsam?. Ben bütün sözüme istinat edi-

Fuâd Rıfkı'nın Makalesi

Resimli Ay

"Savulun Geliyorum" ve "Köyümde Neler Gördüm" Yazılarından Dolayı Aleyhimizde Açılan Davaya Ait Muhakemenin Tafsilâtı

Mustantik Kararnamesi

Kararnamı

İstanbul Cumhuriyet Müddei Umumiliğinin son tahkikatın sonunda talebini mevi iddianamesiyle ilk tahkikat evrakı tetimmetiyle birlikte okunda. Tevkifte tahkikat ve esasi vaziyet hasebiyle tevkifleri muhafazasının mevkuflerin bahsinde mukteziyatından olup

Kervanın gittiği, asırların aşındırdığı ilim, fikir, hayat yolları bu geniş ruhlu ve şuurlu kafalara dar geldi, cihanın istikametini başka bir mecraya çevirdiler."

Yazıda *"lider"*, (**"Leader"** olarak İngilizcesini kullanıyor **Sabiha Sertel**.) *"vasat (ortalama) insan"*a göre konumlandırılmaya çalışılıyor. *"Vasat insan"*la anlatılmak istenen *"halden ve kendinden memnun", "memnun olmasa dahi boyun eğen, kendini düşünen", "ne ferde, ne mensup olduğu kitleye, ne dünyaya kendinden bir şey vermek, yaratmak istemeyen", "hayat yolunda, hedefsiz, prensipsiz, kör derviş gibi hayat yolunu asasının sesine göre tayin eden", "buldu(ğu) yolda gide(n), hayat ve hadisat adımlarına başka bir istikamet vermek isterse (...) kuvveti yetme(yip) yolun yarısında kal(an), (...) bastığı yerden oynamamak için tepin(en), yeni yolun saliklerile cidale gire(n)"* insan oluyor. Özellikle Şark'ın bu tür insanla dolu ve *"halden memnun, adımlarına başka bir istan"a göre durumu, hem de ona karşı takınması gereken tutum belirlenmeye çalışılıyor.*

Yazıya göre, *"lider"*in taşıması gereken nitelikler şöyle:

** "Bir cemaat veya millete rehberlik edecek adama göre bir yola girmek kolay, fakat çıkmak zordur. (...) Onun, yeni bir hedefi var. Bu hedefe herkesin gittiği yoldan gidilmez... O yolunu kendi açar, bu yolun üstüne devrilen kayaları taşları o temizler, kıvrıntıları o düzeltir, hendekleri o doldurur, bir karıncanın bile geçemeyeceği yolu, o insan ayaklarına düz bir satıh eder."*

** "...O her zaman cesurdur... Ölümü iradesi içinde eriten adamın lügatinde, korku kelimesi yoktur. En tehlikeli uçurumun başında bile hayattan memnundur."*

** "Yolu açmak kâfi değil... (...) Hüner, bu sürüyü yeni yola geçirmektedir..."*

** "Küçük işlerle tatmin edilmek, bir tereddî değildir, fakat sürünün adamı olmak demektir. **Leader** bu sürünün önüne geçmek için doğmuştur."*

** "...İnsanları tatmin etmeyen hayata yeni bir seyir vermek, istikbale giden yolu göstermek, sürüyü eskinin çıkmazından çıkarmak, vasat adamın fevkîne çıkmak **leader**in işidir."*

** "Her devirde hayatın şeraitine göre kitleler arasında iktisadî, içtimaî bir huzursuzluk var... Rehber bu huzursuzluğu sezen, bu sistemi yeren, kitleyi şuurlu bir şekilde yeni mecraya sevkeden adamdır, bu huzursuzluğu izale için cihanın **leader**lere ihtiyacı vardır."*

** "Gözünün iki bebeği, ateş gibi kızgın bir hedefe dikilmiş, bu ateşle gözbebeği arasında maziyi çizen eski yolları ateşte demir gibi eriten çelik bir irade, yılmayan, korkmayan, durmayan, bıkmayan, önüne yanardağlar yıkılsa yine koşan, koşan, koşan, geliyorum savulun diyen adam!... İşte **leader**..."*

** "Onun değişmeyen bir seciyesi var: Kitlenin uşağıdır."*

Yine yazıya göre bir *"lider"*i *"lider"* olmaktan çıkartan eğilimler de şunlar:

** "...** Leader** kitlenin ıstırabını duyamayacak hale gelmişse, rehberlik karakterini kaybetmiş demektir. Gurur ve azametin **Leader** psychologisinde yeri yoktur."*

** "İstibdat, Leaderin seciyesini öldüren ilk mikroptur. Leader halkın önünde yürümez, o halkın arasında yüzer, ve yeni açtığı yolda koşar. O ölünceye kadar gayeye sadıktır."*

Sözkonusu nitelikleri kendinde toplayan ve sıralanan eğilimlerden kaçınan bir *"lider"*i bekleyen *"ödül"* ise, yazıya göre, şu:

*"**Leader**in bu çetin mücadelenin sonunda alacağı mükâfat bir 'hiç'tir. Ferdiyet ve şahsiyetiniz yola çıktığınız günden, muvaffakiyet gününe kadar ne işkence çekmişse, kazancınız odur... Yalnız bir tek mükâfatınız var... Yürüdüğünüz yolun uzandığını, ve geçtiğiniz yolda bir iz bıraktığınızı görmek... Beraber yürüdüğünüz adamların aşkı ve sadakatı da ikinci mükâfatınızdır. İhtirasla yürüyen **leader**ler hedefe varsalar bile, bir gün kendilerini ilâh gibi yükselten kitlenin, ertesi gün leşini sokakta sürüdüğünü görürler."*

Sabiha Sertel'e *"neşriyat yüzünden mahkemeye sevkedilen ilk Türk kadını"* olma onurunu (!) kazandıran *"**Savulun Geliyorum**"*un içeriği böyle. Yazıdaki *"vasat insan"* ve *"lider(lik)"* anlayışı; *"lider"- "kitle"* ilişkisinin *"çoban"- "sürü"* düzleminde ele alınması sorgulanabilir kuşkusuz. Ama bunu yapmaya kalkışmayacağım burada. Nasıl bir değerlendirmenin öznesi olduğu için **Sabiha Sertel**'in *"mahkemeye sevkedilmesine"* yol açtığını ele almakla yetineceğim.

İçeriğini yukarıda sergilediğim bu yazı için *"İstanbul Cumhuriyet Müddei Umumiliği (...) Türklüğü tahkir ve Reisicumhur Hazretleri'ni tahkiri mutazzamın neşriyatta bulunmak maddelerinden"* dava açılması isteğinde bulunuyor. Sabiha Sertel de, İstintak Hakimliği'nce İstanbul Ağırceza Mahkemesi'ne sevkediliyor. *"Mustantik Kararnamesi"*nde suçlamalar şöyle dile getiriliyor:

*"...sarâhaten isim ve şahıs tayin edilmeyerek îma ve telmih tarikiyle milletin rehber ve necat ve istiklâl ve terakki ve inkişafının yegâne saiki olan (...) **Gazi** müşarünileyh hazretlerinin mübeccel ve muhterem şahsiyetlerine matuf hakaret ve tecavüzatta bulundukları ve yine mezkur makalede (...) ırkımızı (Neme lâzım)diyen bir kitle olarak tavsif etmek suretiyle Türklüğü de tahkir eyledikleri..."*

"...BÖYLE BİR MÂNÂ ÇIKABİLECEĞİNİ..."

İlk duruşma 1 Şubat 1930'da yapılıyor. Kimlik belirlemesinden sonra Savcı soruyor:

*"**"Savulun Geliyorum"** makalesini ne maksatla neşrettiniz?"*

Soru ile amaçlanan, *"Mustantik Kararnamesi"*nde savlandığı gibi *"ima ve telmih tarikiyle (...) Gazi müşarünileyh hazretlerinin mübeccel ve muhterem şahsiyetlerine matuf hakaret ve tecavüzatta bulun"*ulup bulunulmadığını yazarın *("nakledenin")* ağzından duymak. Şöyle yanıtlıyor **Sabiha Sertel**:

"İlmî makaleler hiçbir kastı mahsus ile yazılmaz. Bu makale darülfünun genci, doktor, muallim, Anadolu'ya yayılan bir köy cemaatından itibaren bir gün millete dahî rehber olabilecek gençlere liderin ne demek olduğunu, başlarında bulunacakları bir kitleyi ne suretle idare edeceklerini, ne gibi evsafa sahip olmaları icap ettiğini göstermek fikrile yazılmıştır."

Savcının bir diğer sorusu da şu:

*"**Savulun Geliyorum** makalesinin başında 'halden memnun olmak, kanaat, tevekkül, işte Şark'ı donduran ve öldüren âmil' diye başlaniyordu. Bu Şark kelimesinde biz de dahil miyiz?"*

Bu soru ile de *"Türklüğü tahkir"* niyetinin güdülüp güdülmediğini, yine yazarın ağzından duymak amaçlanıyor. Yanıtı şöyle oluyor **Sabiha Sertel**'in:

"Şark kelimesinin ifade ettiği hudut cografyaca tespit edilmiştir. Bu hudut dahilinde bulunan her millet tabîî dahildir."

Bundan sonra yazıda sergilenen düşünceleri tek tek ele alıyor Savcı; onlarla ne denmek istendiğini soruyor. **Sabiha Sertel** de yanıtlıyor. Ama asıl ilginç sorusu şu oluyor Savcı'nın: *"Bu yazıdan böyle bir mânâ çıkabileceğini düşünmediniz mi?"* Çıkma olasılığından söz edilen *"mânâ"* ise, *"Mustantik Kararnamesi"*ndeki savlar. Onu da şöyle yanıtlıyor **Sabiha Sertel**: *"Hayır! Bu yazıyı yazarken kendimi Abdülhamit devrinde farzetmedim. O zamanlar 'ENCÜM dersen YILDIZdır. Yıldız Abdülhamid'in oturduğu yer demektir. Sen Abdülhamid'i kastettin' derlermiş. Ben kendimi böyle bir devirde farzetmedim."*

"ROMAN GİBİ" BİR YAŞAMIN İLK SAYFALARI

TANIKLARIN SABİHA SERTEL'İ

8 Şubat 1930'daki ikinci duruşmada, *"Sabiha Zekeriya Hanım'ın vekili Sami Bey'in müstacel iş zımnında Edirne'ye gittiği bildirilerek muhakemenin diğer bir güne taliki(nin) rica edil"*mesi Mahkeme Heyeti'nce kabul edilir. Bu arada **Resimli Ay**'ın sorumlu müdürü **Behçet Bey**'in avukatı **İrfan Emin Bey** de (**Kösemihal**), *"maznunların müdafaa şahitleri ikame etmelerine müsaade edilmesini iste"*r. Savcı'nın karşı çıkmasına karşın, Mahkeme Heyeti, *"müdafaa şahitlerinin ikame edilmesinde bir mahzur gör"*mez. Söz konusu tanıklar, bir sonraki, 15 Şubat 1930 tarihli üçüncü duruşmada dinlenirler. *"Darülfünun müderrislerinden"* **Muslihiddin Âdil Bey** şöyle der: *"Sabiha Hanım'ı yazılarile ve şahsen tanırım. Zevci talebemdir. İyi tahsil görmüştür. Yazıları çok ateşli, fakat vatanperveranedir. Mevzuu bahsolan makale ilmî bir mevzuudur."*

Sadri Etem Bey'in görüşü şöyle:*"**Sabiha Hanım**'ı mütareke senelerinden beri tanırım. Cumhuriyet idaresinin ilk kuvvetli kadın muharriridir. Demokrasiyi ifade eden yazıları vatanperveranedir."*

Peyami Safa Bey, şöyle diyecektir: *"**Sabiha Zekeriya H.** içtimaiyatla meşgul ilk mütefekkir Türk kadınıdır.. **Sabiha Hanım**'ı yüksek bir ilim kürsüsünde görmek isterken maznun mevkiinde görmek bütün fikir âlemini mütessir etmiştir."*

27 Şubat 1930 tarihli son duruşmada, önceki duruşmaya kaıilamayan "İstanbul Darülfünunu Ruhiyat müderrisi **Şekip Bey" (Mustafa Şekip Tunç)**, *"Sabiha Hanım'n içtimai mevzular üzerinde salâhiyetle yazı yazan ilk Türk kadını olduğunu"* belirtir.. Yine *"müdafaa şahitlerinden"* olan *"Giresun mebusu ve Vakit gazetesi sahibi **Hakkı Tarık Bey**'in mektubu okun"*ur. **Hakkı Tarık Us**, mektubunda, *"**Sabiha Hanım**'ı gerek yazılarile ve gerek şahsi temaslarile tanıdığını, kudretli ve kıymetli bir muharrir olduğunu, mecmuada çıkan makaleyi okuduğunu, fakat orada aranılan cürmü bulamadığını (...) bildiriyordu."*

"İDDİA" VE "SAVUNMA"

Sabiha Sertel'i "sanık sandalyesi"ne oturtan, yazının **Mustafa Kemal**'i hedef aldığının düşünülmesi. *"Müddei Umumi muavini Cemil bey"*, şöyle diyecektir:

*"...Türkiye'de bir lider vardır: O da büyük inkılâbı yapan **Gazi Hz**.idir. Bizde pek yeni olarak kullanılan lider kelimesile büyük **Gazi** tevsim edilmiştir. Halkın ittilaına arzedilen bu gibi makalelerde okuyacakların zihninde hasıl ettiği intibaı daima nazarı dikkate almak mecburiyetindeyiz ki, bu intiba suçun ruhunu ve esasını teşkil eder. Halk bir nahiye müdürünü veya bir öğretmeni lider olarak tanımamıştır. Lider denilince halk **Gazi Hz**.ini tanır. **Büyük Gazi**'yi lider olarak bilen her vatandaş bu makaleyi görünce bundan **Reisicumhurumuz**'un kastedildiğini anlamakta tereddüt etmez. Kanunu cezamız hakaretin her zaman sarih olmıyacağını, belki tecavüz olunan kimsenin ismi sarahaten zikredilmiş veya isnat üstü kapalı geçiştirilmiş olsa bile eğer mahiyetinde tecavüz edilenlerin şahsına matufiyette tereddüt edilmiyecek derecede karineler varsa, hem isim zikredilmiş, hem de uzviyet tasrih kılınmış gibi muamele olunacağını bize göstermektedir. Makalenin kelime kelime, cümle cümle tahlilinde bu hakaret pek bariz olmayabilir. Fakat tahrik edilenlerin şahsına matufiyettela her şeyi hali üzere terketmesine rağmen halinden memnuniyet gösterdiğini ve dünyaya kendinden bir şey vermek ve yaratmak istemeyen hasta bir adam olduğunu zikrile ırkımızı neme lâzım diyen bir kitle olarak tavsif etmek suretile Türklüğü de tahkir etmiştir."*

Görüldüğü gibi Savcı Yardımcısı'nın **Sabiha Sertel**'e yönelttiği suçlamalardaki tek dayanağı, bir *"ön kabul"*dür: Türkiye'de *"lider"* denince akla yalnızca **Gazi Mustafa Kemal** gelir. Bu nedenle de *"lider"*e ve *"liderlik"*e ilişkin yazılacak her yazı, söylenecek her söz ister olumlu isterse de olumsuz olsun, doğrudan ya da dolaylı olarak ona yapılmış bir göndermedir!

Sabiha Sertel, savlananları tek tek ele alıp yanıtladıktan sonra sözü düşünce (***düşünme ve düşündüklerini iletme)*** özgürlüğüne getirir:

"Bu yazıda vehmile bir hakaret ve tecavüz aramak, yazı yazarken bizi düşünmeğe sevkeder ki, bu endişeli kalemden çıkan yazılarla, bu sakat ilim ve irfanile terakki kervanına katılamayız. Terakkinin en büyük âmillerinden biri serbestii fikir, serbestii kelâm, serbestii matbuattır. (...)

Biz Teşkilâti Esasiye kanununun bize verdigi en basit hakkimiza istinat ederek bu memleketin kapilari ilme açik olduguna inaniyoruz. Memleketin etrafina seddi çin çevrilmemiştir. İlim, irfan, terakki, her şey buraya girebilir. (...)Bu makaleyi, dolayısile sahibini mahkûm etmek, ilmi mahkûm etmek demektir. Hürriyeti kelâm,hürriyeti fikir hudutlarını daraltmak demektir.Yazı yazarken ilmin cihana müsellem hakikatlerini memleketimize getirirken düşünürsek, bu memleket kapılarını ilme kapamış demektir. Biz yazı yazarken ufuklar açıktır ve açık olmalıdır. Eğer her kullandığımız kelimeden her kafaya göre ne mânâ çıkar diye düşüneceksek ve bilhassa bunu ilim sahasında yapacaksak, o vakit yazı yazmağa hiç hacet yok... O zaman geniş geniş kendimizi kanaat ve tevekküle emanet edebiliriz."

DAVAMIZI KAYBETMEDİK!

Mahkeme, *"**Savulun Geliyorum**"*u mahküm eder. **Sabiha Sertel**'in, *"iki ay hapis, otuz lira ağır cezayı naktile mahkûmiyetine"* karar verilir. Ama *"Türklüğü tahkir ve **Reisicumhur Hazretleri**'ni tahkiri mutazzamın neşriyatta bulunmak maddelerinden"* değil, *"asılsız neşriyat"*la ilgili maddeden! **Sabiha Sertel**, bu karara duyduğu tepkiyi, *"**Mahkemede Kaybettik Fakat Davamızı Kaybetmedik!**"* başlıklı bir yazı ile ortaya koyar:*"...ben davamı kaybettiğime kani değilim. Bu sebeple hiç müteesir değilim. (...) Teşkilâtı esasiyenin bize verdiği en esaslı hak, fikrin ve kelâmın hürriyetidir. Biz bu hürriyetimize dayanarak her ilmî ve fikrî yazıyı yazabilir ve nakledebiliriz. Liderin psikolojisini tercüme ederken bunun bir dava mevzuu olabileceği, bir vehime kurban gideceği akıl ve hayalimize bile gelmemişti. Bu dava Müddei Umuminin evhamı üzerine açılmış bir davaydı. Nasıl ki mahkeme kararında bu yazıların ne Türk milletine ne de muayyen bir şahsiyete hakaret olmadığını kabul ettikten sonra asılsız neşriyat olduğunu ileri sürerek bizi mahkûm etti. İlmî bir mecmuadan, leaderin psikolojisine ait bir yazının nakli asılsız neşriyat olabileceğini benim bir saniye için bile havsalam almaz. İlmî bir yazı yanlış bir faraziye olabilir, fakat asılsız olamaz. Psikoloji denen bir ilim ya vardır ya yoktur. Varsa bu yazının asılsız olduğunu iddia etmek, bu ilmin mahiyetini inkâr etmektir.(...) Vazifesini yapan adam mahkûm olursa, bu onun için mağlubiyet değil, zaferdir."*

*"**Roman Gibi**"* bir yaşamın *"ilk sayfaları"* böyle.

Sonrakiler mi?

Kendi içinde tutarlı bir dünya kurmayı başarmış hangi usta romancı, canı öyle istedi diye söz konusu tutarlılığı bir yana bırakıp *" kahramanı"*nın kişiliği ve yazgısı ile oynamıştır.

Sabiha Sertel, "usta" bir romancı!

Olaylar ve Şekiller

aslan özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Tarih tekerrür etmiyor!

Divan şairleri her ne kadar saray etrafında gezinse, padişah sofrasından eksik olmasalar da, saray yönetimine karşı muhalefette geri kalmaz, fikirlerini şiir yoluyla özgürce söylerlermiş. Bunların içinde en öne çıkanı da Onyedinci yüzyılın büyük Divan şairi **Nâbî**'dir. **Nâbî** yaşadığı devrin cesur ve bilge aydınlarındandır. Şairliği kadar, bilgeliğiyle ve açıksözlülüğüyle de dikkat çekmektedir. Kendi döneminde yaşanan kötü yönetimi (dönem Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş yaşadığı bir devirdir) şiirlerinde cesaretle dile getirirdi.

1703'te **Râmi Mehmed Paşa** sadrazam olduğunda ona bir kasîde sunar ve kutlar. Kasîdenin bir bölümünde bir devlet adamında gerekli gördüğü meziyetleri sıralar. Yeni sadrazama tavsiyelerde bulunur. **Devletin idaresi ellerine verilmiş bir devlet adamının, her şeyden önce akıllı, bilgili olmasını şart koşar. Bu devirde artık, kahramanlık, yiğitlik ve cesaretin devlet adamlığı için geçer akçe olmadığını söyler. Devlet adamının başarısının, aklını kullanabilmesine, kurnazlığına, politika bilgisine bağlı olduğunu söyler dizelerinde.**

Günümüzde böyle bilge bir şair yaşamıyor, devletin politikasını eleştirecek, yerecek bir şaire de zaten böylesine bir rahatlık ve özgürlük sunulmuyor.

Böyle bir yönetim var mı peki? "Var!"

(Prof. Dr. Mine Mengi'nin "Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi: NÂBÎ" isimli kitabından yararlanılmıştır.)

Şiir öldü mü, öldürüldü mü?

Evet, şiir öldürülüyor. Yavaş yavaş, acılar çektirilerek, kenara itilmiş yaralı bir hayvan gibi ölüyor. Fâilleri belli; yayınevlerinin editörleri, yayınevleri ve biraz da şairin kendisi. Yardım ve yataklık eden de kitabevleri. Okuyucu tamamen masum, suçsuz. Cinayet ânında orada yoktu. Olsa kesin müdahale ederdi. Bu katledilişin önüne geçerdi. İzin vermezdi. Şiirle arası iyiydi okuyucunun. Yayınevleri zorla uzaklaştırdı onları birbirlerinden. Aralarına romanı koydular, öyküyü sokuşturdular. Çaresiz kabullendi kendisine sunulanı okur. Halbuki ilk gençlik heyecanını (sevgiliye) şiir okuyarak geçirmiş, kenardan kendisi de bir iki dize attırmamış mıydı? Bir şiire birkaç aşk sığdırmış, ayrılığına reçete etmemiş miydi?

Ya şairler? Hangi şairler? **Yahya Kemal** veya **Cemal Süreya** mı yaşıyor artık? **Orhan Veli, Ahmet Arif, Nazım Hikmet** mi? Bu uğurda mücadele verecek kaç şair yaşıyor? **Günümüzde hangi şiir akımı geçerli?**

Şimdi şiir ölüyor, okur bundan bîhaber. Şiir ölüyor, şairler şahitlik bile etmiyor. Yayınevleri ve editörleri çoksatar ve popüler roman peşinde koşturuyor.

Evet şiir öldürülüyor... Yitirilmiş eski bir halk kültürü, sanat türü olmaya hazırlanıyor. Şairlik de artık çarşıda para etmeyen eski bir meslek ve boş bir meşgaleye dönüşüyor. Hadi hayırlısı!

Bilmeceler

Anılar beni çağırıyor diyor
yaşlılıktan eskimiş bir insan,
ve de ekliyor: zamanı değil daha ölmenin.

TARİH/Haziran 1899

Cihân Pehlivânı
Koca Yusuf'un vefâtı.

Bugün bile güreşin gelmiş geçmiş en büyük pehlivanı olarak kabul edilen **Koca Yusuf** 1857 yılında doğdu. 4 **Haziran 1889**'da vefat etti.

Baktığı davarlarla boğuşmaya başlayarak güreşe ilk adımı atmış oldu. Türkiyedeki en ünlü pehlivanları yendi. Dünyanın bir çok yerinde güreşti. Amerika'da ve Avrupa'da sergilediği performansla dünyanın en ünlü pehlivanlarını dize getirdi. Amerika müsabakaları sırasında milyoner bir kadın Koca Yusuf'a aşık olmuştu. Bu kuvvet ilahından çocuk sahibi olmak istiyordu. Yusuf bunu duyduğu zaman, **"Ben buraya damızlık gelmedim"** diye kükremişti.

Avrupa ve Amerika'daki güreşlerinden 800 altın kazanmıştı Koca Yusuf. Bunları kemerine yerleştirip Fransız bandıralı bir gemi ile yurda dönerken bindiği gemi Atlas Okyanusu'nda sis yüzünden başka bir gemiyle çarpıştı. 721 yolcunun bulunduğu gemi bir kaç dakika içinde sulara gömülüvermişti. Denizin içinde bir panik başlamıştı. Denize dökülenler, filikalara atlayıp canlarını kurtarma telaşındaydılar. Koca Yusuf da can havliyle bir filikanın kenarına yapıştı. Filika'da bulunanlar onun heybetli vücudu ile sandalı devirmesinden korktular. Önce yüzüne, kafasına kürekle vurmayı denediler. Fakat dev yapılı adamın çelik pençeleri sanki filikaya kilitlenmişti. Yarılan kafasından ve suratından akan kanlar bıyıklarından aşağı iniyordu. Onun bu hali filikada bulunanlara daha büyük bir dehşet vermişti. İçlerinden canavar ruhlu bir tanesi filika içinde bulunan ve ipleri kesmek için kullanılan ufak bir baltayı kaptığı gibi o çelik pençelere vahşi bir şekilde vurmaya başladı. Bileklerinden kesilip kopan o çelik pençeler gevşedi ve Koca Yusuf'un o dev vücudu Atlantik Okyanus'unun derinliklerine doğru gümülüp gitti

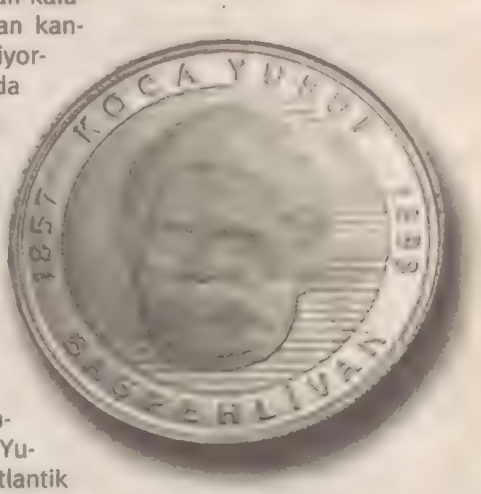

FOTOĞRAF ALTI küskün zeytin ağacı

Çimen kokularına boğulmuş tepelerin birinde yaşlı bir zeytin ağacı vardı. Etrafındaki bitkilerde doğanın her tonu, her nefesi hayat bulurdu. O görkemli gövdesinin dibinde çiçekler açar, çevreye ışık ve dirilik saçan türlü otlar biterdi. Bu çayırlar yağmuru içerken yaşlı ağaç anlayan gözlerle süzerdi etrafında süren cümbüşü, hayvanlar katılırdı sonra bu şenliğe ve lezzetli çimenlerin doyurganlığına. Ve ağaç dallarının yapraklarla dolmasına, küçük avuçlar gibi gökyüzüne açılıp güneşi içmelerine sevinir, gönenirdi. Yarattığı geniş gölgeyle şükrederdi parçası olduğu doğaya.

Geçen uzun ve dışardan durgun görünen, ama yaşama mücadelesiyle dopdolu yıllar sonunda, tepelerin en saygı duyulan ağacı haline gelmişti. Aşağıya doğru süzülerek inen sevinçli yağmur suları, irili ufaklı ağaçlara onun varlığından sözetmişti. O yemyeşil yapraklarıyla gökyüzüyle barışık, kalın ve canlı kabuğuyla güneşle dosttu. Dökülen yapraklarını süpüren rüzgârla, çok uzun zamandır arkadaştı.

Bir gün insanlar o yeşil tepeleri keşfetti. O hayat dolu ve gümrah çimenleri ezmeye başladılar. Bitkilerin kokusu azaldı ve giderek duyulmaz oldu. Ezilen çimenler seyreldi ve azaldı. Bir süre sonra çevresindeki canlı toprak, insanların gidip geldiği **tozlu bir yola dönüştü.**

Çok geçmeden ağaç hayata küstü. Sırtını döndü bu yeni hayata. Yaşama sevincini kaybetti, yoruldu. Tabiata, ait olduğu yere dönmeye çalıştı son bir çabayla. Ama ağaç olmanın yazgısıyla, yerini değiştiremez, bırakıp gidemezdi. Sonunda kabukları dökülmeye, dalları kurumaya yüz tuttu ve yapraklarını özlediği yaşama doğru eğdi. Başını eğen bir ağaç olarak, kederli ve yalnız, bir fotoğraf karesine sığındı sonunda.

(Fotoğraf, Adnan Özer'in arşivinden tırtıklanmıştır.)

Yeni Kuşak Köşe Yazarları

Son zamanlarda çizgi film ağzıyla, çocuk diliyle yazan köşe yazarları türedi. Öyle ki en acıklı konuları yazarken bile sevimliliklerinden hiç taviz vermiyorlar. Bu türü yazan yazarlar genelde kadınlar ve gay'lerden oluşuyor. *Hani her şirketin bir sakatı veya bir eski sabıkalıyı çalıştırma zorunluluğu var ya onun gibi bir şey mi bu?*

Acaba memlekette yeni bir dil devrimine gidildi de bu Doğulu kardeşiniz mi kaçırdı.

oktay taftalı
otaftali@hotmail.com

demokratik aklın eleştirisine doğru

Bizler, birey olarak kendimizi, bizim doğumumuzdan önce, hakkımızda her şeyin, bize sorulmaksızın belirlendiği bir dünyada buluruz. Hayatın kuralı budur. İnsanın, ne içinde doğduğu kültür ve medeniyet çevresini, ne zaman dilimini, ne de coğrafyayı önceden seçme ve belirleme imkanı yoktur. Bu durum, ister ilahi kaderimiz olsun, isterse evrensel kaos içindeki bir rastlantının sonucu hepimiz için geçerlidir. Ve çoğunlukla, insan kendi belirlenimi dışında, kendisine sunulan şartlardan hoşnut olduğu sürece, bu dünyada sayılı yıllarla sınırlı misafirliğini, görece olarak mutlu geçirme şansına sahiptir.

Öyle ki, ezici çoğunluğumuz, ana dilimizden, dini inançlarımızdan, ailemizden, ailemizin bize koyduğu isimden, cinsiyetimizden, doğduğumuz ülkemizden, kültürümüzden ve ait olduğumuz milletten hoşnutuzdur. Bunun böyle olması son derece doğal ve insanî bir durumdur. Aksi takdirde belirecek bir hoşnutsuzluk, mutluluğumuzun temel dayanaklarından birisini yaralayacaktır. İnsanın ailesinden, kendi isminden, konuştuğu ana dilden, ait olduğu medeniyet ve kültürden vs. hoşnut olmaması, bireysel hayatında ciddi bir mutsuzluk nedeni olabilir. Gerek yakın çevremizde, gerekse yeryüzünde, bu türlü mutsuzlukları yaşayan yeterince insanın mevcut olduğundan da dem vurulabilir. Ancak bu durum, mutluluğa eğilimli insanoğlunun, doğası bakımından bir istisnaya, bir azınlık kesime ait olsa gerektir.

Fakat öyle görünüyor ki, bugün kapitalist Batı Medeniyeti'nin dayattığı sözümona *"evrensel"* değerlerin dışında kalan veya bu değerlerden nasibini yeterince alamayan ülkelerin halklarında derin bir mutsuzluk dalgası yayılmaktadır. Batılı gibi üretememek / tüketememek, batılı gibi *"özgür ve adaletli"* yaşayamamak, batılı gibi demokratik yönetilememek ve batılı anlamda demokratik haklardan payını alamamak, kapitalist Batı Medeniyeti'nin dışında kalan veya bu medeniyet tarafından dışlanan toplumları adeta bunaltmaktadır veya bizlere dayatılan yaygın propaganda, bu izlenimi doğurmaktadır. Yine aynı Batı medeniyetinin, kendi kültür şövenizmi uyarınca, dünyaya pompaladığı sahte cennet tasarımları, bu cennetin uzağında yaşayan toplumların bireylerinde, derin bir aşağılık kompleksinin oluşmasına yol açıyor. Anadilini küçümseyen, içinde doğduğu toplumun insanlarıyla, kendisi arasına bir kalite farkı koymaya çalışan, yerel ve yöresel olanı hiçe sayıp, sözde evrensel olanı amaç edinen, bilimde, sanatta, ekonomi ve siyasette, bütün başarılarını batılı ölçütlerle değerlendirmeyi, ille de Batı tarafından tanınmayı, kabul edilmeyi, alışkanlık haline getirmiş kuşaklarla karşı karşıyayız. Veya yaygın propaganda yöntemleriyle, hep bu kuşakların temsilcileri toplumun vitrininde örnek olarak boy gösteriyorlar. Örneğin: ABD üniversitelerini kazanan gençlerle yapılan söyleşiler gazetelerde baş sayfalara taşınırken, yine batı bilim ve sanat çevrelerinde ikinci sınıf mevkiler edinebilen ecnebileşmiş beyaz Türkleri, basınımız, her fırsatta birer gurur vesilesi olarak öne sürüyor.

Standartlarını Batı'nın belirlediği ve Kuzey Afrika çöllerinden, Asya bozkırlarına kadar evrensel bir değer biçiminde pazarladığı demokrasi kavramı da, böylesi bir değerdir. Bu *"mübarek"* değere ulaşamayan *"geri ve ilkel"* toplumların mutsuzluğu her geçen gün artacaktır. İşte Somali örneği, Irak ve Afganistan örneği bunun için vardır.

Bizim ülkemizde de yaygın kanı, demokrasinin gelişmesiyle ortalığın güllük gülistanlık olacağı yönündedir. Çoğu gitti azı kaldı, hesapta AB üyeliği bu konuda son noktayı da koyacaktır. İnanç ve eğilim görünüşte bu yönde. Ancak, genel inanç ve eğilimlerin hakikati içerme konusundaki zaafının, kimi kuşkulara da yol açmasını doğal karşılamak gerekmez mi? Öyleyse nedir şu özlemle beklenen demokrasi? Yakın çekimde bir göz atmakta yarar var

DEVLET BİÇİMİ OLARAK DEMOKRASİ

Bilindiği gibi halk (demos) yönetimi anlamındaki demokrasi kavramı, yaklaşık olarak İ.Ö. VIII. yy. da Atina' da ortaya çıkar. İ.Ö 549. ünlü **Solon** kanunlarının gündeme geldiği dönemde Atina'da kadın ve çocuklar dahil 90.000 özgür yurttaş vardır. Bunun yanısıra, yurttaşlık haklarından kısıtlı olarak yararlanan ve serbest kalmış nüfus 45.000 civarındadır. Ancak nüfusun ezici çoğunluğunu sayıları 365.000 dolayında olan, kadın ve erkek köleler oluşturur. *(Bkz. F. Engels, Ailenin devletin ve özel mülkiyetin kökeni.)* Bu dönemde Atina demokrasisi, mülkiyet haklarının yeniden düzenlenmesi dolayısıyla derin çalkantılar içindedir. Ancak kısa süre sonra demokrasinin Atina' da asıl yıldızının parladığı zaman dilimi İ.Ö. V.yy. ortalarına denk düşer. O sıralarda Pers savaşlarından galibiyetle çıkan Atina, gerek bu savaşların getirisi, gerekse gelişim kaydeden ticaret ve denizcilik nedeniyle belli bir zenginlik ve refah dönemi yaşamaktadır. Yönetime katılma yetkisi olan yaklaşık (kadınlar ve çocuklar hariç) otuz bin dolayında yurttaşın ve bunun on misli kölenin yaşadığı Atina'da, doğrudan demokrasi uygulanmaktadır. Yani yurttaşlar, kendileri hakkında alınacak her kararda, doğrudan söz sahibidirler. Bugünkü gibi temsilcilerden, vekillerden oluşan bir karar mekanizması söz konusu değildir. Yurttaşların doğrudan yasama yetkisine sahip olmaları, onların bu yetkeyi doğru kullanabilmeleri için, iyi bir eğitim almaları gereksinimini doğurur. Bu gereksinimi karşılamak üzere başta **Protagoras, Gorgias, Antipon, Hippias, Trasymachos** gibi sofist tabir edilen bilgeler, yurttaşları para karşılığı eğitme işine girişirler. Yurttaşlar başta konuşma sanatı olmak üzere, hukuk, ahlâk, siyaset, toplum ve aile yaşamı gibi konularda, sofistlerden dersler almakta ve yasama yetkilerini bu bilgiler ışığında uygulamaktadırlar. Bizzat imparator **Perikles** de, ünlü sofist **Protagoras**'ın öğrencisidir, ondan hukuk, siyaset ve belâgat dersleri almaktadır. Öyle ki, olimpiyat oyunlarında, bir cirit müsabakası esnasında, ciritin yanlışlıkla **Pharsalos**'lu **Epitimos**'a rastlayıp, onu öldürmesi üzerine, imparator **Perikles**, kimin suçlu olduğu konusunda **Protagoras**'a gün boyunca danışır. Ciritin mi, ciritçinin mi, yoksa hakemin mi suçlu olduğuna karar verebilmek için, bizzat imparator, bir bilgeyle birlikte saatlerce mantık mesaisi yapar.

Doğal olarak toplam nüfusun neredeyse beşte birinin yurttaş sayıldığı ve geri kalan kölelerin insan sayılmadığı bir toplumda böylesi bir lüks uygulama mümkündür. Ama ne-

dense bugün otuz bin nüfuslu bir kasabada bile, böylesi bir demokrasi örneğine rastlamıyoruz. Demek ki tarihin o dönemi ve dönemin koşulları yine yalnızca o coğrafyada böylesi bir imkanı sunmuştur. Ve çok kısa süren bu dönemin ardından İ.Ö. V yy. sonlarında Atina demokrasisi ciddi bir yozlaşmaya uğramış ve başta **Platon**, **Aristoteles** gibi siyaset bilgesi filozofların bütün kuramsal çalışma ve önerilerine rağmen, bir daha öylesi parlak bir döneme geri dönülememiştir. Yasama yetkesinin temsile dayanmayan, doğrudan biçimde kullanıldığı Atina demokrasisinde çoğunluğun aldığı kararların geçerli olması dolayısıyla, bu demokrasi çoğunluğun azınlığı yönetmesi anlamına geliyordu. Yani doğrudan uygulanmasına rağmen, Atina demokrasisi bile, herkesi memnun etmekten uzaktı. Aslında ister temsili azınlığın dolaylı, isterse çoğunluğun doğrudan yönetimi biçiminde olsun, demokrasi her halûkarda nüfusun bir kesimini baskı altında tutmak zorundaydı. Yani ille de birileri birilerine boyun eğecektir, azınlık ve çoğunluk meselesi işin nicel ve görece-li tarafını oluşturmaktadır.

Bu nedenle **Marks**'a göre salt demokrasi yoktur ve olamaz. Ona göre, her türlü demokrasi eninde sonunda, bir sınıf egemenliğine dayandığı için, öteki sınıfları baskı altında tutmanın bir aracı olacaktır. Aynı doğrultuda **Lenin**: devletin insanlık tarihinden silinmesiyle demokrasinin de ortadan kalkacağını vurgular. Ancak tarihin, toplumsal bir ilerleme süreci olduğu kanaatindeki bu iki filozof açısından da, demokrasi, tarihsel olarak ileri aşamayı temsil eden bir devlet biçimidir. Alman demokrasi tarihinin ve sosyal demokrasisinin önde gelen ismi **Karl Kautsky** demokrasi ve diktatörlük kavramlarını birbirinin alternatifi olarak görür. Ona göre diktatörlükten demokrasiye geçiş ileri bir aşamadır. Buna karşın **Lenin**, demokrasi ve diktatörlük ikilemini, burjuva demokrasi-burjuva diktatörlük ile proleter demokrasi - proleter diktatörlük biçiminde sınıfsal özellikleri temelinde ele alır. *(Bkz. V.İ. Lenin, Proleter Devrimi ve Dönek Kautsky)*

Dolayısıyla, tarihi, kültür ve medeniyeti ile Batı ve bu olgular kapsamında Batı'ya ait olan Rusya açısından, böylesi tartışmalar son derece doğaldır. Ve demokrasinin oluşumunda Batı yüzlerce yıl bu meseleleri kendi içinde tartışagelmiş, amansızca bunun kavgasını vermiştir. Demokrasi denildiğinde Batı'da iki tür demokrasi anlayışı, tarihin derinliklerinden beri büyük bir çatışmayı bugüne taşımaktadır. Bu çatışma Hellenistik dönem Atina'sında çoğunluğun azınlık üzerindeki baskısı (köleler çoğunluğu oluşturmakla birlikte yok sayılırlar) biçiminde ortaya çıkarken, günümüz Batı'sında da azınlığın çoğunluk üzerindeki baskısı biçiminde ortaya çıkmaktadır. Buna itiraz eden yukarıda andığımız batılı düşünürler, bu olguyu ters çevirmenin yollarını aramışlardır. Nitekim tüm bu olgu ve çatışmalar, Batı'da demokrasi kültürü denilen geleneği oluştururlar.

Bu tarihsel çatışmalardan doğan birikim ve gelenekleri Batı ile birlikte yaşamayan, Batı'nın içinde bulunduğu şartlarda yaşamamış, öteki coğrafyaların kavimleri açısından batılı demokrasi nasıl taklit edilebilir? Şimdi demokrasi kavramının oluşumu açısından Batı'da cereyan eden siyasi, ekonomik ve fikri çatışmaların kültür ve birikimine sahip değilseniz, bu iş nasıl olacaktır? İsterseniz Birleşik Arap Emirlikleri kadar servetiniz olsun, eğer bu işin tarihsel bir geleneği ve kültürü yoksa, güdük bir imkan olarak dahî demokrasiyi beceremezsiniz.

Yukarıda **Lenin**'den örnek vermemizin nedeni, bugün özenilen ve pek çok kez örnek gösterilen Alman Demokrasi'sinin, **Karl Kautsky** ve **Lenin** arasındaki polemikte ifade bulan fikirlere çok şey borçlu olmasından kaynaklanmaktadır. Ama bu tartışmaların yasaklandığı ve böylesi bir tartışma ve çatışma geleneğinin olmadığı ülkelerde, demokrasi ve hele hele sosyal demokrat, hıristiyan, liberal demokrat taklidi yapmak, zaten başlı başına bir komikliktir. Kaldı ki demokrasinin, değil taklidi, bizzat aslı bile, nasıl bir muammadır, nasıl bir düş kırıklığıdır?!

DEMOKRASİNİN FİYATI

Bugün demokrasi konusunda yürütülen propagandaya bakarsanız, sanırsınız ki, Batı iki bin yıldır bir yeryüzü cennetinde yaşamaktadır. Oysa bugünkü uygulama biçimiyle demokrasinin veya yine batılı bir tanımla, burjuva demokrasisinin Batı'daki yaygın uygulaması, bu ülkelerin özel durumları ile yerel ve dünya savaşlarındaki kesintiler gözönüne alındığında, taş çatlasa yetmiş yıllık bir bütünlük ve süreklilik ya gösterir ya göstermez.

Marks'a göre tarihte, bir devlet biçimi olarak burjuva demokrasisi, ilk kez, gelişmiş deniz aşırı ticareti ve sermaye birikimi sayesinde, Hollanda'da ortaya çıkmıştır. Ama aynı dönemlerde Almanya, İngiltere, Fransa gibi ülkelerde burjuva demokrasisi bir yana, ortalıkta kan gövdeyi götürmektedir. Sözümona demokrasinin beşiği İngiltere'nin, burjuva demokrasisini finanse edecek birikime ulaşması, ancak uzun savaşlar ve didişmeler ertesinde 1713 ve 1763'lerde Hollanda ve Fransa'yla yaptığı anlaşmalar sonucu, deniz ötesi ticareti tekeline almasıyla ivme kazanır.

Bu ülkelerin kendi sınırları içinde, burjuva demokrasisini ve hukukunu ciddi kesintilerle bile olsa finanse edebilmeleri, Afrika, Orta Doğu ve Uzak Asya gibi coğrafyaların kavimlerini yağma ve kıyımdan geçirmeleriyle mümkün olabilmiştir.

Buradan ve tarihi perspektiften bakınca özlenen, batılı demokrasiyi gerçekleştirmenin koşulları özetle şu biçimde beliriyor: **a)** Toprak mülkiyetine ve köylülüğe dayalı feodal üretim ilişkilerinin, sermaye birikimine sahip burjuvazi eliyle, aşağıdan yukarı tasfiye edilerek, yerine kapitalist üretim ilşkilerinin ikame edilmesi, **b)** sonraki aşamada, siyasi iktidarı sermaye ve ticaret burjuvazisinin ele geçirmesi, **c)** kapitalist üretim ilişkileri nedeniyle özelde işçi sınıfının ortaya çıkması ve genelde üretici güçlerin gelişmesi **d)** bu sınıfların kendi çıkarları doğrultusunda siyasi olarak örgütlenmeleri, **e)** yine bu sınıflar arasında siyasi bir mücadele kültür ve geleneğinin; bir mücadele tarihinin oluşması, **f)** sermayenin kendi kâr hedeflerinin ötesinde, işçi sınıfının gereksinimi sonucu ortaya çıkan, ekonomik-demokratik talepleri karşılayabilecek bir birikimi istikrarlı olarak temin edebilmesi, üretimde ve tüketimde yaygın istikrarı güvence altına alabilmesi. Bu son şık'kın biricik imkanı 1900'ler öncesinde eski sömürgecilikte, 1900'lerden sonra da sermaye ihracı, yani emperyalizmde gizlidir. Ama görünen o ki, Yugoslavya savaşından Irak işgaline kadar uzanan süreçte, 1900'ler öncesi yöntemlere dönüş, Batı demokrasileri için gittikçe artan bir eğilim haline geliyor. Neden acaba? Bakacağız, göreceğiz.

Martin Puryear, Vessel, 1997-2002

Pedro Shimose

Ateşin Hükümsüzlüğü'nden

Gerçeklik benim suçum değil,
Onu ben yapmadım.
Ben yaratmadım kası ne de gülü.
Doğumumu ben istemedim.
Dostlarım olmadı benim.
Aşk bir işkenceydi bana.
Yaşlanıyorum.
Yaşam umudunu kesti benden.
Yalnızlığım: onurum.

Çeviri: Adnan Özer

artık elveda zamanı

"Seni bulduğum gibi kaybetmesem, güzel rastlantı!" demiştim ya, sezgilerim güçlüdür bilirim, ah keşke olmasaydı, seni bulduğum gibi kaybettim, güzel rastlantı.

Artık, elveda zamanı mı?

İnan ki benzersizdin, aşk tarihimde biricik yerini aldın, beni bırakıp giderken kendi yazgına, beni daha da yalnızlaştırdın, oysa ki sen değil miydin parmak uçlarının dokunuşuydu bedenimin çıplaklığına:

"Aşkım dün gece yalnızlığını okudum, paylaşmak için özlem, heyecan duyuyorum."

Hangi tür ayrılığın acısını bıraktın şimdi bana; ey aşk, evet sitem ediyorum, bunca yaşanmışlıklardan sonra... Bir şiir belleğimde, birkaç dize mırıldanıyorum, avutacak mı ki beni? Hiç sanmam ama, dizeler çağrışımlarla yüklü.

Attilâ İlhan "Ayrılık da Sevdâya Dâhil" diyor:

"çünkü ayrılmanın da vahşi bir tadı var/çünkü ayrılık da sevdâya dâhil/çünkü ayrılanlar hâlâ sevgili/hiç bir ânı tek başına yaşayamazlar/her ân ötekisiyle birlikte/her şey onunla ilgili"

Bilmem doğru mu; ama doğru olup olmasa da bu yazılar, bu anlar, bana artık acı veriyor, yine düşkurgusundayım da ondan mı? Keşke öyle olsa diyorum, mayısın serin bir akşamüstünde, çayımı yudumlarken, Boğaz mavi, hafif bir poyraz, ağaçlar salınıyor yavaşça, yaprakların ardından aydınlık bir Üsküdar!

Bir Randy Crawford çalıyor, odam romantik bir hüzünle dolu, aşk şarkıları duvarlarda arıyor... Yazı alıp başını gidiyor, hükmedemiyorum parmaklarıma...

İstanbul'da, maviliğinde hüznün, yine yalnız, beklenmeyen bir aşk acısı ve yine bir yazıyla baş başa... Yaşlandıkça daha da mı duygusallaşıyorum acaba?

Artık elveda demeli!

Zamana karşı yiğitçe meydan okurcasına yalnızlığımı yaşıyorum, paylaşmayı yarım bıraktığın yalnızlığımı. Yoksa tüm o zaman/anlar, ki parmaklarının dokunuşu bedenime yalnızlığımı alıp da götürmüştü, bir düşkurgusu muydu? Yoksa yazgını mı tercih ettin?

Küçük bir çocuk, karın içinde neşeyle yuvarlanıyor, ama yalnız yine de...

Şimdi nerden aklıma geldi, yalnızlığımdan mı, yoksa yudumladığım çaydan mı? Yıllar önce karlı bir pazar; tek başına, çizmeleriyle beyaza bataçıkan bir çocuk, bir hayal yürüyüşünde.

Oysa şimdi Boğaz mavi, ben birden beyaza düştüm. Belki de mavi ile beyazın kardeşliğinden, bu geçmiş çağrışımı.

Kırmızı da eklenmeli, üçüncü renk olarak, özgürlüğün rengi! Özgürlüğün rengine inandığımız kırmızı, işte! Sana verdiğim son gül gibi! Yalnızlığımız özgürlüğümüzse de ben razıyım özgürlüğümü yitirmeye, bilsem de seçiminden vazgeçmeyeceğini. Eh işte, bu da bir hayal, düşkurgusu!

Küçük çocuk yılları yine de gözlerimin önünden bir türlü gitmeyen. Kendi kendine oyunlar bulan, özgürlüğünü, o zamanlar kırmızıda değil beyazda bulan; o kar yürüyüşlerine hayallerini saklayan, hem yalnız kalmak isteyen, hayaller kurmak için, hem bir dokunuşu, bir sesi özleyen, bir ilgi duygusunun içine girmek için.

Ne kadar geçti, o çocuğun kar yürüyüşündeki yalnızlıklarının üstünden. Kırk yıl mı! Hiç de az değilmiş.

Oysa biz seninle "bir güvercinin uçuşunu bile bölüşemedik, o gökyüzünün muhteşem maviliğinde". Oysa biz seninle Boğaz'ın serinliğine kadeh kaldıramadık, mayıs akşamüstüsünde, güneş tam batmamış, ay birazdan çıkacak, pazar değil hafta arası.

Yaşadıklarımız doğrusu hiç de fena sayılmaz ama, ya hayallerimiz, ya ıssız koy, kimsesiz, sıcak kumlardaki serin balıkçı kulübesi. Belki de hayaller hayal olarak kalmalı, güzel rastlantı!

Nedense o çocuğun hayalleri hiç gerçekleşmedi; hep öyle kaldı. Rastlantılara inandı, mucizelere; ama kahve falına değil, şiirin gücüne inandı! Kara bataçıkarken şiir yoktu belleğinde ama, doğa ona şiiri sunuyordu; belki bu yüzdendi kuşlar sabah başlarken, hep neşesi. Kırk yıl geçse de hep neşeli oldu, kuşların sesini duymuşsa sabah aydınlığında...

Tüm çağrışımların, anıların içinde gidip gelinse de artık elveda zamanı, kaçınılmaz, artık elveda demeliyim sana, şiire ve düş kurgularına. Biliyorum kimi okur kızacak bana ama, artık elveda deme zamanı geldi tüm bunlara, güzel rastlantı.

Yetmez mi yaşanan acılara karşı gösterilen direnç!

Her ne kadar bir telefon, bir işaret, bir kapı zili, pencerealtı bir sesleniş, teknolojik bezeli olsa da belki bir mesaj beklesem de, artık elveda zamanı, yazıya, sana, şiire ve belki de bir türlü olmayı beceremediğim ama yaşamaya çalıştığım düşzamana, elveda... "Olanaksız gibi" görünse de...

Oysa sıcak gün olmalıydı bu mayıs pazarı, işte şu son yazıyı, düşkurgusunun son yazısını yazarken. Serin bir mavi var dışarda, senden çok uzaktayım ama tam da beni anlatan bir mavi, çünkü dışarda İstanbul var geçmişiyle birlikte.

Çay bitiyor, gün de bitmek üzere mavisiyle, yazının da sonuna geldik işte, sen gideli çok oldu zaten, peki, kırk yıl hayal içinde nasıl geçip gitti, hep yalnız, bir şiirden dizeler gibi.

Acaba gerçekten "ayrılanlar hâlâ sevgili" mi?

Okura not: *"Düş Kurgusu" böylece zamanını tamamlıyor. On iki yazı yer aldı; birbirinden daha "düşkurgusu" içinde, ama onların gerçek olmadığını kim ileri sürebilir ki! Beğenilmişse ne onur benim için. Biraz izin bir "roman"ı bitirmek adına. Birkaç ay sonra yine bir başka başlık altında buluşmak üzere.*

içerden dışarıya/ dışardan içeriye ve don kişot

Bir gazete haberine göre Almanlar 24 saatin yalnızca 45 dakikasını okumaya ayırıyorlarmış. Günlük yaşamın 22 dakikasını gazeteye, 8 dakikasını kitaba, 5 dakikasını dergiye ayıran okur, geriye kalan 10 dakikayı da ıvır zıvır şeylerle dolduruyormuş. Günlük koşturmaca ve iş yaşamı içinde kimsenin öyle rahat rahat okumaya vakti yok anlaşılan. Okumak lüks oldu demek ki! Kimse kimseye de okusun diye zaman bağışlamıyor. O halde herkes kendi okuma zamanını günlük yaşamını kollaya kollaya koparacak demektir bu. Acaba bunca kitap 8 dakikalık bir okuma süresi için mi raflarda boy gösteriyor?

Böyle bir istatistik ülkemiz için yapılsaydı nasıl bir tablo karşımıza çıkardı sorusunu yanıtlayacak babayiğit var mıdır acaba?

16-18 Nisan tarihleri arasında **"9. Bursa Edebiyat Günleri"**nin çağrılısı olarak Türkiye'deydim. Ömrünün yarıya yakınını yurtdışında geçiren biri için nisan ayının ilk üç haftasında Türkiye'de olmanın ne demek olduğunu anlatması hiç de kolay değil. Ülkedeki değişiklikleri ilk elde gözleyememeden tutun da, bildiğiniz adresleri sora sora zar zor bulmaya, çarşı pazar dolaşmalarında fiyatlara ve paralara alışamamaya kadar bir yığın ince, ama bir yandan da komik ayrıntıyla boğuşmayı bir yana bırakıp kitapevlerinin raflarını dolduran bunca kitabı kimin okuduğuna takıldım ister istemez. Elde de bir istatistik olmadığına göre kimin neyi ne kadar süre okuduğunu nasıl ölçeceğiz? Böylesi bir ölçümle uğraşmanın saçmalığı ortada değil mi? Almanlar bu tür verilere pek düşkündür, biz de ise verisizlik önemlidir. Okuyan, okuyorsa, bırakın dilediği gibi okusun ve vaktini de kendine göre ayarlasın.

Bursa'daki **Edebiyat Günleri**, her yıl bir ana konuya ayrılır ve sunulan bildirilerle belirlenen tema enine boyuna iyice irdelenir, tartışılır. Bursa'daki **Teyyare Kültür Merkezi**'ni dolduran meraklı okurları görünce, okumanın günde 8 dakikaya sığmadığını, sığamayacağını bir kez daha anladım. Bursalı kitapseverler de bunu yoğun ilgileriyle gösterdiler zaten. Onun için Bursa'da edebiyat, kültür birkaç adım önde büyük kentlerden. Şiir dergisi **Akatalpa** ekibi kent için bulunmaz bir nimet, elbette bilene!

Bursa'dan Berlin'e döndüğüm gün açıldı aylarca süren hazırlıklarına katıldığım, her aşamasını çok yakından bildiğim sergi: "Aussen Welt Innen/Innen Welt Aussen" Berlin'in en şık galerinden **Kommunale Galerie**'de açılan bu anlamlı ve gününe ışık düşüren sergi, beklendiği gibi büyük ilgi gördü, büyük bir yenilik olarak değerlendirildi hemen. Artık Berlin'de de değişmeye başlayan anlayışlara, giderek iyice iç içe geçen kültürlere, yaşamlara, dillere ustaca bir yaklaşımı ele alıyor "Aussen Welt Innen/Innen Welt Aussen" başlıklı sergi. Aralarında üç de Türk sanatçının bulunduğu 7 ressamın ortaklaşa açtıkları sergide yabancı bir ülkede sanatçı olmanın sıkıntıları irdelenmiyor, tersine artık "gurbet"i vatan olarak seçenlerin özgün düşünceleri, tasarımları gözler önüne seriliyor. Lübnanlı, Alman, Japon, İspanyol, Türkiyeli ressamların yapıtlarında geleneksel kültürden modern resme uzanılıyor. Parçalanmış kimliklerin açtığı yaradan yol alan yaşamların izleri üstünde yürünüyor, ama öte yandan da sımsıkı içine kapalı kimlikler de bir çerçeveye hapsedilmiş bir biçimde seyirci karşısına çıkıyor **Gülden Artun**'un ürünlerinde olduğu gibi. Kapalılık ile açıklık arasındaki ince çizgiye çekmecelere hapsedilmiş yaşamları, dünyaları, sevdaları, dilleri ustaca gösteriyor **Gülden Artun**. Bir dönem hat sanatını yapıtlarında ağırlayan **Abuzer Güler**, şimdilerde çeşitli ekmekleri, nesneleri kullanarak karelerinde zengin bir dünyayla tanıştırıyor resimseverleri. Emeği, ekmeği, yaşamı aynı potada buluşturuyor ve bize yeni anlatım olanaklarıyla sesleniyor. **Nur Özalp**, parçalanmanın örneklerini üç parçadan oluşan resminin önünde bekçi gibi duran bavulla başlatıyor. Bir yolun, uzun bir yola çıkacak olan bir yolcunun iç dünyasına doğru sürüklüyor bizi bu bavul. Bizi düşle gerçek arasında uzanan o kıldan ince köprüden geçiriyor. Sonra resmine yerleştirdiği kemerlerle, yırtık cüzdanlarla, resimlerle bizi bir kez daha yapıtının karşısında hazırola geçiriyor. Resimdeki ifade biraz sert gibi dursa da yaşamın acımasızlığı ve insanın her yandan sımsıkı kuşatılmışlığı daha yumuşak nasıl anlatılabilir ki?

Lübnanlı **Salah Saouli** flu yaşamlara eğiliyor resimlerinde. Sisler ardındaki belli belirsiz kent yaşamına dikkatle eğilmemizi, oralarda ne olup bittiğini anlamamızı sağlamaya çalışıyor büyük boy resimlerinde. Alman sanatçı **Ute Hoffritz**, kil ve demiri kullanarak savunuyor yaşamın dertliliğini, katılığını, acımasızlığını. Sığınaklar, ya da korunaksız evler, yapılarla bizi imgeden imgeye sürüklüyor. İspanyol **Guiseppe Madonia**, parçalanmış portreleri, büstleri sokuyor günlük yaşamımıza. Japon **Masko İso**, su gibi akıcı, saydam yaşamlara dikkat çekiyor çakıl taşlarıyla, su şırıltılarıyla. Hepsi de Berlin'de yaşayan, artık yabancılıkları kalmayan ve kendilerini çekmecede duyumsamayan, bu duyguyu günlük yaşam, siyasal ortam sürekli anımsatsa da, sanatçıların ortak bir dil oluşturduklarını görmek ne sevindirici!

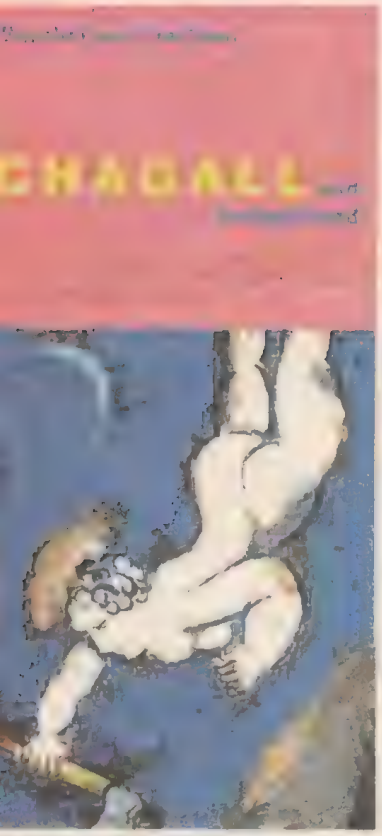

Resimle bir iletişim kurulacaksa aramızda dış dünyadan içe, iç dünyadan da dışa açılmak gerekiyor renklerle, desenlerle, sembollerle ve de imgelerle. Yabancı dilin konumunun sembollere yansıması nasıldır acaba sorusuna **Alexandra Wulf**'un metni ve **Lisbeth Svarling**'in desenleri iyi birer örnek. Eli kolu kullanarak anlaşmadan, gövde diline, sözcükler arasında sıkışıp kalmanın bunaltıcılığından işaretlerle anlaşmaya uzanan çabalar silsilesinde büyüyen boşlukların karşısında Don Kişot olmak da var elbette. Anlaşmanın olanakları kendi içinde gizlidir. Kimle nasıl anlaşacağız sorusuna, kimle hangi metodu kullanarak anlaşacağıza yanıt aranır yabancı bir ülkede. Yabancı dil, dış dünyayla iletişimin kapısını açan büyülü bir anahtarsa, bunun da açılması gereken bir kilidi olmalı. Çizginin gücüne ve yaratıcılığına tutunulurken, eli kolu ustaca kullanarak da dertleşmek, dedikodu yapmak olası. Seslerden harflere, harflerden sözcüklere ve cümlelere yazılı anlaşma yabancı bir dili öğrenmenin de ilk adımıdır. Sorularla boğuşarak, sembolleri yaşama yayarak yabancı ülkedeki yaşamı içerden dışarıya taşımanın da yolu bulunur.

Güler

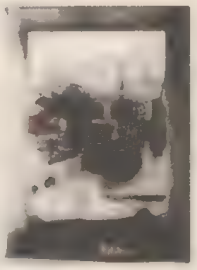

Gülden Artun

Nur Ozalp

Sonra bir de bakarız ki, tüm çabamız, yaşamımız, dünyamız bir **Ivan Nagel**'in **"Das Falschwörter-Buch"**una dönüşmüş. Yani **"Yanlış Sözcükler Kitabı"**na. Çünkü savaşlar ve yalanlarla başlayan bir çağın tanıklarıyız. Bunca acının, acımasızlığın, olumsuzluğun içinde sardunyaların toprağını değiştirmek ne kadar anlamlı! Ama çiçeklerin eskiyen toprağını değiştirmemek de olmaz! O halde, hem çiçeklerin toprağı değişecek, hem dışarıdan içeriye, hem de içeriden dışarıya taşınılıp durulacaktır sembollerle, imgelerle.

Okumanın istatistiği tutulunca acaba topluma da bir ayna tutuluyor mu? Onu bilmem ama **Behçet Necatigil**'in **"Okumak Hakkında"** başlıklı şiirini anımsayıverdim birden:

"İnsanlar tanırım:/ Hem gündüz, hem gecede/Rahat yüzüne hasret,/Böylesi benden öte./.../İnsanlar tanırım:/ Ne defter, ne kitap/Yaşar öylesine,/Bizimkisi bu hesap"

1943'te yazılan bu şiirde çağına karşı bir şeyler söyleme yok mu? İçeriye, dışarıya, dile, resme, yaşama, dünyaya, anlamlı anlamsız günlük koşuşturmalara, çağımıza... ustaca göndermede bulunmuyor mu **Behçet Necatigil**? O halde şiiri bir kez daha okuyalım mı? Okuyalım da asıl okumamız gereken başka bir şey daha var: **Don Kişot**. Almanca-Türkçe, yani iki dilli mizah dergisinin ilk sayısı nisanda çıktı. Şimdilik parasız dağıtılan **Don Kişot**, Almanya'da daha önce iddialı yola çıkıp da kısa zamanda tökezleyen dergilerden olmaz umarım. İki toplum arasında oluşan ve her iki yana da yansıyan mizah kültürünü derleyip toparlamak niyetinde **Don Kişot**. Stuttgart'ta karikatürist **Erdoğan Karayel**'in editörlüğünde yayın yaşamına başlayan, siyasal yaşamdan günlük yaşama, daha doğrusu hayatın her alanından mizah süzmeyi, yenilik getirmeyi ve genç çizerlere öncülük etmeyi amaçlıyor. **Don Kişot**, **Oğuz Aral**'ın 52. Sanat yılına sunulan bir armağan da. **Hayati Boyacıoğlu**, **Hicabi Demirci** gibi çizerlerin ve **Mehmet Ünal**, gibi fotoğraf sanatçısının katkılarıyla yayın dünyasında boy gösterdi. Ne diyelim bu güzel çaba için? **Don Kişot**'un ömrünün uzun olmasını diliyorum ben de.

Sözüme **Chagall**'la başlamadım ama, onunla bitirmek istiyorum. 1 Mayıs 1 Ağustos tarihleri arasında Almanya'da, elbette Berlin'de, **Chagall** rüzgârı esecek. Almanya ve **Chagall** birbirinden kopmayan iki dost! **Chagall** 1913-1933 yılları arasında Berlin'de yaşayan yahudi kökenli bir modernist. Bu büyük ressamın yapıtları Nazi döneminde 1933-1945 arası yasaklanmış ve yoz sanat olarak damgayı yemiş. 1945'ten günümüze kadar da dünyanın en çok değer verdiği sanatçılar arasında önlerde yer alıyor **Chagall**.

Chagall okunur mu, gezilir mi, görülür mü? **Don Kişot**'a soralım mı?

Makedonya Cumhuriyeti'nin Struga kentinde doğmuş ve 1862 yılında İstanbul'da ölmüş Makedon milli şairler Dimitar ve Konstantin Miladinovsti kardeşlerin anısına

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız-Alman Filolojisi koridorunun girişindeki bir sütunun üzerinde sessizce duran bu yazı, bazen kaygısızca, bazen de büyük bir heyecan ve kaygı içinde yanından gelip geçen öğrencileri ve sürekli telaşlı bir koşturma içinde gördüğü hocaları gözetliyor kuytu köşesinden. Kendisiyle ilgilenilmese de bulunduğu ortama davet edilmiş olmaktan mutlu olmaya çalışan bir konuk gibi tevâzu ile seyrediyor etrafını ve ara sıra yanından geçen bir öğrencinin göz ucuyla da olsa onu selamlamasından mutlu oluyor. Kendisine gereken ilgiyi gösterenleri ise İstanbul'dan Struga'ya uzanan heyecanlı bir şiir yolculuğuna davet ediyor. Alçak gönüllü duruşunun ardında bir gurur da var şüphesiz: İstanbul'da ölen iki şairin doğum yeri olan Struga, her yıl dünyanın birçok yerinden gelen şairlerin bir araya toplandığı, ortak bir şiir dilinin yaratılabildiği ender mekanlardandır çünkü.

Sırp şairi Miodrag Pavloviç'in "Babil zaferi" olarak tanımladığı bu büyülü şiir şölenini düzenleme fikri 1961 yılında bir grup Makedon şairi tarafından Dimitar ve Konstantin Miladinovtsi kardeşler anısına yapılan bir toplantıda doğuyor. Dimitar, yaptığı kapsamlı folklor araştırmalarıyla, Konstantin ise çağdaş Makedon şiirine öncülük etmesiyle anılır. Gelenek üzere festival ateşi, Konstantin Miladinov'un ünlü "Güney Özlemi" şiirinin eşliğinde yakılır: "Kartal kanatlarımı açabilsem/ bizim oralara uçabilsem/ bizim oralara gidebilsem/ Stambul'u, Kukuş'u görebilsem...Ohrid'i, Struga'yı görebilsem." Balkanlar'da Yeniden Doğuş döneminin birçok temsilcisi gibi Konstantin de eğitim görmek için Rusya'ya gider. 1850'lerde Moskova'da yazdığı "Güney Özlemi" şiiri de, şairin doğup büyüdüğü yerlere duyduğu hasreti dile getirir.

Batıdaki Rönesans'a eşdeğer bir süreç olarak kabul edilen Balkanlar'ın Yeniden Doğuş dönemi 18.yüzyılda başlar ve Osmanlı egemenliğinin sona ermesiyle biter. Milli kurtuluş hareketinden güç alan Yeniden Doğuş ideolojisi, Balkan ülkelerinin Osmanlı egemenliği öncesinde yaşadığı "altın çağları" halkın belleğinde yeniden canlandırmayı amaçlar, bu nedenle tarihsellik en belirgin özelliğidir. Bilgiyi dinin egemenliğinden kurtarıp lâik okullarda yetiştirilen yeni bir aydın kesimi oluşturmak ise temel hedefidir. Milli bilinç gelişiminin doğal bir sonucu olarak bu dönemde Balkan halklarının kendi dillerine ve kültürlerine olan ilgisi de canlanır. Çoğunluğu Rusya'da eğitim gören birçok aydın memleketlerine döndüklerinde büyük bir coşkuyla halk türküleri ve masalları toplayıp yayımlamaya başlar. Daha önce Batılı gezginlerin ilgi alanı olan halk anlatılarını artık Balkan yazarları sahiplenmiştir ve şevkli bir folklor araştırmaları dönemi başlamıştır. Dimitar ve Konstantin Miladinovtsi kardeşleri de, dönemin birçok aydını gibi, ülkelerinin dört bir yanını gezip halk türküleri toplamış, kapsamlı folklor araştırmaları yapmış ve dinden uzak, Yeniden Doğuş felsefesine uygun yeni bir edebiyat anlayışının yerleşmesini sağlamışlardır. Fakat yeniliklere karşı direnen güçlerin kurbanı olur Struga'lı şair kardeşler. Osmanlı devletine karşı çalışan Rus casusları oldukları yönünde yalanlar uydurulur. Bu suç-

STRUGA

lamalardan sonra kardeşler tutuklanır ve hayatlarının geride kalanı gönderildikleri İstanbul zindanlarında geçer. 1862'de kısa aralıkla ölürler. Zehirlendikleri yönünde söylentiler yayılır. Bazı kaynaklara göre ise ölüm sebepleri tifüs salgınıdır. İki kardeşin de mezarı bilinmiyor.

İstanbul'a doğru uçabilme hayalleri kuran şairin kanatları İstanbul'da kırılsa da "Güney Özlemi" şiiri, Struga Şiir Akşamları'nın her açılışında şehri ikiye bölen Drim nehrinin sularıyla birlikte akmaya devam ediyor. Şiir festivali, nehri kuşatan, rengarenk ışıklarla aydınlatılmış bir köprünün üzerinde yapılan "Köprüler" töreninin ardından Altın Çelenk Ödülü'nün şiir alanında başarılar elde eden bir şaire sunulmasıyla sona eriyor. Altın Çelenk Ödülü alanlar arasında Allen Ginsberg, Ted Hughes, Bulat Okucava, Pablo Neruda, Yannis Ritsos, Rafael Alberti gibi şairler yer alıyor. 1974' te ise bu ödüle şairimiz Fazıl Hüsnü Dağlarca layık görülmüştü. Müze ve festival koordinasyon merkezine dönüştürülen Miladinovtsi kardeşlerinin doğduğu evin bir odasında diğer Altın Çelenk Ödülü sahipleriyle yan yana, şairimizin fotoğrafı ve yapıtları da sergileniyor. Her ülkeden her yıl iki şairin katıldığı festivale şu ana kadar ülkemizden katılanların arasında Özdemir Asaf, Melih Cevdet Anday, Necati Cumalı, İlhan Berk, Ülkü Tamer, Adnan Özer, Turgut Uyar, Oğuz Akan, Tomris Uyar, Kemal Özer, Gülten Akın, Ataol Behramoğlu, Nedim Gürsel, Özdemir İnce, Melisa Gürpınar, Ali Cengizkan gibi isimler yer alıyor.

Coşkunun doruk noktasına ulaştığı "Köprüler" gösterisinde olsun, "Meridyenler" veya "Lir Bölgesi" adı altında yapılan ve her şairin kendi dilinde okuduğu şiir okuma gecelerinde olsun, Behçet Necatigil'in "Şiirler, beraber söylenen solo şarkılardır" sözlerini anımsatıyor şairlerle dinleyicilerin birlikte yarattığı has şiir ortamı. Dünyanın her bir yanından gelen şairlerin özlü sesleri Drim nehrinin sularına karışırken, kişiden kişiye akan bu ortaklık duygusu Nazım'ın şu dizelerini de aklına getiriyor insanın:

İnsanların türküleri kendilerinden güzel
kendilerinden umutlu,
kendilerinden kederli,
daha uzun ömürlü kendilerinden.
Sevdim insanlardan çok türkülerini.
İnsansız yaşayabildim
türküsüz hiçbir zaman.
Hiçbir zaman beni aldatmadı türküler de.
Türküleri anladım hangi dilde söylenirse söylensin.

Struga'da yaşanan şiir şöleninin büyüsü şüphesiz ortamın kendisine de bağlıdır. 2002 Altın Çelenk Ödülü'nü kazanan Slavko Mihaliç de mekanın önemini vurguluyor: "Makedonya bir şiir ülkesidir, burada taş bile şiirdir, göl ise insana öyle ilham veriyor ki, Struga hakkında yazdığım ilk şiir her yeni gelişimle değişip zenginleşiyor." İtalyan şair Eduardo Sangvinetti de "Struga'da her şey şiir" diyor Mihaliç'in açıklamasını özetlercesine. Festivale katılan birçok şair benzer düşüncelerle ayrılmış Struga'dan. Norveçli şair Peter Hölm, Struga Şiir Akşamları'nın büyüsünü söyle yansıtmış festivalin anı defterine: "Struga Şiir Akşamları'nın eşi benzeri olamaz. Böyle bir atmosferi yaratmak için şirin bir Struga şehri lazım, Drim nehrinin telaşlı sularının üzerinden geçen bir köprü, olağanüstü bir Az. Naum kilisesi, tarihi bir Ohrid ve Aya Sofya kilisesi, bir göl ve bir kalp, kocaman bir kalp, bu ülke insanlarının taşıdığı kalp gibi."

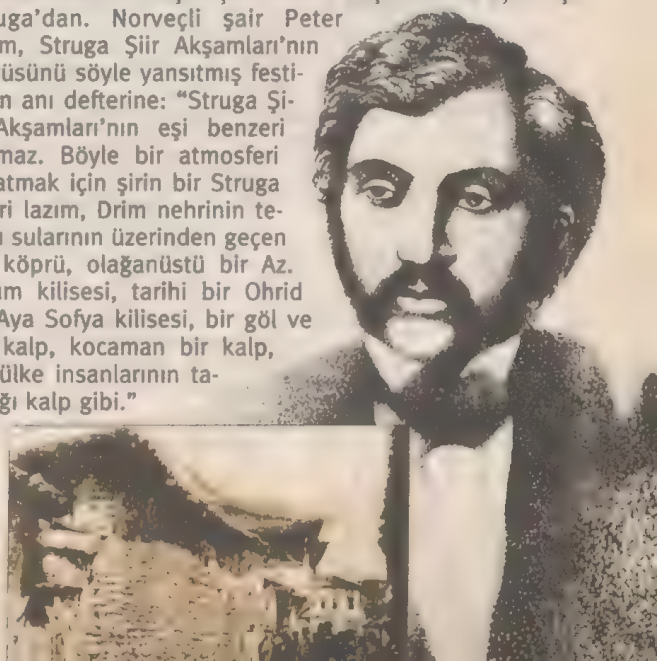

küçük İskender
DÜZENLİ SEKS YAPAN
BİTMAKLAR KABİLESİ

buradan uzakdoğu görünüyor

Canın sıkılıyorsa bana bir makale yaz, orospuların amort organlarını anlatan; sonra biraz eroin vurulur şehrin en ciddi arterlerinde; gelip geçen arabaların ön ve arka camlarına taş atarız; yan camlardan genellikle çünkü çocuklar bakar ıslak ıslak. Sen bakarsın ıslak ıslak. Sinyalizasyonun en muhteşem rengi gözkapaklarına vurur, dudaklarının çatal arasına vurur, kaşlarının kalkık isyanına vurur; ben sana vururum, sen bana vurursun, birbirimizi önce döveriz, sonra birbirimizi öpe öpe bağışlatırız birbirimize birbirimizi. Ben bir'i seviyorum, sen iki'yi; bak, eşitiz. Ah, tabii, buradan uzakdoğu görünüyor; ben bunu ciddiye almamıştım. Buradan Irak, buradan Amerika'nın Çin'i istila düşleri görünüyor; ben bunu Nâzım'a yazmıştım, Paz'a yazmıştım, bir tek Kafka cevaplamıştı. Ama Kafka'ya tek satır yollamamıştım, o hissetmiş, hemen tepki vermiş. Sait'i benim için öp, demiş. Sait öldü. Sait ile Faik, aslında ikizdiler; Sait, hep hırpalardı Faik'i; ona nankör derdi. Sen balık, yiyorsun. Balık yenmez, balık yüzer derdi. Sosyalizm yenmez, sosyalizm yaşanır derdi.

Canın sıkılıyorsa bana bir deneme yaz, eşcinsellerin kaç deliği olduğunu tez haline getiren. Chat'teki faşistleri yaz, aldatan, buluşan, döven. Bana uzak bir şehirden gelen delikanlının gözlerindeki o endişe dolu aşkı anlat. Onun dudaklarındaki sırf mavi haritaları anlat. Citygide'ları anlat onun titrek parmak uçlarında biriken. Sevdiğin kızı anlat. Ben seni dinliyorum. Mersiye ol bana. Mersiyeye sıkışan tahakküm sınırını anlat. Naziredeki esrar kompleksini, ele geçirilen uyuşturucunun piyasa değerindeki düşüşü, ırzımdaki asker kökenli, gelenekçi, ahlaksız şairleri anlat. Canın sıkılıyorsa, bana beni anlat. Ben dinliyorum. Ben sende tatildeyim. Ben sende bir şezlong problemiyim, hususi vasıtayım, kısa menzilli sevdayım, klorofilim, pikrik asitim, oyum işte; ne diyorsan oyum, oyuğum.

Ben iki'yi seviyorum, sen bir'i; bak, eşitiz. Bir imla kılavuzu duruyor sereserpe vücudunda: Bütün kelimelerin doğru, bütün işlemlerin tamam. Sağlaması yapılmış bir çarpım gibiyiz sevişmelerden sonra: İkimizden biri sıfır olsa, diğeri ise istediği büyüklükte bir sayı; farketmeyecek sonuç = sıfır. Bunun endişesiyle sevişiyoruz hep. Ya yataktan sıfır çıkarsa diye.

Canın sıkılıyorsa bana bir masal yaz; kim bilir belki sen de zengin olur, şatolarda yaşarsın cücelerinle. Oysa onlar cüce değil, senin boyun uzun. Senin boynun uzun, ellerin uzun, öpüşün uzun. Geceleri, büyük bir melankoliyle camdan dışarıya, yağan yağmurun altındaki far ışıklarına bakışın, o bakışın uzun. Üzülme beni bırakıyorsun diye; biraz vakit geçirdin kısaca, oyalandın işte; insanoğlu, oyalandıkça büyür. Geçip giden hiçbir şey gaflet sayılmamalı, zaman dahil. Zamanın akli dengesini bozan trajik sevgililer olacağımıza aynı hastalığın iki farklı belirtisi gibi yaşarız başkalarının vücudunda. Daha çok çiçek acarsın, salacak daha çok kokun var zulanda. Şüphesiz, eklenmeye gelmedin ya dünyada birine, birilerine - start hakemin de yok parmağının kasıldığı tetikte. Korkmuyorsun da: Ya namludan sıfır çıkarsa diye. Ben seni dinliyorum. Sen bana olur olmaz, sevdiğin kişinin kamera arkasını anlat. Çekim hatalarını. Onu ilk ilhak edişini. İşgale koşan istila güçlerinin salyalarını, irileşen gözbeklerini, bir yengecin atak yaptığı sırada, aslında yana ilerlemesinin hayvanda yarattığı depresyonu, kumsaldaki diğer deniz yaratıklarının bunu alay konusu yapmasını, bu sahtekarlığın nesilden nesile aktarılmasını, o yengecin bana benzediğini, benim o yengece benzediğimi, benzeşen şeylerin sıfıra karşılık geldiğini, evet, hep bunları anlat. Ben seni dinliyorum. Konuşur gibi yazarlar ya, konuşur gibi dinliyorum seni. Konuşur gibi sustuğuma da bakma; kendisiyle oyalanan bütün nesneler kadar gizli özneye has gizli bir özgüven bu. Çember ile daire'nin arasındaki fark kadar, yani bir alan sahipliği meselesi. Gurur meselesi. Ur meselesi.

Tahtından indirilip boynu vurulmaya götürülen çocuk padişahlar, "Eve mi gidiyoruz, oyun bitti mi?!" diye sormuşlar mıdır?! Kaç çocuk sevgilinin boynunu vurdun sen?!

Ayağı kırıldığı için öldürülmesi gereken atlar, "Ben yalnızca bir ayakmışım yalnızca!" diye söylenmişler midir kendi kendilerine?! "Ve nal, nahi uğur getirirdi?!" Ayağı kırılan kaç sevgiline silah çektin?!

Kaç filme yarısında girdin, kaç filmin yarısında çıktın; kaç aşka sürpriz başlangıç yaptın, kaç aşkın ortasında bir 'game over' hissi kapladı içini?!

Canın sıkılıyorsa müzik setine en vahşi parçayı koy ve doktorunu ara:

"Her gece rüyasında
boynu kırılarak ölmüş birini gördüğünü söylerdi
ilk sevgilim.
İkimiz de henüz altı yaşındaydık ve ben
ne zaman çukulata yesem
altımı ıslatıyordum kahverengi ve sütlü.
Annem, "Bu çocuk gerizekâlı" diyordu
babama, babam ise televizyondan ayırmadan bakışlarını
"İyi!" diye mırıldanıyordu ağzının içinde
ağzının içindeki patlamış mısırlarla birlikte çiğneyerek kelimeleri
"Şair olur belki ilerde!"

Aleni tahrik unsuru.
'Modern zamanların şartlarına aşina bir yaradılış kabiliyeti' besbelli.
İlk sevgilimle kibrit kutusunun içinde beslediğimiz
ilkel tanrı kıvamında bir toz örümceğimiz vardı.
Besliyorduk, ama ne ile beslendiğini bilmeden hayvanın.
Bir keresinde sevgilim -ki ilkti,
"Bu bizim kızımız!" dedi, "Çiftleşmeden hallettiğimiz kızımız!
Büyüyünce itfaiyeci olsun istiyorum!"
"Salak!" diye çıkışmıştım ona, "Örümcekten itfaiyeci olmaz!
O ilkel bir tanrı, amip gibi yani, tek hücreli bir ilah! Çekirdeği küçücük!"
"Küçük çekirdekli! Küçük çekirdekli!" diye alay etti benimle.
Aleni tahrik unsuru.
İlk sevgilim, evlerinde çıkan bir yangında öldü.
Toz örümceğinin yaşadığı kibritle oynarken..
Henüz altı yaşındaydı ve altı santim bile yoktu boyu.
Ama altı gram kadardı beyni, eminim.
Altı gram kadardı büyük büyük babalarının toplam ağırlığı.
Annem, bağıra bağıra ağlayarak helva pişirdi bütün gün.
Sonra bütün gece bir tencere helvayı yedi babam,
televizyon haberlerinde yangından söz edilmemesine içerleyerek.

İlk sevgilimin üstünden bayağı sevgili geçti
Ve ben artık altı yaşında da değilim
Annemi ve babamı gömeli çok zaman oluyor
En az üç cumhurbaşkanı ve iki rejim değiştirdik
Kilometrelerce kumaş harcandı yeni yeni yeni tasarlanan bayraklarda
Tüm Ortadoğu'yu kapsayan bir club açtı Amerika
adı gala geceleri kırmızı halı serilse tüm evrene, ne halidan ne benim aklımdan geçer."

Canın sıkılıyorsa bunları düşün bir ara; koy karşına sıfır' ve ona istikrarlı yaşanmış bir hayattan, alıntılanmış yarım mısralar ısmarla. Canın sıkılıyorsa...

Dünya Edebiyatında Hz. İsa Fenomeni ve bir örnek:

Borges'i Çarmıha Geren Hayat Hayatı Çarmıha Geren Borges

Rüstem Aslan

"Eski ustalar, acı çekme konusunda asla yanılmamışlardı... başka biri yemek yerken, bir pencereyi açarken ya da ağır ağır yürürken nasıl acı çekildiği konusunda..."

Auden

Hz. İsa'nın çarmıhdaki ıstıraplarını edebi olarak ele almak, onu yeniden anlatmak, bunu yaparken bir **Hz. İsa** biyografisi yazmak, özellikle neredeyse tüm Avrupalı ve Amerikalı 20. yüzyıl yazarlarının vazgeçilmez bir ödevi haline gelmiştir.

İncil ve **Hz. İsa** gibi zor bir konuyu metinsel olarak işlemenin zor ve riskli yanı, **Hz. İsa**'nın özündeki insanoğlu ve Tanrı evladı ikileminde yatmaktadır... İşte bu derin tinsel alandaki içkinlik ve aşkınlık arasındaki teolojik gerilimi kavramadan ve onu hissetmeden **Hz. İsa**'nın insani doğasını, kutsal öykülerini anlatmak imkansızdır. Buna rağmen yapıldığında ise başarısızlığa uğraması kesindir. Çünkü yazarların karşısında sadece iki olasılık vardır: Birincisi, **Hz. İsa**'nın hayatındaki olaylar, İncil'deki anlatılanlar bir kenara bırakılır ve yazar kendi yaratıcı gücüyle, bütünüyle hayali olan, yeni olaylar yaratır. Bu tür romanlar, anlatılar felsefi merkezli edebi ürünlerin en önemli öğelerini oluştururlar. Bu bağlamda ele alınan teolojik anlamdaki konular ise sadece "adalet", "umut" gibi dinler tarihin ana konuları olarak kalırlar.

İkicisi ise, **İncil**'i izlemektir. Bunu yaparken de ayrıntılı anlatım tarzıyla **İncil**'deki boşlukları doldurmayı denemektir. Sonuçta ise içtihat ve hayalden oluşan ince bir yoldan geçerek bir **"Vita Christi"** meydana gelir.

Bu iki denemede de *"Hz. İsa'nın çarmıhının"* altındaki topraktan yapılmış kara kase hep kanla dolar durur.(1)

20. yüzyıl edebiyatcıları, işte bu ikilem arasında gidip gelirler. Kimi İsa'ya kuşkuyla bakar, kimi onunla özdeşleşir. 20. yüzyılın büyük edebiyatcılarının metinlerini okuyanlar, bazı merkezi sahnelerin hem dilsel, hem de sembolik anlamda hiçbir zaman unutulamayacak oldukarını kabul ederler.(2)

Rus yazarı **İliya Ehrenburg "Lazika Rojtsvaneca'nın Maceralı Hayatı"** isimli romanındaki yoksul Yahudi terzinin başından geçenleri oldukça etkileyici bir şekilde dile getirir. Yahudi terzi, Roma'da, karnaval döneminde Papa'nın devlet sarayını eğlendirmek için, üç kere *"kutsal kentin"* etrafında çırılçıplak tur atmaya zorlanır. Bu zavallı Musevi'nin yardımına ise, Nasıralı marangoz Jehoşua'dan başkası gelmez. Onun yerine kentin etrafında koşmak ister. Çünkü İsa'nın elinden yeryüzünde telaşlı bir şekilde koşmaktan başka birşey gelmez. Onun alaya alınan ismi, onu tekrar tekrar o grotesk *"yeniden doğuş"*a zorlar. Ve Yahudi terzi, kendinden de zavallı olan bu garibanmarangozu kucaklar, ona bu çileyi bitirmek için yardım etmeyi önerir. Ama onun elinden Hristiyan Roma'nın etrafından dolanmaktan başka birşey gelmemektedir.(3)
Böylece **İliya Ehrenburg**'un romanındaki Jehoşua'yı, Papa'nın tribünleri önünde dalga geçilen *"merhametli İsa"* olarak görürüz.

Yunanlı Nikos Kazancakis ise çarmıha gerilme sahnesini, oldukça provoke edici bir şekilde devam ettirir. **İsa** çarmıhta ölmemekte, ev, eş ve aile ile çevrili kentli hayatını devam ettirmektedir. Ve aynı zamanda **İsa**, kendi adına bir dinin propagandasının nasıl yapıldığını ve bir dinin dünyaya nasıl yayıldığını, kendi görüşlerine uymasa da seyretmek zorunda kalır.(4) O bir *alibi-kurtarıcı* olmak istemektedir, tam aksine kurtuluşu, maddenin tine, dünyevi olanın tanrısal olana dönüşümü olarak görmekte, ve *"her insan Tanrı evladıdır"* görüşüne inanmaktadır. **İsa**, kendi adına nelerin yapıldığını görünce, çarmıhına geri döner. En azından kendi yolunu tutarlı bir şekilde sonuna kadar yürümek ister. Böylece çarmıha gerilmeyen **İsa** rüyası sona erer.

Anna Segers ise, toplama kampından kaçan ve polislerin korkusundan dışardaki ilk gecesinde kiliseye sığınan bir komünisti anlatır. Gece boyunca kilisenin içinde sağa sola yürürken ışık ve renklerden oluşan bir kilime rastlar: Bu, sokak lambalarının aydınlattığı kilise camlarındaki resimlerdir. Dinden kopmus bir komunist olmasına rağmen, ışıklardan meydana gelen bu kilimdeki resimlerde anlatılan İncil hikayelerini okumaya başlar.(5) Cennetten kovulan **Adem** ve **Havva** gibi değil de nedir? O, bir yuvada kendisine yer bulamayan çocuk , kutsal evharistiya yemeğinde ispiyonlanan ve askerler tarafından ölüme götürülen **Nasıralı**, ya da yürüdüğü yolda çarmıha gerilen idealist değil de nedir?

Amerikalı **Toni Morrison** ise, hâlâ kölelik dönemindeki dramatik deneyimlerin altında yaşıyan, kendi *"black community"* si için bir şaman, bir kurtarıcı olan 19. yüzyıldaki zenci bir kadını anlatır. İsa rölünü üstlenirken kendi kız ve erkek kardeşleri karşında, kendinden nefret etmeyi bırakmaya ve kendin sevmeyi öğrenmeye yemin eder:

"Burada, işte bu yerde, bizler etiz, gülen ve ağlayan, çıplak ayaklarıyla otların üstünde dans eden etiz. Bunu sev. Güçlerden sonra sev. Orada, öte tarafta sizin etinizi sevmezler. Hor görürler onu. Gözlerinizi sevmezler; söküp atmak geçer içlerinden. Sırtınızdaki deriyi de o kadar az severler. Orada, karşı tarafta, kırbaçlarlar onu. Ve ohh, benim halkım, sevmezler senin ellerini. Senin ellerini kullanırlar sadece, bağlarlar, düğümlerler, koparırlar onları ve bomboş bırakırlar. Ellerinizi sevin. Kaldırın havaya onları ve öpün. Başkalarına dokunun onlarla, alkış tutun, yüzünü okşayın, çünkü bunu da sevmez onlar. Sizler sevmelisiniz, onları." (6)

İsa'yı güncelleştirmek 20. yüzyıl yazarlarının bir şiarı olmuştur. Hristiyanlığın evrensellik ve otantiklik iddialarını eleştirel anlamda yargılamak, varolan Hristiyanlıkla karşılaştırmak tek istedikleri. Eleştiri rüzgarları bazen çok acı eser. **Andre Gide** *"İsa Hristiyanlığa Karşı"*sında katolikler acımasızca eleştirilirler. Tarz biraz alaycı bir ton almaya başlar. **James Joyce, Ulysses**'in daha ilk bölümünde Buck Mulligan'nın ağzından şunları söyler:

"Komik bir velet söylüyor size bu şarkıyı:
Benim babam bir kuş, annem bir Yahudi!
Almıyor marangoz Yusuf'u aklım-
işte bu yüzden şerefe genç oğlan ve Golgotha, şerefe!" (7)

Günter Grass'ın kahramanı **Oskar Matzerah**, Danzigli Kalp-İsa Kilise'sindeki diyaloğu da aynı ayardadır:

"Oskar, beni seviyor musun?
Bilmiyordum öyle olduğunu.
O ise aynı sesle hiçbir değişiklik yapmadan:
Oskar, beni seviyor musun?
Sertçe cevap veriyorum: Üzgünüm, izler değil!
Üçüncü kezdir sıkıyor canımı: Oskar, beni seviyor musun?
İsa görüyor yüzümü: Nefret ediyorum senden, çocukcuk, senden ve senin tüm bok püsüründen!" (8)

Çekinmeden sorulan sorular, şair-yazar insan özgürlüğünden kopup gelmektedir. Aslında İsa, tarihdeki diğer büyük kişilerle karşılaştırılmayı kaldırabilecek bir figür müdür? 20. yüzyıla dönüp baktığımızda benzeri pekçok atölye konuşmalarına ve konseptsel temel yargılara şahit olmaktayız. Bunların arasında unutulamayacak olanı ise **Frank Budgen**'nın **James Joyse** ile gerçekleştirdiği diyalogtur:

"Bay Budgen, çok okumuş birisine benziyorsunuz. Hiçbir eksiği olmayan, herşeyiyle karekter olan bir şair tanıyor musunuz?
İsa.
O bir bekardı ve hiçbir zaman bir kadınla birlikte yaşamadı. Bir kadınla birlikte yaşamak ise bir erkeğin yapabileceği en zor iştir, ve o, bunu hiçbir zaman yapmadı." (9)

Buna rağmen **James Joyce** oldukça denenmiş ve hîlekâr Odysseus figürünü seçer, ama **'Ulysses'** eserinde mitik döngüde **İsa**'ya göndermeler yapar. Ölüm ve yeniden doğuş ve Efendi ve Oğul'dan meydana gelen somut bir **İsa** karakteri yerine böyle bir seçim yapar. **Thomas Mann** da aynı şekilde tarihsel **İsa** karekteriyle hiçbir zaman barışık değildi, ama **İsa** mitosunu edebî anlamda ele alıp, onu diğer mitlerle birleştirmeyi başarıyla gerçekleştiriyordu. **Thomas Mann**, ***"Büyülüdağ"*** romanında 20. yüzyılın en heyecan verici *"kutsal evharistiya yemeği"* sahnesini, Davos'daki senatoryumda, hasta yatağında kaleme alır. (10) Dionysos, çarmıha gerilen **İsa** ile özdeşleştirilmiştir. **Thomas Mann**'nın 1940 yılında teolog **Kuno Fiedler**'e yazdıkları ise akıllarda yer etmiştir:

*"Hayır, Nietzsche... sonraki notlarında **"Dionyoso"** ve **"Çarmıha gerilen"**i boşuna değiş tokuş etmez. Ben onların, **İsa** ve onun dogmatik sakarları konusunda söylediklerinde kesinlikle haklı olduklarına inanıyorum. Ama acaba önemli olan onun kim olduğu değil de, nasıl birine dönüştürüldüğü müdür? Yani tarihsel İsa değil, tam tersine tarihsel Hristiyanlıktır. Soruyorum sadece."* (11)

İsa'nın tarihsel olmayan mitolojik karakterine itiraz!. Çünkü Nasıralı'nın tarihselliği, kilisesi ve güç yapılarıyla hesaplaşmada kullanılmaktadır. Portekizli **Jose Saramago** ise, birçok kişi için, yazdığı İsa romanıyla Tanrı evladını -tutkulu bir Tanrı-kul çatışması olarak sunmaktadır. Amacı **İsa**'daki kavranamayan yabancılığı yeniden kazanmak, başka türlü söylersek, evladını bir kuzu gibi kurban eden Tanrı'daki gizemli yabancılığı ortaya çıkarmak istemektedir. İsa romanı bir tür teolojik bir romana dönüşür. **Saramago**, **İsa**'dan sonraki insanlığın çektiği ıstırapları, dünya edebiyatında daha önce hiçbir yazarın yapmadığı kadar acımasız ve detayalı bir şekilde anlatmaktadır. Onun *"dışa"* dönük bakışı serttir, çünkü sorduğu temel soruya, Hristiyanlıkdaki *"kutsalık öyküsünde"*heden bu kadar çok kurban verildiği, sorusuna bir cevap alamamaktadır. Tanrı için isteklerini böylesine sert bir ıstırap fırtınası dışında gerçekleştirme olasılığı yok muydu?

20. yüzyıl edebiyatındaki bir sahne özellikle belleklere kazınmıştır. Bu sahne **Günter Grass**'ın **"Blechtrommel/Teneke Trampet"** romanında geçmektedir. Herkesin güldüğü, yamru yumru cüce Oskar'ın horlanan ve ezilenlere karşı hissettiği dayanışma duygusunu korumuş olması. Oskar'in annesi Agnes'in cenaze töreni insan beynine çivilenen sahnelerdendir. Mezarın başında Danzigli Yahudi Sigismund Markus da bulunmaktadır. Ama Yahudilerden nefret eden Alman nasyonalistleri, bu özgün ve hüzünlü Yahudiyi cemaattan ve hatta mezarlıktan kovarlar. Oskar, Yahudi'nin terleyen elinden tutar ve mezarlığın demirden açık kapısına kadar götürür. Açık kapının önünde ise aklını yitirmiş ve cennete inanan, eski rahip adayı Suger Leo'dan başkası durmamaktadır. Ne trjik bir sahne: Alman antisemitistleri cenaze rituelini yerine getirirken, Oskar, mezarlıktan kovulan Yahudi'nin elinden tutup, ona yardım etmektedir. (12)

Bununla şu söylenmek istenmektedir: Antik dönem maske oyunlarında olduğu gibi, takılan maskeyle, bir tanrıça günümüzde de bir tanrıça olarak kabul edilebilinmekte; böylece **İsa**'yı oynayan bir kukla ile başka bir gerçeklik de bu varlıkla birlikte sunulabilir.
Edebiyat, bir adım geri çekilerek, önce kendini ve bir hayalle yarattığı İsa'yı gözlemlemekte. Bu geriye çekilmeyle edebiyat **İsa** gizemini kovmamakta, tam aksine, onu daha da anlaşılabilir, hissedilebilir bir hale sokmaktadır. Yazar daha başından , **İsa** gibi bir varlığı elindeki olasılıklarla yeniden yaratma yolunda başarısız olacağını bilmektedir. Özellikle bu yazarlar arasında büyük olanları, bilinçlerinin sınırlarını korumayı bilmişlerdir. **Heinrih Böll**, kendisine, 20. yüzyıl Alman edebiyatı için bir **İsa** romanı yazıp yazmak istemedeği sorulduğunda verdiği cevap şudur:

Bu sahne dünya-draması **"Nasıralı İsa"**'dan sadece küçük bir ayrıntıdır. Ama bütün bu ayrıntılardaki temel yapı bir devamlılık gösteriyorsa, o da edebiyatcıların **İsa**'sının herkesin omuz omuza hayatın içinden geçtiği, insanların onu hemen anladığı bir karakter değildir. Edebiyatçıların **İsa**'sı gizemli, anlaşılmaz, sır saklayan, ama kardeşimiz olan, bizlerle özdeşleşen, bizlere yardım eden yabancının tam tersidir.
İsa'nın yabancılığını yeniden kazanmak, aynı zamanda ondaki son *"kavranamazlığın"* bir saygı olarak dile getirilmesi anlamını da taşımaktadır. **Kazancakis**'in *"Günaha Son Çağrı"* romanını bitirdikten sonra yazdıkları da unutulacak gibi değildir:

*"Hristiyanlığın tüm kiliselerinin önemsiz küçük şeyleri onunla açıklamaya çalıştıkları, karanlıkta bir taraftan başka bir tarafa çekilen, sahteleştirilen, biz **"İsa Hayatı"**nı yazmak hiç de kolay değil, zor ve kutsal bir çaba bu. Sık sık yazdıklarım silinmekteydi, çünkü yazarken göz yaşlarıma engel olamıyordum."* (13)

Max Frisch'in **İsa**'nın sanatsal alanda sunulması üzerine yazdıkları Yunanlı yazardan daha sade, "gerçeklere" daha yakındır. **İsviçreli**, ilk yayınladığı **"1946-49 Günlükleri"**ni kaburgalarında **Hz. İsa** taşıyan Marian isimli bir kuklanın oyunuyla açar: "Marion'nun onu şekillendirdiği gibi, o ıhlamur ağacından yapılma bir İsa: akıllara çarmıh gelmekte ve bu sayıp sövme olarak görülmemektedir. Kukla, gerçek bir oyuncunun tersine, bizlere tek başına kutsalı sunabilecek bir şekil, bir resim ve ruhun bir varlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan, bir resmi de oynasa, et ve kandan meydana gelen bir varlık olarak kalmaktadır. Kukla ise hiçbir zaman gerçek İsa'yı sunduğunu iddia etmeyecek tahtadan, gerçek ve uslu bir tahtadan yapılmadır..." (14)

*"Bunu sürekli olarak denedim, ama başarılı olamadım. Ve tabii ki bildiğim tek, **İsa romanı"** ise Dostoyevski'nin muhteşem romanı **"Budala"**dır. **İsa**'yı anlatmayı neredeyse tam olarak başarmış cesaretli bir denemedir. İşte zor olanda tam bu noktada başlamaktadır. Böyle bir romanı yazacak yetenekte biri olduğumu hiç sanmıyorum. Sürekli olarak bazı denemeler oluyor, ama daha öteye gitmiyor."* (15)

Her şeyden önce **İsa**'nın gizemi dünya edebiyatındaki diğer büyük karakterlerle birlikte kendini açığa vuruyor. Mekansal ve zamansal olarak evrensel karaktere sahip çok az arketipler bulunmaktadır: Bunlar arsında **Don Juan**, **Hamlet**, **Odysseus**, **Ödipus**, **Faust**, **Antigone** ve **Kassandra**. Hepsi de **condito humana**'nın, insan olmanın temellerine işaret etmektedirler: Ondaki aşk ve sevgiye , anlamı aramaya, yurduna duyduğu özleme, gerçeği arama çabasındaki trajediye, kendini kurban etmeye, felaketleri hissetmesine. **İsa**'da bunların arasında yer almaktadır.
İsa karakterinin ortaya çıkardığı diğer bir durum ise insanı edebi düşünmeye zorlamasıdır. Bu bağlamda edebi düşünmenin üç boyutu vardır.

1- Dünyanın bütün kültürlerinde edebiyat vardır. Edebiyat insanî evrensel bir fenomendir. Dünya edebiyatı da sahip olduğu bu evrenselliğiyle, insanı kendi varlığı üstüne edebî düşünmeye zorlamasıdır.
2- Okuyucular sayesinde kültürler de karşılıklı alışverişde bulunurlar. Bu karşılaşmada hepsi kendi ulusal edebiyatlarını ortaya koyarlar. Böylece içine kapanık bazı kısmi perspektifler ortadan kalkar. Çoğulcu bakış açısı daha bilinçli olarak algılanmaya başlar. Böylece bir tür küresel estetik bir bilinç oluşmaya başlar. Buna örnek verecek olursak, **Mısırlı Necip Mahfuz**, Avrupa'da okundu-

ğu kadar, Fas'da da, İran'da da okunur; ya da **Thomas Mann**, Almanya'da sevildiği kadar Arjantin'de de Japonya'da da sevilir; Arjantinli **Jorge Luis Borges**, İsrail'de olduğu kadar, İzlanda'da da insanları etkiler.. Bu örnekleri kolayca çoğaltabiliriz.

3- Okuyanların edebî ürünler üstüne oluşturdukları görüşler, uluslararası alanda yankısını ödüllerle gösterir kendini. Nobel Edebiyat Ödülü, bu konuyu ele alan bir yazardan diğeri arasında gider gelir.

İşte bütün bu nedenlerden dolayı, dünya edebiyatıyla düşünmek, **İsa** profilini dünya edebiyatı konseptine yerleştirmektir. İsa'nın hayat öyküsünde ütopya, ve yeni ütopyaların yokoluşu; sevgi mesajları ve infazlar; umut ve umudu yok etmek biraradadır. Dünya edebiyatındaki hiçbir kimse onun kadar hükmetmek ve güçsüzlük, zafer ve yenilgi arasındaki diyalektiği dile getiremez. Hiç kimse onun kadar bir fikir uğruna çarmıha gerilmeyi ve insanları sonsuz kadar affetmeyi bu kadar trajik sunamamamıştır.

Bütün bunları bir yazar ve eseriyle daha yakından inceleyelim: Dünya edebiyatındaki örnekleri arasından sadece bir tek *"İsa romanı"* ya da anlatısı seçip onu yakından incelemek, hiç kuşkusuz diğer yazarlara *"haksızlık"* olacaktır. Bu konuyu ele alan yazarlar profili **Cengiz Aymatov**'dan Jose Saramago'ya kadar ideoloji, din ve dünyaya bakış açısı bağlamında değişip, gelişip durmaktadır, Bu nedenle, bence, gündemdeki *"Passion"* filmi ve tartışmalarına en yakın olanını, **Jorge Luis Borges**'i ve bu konuyla ilgili eserini ele almak en doğru olanıdır.

Borges'i Çarmıha Geren Hayat
Hayatı Çarmıha Geren Borges

1899 yılında Buenos Aires'de doğan ve 1986 yılında Cenevre'de ölen Arjantinli **Jorge Luis Borges**'in **"Markus'a Göre İncil"** anlatısı (16), aşırı dini inançların saf insanları nasıl suçlu haline getirdiği konusunu ele alan örnek bir anlatı olarak da okunabilir. Yazarın ülkesinde şahit olduğu kentli-köylü uçurumda çırpınıp duran, okuma yazması olmayan kırsal kesim insanlarındaki şiddetin nasıl irrasyonel bir şekilde ortaya çıktığını ele aldığı bir çalışma olarak da görülebilir.

Borges'in **"David Brodies'in Raporu"** isimiyle yayınlanan kitabındaki anlatılar arasında bu tür şiddete örnek olabilecek pekçok metin vardır. Kitabın "Kabadayı" isimli ilk anlatısında iki kardeşin öyküsünü dile getirir. İki kardeş de aynı kadına aşık olurlar. Yaşlı olanı kadınla evlenir. Kıskançlık nedeniyle iki kardeş arasında tatsızlıklar yaşanır. Ve sorunu kadını *"paylaşarak"* giderirler. Bunu da kadını bir geneleve satıp, değişik zamanlarda ziyaret ederek gerçekleştirirler. Bir süre sonra bunun çözüm olmadığını gören iki kardeş,kadını yeniden eve geri getirirler. Kısa bir süre sonra ise yaşlı olanı kadını vurur.(17)

Peki ama **Borges** gibi bir deha bütün bunları bize neden anlatmaktadır?

Borges'in yakın arkadaşı **Estalla Canto** anılarında, yazarın bu tür tepkileri hesapladığını ve kesin olarak metne dönmek için ahlakın sonuna kadar yaşanması gerektiğine inandığını belirtir. **Canto**'nun kitabına önsöz yazan **Mario Vargas Llosa** ise, **Borges**'in eserlerinde bıçakların çekildiğini, cinayetlerin işlendiğini, acımasız sahnelerin anlatıldığını, ama bütün bunların belirli bir mesafeden, ince bir zeka ve ironiyle gerçekleştirildiğini, bunların da onun metinlerine derin bir rasyonalik kattığını belirtmektedir.(18)

Yine aynı kitabda yer alan **"Markus'a Göre İncil"** anlatısı da bunun kadar provoke edicidir:

Buenos Aires'de tıp okuyan 33 yaşındaki(19) pasif, kararsız Baltasar Espinosa, birkaç hafta tatil yapamak için amcasının çiftliğine gidec. Genç Baltasar, amcası iş nedeniyle çiftlikte olmadığı bir zamanda, yağmurların dış dünya ile ilişkilerini kestiği Estanzia Los Alamos'da çiftliği bekleyen aile ile tek başına kalır. Okuma yazması olmayan sıradan insanlardır bunlar. Espinoza, vakit geçirmek için, ailenin sahip olduğu İngilizce **Markus İncil**'indeki öyküleri İspanyolca'ya çevirerek okur. Aile çok etkilenir. Bir daha bir daha, dinlemek isterler. Günün birinde ailenin reisi, Baltasar'a gelip, **İsa**'nın herkesi, ama herkesi, kendisini çarmıha gerenleri de kurtarıp kurtarmadığını sorar. Özgür bir düşünceye sahip olan genç Baltasar, teolojik konulara hakim olmadığı için, biraz düşünür ve aileye olumlu bir cevap verir. Evet, **İsa**, herkesi kurtarmıştır, kendisini çarmıha gerenleri de. Bekçi ailesi aynı gün onun hakkında dedikodu yapar, ona küfrederler, suratına tükürürler ve sonunda evin arkasında onu çarmıha gererler.

Başladığımız yere geri dönelim. Nedir bu anlatılanların anlamı?

Her şey, sıradan köylülerin çılgınlık derecesine ulaşan şiddet taşkınlığını gösteren bir ritüel mi?

Metindeki edimsel sahneler, Latin Amerika kıtasındaki şiddeti anlatıyor da olsa, metni bu kadar basite indirerek okumak, onsuz düşünülemeyecek modern dünya edebiyatına da haksıksızlık olur. Latin Amerika kıtasındaki diğer büyük yazarları (**Marguez**, **Paz**, **Vargas Llosa**, **Fuentes**, **Carpinter**) doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen Borges'in bu metnini biraz daha yazara dönük, biyografisiyle birlikte okumak gerekmektedir.

Tıp öğrencisinin babasının *"özgür düşünceli"* biri olduğunu ve ona *"Herbert Spencer Doktrini"*ni öğrettiğini ve annesinin dindar bir kadın olduğunu öğreniyoruz.

Bütün bunlar dikkatimizi yazarın kendi hayat hikayesine çekmesine neden oluyor. 1899'da doğan Borges, iki dilli ve kozmopolit bir ortamda büyür. Annesiyle İspanyolca, babasıyla ise İngilizce konuşur. İspanyolca, **Borges**'in 19. yüzyıldaki savaşzı atalarının dilidir. İngilizce ise, kitapların, edebiyatın ve felsefenin dilidir. Onun için rasyonalizm ve amprizm dönemin özgür tinidir. Darwin prensipleri olan evrimciliğe dayanan **Herbert Spencer**'in düşüncesi dünyayı amprik olarak tanımlama ve ondaki evrensel yasaları bu yolla ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bütün bu teoriler arasında dine hiç yer kalmamaktadır. **Borges**, **Spencer**'in öğrencisi olan psikoloji öğretmeni babasını *"felsefi anarşist"* olarak tanımlar.(20) Yaşının kemâle erdiği dönemlerde babası ile ilgili şunları yazar:

*"Okuyucu olarak iki şeyle ilgilenirdi. Birincisi, metafizik ve psikoloji ile ilgili kitaplar (**Berkeley, Hume, Royce** ve **William James**). İkincisi, edebiyat ve Doğu ile ilgili kitaplar (**Lane, Burton** ve **Payne**). Kelimelerin sadece anlaşmak için işe yarayan aracılar değil de, aynı zamanda büyüsel semboller ve müzik olduğu gerçeğini kabul edersek, o bana şiirin kapılarını açtı. İngilizce şiirleri ben bugün bile ezberden okuduğumda annem bana, onun sesini taklit ettiğimi söylüyor. O, farkında olmadan bana ilk felsefe derslerini verdi...*
Bana bugün hayatımdaki en önemli olay ne diye sorsalar, babamın kitaplığı derim. Bazen gerçekten de kendimi bu kitaplığın dışına çıkmamış gibi hissederim. Kütüphane camdan rafları ve binlerce kitaplarıyla hâlâ gözlerimin önünde" (21)

Peki annesi? Burada da genç Baltasar'ın annesinin dini deneyimleriyle Borges'in hayatı arasında paralellikler buluyoruz: *"Uruguay ve Arjantin karışımı bir aileden gelen annem **Leonor Acevedo de Borges**, 94 yaşında olmasına rağmen canlı, hareketli ve iyi bir Katoliktir. Ben çocukken din, kadınlar ve çocuklar içindi. Buenos Aires'deki erkeklerin çoğu özgür düşünceden yanaydı, ama soruldukğunda kendilerini Katolik olarak tanımlarlardı."* (22)

İki dilli ve kozmopolit bu çocukluk döneminden sonra, 15 yaşında ailesiyle birlikte Cenevre'ye gider ve burada da Fransızca'yı öğrenir. Ama **Heinrich Heine**'nın şiiriyle Almanca'ya da ısınır. Böylece iki farklı dünya bir araya gelmiştir. Hayatındaki diğer önemli bir kesit ise İspanya'da yaşadığı 1919-1921 yıllarıdır. Bu yıllarda pekçok İngiliz ve Alman edebiyatçının eserlerini İspanyolca'ya çevirir. Çevirileriyle birlikte kendi şiir ve makaleleri de yayımlanmaya başlar. 1921 yılında Buenos Aires'e geri döndüğünde artık Arjantin edebiyatının yeni umududur. 1923 yılında ilk şiir kitabı **"Fervor de Buenos Aires"** Pekçok dergi ve yayınevinin kuruluşuna katkıda bulunur. Babasının ölümünden sonra parasal zorluklar başlar. 1937 yılında çok az paraya bir kütüphanede çalışmaya mecbur olur. Buradaki cansıkıcı dönemi *"Babil Kütüphanesi"* eserinde anlatır. 1946 yılında diktatör Peron başa geçince, politik nedenlerden dolayı kütüphanedeki işini de kaybeder. İngiliz edebiyatı öğretmeni olarak geçimini sağlar. Para kazanmak için Ajantin ve Uruguay'da konferanslar verir. Bu dönemde, ***Çin mistisizmi, Budizim Gaucho-şiirleri, Martin Buber, Kabbala, Binbir Gece Masalları, T. E. Lawrence, Ortaçağ Germen şiiri, İzlanda mitolojisi, Heine, Dante, Expressionizm*** ve ***Cervantes*** gibi geniş kültürel bir alanla ilgilenir. İşte bu dönemde onu ün kazandıran **Prosa** metinleri yayımlanır.

Kötü günler geride kalmaktadır. 1955 yılında diktatör Peron'un düşmesinden sonra, **Borges**, Buenos Aires Milli Kütüphanesi'nin müdürü olur. 1956 yılında ise Üniveriste'de İngiliz Amerikan Dili ve Edebiyatı profesörü olur. Hayalleri gerçek olmaya başlarken, birden bire bir kabus sarar hayatını. Kaderin acı oyunudur. **Borges**'in gözleri giitikçe kötüleşir:

"Çocukluğumdan beri başlayan körleşmem oldukça ilerlemişti. Ağır bir gün batımı gibi. Bu olayda zorlayıcı ya da dramatik olan bir şey yoktu. 1927 yılından itibaren sekiz göz ameliyatı geçirdim, ama 1950'lerin sonlarından sonra okumak ve yazmak açısından kördüm... Şiirlerimde, bana aynı zamanda sekizbin kitap ve karanlığı hediye eden Tanrı'nın parıldayan ironisinden bahsediyorum." (23)

Ama **Borges** büyük bir güçle yazmaya devam eder. Artık yurtdışından da davetler, ödüller gelmekte, eserleri pekçok yabancı dile çevrilmekte, anlatıları, şiirleri, makaleleri ardı ardına yayımlanmaktadır. **"Aleph"**anlatısı 1949 yılında tek kitap olarak çıkar. Bütün bunların sonunda 1970 yılında burada detaylı olarak ele aldığımız **"David Brodies'in Raporu"** yayımlanır.

Peki nedir **Borges**'in metinlerinde karakteristik olan?

Bu soruya verilebilecek cevaplardan birisi şudur: Ansiklopedik anlamda yetişen büyük bir tînin, insan bilincindeki kültür haritasında binlerce hayal ya da gerçek arasından bizleri kaderse anlamda ilgilendiren bir oyun çıkarması. **Borges**,

ikincil dünyaların: Arşivlerin, kütüphanelerin, düşün sistemlerinin büyücüsüdür. Felsefe ve hayal onda içiçedir. Teoloji de onun eserlerinde ikincil bir fantastik edebiyattır. Metinlerinin anahtarları kütüphaneler, aynalar, labirentler, ikizlerdir. Onlar, gerçeğin öte yandaki düş ve gerçeği oluşturan gölgeleridir.
Öykülerden öykü çıkartır o ve bu öyküleri bir *meta -öykü*yle, dipnotlar, notlar, düzeltmeler, yorumlarla dokur.
Bu nedenle **Borges**'i Kabbalist bir dünya içinde yorumlayanlar. pek haksız sayılmazlar. Bu Yahudi mistisizmi konusunda kendisin de sıkca yorumlar yapar. (24)
Borges araştırmaları bu konuda da daha ilginç ayrıntılara ulaşmıştır. (25)
Borges, Yahudi mistisizmiyle, evrenin, içindeki her madde ve tinsel fenomenin anlamıyla birlikte bulunduğu büyük bir kitap olduğu görüşünü birleştirir. Dünya içkin bir alfabedir ve bizler de anlamların sınırsız ilişkileri içinde çırpınıp durmaktayız.
Borges **"Kabbala"** için şunları der:
"Temel düşünce şudur: Tevrat kutsal bir kitaptır. Bu kitabın anlamını kavrama görevi içinse sonsuz bir akıl harcanmıştır. Kutsal tin edebiyat ilişmiştir, inanılmaz da olsa, Tanrı insan olmak için ortaya çıkmıştır. Ama buradaki ortaya çıkma biraz gizlidir: Kutsal tin edebiyata ilişiyor ve bir kitap yazıyor. Böyle bir kitap da hiçbir şey tesadüfi değildir...
Her şey kadere uygun olmalı. Kabbalistler de sistemlerini işte bu kadersellikten çıkarmaktadırlar. Eğer kutsal yazı sonsuz bir kitap olmasaydı, nasıl olur da sonsuz sayıdaki diğer insani yazılardan; krallar kitabı, tarihler kitabından; şarkılar şarkısı bir şiirden nasıl ayırt edilebilirdi. Kutsal kitaptaki herşeyde sonsuz anlamlar yüklü olduğunu düşünmeliyiz." (26)

Yeniden dönelim **Borges**'in **"Markus'a Göre İncil"**ine.
Borges'in bu eseri metinsel olarak *"hayali edebi ürünler"* kategorisine dahil edilemez. Daha sonra yayınladığı **"El informe Brodie"** anlatılarında (1970) **Borges** daha çok dışsal gerçekliklere yönelmiştir. Kitapda yer alan onbir kısa öyküde, daha önceki makalelerinde değindiği konulara; kanlı bıçaklı kavgalar, suçlular ve Buenos Aires'in kenar mahallelerinde yaşayan fakir insanlara dışardan, daha gerçekçi bir üslupda yaklaşmaktadır. Bu öykülerde de metinler arası ilişkilere işaret eden, alt metinler, notlar, dipnotlardan meydana gelen bir ilişkiler ağı göze çarpmaktadır.
Bu metinlerde tıp öğrencilerin okudukları kitaplardan söz açılmaktadır, anlatılan hayatlar artık kullanılmayan hayatlardır.
Veterinerlerle ilgili dergilerdei ayrıntılar kullanılmaktadır, ya da yeni yayınlanan bir romandaki inek türleri anlatılmaktadır.
Ama **"Markus'a Göre İncil"** okunduğunda ise bambaşkadır. Okuyucu başlarda **Borges**'in bir oyun oynadığının farkına varmaz. İlk önce okuyucuların bir **İncil** metninden beklediği her şeyi sunar. Onun amacı insanları kavramak, değiştirmek, biraraya getirmektir. İşte bu öyküde de tam bunlar meydana gelmektedir. Yazara göre anlattığı **İncil** hiçbir dini inancı olmayan, *"kanlarında sıkı fanatik Kalvenistlerin koyu izleri"* bulunanları bile etkilemektedir. Ve bu **İncil**'i okuyarak bir tür otoriterlik sağlayan genç ise, karşındaki geri kalmış insanlara yakınlık bile duyar: *"Daha şimdiden bir yabancı değildi artık, herkes ona lütûflarda bulunuyor, önünde saygıyla eğiliyordu"* Buraya kadar hikaye bilnen şemalar çerçevesinde devam etmektedır. Ermişlerın basıt insan kalbini etkileyen güçleri. Geleneksel poetika buraya kadar çok iyi işlemektedir. Edebiyat, hayat için yararlı olmaktadır.
Ama nasıl bir tuzağa düşürüldüğümüzü hikayenin sonunda öğreniyoruz. **Tanrı** sözüyle kutsal etkiler yaratan bir öykü olduğunu düşündüğümüz metin, birdenbire paramparça olmakta. Öyküyü basit köylülere okuyan genç de oyuna gelmiştir. Kutsal kitabın sunumu onu *"bu basit insanların"* üstüne çıkarmıştı. O kendine sunulan cinselliği de (bekçi ailesinin kızı perşembe gecesi onunla sevişir) bir lütûf olarak kabul etmiştir. **İncil** okuması, kendisinin gerçeğin gerçekleği karşısındaki şaşkınlığını dile getirmektedir. Ne de olsa **İsa**'nın yaşında ya da 33'ündedir.
Bizi şaşırtan, tuzağa düşüren yanılsama ortaya çıktan sonra, metinde, trajik sona işaret eden sembolleri daha yakından gözlemleyebiliriz. Bu semboller şaşkınlıklardan, tabulaştırmalardan, felaketlerden, ölüm ve yıkıntıdan meydana gelmektedir. Alt metinleri bu bağlamda değerlendirdiğimizde hikaye biraz daha yerine oturmaktadır. *"Akdeniz'de rotasını şaşırmış gemiyle özlediği adasını arayan Odysseus"*un hikayesi, ya da **Nuhun Gemisi**, tufan, *"I.Karl'in infazı"*; *"Golgotha'da kendini çarmıha gerdiren bir Tanrı"*nın öyküsü. Bu metinler arası ilişkiyi keşfettikten sonra her şey başka bir renk almaya, çarmıha gerilen kurtarıcının öyküsü gizemin kötü bir imitasyonu halini alır.
Borges'in **"Markus'a Göre İncil"** metni ondaki tipik söylemi açıkça ortaya koyar: Edebiyatın ve hayatın grotesk bir biçimde parçalanması. Bunu bir tür anti-poetik olarak da tanımlayabiliriz. **Borges**'deki bu söylem bazen öyle uç noktalar kadar gider ki, okuyucudaki edebiyat aşkını yaralar.
Metnin başlığı *"Cahil köylüler kentli İncil okuyucusunu öldürüyor"* değildir. Metin bundan daha fazla şeyler söylemek ister, hatta İncil'in kendisi olmak ister. Karşımızda *"estetik ilişkiler ağını"* kusursuzca kullanabilen bir yazar durmaktadır. Çiftlikdeki bekçi ailesi, İncil'deki kalıplara göre hareket ederler. **İsa**'nın o zamanlar çarmıha gerilmiş olması gibi, onlar da kendi *"kurtarıcılarını"* çarmıha gererler. İsa ile Arjantınlı cahil aile arasındakı ikibin yıllık zaman donar bu arada. Öykünün sonundaki trajik sonla, despotik ritüelleri yeniler. **Borges'in İncil**'i **İsa** olarak ortaya çıkan gerçeğin, mitolojik döngünün yeniden sunumudur. Bu metinle çarmıha gerilme edimi, o ilk ânındaki acımasız, zalim haline geri döner.
Borges' yavaş yavaş kendisini karanlığın *"çarmıhına"* geren hayatı, metinsel olarak parçalar, sözlerden meydana gelen çarmıha bir kalem darbesiyle asar. Onu diğer yazarlardan ayıran da işte bu özelliğidir: Hayatı edebiyatla parçalama.

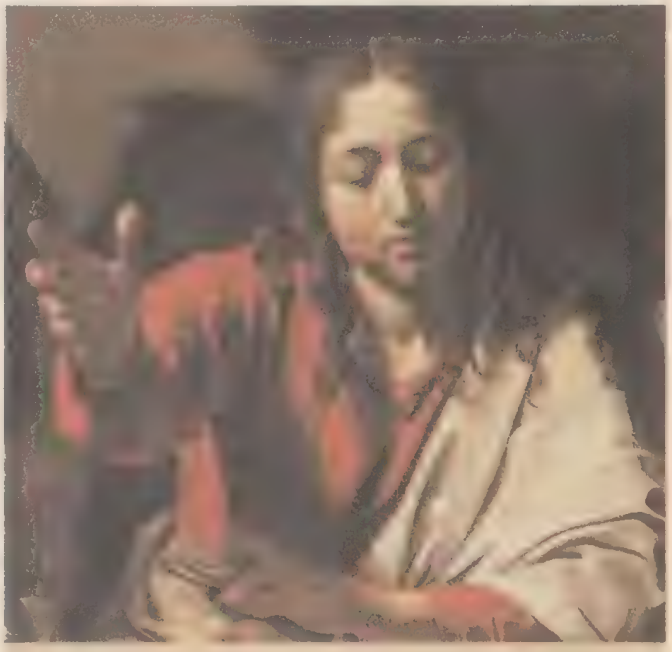

1) Rüstem Aslan. İncil'deki İsa, Saramago'daki İncil: İki bin yıl sonra bir peygamberin yeniden okunması. "E dergisi" . 17. 2000. S-94- 98.
Yazıda adı geçen eserler orjinal isimleri ve ilk basım tarihleriyle anılacaklardır. Bundaki amaç İsa temasının edebiyatdaki işlenişinin kronojik bir dökümünü de yapmaktır.
2) Karl-Josef Kuschel. Jesus im Spiegel der Weltliteratur. 1999. Düsseldorf.
Bu yazının ana kaynağı Kushel'in bu önemli kitabı oluşturmaktadır.
3) İliya Ehrenburg. Burnaja zizn' Lazika Rojtsvaneca.1929. Berlin
4) Nikos Kazancakis. O Teleutaios Periasmos. 1951.Atina. (Günaha Son Çağrı. Türkçesi: Ender Gürol. 1984. İst)
5) Anna Seghers.. Das siebte Kreuz. 1947. Berlin
6) Toni Morrison. Beloved. New York. 1987
7) James Joyce. Ulysses. 1946. Londra
8) Günther Grass. Blechtrommel. 1959. Berlın
9) Karl-Josef Kuschel. Jesus im Spiegel der Weltliteratur. 1999. Düsseldorf. s. 22ff
10) Thomas Mann. Zauberberg.1924. Berlin
11) Karl-Josef Kuschel. Jesus im Spiegel der Weltliteratur. 1999. Düsseldorf. s. 15.
12) Güntter Grass. Blechtrommel. 1924. Berlin.
13) Nikos Kazancakıs. Einsame Freiheit. Biographie aus Briefen und Aufzeichnungen des Dichters. Yay: E.N. Kasancakis. 1968 Frankfurt.
14) Max Frisch. Tagebuch 1946-1949. Frankfurt. 1958.
15) Karl-Josef Kuschel. Jesus im Spiegel der Weltliteratur. 1999. Düsseldorf. s. 22ff...s. 17ff.
16) Jorge Luis Borges. El Evngelio segun Marcos.: Obras Completas. Buenos Aires. 1974. s. 1068-1072.
17) A.g.e. 854-890.
18) Estella Canto. Borges Contraluz. Madrid. 1989.
19) Burada 33 yaşında çarmıha gerilen İsa'ya gönderme yapılmaktadır.
20) Jorge Luis Borges. Obras Completas. Buenos Aires. 1974. Band. IX. s. 11
21) A.g.e. s. 12.
22) A.g.e. s. 13.
23) A.g. e. s. 57.
24) J. L. Borges. Die Letzte Reise des Odysseus. Essay 1980-1982. 1982. Viyana. s. 99-112.
25) J. Alazraki. Critical Essay on Jorge Luis Borges.. 1987. Boston
J. Alazraki. Borges and the Kabbalah. Ant other Essay on his Fiction and Poetry. 1988. Cambridge.
E. Aizenberg. The Aleph Weaver: Biblical, Kabbalistic and Judaic Elements in Borges. 1984. Maryland.
26) J. L. Borges. Die Letzte Reise des Odysseus. Essay 1980-1982. 1982. Viyana. s. 57.

cehaletin bitirdiği yaşamlar

nena çalidis

Gazetecilik okuduğum ilk yıllarda Mehmet Faraç'ın 'Töre Kıskacında Kadın' kitabı elime geçmişti. Fırat Nehri'nde üç çocuğuyla intihar eden Cemile'nin, töreden kaçarken sinemaya sığınan Hafize'nin, domdom kurşunuyla öldürülen Hacer'in yaşamlarını okuduğumda dehşete düşmüştüm. Bir türlü aklım almıyordu, nasıl bir kız babası ya da küçük kadeşi tarafından öldürülebiliyordu. Baba hiç mi acımıyordu kızına, erkek kardeş hiç mi sevmiyordu ablasını. Nasıl olur, nasıl aile bağları var bu insanların. Yıllar sonra tanışma, aynı gazetede çalışma ve kitap üzerine söyleşi yapma imkanı bulduğumda Mehmet Faraç'a sorduğum ilk soru şu olmuştu; 21. yüzyılda hâlâ Türkiye'de kızlar aşık oldukları ya da sinemaya gittikleri için öldürülecek mi?

Faraç'ın cevabı şöyle olmuştu: "Türkiye 25. yüzyıla da girse, o bölgede cehalet yok edilmediği ve feodalite de etkisini sürdürdüğü sürece bu olaylar devam edecek. Toplumun, özellikle de kadının eğitimi için devletin yoğun müdahalesi gerekiyor. Kadınlar cahil bırakıldıkları için törenin bıçağı boyunlarına geldiğinde seslerini çıkaramıyorlar."

Ne kadar doğru söylemiş. Adana'da Nilüfer, Diyarbakır'da Kadriye, Mardin'de Şemse, Çorum'da Esra ve son olarak İstanbul'un göbeğinde Güldünya öldürüldü. Neydi bu pırıl pırıl kızların günahı. Hiç... Kimi akrabası tarafından tecavüze uğradı, kimi ise sadece sevdiği adamla birlikte oldu. Ve tecavüzün de sevginin de bedeli Aile Meclisi'nin aldığı 'Namus temizleme' kararıyla her zaman ki gibi kadına kesildi.

Her birinin kendine göre bir hikayesi vardır tıpkı kaderlerini belirleyen ölümleri gibi. Kimi traktörden atılır, kimi hoyratça bıçaklanır, kimi de Şemse gibi linç edilir. Namus adına katledilen kadınlar bilinmeyen bir yere gömülürler. Çünkü kızlarını hatırlamak aileye ne de olsa utanç verir. Mezar taşları siyaha boyanır çünkü beyaz mermer saflığı masumluğu ifade eder, oysa o kızlar beyaz bir mezar taşını haketmeyecek kadar çok büyük suç işlemişlerdir, daha doğrusu lekelenmişlerdir Aile Meclisi'ne göre.

Ve Aile Meclisi'nin kuralları doğrultusunda 'Namusu' temizlenen evin damına beyaz bayrak asılır. Ya da duvarı kireçle boyanır. Kısaca hane aklanmıştır artık.

2002 yılında evlilik dışı bir çocuk doğurmasının ardından şeriyat mahkemesi tarafından suçlu bulunmuştu Amina Lawal. 1999'dan beri Nijerya'nın kuzeyinde birçok eyalette yürürlükte olan yeni Şeriat Ceza Yasaları uyarınca Katsina eyaleti Şeriat Mahkemesi'nde zina suçu ile yargılanmaya başladı.

Kanıt olarakta Amina'nın bebeği gösterildi. Şeriat mahkemesinde bu suçun cezası taşlanarak öldürülmedir (recm). Amina Lawal'in temyiz davası bu son duruşmaya kadar devamlı erteleniyordu.

Bugünlerde bir elektronik posta dolaşıyor internette; Amina'nın recm cezası onaylanmış. Genç kadına iki ay zaman verilmiş bebeğiyle vedalaşması için. Daha sonra boynuna kadar toprağa gömülüp taşlanarak öldürülecek. Bir süre önce düzenlenen benzeri bir kampanya ile Safiya kurtarılmıştı, çünkü Amnesty International imzalar sayesinde Nijerya hükümetine baskı yapmıştı.

Şimdi ise aynı kampanya Amina için yapılıyor. www.amnistiaporsafiya.org adresine girmek belki de Amina'nın bebeğine, bir daha hiç ayrılmamak üzere kavuşmasına ve şeriat kanunlarıyla yönetilen ülkelerin bundan sonraki kararlarını daha düşünerek vermeleri için bir katkı olabilir.

Nijerya'da Amina, Türkiye'de Güldünya... Öldürülme nedenleri ne kadar farklı olsada özde yatan tek neden, gelişmemişliğin getirdiği cahillik.

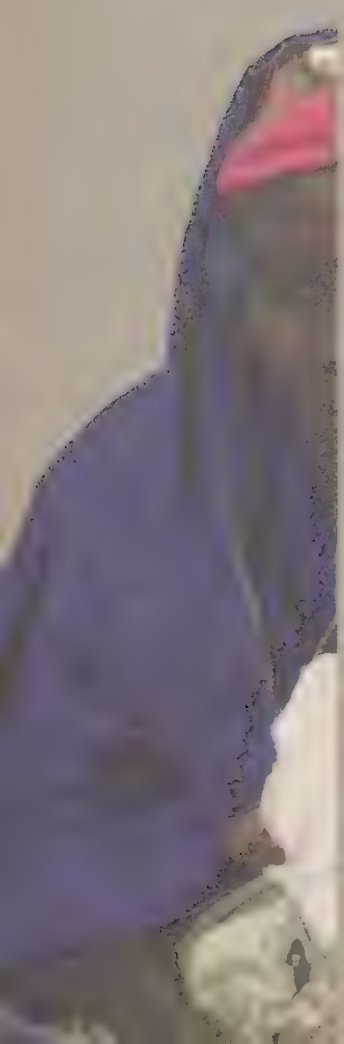

nafer@leman.com.tr

nafer ermiş

bremen'de aşk daha bir aşk

Yıl 1995, Bremen'de sonbahar. Mızıkacılar susalı hesaplanamaz zamanlar geçmiş. Bir öğrenci yurdunun geniş mutfağında Halil ile oturuyoruz. Yurdun bu katında dört oda ve herkesin ortak kullandığı bir mutfak var. Ve herkesin kapısı kilitlenebilir bir odası. Bir ara mutfağa Anja geliyor ve bulaşıkları yıkıyor. Sadece kendine ait olanları değil, hepsini. Üç yıldır gelip gittiğim bu mutfakta bana selam bile vermemiş olan bir kızın bunu yapması beni şaşırtmıştı. Nesi var bunun," dedim Halil'e, Almanya'da bir yabancı olmanın tek avantajı Türkçe sayesinde kaş göz işaret yapmaktan kurtulmaktır. Çünkü Almanlar Türkçe bilmez. "Sevgilisinden ayrıldı," dedi Halil. Uzun favorileri olan Yunanlı bir sevgilisi vardı Anja'nın. Yüzü olağanüstü güzeldi, Doğu Berlin'den, Sosyalizmin yıkılan surlarının ardından geliyordu ve hâlâ Sosyalizme inanıyordu. Annesi Orta Amerika Kızılderilileri'ndendi. Babası ise son derece Alman.

Anja tekrar odasına döndü. Biz de nefis bir menemen yapıp masaya oturduk. "Şunu çağırsana, belki açtır," dedim Halil'e. Yine de biraz sonra Anja'nın gelip masaya oturması ve bizimle birlikte menemen yemesine şaşıran ben oldum. İlk kez de olsa aynı masaya oturmuştuk, ama kızın hala suratıma bakmaya niyeti yoktu. Anja hızlı hızlı yemeğini yiyip teşekkür etti ve hazırlanması gerektiğini söyleyerek tekrar odasına döndü. "Neye hazırlanıyor?" diye sordum Halil'e. "Memleketine gidiyor," dedi Halil. "Berlin'e mi? Ne kadar kalacak?" "Bilmem. Üç hafta herhalde." Yemeği bitirip masayı temizledik. Sonra Halil kahve yaptı. Almanlar başka şeye mecbur değillerse filtre kahve içer. Biz de öyle yaptık. Kahvelerimizi içerken Anja elinde sırt çantasıyla odasından çıktı ve saate bakıp, "Sizinle bir kahve içebilirim,' dedi. İkinci kez aynı masaya oturdu. Ancak kızın bana aldırdığı yoktu. Bu alışılmadık durum emirlerimi bozmuştu. Anja kahvesini bitirip kalkarken ona üç hafta beni düşünmesini sağlayacak bir şey söylemek istedim. Sırt çantasını sırtına geçirmeye çalışıyordu. "Neyle gidiyorsun?" diye sordum. "Trenle," dedi şaşırarak. Bu, üç yıl içinde aramızda geçen ilk konuşmaydı. "Trende dikkatli ol," dedim. "Anlamadım, neden?" dedi şaşkınlıkla yüzüme bakarak. "Trenin sarsıntıları yüzünden... İnsan acayip tahrik olur," dedim, "sağa sola saldırmayasın." "Danke," dedi yine yüzüme bakmadan, Halil'le vedalaştı, tam kapıdan çıkarken dönüp bana baktı. Onun o şaşkın ve küçümser bakışı aşkın doğduğu an oldu.

Üç hafta sonra geldiğinde Halil'le mutfakta oturmuş, odasında yapacağımız değişiklikleri planlıyorduk. Anja büyük sırt çantasıyla girip doğruca odasına gitti. Sonra üzerine rahat bir şeyler giyip mutfağa geldi. Elinde bir poşet vardı. Bize bir "Hi" deyip buzdolabına yöneldi. Poşettekileri buzdolabına yerleştirmeye başladı. Demek ki Almanların da memleketinden getireceği şeyler vardı. Biz Halil'le oda planlarına daldık. Bir süre sonra Anja gelip yanıma oturdu. Elindeki küçük kavanozda tuhaf bir şey vardı. Kaşığı doldurup bana uzattı, "Tadına bakmak ister misin?" dedi. "Ne bu?" diye sordum. "Reçel," dedi, "Ben yaptım." Artık tadına bakmamak olmazdı. Reçel çok güzeldi. Ne reçeli olduğunu anlattı, ama anlamadım. Yine de kavanozu bitirdik. "Biz Halil'in odasını boyayacağız yarın, halıyı da yenileyeceğiz," diyerek planlarımızı anlattım reçele karşılık olarak. "Ben de odamdaki halıyı değiştirmek istiyorum, halı almaya ben de geleyim," dedi.

Halıyı beraber aldık. Önce Halil'in odasını boyadık. Eski halıyı çıkarıp attık. Halil yemek hazırlarken ben de kendi halısını döşemeye çalışan Anja'ya yardım ettim. Anja çok sıcak bir kızmış meğer. Oysa Almanlar pek öyle değildir. Herhalde Sosyalizmin etkisi, diye düşündüm, kız ne de olsa Doğu Almanya'da yetişmiş. Hatta Doğu Almanya'yı matematik olimpiyatlarında temsil etmiş. Zeki de bir kız anlaşılan. Bu kadar şeyi aynı anda bulmak zordur. Zeki, güzel, Alman, sıcak, paylaşımcı ve üstelik Kızılderili kanı var...

Yemek uzun sürdü. Halil'in halıyı ertesi güne bıraktık. Zaten çok yorgunduk, hatta hemen uyusak iyi olacaktı. "Sen nerede yatıyorsun?" diye sordu Anja. "Halil'in odasında bir yer yatağı var, orada yatıyorum," dedim. 'Halil'in odası çok nemli, boya daha kurumamıştır, üstelik yerdeki halıyı da attınız, istersen yatağı benim odaya taşıyıp orada yat, yoksa hasta olursun," dedi, üstelik de misafirperver!

Yatağı taşıdık, ışığı kapatıp yataklarımıza yattık. Onun tek kişilik bir yatağı vardı. Ben yerdeydim. Karanlıkta sürekli bir şeyler anlatıyordu Anja. Ben de işte Anadolu'dan falan bahsediyordum. Fakat yaman bir ikilem içimi kemiriyordu. Şimdi bu kız beni odasına acaba sırf uluslararası şefkat duygularıyla mı çağırmıştı? Eğer böyleyse, "Hadi ikimiz de aynı yatakta yatalım," türünden bir eylemde bulunmak ayıp olurdu. Kız, hasta olmayalım diye bize odasını açsın, bizim de bu durumu fırsat bilip üzerine atlayalım!? Hayır! Bir Anadolu delikanlısına yakışmaz. Diğer taraftan kız bütün bunları şefkat duygularıyla yapmamış da olabilir. Sonuçta o bir Alman. Ya başka beklentileri varsa? Ya bu beklentiler benim beklentilerimin aynısıysa? O zaman da, eğer hiçbir şey yapmadan uyursam sabah kahvaltıda kendimi bir başka anlamda ayıp hissetmez miydim?! Bu ikilemi çözmeden uyumam imkansızdı. Bir şey bulmalıydım.

Anja'nın bir an susmasını fırsat bilerek konuyu Alman-Türk, Siz-Biz meselesine getirdim. Normalde bunu onlar yapar. Bazen de yapmazlar, o zaman da kendini daha kötü hisseder insan. "Siz hiç misafirperver değilsiniz," dedim. "Niyeymiş o?" "Baksana," dedim, "senin misafirinim, beni yerde, odadaki en kötü yatakta yatırıyorsun, üstelik yatağımı da kendim getirdim. Sense rahat yatağındasın, oh ne güzel, hem de benden yüksekte." "Ee, bizde böyle," dedi Anja. Oda karanlık olduğu için yüzünü göremiyordum, ama sesinde derin bir umursamazlık vardı sanki. "Biz misafirimize en iyi yatağı veririz, gerekirse kendimiz yerde yatarız," diye devam ettim. "Biz öyle değiliz, kusura bakma," dedi Anja. "Peki,"dedim, "ama sen buranın ne kadar rahatsız olduğunu bilmiyorsun. Hadi gel beş dakikalığına yatakları değişelim, de anla neler çekiyorum burada." Anja bir süre sustu. Sonra kalktı, "Ben tuvalete gidiyorum," ben gelene kadar yatağımda yatabilirsin, ama gelince kalkacaksın, tamam mı?" "Tamam, söz."

Anja'nın yatağına yattım. Sandığımdan daha sıcaktı. Bir süre sonra döndü Anja. "Hadi bakalım," dedi, "geç yerine." "Yok," dedim, "benim orada neler çektiğimi anlaman için beş dakika benim yatakta yatacaksın." Anja sesi-

ni çıkarmadı. Usulca benim yerdeki yatağa yattı. Aslında kendi yatağında direnmesini ummuştum, ama olmadı. Yine de küçük bir zafer kazanmanın keyfi içinde yüzümü duvara döndüm. "Beş dakika doldu," dedi Anja. "Emin misin?" dedim. "Eminim, hadi kalk yerimden," dedi. "Bence bu yatağa ikimiz de sığarız, böylece hem senin vicdanın rahatlar hem de benim sırtım." Bir süre sustu. O sustukça gece daha bir derinleşiyordu sanki. Üstelik bu suskunluğunun ne kadar süreceği belli değildi. Gece boyu, hatta hayat boyu sürebilirdi. Oysa bu çözümün işe yarayacağından neredeyse emindim. Neyse ki tam umutsuzluk içinde kendimi geçmişin karanlık kuyularına atmak üzereyken "Battaniye meselesi ne olacak?" dedi Anja. "Bilmem, benim battaniyem var, istersen sen yerdekini al gel. Ama bu battaniye yeterince büyük," dedim. "Haklısın," dedi Anja, "ama ben duvar tarafında yatarım." "Buyur geç," dedim, "yatak senin, istediğin yerde yat." Anja üzerimden geçerek duvar tarafına yattı. Doksan santimlik yatakta birbirimize dokunmamayı başardık. Benim vücudumun yarısı dışarıdaydı. Zaman geçmiyordu. Anlatılacak şeyler de birden bitmişti sanki. Bu şekilde uyumak imkansızdı. Aynı yatağa yatmakla bir adım bile ilerlemiş olmuyorduk. Sorun bütün şiddetiyle devam ediyordu. Ama artık ben yapacağımı yapmıştım. Sanırım o da bunu anlamıştı. Artık sıra ondaydı. Bilmiyorum, belki de değildi. "Ee, misafirlerinize sarılır mısınız?" diye sordu Anja beklenmedik bir anda, "yoksa böyle mesafeli mi yatarsınız?" "Sarılırız," dedim. "İyi ben de sarılayım o zaman," dedi ve yavaşça sokuldu. Önce birkaç böyle durduk, sonra onu öptüm. Anja beni durdurdu ve, "Gerçi şimdi hoş bir gece geçirebiliriz, ama sabah kalkıp da hadi eyvallah deyip gideceksen bu iş olmaz, üstelik seni biraz tanımak isterim," dedi. "Sen ne zaman istersen," dedim. "Benim için hiç fark etmez, istersen üç yıl bu şekilde uyuyabiliriz, yeter ki sen karar verdiğinde ben burada olayım," dedim. Yüzünü okşadım, birbirimize iyice sokulduk ve sadece uyuduk.

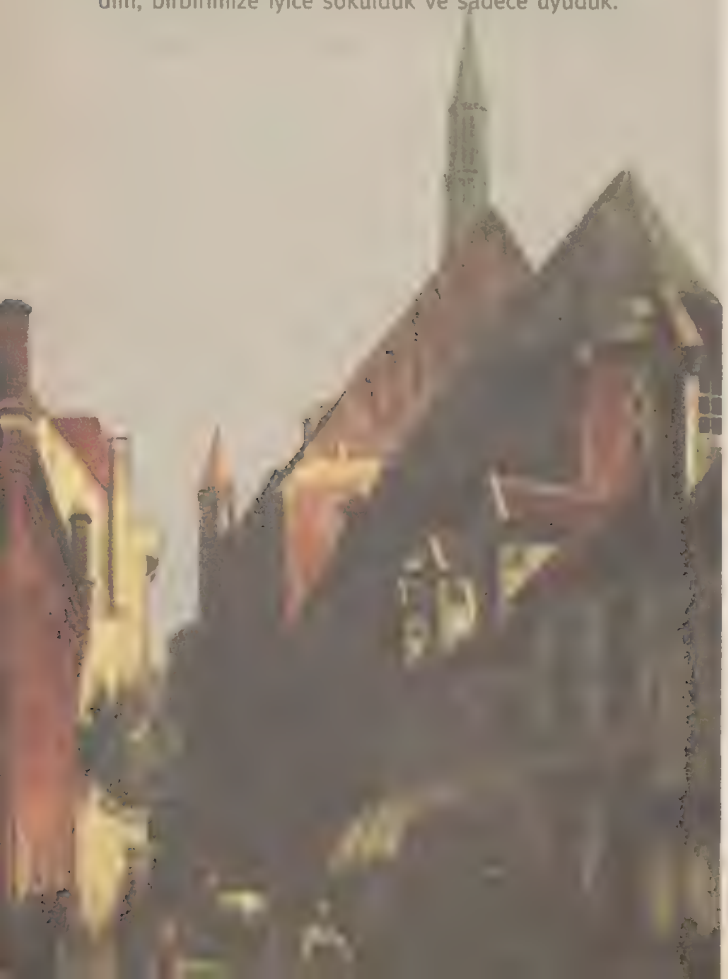

ÖLÜMSÜZLÜĞÜN ÜLKESİ
ÖMÜR CANDAŞ

"...Korkulu günler bunlar.
Kimse tek ışık yakmıyor.
Bu gidişle, gemilerin ışıkları
görününceye kadar da
yakacakları yok...
Gemileri bekliyoruz..."

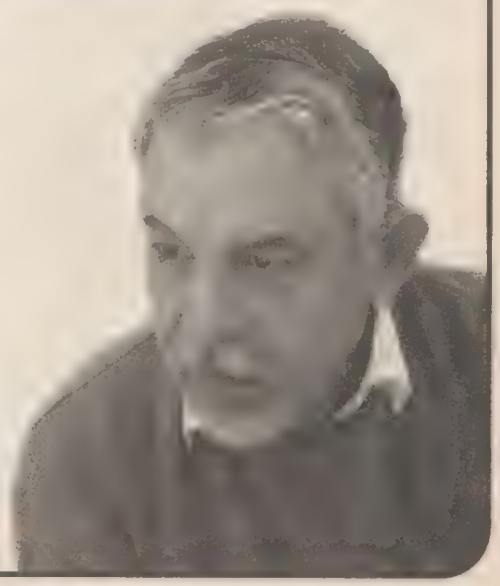

gramafonlu kahve

tahiras1@mynet.com

tahir abacı

enver demirbağ saklı anadolu efsanesi

Harput- Elazığ yöresi kültürüne dört ciltlik **"Harput Yollarında"** kitabını armağan bırakmış olan **İshak Sunguroğlu**, 1961'de basılan üçüncü ciltte gelmiş geçmiş ses sanatçılarını sayıp döktükten sonra ellinci ve sonuncu sıradaki sanatçıyı şöyle tanıtır: *"Elazığ'da bu yılın ses kahramanı olarak yetişen bir gencimiz daha vardır ki, sesi cidden çok gür ve gür olduğu kadar da tesirlidir. İsmi **Enver** olan bu genç, Palulu rahmetli **Rüştü** beyin oğlu, muhterem dostumuz **Ali** beyin de yeğenidir. Sesinin güzel olmasıyle beraber, kabiliyetli ve aynı zamanda müziğe çok meraklıdır. Ümit ve temenni ederim ki, **Hafız Osman** üstadımızın usûllerine nüfuz eder ve lisanını da düzeltirse Harput ve dolaylarının yegâne ses sanatkârı olabilir."* Bu satırların yazılmasının üstünden kırk yıldan fazla zaman geçti. ***Enver Demirbağ***, bugün yetmişli yaşların eşiğinde ve geçirdiği rahatsızlık sonucu sanatını artık icra edemez durumda. Ancak, kırk yıldır *'Harput müziği'* denildiğinde ilk akla gelen ad, onun adı. Doldurduğu yirmiyi aşkın kırkbeş devirlik plağın kayıtları ve sayısız kaset hâlâ elden ele dolaşıyor, hâlâ ilgiyle dinleniyor.

Harput, kuruluşu Urartu öncesine dayanan, kimi beyliklere merkezlik yapmış, Osmanlı döneminde çok kültürlü yapısıyla öne çıkmış, 20. yüzyıl başlarında önemini yitirerek yerini ovada gelişen Elazığ'a bırakmış bir şehir. Harput ve onun kültürel geleneklerini sürdüren Elazığ, Anadolu'nun ortasında kendisine özgü müzik yapısına ve yaşantısına sahip sayılı merkezlerden biri. Harput müziği, Anadolu halk müziği ile Divan müziğini kaynaştırmış, *'ince saz'* kullanımını yeğlemiş bir şehir müziği. Sözlü geleneğe dayandığı ve yeni kuşaklara *'meşk'* yoluyla aktarıldığı için, bu müziğin geçmiş çağlarını ne yazık ki bilemiyor, sadece ezgilerin yapısına bakarak, yılların ötesinden süzülüp geldiğini kestirebiliyoruz. Bu müziğin icrâcılarının adlarını da haliyle ancak basın yayın etkinliklerinin başladığı 19. yüzyıl sonlarından itibaren bilebiliyoruz. Sesleri ve yorumları hakkında bir fikir sahibi olabildiğimiz sanatçılar ise ancak Cumhuriyet sonrasında yetişenler. 1937 ve 1944 yılında yapılan derleme gezilerinde Elazığlı sanatçıların icrâları da ilk kez kayıt ortamlarına geçirilebilmiştir.

Harput müziği, tarih boyuncu hâfızlık geleneğinden gelen sanatçıların yanı sıra, sivil kaynaktan gelen sanatçılarca da yaşatılmıştır. Cumhuriyet döneminde Harput müziğinin son klasik üstadı sayılan ve birkaç tane de taş plağı bulunan **Hafız Osman Öğe**'nin yanı sıra,

Mehmet Akar (Kore oğlu Mamo), Sıtkı Demirci, Mustafa Süer (Kevenkli Hafız) gibi adlar ilk kuşağı oluştururlar. Bu sanatçıların seslerine sadece derleme kayıtlarında ve özel kayıtlarda rastlayabiliyoruz. Nedendir bilinmez, taş plak döneminde Harput müziğini sürdüren sanatçılar pek etkin olamazlar. Kırkbeş devirlik plaklar döneminde ise **Enver Demirbağ** öne çıkar. Aynı dönemde **Paşa Demirbağ** ve **Kemal Yeniceli** de plaklar çıkarırlar. **İzzet Yetiş, Lokman Tasalı, Ahmet Tasalı, Faik Buz, Abbas Bakır** gibi adlar da bu dönemde adları duyulan diğer sanatçılardır. (*)

ENVER DEMİRBAĞ'IN UZUN YOLU

Enver Demirbağ, 1935 yılında Palu'da doğar. Gençlik yıllarında ağabeyi **Paşa Demirbağ** ile birlikte müziğe ilgi gösterirler. Bu ilgide, **"Sekratlı Ali Bey"** olarak tanınan **Ali Bey**in konağında kurulan müzik âlemlerinin etkisi büyüktür. Aynı yıllarda 'makara bant' kullanan kayıt cihazları ortaya çıkmış, bu âlemler kayıtlara da geçmeye başlamıştır. **Demirbağ kardeşler**, daha

sonra Elazığ'da **Hafız Osman Öğe**'nin, Harput müziğine büyük emeği geçen, ***"Harput Âhengi"*** kitabının yazarı **Avukat Fikret Memişoğlu**'nun meclislerine katılırlar.

Enver Demirbağ, aynı yıllarda ilk kırkbeşlik plaklarını da doldurmaya başlar. Ağırlıklı olarak Harput'a özgü divanlar, mayalar, hoyratlar, türküler okur ama başka yörelere ve tarzlara ait ezgileri seslendirdiği de olur. Bunlar arasında **"Makber"** ve **"Siyah ebrûlerin duruben çatma"** gibi parçalar da vardır. Ancak, **Demirbağ**'ın ünü yöresel sınırları pek de aşamaz. Kuşakdaşı **Nuri Sesigüzel**'lerin, **Ahmet Sezgin**'lerin, **Selahattin Erorhan**'ların ün kazandıkları dönemde onu sadece *"bilenler bilir"*, saklı bir Anadolu efsanesi olarak kalır.

Enver Demirbağ'ın ve öteki Harput müziği icrâcılarının fazla öne çıkamamasının kuşkusuz birçok nedeni var. Bunların arasında Harput müziğinin bağlama geleneğini öne çıkaran **Muzaffer Sarısözen** sistematiğinin dışına düşmesinin yanı sıra, gelişkin ve kulak isteyen bir düzeye sahip olmasının etkisi de var. Ayrıca Elazığlı sanatçıların içe dönüklüğü, yerel başarılarla yetinmeleri, ortak etkinlikler yapma konusunda isteksiz olmaları, kıskançlık ve rekabet gibi nedenlerin etkisi de olmuştur. Öte yandan, Harput'un eski işret geleneğini sürdüren sanatçıların *"Anadolu bohemi"* denebilecek bir hayat tarzını seçmiş olmaları, günübirlik hayat içinde savrulmaları da bir başka etken. **Enver Demirbağ** da yörede el üstünde tutulan bir sanatçı olunca bütün bu etkenlerden ırak kalamamış, müzik eksenli bir hayat sürdürmekle birlikte, zaman zaman Elazığ'da değişik işler denemiş, ayrıca bir dönem Ankara'da kamu görevlisi olarak da çalışmıştır. Benim kendisiyle tanıştığım 1980'li yıllarda Elazığ'da bant kayıt stüdyosu çalıştırmayı deniyordu. O yıllarda **Enver Demirbağ**'ın özel toplantılarda, âlemlerde kayıtlara geçirilmiş icraları, en kestirme deyişle kapanın elinde kalıyordu. Elazığ, özellikle kaset bantlar döneminde bütün Anadolu'ya dağıtım yapan bir merkez halindeydi. Bu yıllar içinde **Enver Demirbağ**'ın sayısız kaseti üretilmiştir. Ne yazık ki, telif haklarındaki düzenlemelerin yetersiz olduğu o dönemin şartları gereği, sanatçı bunlardan çoğu kez emeğinin karşılığını alamamıştır. **Demirbağ**'ın kasetleri, üzerlerine günün modası elektronik sesler ve yeni eşlik çalgıları eklenerek hâlâ çoğaltılmakta. Öyle ki, kendisi de Harput müziği ikliminden gelen **Erkan Oğur**, dinlettiğim bu tip bir parçada caz motifleri bile saptadı.

Bir yandan klasik Türk müziğinin en seçkin örnekleriyle yarışabilecek düzeyde ve nitelikte **"divan"**lar, **"ibrahimiye"**ler, **"gazel"**ler, **"müstezad"**lar, **"tatyan"**lar ortaya koyan, öte yandan mayaları, hoyratları ve türküleriyle halk müziğinin seçkin örneklerini veren Harput müziğinin icrası, kestirileceği üzere özel bir ustalık gerektirir. Geçmiş zamanlarda, her makâmın, formun ve tarzın ayrı sanatçılar tarafından icrâ edilebildiği rivayet olarak günümüze ulaşmıştır. Bütün makâmları ve formları icrâ edebilen sanatçı sayısı ise azdır ve **Hafız Osman Öğe** bunun son örneği olarak gösterilir. Ondan sonra gelen sanatçılar arasında bütün ezgisel formları aynı ustalıkla seslendirebilen başlıca sanatçı ise **Enver**

Demirbağ olmuştur. Harput müziğinde, ses rengi onunkinden belki daha fazla öne çıkan sanatçılar görülmüştür, ancak hiçbiri **Enver Demirbağ** kadar makâmlara, formlara ve usûle egemen değildir. **Enver Demirbağ**, bütün bu özellikleri nedeniyle hem halk arasında çok tutulmuş, hem radyo ve televizyonlarda Harput müziği söz konusu olduğunda ilk akla gelen sanatçı olmuş, çok sayıda ezgiyi de repertuara kazandırmıştır.

UNUTULMAZ YORUMLAR

Enver Demirbağ'ın kırkbeşlik plakları arasında **'divan'** formundaki iki parça özellikle dikkati çeker. Birincisi, **Rifat Dede**'nin **"Ben şehid-i badeyem dostlar, demim yâd eyleyin"** diye başlayan gazelini, diğeri Rasih'in **"Süzme çeşmim gelmesün müjgân müjgân üstüne"** sözleriyle başlayan gazelini güfte olarak kullanır. Harput'ta, diğer Dicle-Fırat havzası şehirlerinde olduğu gibi, asıl olarak Fuzûli'nin çok büyük bir etkisi vardır. **Enver Demirbağ** da, diğer makamlarda okuduğu **'gazel'**lerde daha çok onun şiirlerini yeğler. Hatta bu amaçla **"Fuzûli Divanı"**nı da edinmiştir. Sözgelimi, Fuzûli'nin **"Merhem koyup onarma sinemde kanlu dağı"** sözleriyle başlayan gazeli, ibrahimiye makamı içinde okunduğu için kısaca **'İbrahimiye'** ya da **'Harput ibrahimiyesi'** diye anılan formun en çok tercih edilen güftesi olur. İbrahimiyenin bilinen en iyi okuyucusu olan **Enver Demirbağ**, hüseynî, uşşak, bayatî gibi makamlarda okuduğu gazellerde de Fuzûli ağırlıklı güfteler seçer. Formu da **'müstezad'** olarak adlandırılan ezgi ise haliyle müstezadları güfte olarak kullanır. Hemen belirtelim, bu gazelleri, İstanbul müziğindeki **'Allah'** terennümlü gazellerle karıştırmamak gerekir; bunlar daha çok bestecisi unutulmuş ağır şarkılardır.

Enver Demirbağ, Harput müziğinin klasik ve ağır formlarının yanı sıra, yine onlar gibi dört perde üstünden okunan, güftesi koşma dörtlükleri olan mayaları ve güftesi maniler olan hoyratları da ustalıkla seslendirir. Harput müziğinde mayanın bir de **'cılgalı maya'** denilen daha ağır bir türü vardır ve **Enver Demirbağ**, bu cılgalı mayanın da bilinen en iyi yorumcusudur. Özellikle Urfa - Kerkük - Harput üçgeninde yayılım kazanmış bir form olan hoyratlar ise makamsal çeşitliliğe daha fazla sahiptir. Harput hoyratlarının sayısı ona yakındır ve **Enver Demirbağ** bu hoyratların hepsini başarıyla seslendirir. **Demirbağ**, **'türkü'** formundaki birçok parçada da ustalığını sergiler. Bunlar arasında **"Mendilim işle yolla" "Dağlar dağımdır benim" "Dersim dört dağ içinde" "O yanı pembe" "Aş yedim dilim yandı"**

"Gel benim gelin yarim" "Yüksek minarede kandiller yanar" "Görmedim alemde bir benzerin ey güzel", unutulmaz yorumlarından bir kaçı.

Bu yıl içinde Kalan Müzik arşiv serisinde çıkacak olan ve iki CD'den oluşan **Enver Demirbağ** albümünü hazırlarken hayli zorlandım. Seslendirdiği ezgiler arasında tercih yapmakta güçlük çektiğim gibi, seçtiğim ezgilerin hangi icracısını tercih edeceğim konusunda da güçlük çektim. Ezgilerin çoğunun stüdyo ortamında değil, yöre müziğinin doğal icra ortamına uygun biçimde, bazen özel toplantılarda, bazen ***'spontane'*** gelişmiş âlemlerde, bazen düğünlerde, bazen ilkel şartlarla çalışan özel bant kayıt stüdyolarında kayıt altına alınmış olması, işi zorlaştıran bir başka etken oldu. Haliyle elektronik işlemlere uğramamış otantik kayıtları esas aldık ve **Enver Demirbağ**'ın 1961'den günümüze, kırkbeşlik plaklarla başlayıp radyo kayıtlarıyla, özel kaset bantlarla, CD'lerle süren icrâ serüveninden en karakteristik örneklere yer vermeye çalıştık.

Halen Elazığ'da zor şartlar altında hayatını sürdüren değerli sanatçıya sağlıklı ve uzun bir ömür diliyorum.

*(*) **Harput**- Elazığ müziği ve icra ortamı hakkında ayrıntı bilgileri, "Harput - Elazığ Türküleri" adlı kitabımda bulabilirsiniz. (Pan Yayıncılık, 2000).*

FUAR ALANINDA İKİ KİTAP KAYBOLDU

İzmir Kitap Fuarı, bu yıl yeni binasında hizmet vermeye çalıştı. Bazı sorunlar olmadı değil. Yeni binanın havalandırması tam çalışmadı. İçerisi bazı günler saunayı aratmadı desem abartmış sayılmam.

Söyleşilere çekiç sesleri eşlik etti. Gürültüler arasında olsa da söyleşilerin çoğu dinlenmeye değerdi. **Atilla İlhan** yıllar sonra ilk kez İzmir'deydi. İlgiyi görecektiniz.

Çocuk Edebiyatı söyleşilerinde tek boş sandalye kalmıyordu. Ben de söyleşiye katıldım. Salonun ilk kez bu denli dolu olduğuna tanık oldum. Çok sevindik. Söyleşinin sonlarına doğru insanlar akın akın geliyordu. Dayanamadım. *"Çok şeyler kaçırdınız"* demek zorunda kaldım. Söyleşi bitti, izleyiciler yerlerinden kımıldamıyordu. Konuşmacı arkadaşlarla seviniyoruz. İzleyici konuklar tepkisiz. *"Alkışlar, yine istiyoruz konuşun"* der. Demediler. Durum anlaşıldı. Bizden sonra medyanın, televizyonun çok sevilen siması **Ayşenur Yazıcı**'nın konuşması varmış. Bizim konuşmamıza da onun hayranları yer kapmış.

Buna benzer olayı **Atilla İlhan**'ın konuşmasında da yaşadık. **Atila İlhan**'ın konuşmasından önce çocuk edebiyatı söyleşisi vardı. Salonda iğne atsanız yere düşmezdi. Bir sonraki söyleşi için yer kapmaya gelmişti yurdum insanı.

Fuarın en ilginç anonsu hepimizi güldürdü. *"Fuar alanında iki kitap kaybolmuştur, bulanların danışmaya getirmesi..."* Kitap fuarında yapılan bu anons belleklere kazındı.

Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ'a birkaç kez rastladım. Kitaba, kültüre, sanata sevdalı güzel bir insandır. **CHP İl Başkanı Alaattin Yüksel** yine fuardaydı. Sık sık ziyaret etti. Oturup söyleştik sevgili **Alaattin Yüksel**'le. Büyük Şehir Belediyesi'nin katkılarıyla açılan fuar **Ahmet Piriştina**'sız düşünemeyiz. Nerede sanat, kültür, eğitimle ilgili etkinlik olsa Sevgili **Piriştina** oradadır. Sevilmesinin, çok sevilmesinin altında yatan neden de halkla birlikte olmasıdır.

Alman dostum **Johannes Wasmer**, Almanya'dan kalkıp fuara geldi. Yıllardır sadece kitap fuarı için İzmir'e gelen **Johannes**'i yazarlar ve yayıncılar da tanıyor. Onbeş yıl İzmir'de çalıştı. Döndü Almanya'ya. Beş yıldır TÜYAP Fuarlarını aksatmadan İzmir'e geliyor. Kitaplar alıyor, söyleşilere katılıyor.

Geceleri İzmir'de gidilecek yer çok. Günün yorgunluğu Alsancak'ta Gazi Kadınlar Sokağı'nda atılıyordu. Buradaki **NEYZEN** buluşma noktası oluyordu.

ESKİŞEHİR KAÇAMAĞI

Bu Yayınları ve Osmangazi Üniversitesi'nin davetlisi olarak Eskişehir'deydik. Söyleşilere katıldık. İmza günlerinde okuyucularla birlikte olduk. Üniversite kente çok şeyler katmış. Üniversitenin öğretim üyeleri candan, sanat sevdalısı kişilerdi. Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı **Prof. Halil Buttanrı**, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölüm Başkanı **Doç. Dr. Ali Gültekin**'e teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Eskişehir Sanat Derneği çırpınıyor bir şeyler yapmak için. Gençleri sanatla iç içe yapmak için didiniyor. Yarışmalar düzenliyor, öykü, şiir günleriyle öğrencilere, gençlere öncülük yapıyor. Düzenli olarak dergi çıkarıyorlar. Dernek, üniversite ve öğretim üyeleriyle işbirliği de yapıyor. Eskişehir'de kaldığımız sürede ilgisini esirgemeyen **Elif Kitabevi** sahibi **Emre Ayhun** çok yoruldu. Konukseverliğini gösterdi bizlere. Etkinlik böyle olur dedirtti bizlere.

Bu Yayınevi'nin **Fantastik Öykü Yarışması** ödülleri Üniversitesi'de düzenlenen törenle verildi. **Hande Barutçuoğlu, Ayşe Çekiç Yamaç, Esra Avöeren, Zeynep Temuroğlu, Mehmet Erdoğan**'ın yapıtları ödül kazandı.

LEMAN YAZAR ÇİZERLERİ FUARDAYDI

Leman Dergisi'nin tüm yazar çizerleri fuara ayrı bir renk getirdiler. İlgiyle karşılanan yazar ve çizerler okuyucularla buluşmanın mutluluğunu yaşadılar. Karikatürler çizildi, yazılar yazıldı, günün anısına imzalar atıldı. Fotoğraflar çekitirildi. Muhteşem kalabalıklar sevginin tablosunu oluşturdu.

GELENEKSEL SARMA GÜNLERİ

Beşinci geleneksel **Sevil Hanım** sarma günü TÜYAP zamanı yapıldı. Beş yıldan beri sürekli yapılıyor. **Sevil Altaş**, kitapçı **Ercan Günaydın**'ın kayınvalidesi, emekli öğretmen. Ege kültürünü çok iyi biliyor. TÜYAP zamanı yazarlar, şairler **Ercan**'ın evinde ağırlanıyor. O gece, günün yemeği yaprak sarmadır. Egenin tüm otları masadadır. Adını bildiğimiz bilmediğimiz onlarca ot, **Sevil Hanım**'ın elinde bir başka lezzette sunuluyor. TÜYAP görevlileri de davetlidir. **Şükran Kurdakul, Habib Bektaş, Şükrü Erbaş, Sevgi Özel, Yekta Kopan, Turhan Günay, Semih Poray, Cihan Demirci, Salim Çetin** benim yıllardır anımsadığım adlar.

FIRSATI KAÇIRMADILAR

Adnan Özer ve **Aslan Özdemir**'i karşılarında bulan İzmirli gençler fırsatı kaçırmadılar. Gün boyunca sorularla sevgi ve ilgilerini gösterdiler. Konu **Kaçak Yayın**, şiir, edebiyattı. Okullarında çıkardıkları dergileri için röportaj yapanlar da çoğunluktaydı. Onlarca soruyu bıkmadan usanmadan yanıtladılar, yanıtladılar...

Robert

Kabile reisi dünya yazarı

Üvey oğlunu eğlendirmek için yazdığı "Define Adası"yla üne kavuştu Robert Louis Stevenson. Kimse ondan "Dr. Jekyll ve Mr. Hide" gibi bir psikolojik tahlil kitabı beklememişti. Ancak züppelikten ağırbaşlılığa uzanan edebiyat yolculuğunda O, istediği her şeyi yaşayarak zaten başarılı olmuştu...

Define Adası'nın tahta bacaklı korsanı Long John Silver

Kürşad Oğuz

Louis Stevenson

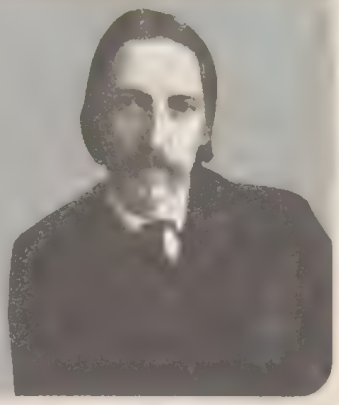

"Bir ağacın dibinde uyumanın ve her gün güneşi yeni bir ufuktan doğarken görmenin" tadını aldı.

Boynuna bağladığı ipin ucundaki sandığın içinde hazine olduğunu, denizin dibine vardığında farkeden müntehir gibi, ben de **"Define Adası"**nı sıkıntılı bir çocukluk günümde keşfettim. Hikâyeyi anlatan ve **Hispaniola** adlı geminin kamarotluğuna soyunan **Jim Hawkins**, aynı geminin kaptanı **Smollett**, kana susamış kör korsan **Pew** ve **Hispaniola**'ya aşçı olarak giren, bir ayağı tahtadan hain korsan **Long John Silver**'la birlikte maceradan maceraya koşarken, gizemli bir definenin peşinden gerçekleştirilen hikâyeyi İskoç yazar **Robert Louis Stevenson**'un üvey oğlunu eğlendirmek için yazdığını bilmiyordum. **Stevenson**, üvey oğlu **Lloyd Osbourne** ile oynarken hayali bir hazine haritası çizmiş, bu harita çocuğu çok ilgilendirdiği için hazinenin nerede olduğunu anlatmak üzere bu romanı yazmıştı. Belki de bilmediğim bu ilgi beni mutlu etmişti.

Dönemin bazı eleştirmenlerine göre çocukları eğlendirmek için yazılmış **"Define Adası"**nı (1883) ciddiyetle okumaya çalışmak aptallıktı. Ama çocuklar için yazılan macera romanlarının çoğunluğu çöpe giderken **Define Adası** günümüze kadar gelmişti işte. Çünkü **Stevenson**, İngiliz romanının gücünü yitirdiği; zola taklîdi kuru, orta sınıf hayatını alelâde bir şekilde ele alan kitapların okuru sıktığı bir dönemde yani kendisine ihtiyaç duyulan bir anda ortaya çıkmıştı. Büyük bir hayalgücüne sahip olan **Stevenson**, İngiliz romanına canlılık ve yeni boyutlar getirmişti.

Aslında onun başarısının altında bir çelişki yatıyordu. **Stevenson**, çok inançlı bir ailenin oğluydu. Fakat çocukluğunda büyük etkisi olan sütannesi **Alison** ona boşinançlarla örülü hikâyeler anlatıyordu. Buna bir de, **Stevenson**'un sağlık koşulları nedeniyle (tüberkülozdu) sıcak Pasifik'te yaşamak zorunda kalışını eklemek lazım.

Dindar aileye fahişe gelin!

Usta yazar, 13 Kasım 1850'de Edinburg'da doğdu. **Stevenson** soyadı İskoçya'da o dönemde de ünlüydü. **Stevensonlar** İskoçya kıyılarına limanlar inşa ederek haklı bir başarı yakalamışlardı. Baba **Thomas**, başında bulunduğu şirkette merceksi bir aydınlatma sistemi icat etmişti ve yaptığı limanları böyle aydınlatıyordu. Anne **Margaret Balfour** ise saygıdeğer **Lewis Balfour**'un ikinci kızıydı.

Genç annenin hassas bir sağlığı olduğu için **Louis**, daha sonra **Cummy** olarak adlandıracağı ve "Çocukluğumun meleği" diyeceği **Alison Cunningham** adlı sütannenin ellerine teslim edildi. **Cummy** kendini cılız ve kolay hastalanan (küçük bir nezle bile hayâti tehlikeye dönüşüyordu Stevenson'da) bu çocuğa tamamen adadı. O, gerçek bir hikâye, şiir ve eski İskoç baladları hazinesiydi. **Robert Louis** işte bu atmosfer ve babasının macera kitaplarıyla dolu kütüphanesinde gelişti. Yavaş yavaş evcil yaşamın ve "Bir ağacın dibinde uyumanın ve her gün güneşi yeni bir ufuktan doğarken görmenin" tadını aldı.

1857'de **Stevenson**, Edinburg'da ilkokula başladı. Ama eğitimi, geçirdiği hastalıklar nedeniyle kesintiye uğruyordu. Hassas sağlığı ve dönemin disiplini ona iyi gelmiyordu, akciğerinden hastaydı ve İskoç iklimi ona zarar veriyordu. İşte bu yüzden daha 13 yaşında seyahat etme şansı buldu. 1862 - 63'te beş ay boyunca ailesiyle kıtayı gezdi: Almanya, Avusturya, İtalya, Fransa... Daha o günlerde yazar olmayı düşlüyordu **Stevenson**. 16 yaşında, babasının da yardımıyla 22 sayfalık bir kitap yayımladı: **"Pentland'ın İsyanı."**

Stevenson'un Define Adası'nda söz ettiği adanın uzun süre Karaibler'de olduğu sanıldı ama uzmanlar bunun Carmel Adası olduğunu düşünüyor.

ROBERT LOUIS STEVENSON
LIVED HERE IN AUTUMN 1868.
ERECTED
BY THE LITERARY SOCIETY
WICK, 1907.

Lâkin yazma tutkusu, ailesinin onun için uygun gördüğü mühendislik eğitimiyle örtüşmüyordu. Anne ve baba onun da gelecekte limanlar inşa etmesini istiyordu. **Stevenson** bu salvoları nihayet hukuk eğitimi görmeyi kabul ederek geçiştirdi. 1867 Ekimi'nde Edinburg Üniversitesi'ne kaydoldu **Stevenson**.

Ancak özellikle kuzeni Bob'un etkisiyle sefih bir hayat sürmeye başlamıştı. Sınıf yerine kızları ve limanlardaki depoları tercih ediyordu. **Stevenson**, 1868'de babasıyla birlikte İskoçya'nın kuzeydoğusuna seyahat etti. Babasının limanda yaptığı çalışmaları yok eden bir fırtınada o da vardı. 1870'de de babasının liman inşaatlarının bulunduğu Erraid ve Mull adalarına üç haftalık seyahatler yaptı. Edinburg'a döndüğünde bir fahişeyle ilişkisi vardı ve onunla evlenmek istiyordu. Bu, dindar aile için bir skandaldı. **Stevenson** tatlı sevgilisinden ayrılmak zorunda kaldı tabii.

Çok az bilinen ve yazılan bir gerçek de **Stevenson**'un kadınlara olduğu kadar bilime de meraklı oluşuydu. 1871'de hazırladığı *"kesintili ışığın yeni biçimi"* adlı makale Royal Society of Arts'da ona gümüş madalya getirdi. Bununla birlikte bilimsel çalışmalarını çabuk bıraktı ve kendi zevklerini tatmin etmek için zamanını tamamen yazmaya ayırmaya başladı. Ertesi yıl, hukuk fakültesini bitirip 1875'te baroya kabul edilse de hiç avukatlık yapmadı Stevenson.

Bu üç yıllık arada agnostik *(bilinemezci)* olduğunu açıkladı, gelecekte yakın dostluk kuracağı sanat tarihi profesörü **Sidney Colvin**'le ve platonik bir şekilde aşık olacağı **Fanny Stiwel**'le tanıştı. (Stiwel 1903'te Colvin'le evlendi). **Stevenson**'u İngiliz edebiyat çevrelerine ve yazı dünyasının kaymak tabakasının bulunduğu seçkin Savile Club'e sokan da **Colvin**'di. Zengin arkadaşı **Walter Simpson**'la yaptığı gemi seyahatleri de aynı döneme denk geldi. Pek çok kitap okudu ve Cornhill Magazine için yazılar yazdı. Gelecekteki yardımcısı ve arkadaşı **William Henley**'le tanıştı. Kuzeni **Bob Stevenson**'u ziyaret etmek için Fransa'ya gitti. Nihayet 1876'da Stevenson baba evini terketti ve arkadaşı Henley'i ziyaret için Londra'nın yolunu tuttu. Daha sonra Fransız nehirlerinde Walter Simpson'la birlikte kano yolculukları yaptı ve bu yolculukları *"Kanolar Üzerinde Seyahat ve Nehir"* adıyla yayımladı (1878).

Bu kez de eşek üzerinde seyahat

Londra'nın edebiyat ortamı ona başarı vâdediyordu ama **Stevenson** o dönemde Paris'in bohem hayatını tercih etti. Kocasından ayrı olarak Paris'te yaşayan iki çocuklu **Fanny Osburne** adlı Amerikalı artistle tanışan yazarımız ona âşık oldu. Belki de bu heyecanla, satın aldığı bir mavnayı eğlence gemisi haline getirerek yine Fransız nehirleri üzerinde sefa sürdü. Bu arada, **Henley**'in dergisinde hikâyeleri ve ilk kitabı ***"An Inland Voyage"***'ı yayımladı. Bu kitapta, 1876'da Fransa'nın kuzeyindeki kanallarda kanoyla yaptığı gezintileri anlatıyordu. **Stevenson**'un seyahat merakı bitmiyordu. Bu kez de bir dişi eşekle Cevennes geçitlerinde uzun bir yolculuğa çıktı (1994'ten bu yana onun izlediği rotada turistik turlar düzenleniyor) ve bu seyahatteki izlenimlerini 1879 Haziranı'nda ***"Travel with a Donkey in the Cevennes"*** adıyla yayımladı.

Bu arada **Fanny Osbourne**, Paris'ten sıkılıp Amerika'ya dönmüştü. 1879 Ağustosu'nda onu bulmak için Kaliforniya'ya giden genç aşık, onun kocasından boşanmasını beklerken hemen hemen aç yaşadı ve nihayet zatürreye yakalandı. Ama hastabakıcı şefkatini bulduğu **Fanny**'nin 1880'de boşanmasıyla, amacına da ulaşmış oldu.

Fanny ile ilişkilerinden ötürü ailesinin servetinden mahrum kalan **Stevenson** ailesini geçindirmek için dergilere yazılar yazmaya başladı. Ona asıl ünü kazandıracak kitabını yine bu aile sayesinde tasarladı. 1881 Eylülü'nde İskoçya'ya giden **Stevenson** üvey oğlu **Lloyd**'un yardımıyla Define Adası'nın haritasını ve ilk bölümlerini hazırladı.

1882 yılını Davos'ta geçiren **Stevensonlar**'ı daha sonra Londra ve tekrar İskoçya'da görüyoruz. Roman denebilecek ilk kitabını da aynı yıl yayımladı Stevenson: Bir dizi hikâyeden oluşan ***"Yeni Binbir Gece Masalları."*** 1883'te yayımlanan ***"Define Adası"*** ise büyük bir sansasyon yarattı.

Üç yıl sonra, **Stevenson**'un diğer etkili kitabı ***"Dr. Jekyll ve Mr. Hide"*** geldi. Bölünmüş bir kişiliğin psikolojik incelemesi üzerinde duran bu kitabın fikri, **Stevenson**'a bir kâbus sırasında geldi. Kitapta, toplumda büyük itibar gören **Dr. Jekyll**'ın kendisini iğrenç ve şeytani bir cüce haline getiren bir ilaç icat etmesini ve o zaman da kendisine **Mr. Hyde** adını vermesini anlatıyordu yazar. Aynı ilaç **Mr. Hyde**'ı tekrar **Dr. Jekyll** yapmaktadır fakat **Mr. Hyde**, korkunç bir cinayet işler ve kendisini öteki benliğine dönüştüremez. Ondaki bölünmüş şahsiyet böylece anlaşılır. Kitap, **Stevenson**'un diğer kitaplarında nadiren görülen psikolojik incelik ve sezgi gücünü açığa vurur. Kitabın Türkçe'deki yeni baskısının geçen ay Arion Yayınları tarafından yapıldığını da hemen belirtelim.

Stevenson aynı yıl üçüncü önemli kitabı **"Kidnapped"**ı da (Kaçırılan Çocuk) yayımladı. İskoçya'daki Jakobit başkaldırısıyla ilgili büyük bir macera kitabıydı bu...

Yamyam kabileyi yönetti

Stevenson, 1887 yılında 1818 doğumlu babası **Thomas** ölünce İngiltere'yi terkedip daha sıcak bölgelere gitme kararı aldı. Önce Ağustos ayında karısı ve üvey oğluyla Amerika'ya gitti. New York'taki Saranac Gölü kıyısına yerleştiler. Burada ***"The Master of Ballantrae"***yi yazmaya başladı. 1888'de ise yine ailesiyle birlikte Pasifik seyahatine çıktı. Vereme yakalanan Stevenson sağlığını geri getirecek bir yer arıyordu. Markiz Adaları, Tuamutu, Papeete ve Gilbert Adaları derken nihayet aradığı yeri buldu: Samoa Adası. ***"The Master of Ballantrae"*** yayımlandığında, **Stevenson** ikâmetgah adresi olarak Samoa'yı gösteriyordu. Stevenson bu dönemde üvey oğluyla işbirliği yaparak başka kitaplar da yayımladı. Mesela ***"Yanlış Kutu"*** (1889) hayret verici bir bilmece kitabıdır.

Çoğunlukla hasta olmasına rağmen **Stevenson**, büyük bir asi ve maceracıydı. Yaşadığı sefih hayatla Edinburg toplumunu şaşırtmakla kalmamış, Güney Pasifik adalarında yamyam kabile şeflerinin ziyafetlerine katılmış, hatta bir vahşi kabileyi yönetmişti. Belki de bu yüzden, romanlarında yerlileri savunmuştu hep.

1893'te Samoa'da sivil savaş başlayınca **Stevenson** Sidney'e hareket etti. 1894 başında ***"The Ebb-Tide"*** yayınlandı ve ***"Weir of Hermiston"*** adlı bir kitabı yazmaya koyuldu. O yıl Samoalı yerliler yazarın doğumgününü kutlamak için büyük bir şölen düzenlediler. Bu şölenden 18 gün sonra, 3 Aralık'ta, **Stevenson** bir beyin kanaması sonucunda hayata gözlerini kapayıp Vaea Dağı'nın tepesine gömüldüğünde arkasında bitmemiş bir kitap ve roman sanatının taviz vermeyen eleştirmenleri **Henry James** ve **Joseph Conrad**'dan övgüler bırakmıştı...

Anadolu Selçukluları'ndan gelen 900 yıllık kütüphane geleneği olan ülkemizde modern kütüphaneler ne kadar işlevsel? Kütüphaneler dosyasını açıyoruz.

Kütüphaneye yolunuz düşer mi?

Bülent Karakaş

Rakamlar konuşuyor

Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün İnternet sitesinden edindiğimiz istatistiklere göre, yıl bazında kütüphane sayısında sürekli bir artış var. 1959 yılında 142 olan kütüphane sayısı 1996 yılında 1260, 2002'de ise 1436'ya ulaşıyor. Türkiye'de 1433 il ve ilçe halk, 65 gezici, 52 çocuk ve 14 yazma eserler kütüphanesi var. İstanbul'da ise bu rakam 48, bunların bazılarının da geçici ya da sürekli olarak kapalı olduğunu ekleyelim. Ancak bu rakamların yetersiz olduğu ortada, 200 bin aşan nüfusuyla Beşiktaş ilçesinde halk kütüphanesi yok örneğin. Varolan halk kütüphaneleri daha çok merkezi bölgelere toplanmış.

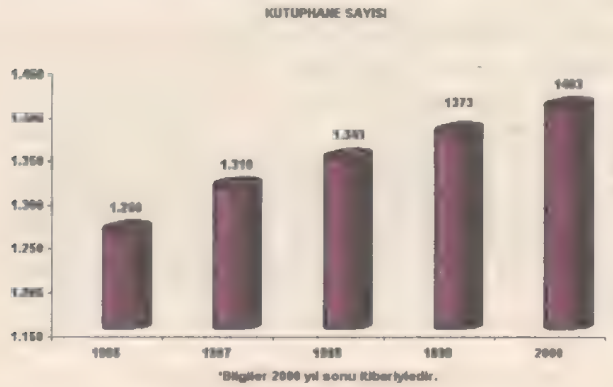

Artan kütüphane sayısıyla birlikte göze çarpan bir diğer olgu, kitap sayısında ki yükseliş. Son beş yılda bir buçuk milyona yakın bir artış söz konusu. Buna rağmen kitap sayısının yetersizliği kütüphanelerin incelenmesiyle açığa çıkıyor. Raflardaki kitapların azlığı, yıpranmışlığı ve güncel eserlerin raflarda çok fazla yer almaması kütüphanelerin önemli sorunlarından birisi. 2003 yılında **Kültür ve Turizm Bakanlığı**'na ayrılan %2'lik payla bu sorunun ne kadar giderileceği meçhul. AB sürecindeki Türkiye'nin kütüphane rakamları, üye ülkelere nazaran fazlasıyla düşük. 100 bin kişiye düşen kütüphane sayısı Almanya'da 13.8, İngiltere'de 8.3, İspanya'da 13.2 iken Türkiye'de 2.8. AB ortalamasının 12.5 olduğunu hatırlatalım. Bunun yanında üye sayılarına bakarsak Almanya 8.7, İngiltere 12.4, İspanya 6.3 milyon iken 70 milyonluk nüfusuyla ülkemizdeki üye sayısı yalnızca 459 bin.

Kütüphane ve kitap sayısındaki artışa karşın, kütüphanelerin işlevselliğini anlamamızı sağlayacak okur sayısına baktığımızda ise istikrarlı bir düşüş görüyoruz. 1996 yılında 1 milyonu aşan üye sayısı, şimdilerde neredeyse üçte birine düşmüş durumda, ki bu rakam 1979 yılı verileriyle eşdeğer. Aynı şekilde, okuyucu sayısı da sürekli düşmekte. Peki neden? Asurlular'dan devraldığımız miras uzun vadede işlevini yitirecek mi?

Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nde çalışan kütüphaneci **Cemalettin Taşkın**'a göre kütüphanelere ilginin azalmasının en büyük nedeni bilgisayar ve İnternet. Kütüphaneden yararlananların %90'ı öğrenciler ve onlarda ödev amaçlı geliyorlar. İnternetin günümüzde günlük hayatın vazgeçilmezleri arasına girmesi, ödev sitelerinin bile bulunması öğrencileri kolaycılığa itiyor. Bunun yanında özel okul kütüphaneciliğinin ivme kazanması da bir neden.

Burada bir paragraf açıp okuyucu profillerine bakmak gerekiyor. 0-16 yaş grubunun açık ara öncülüğü

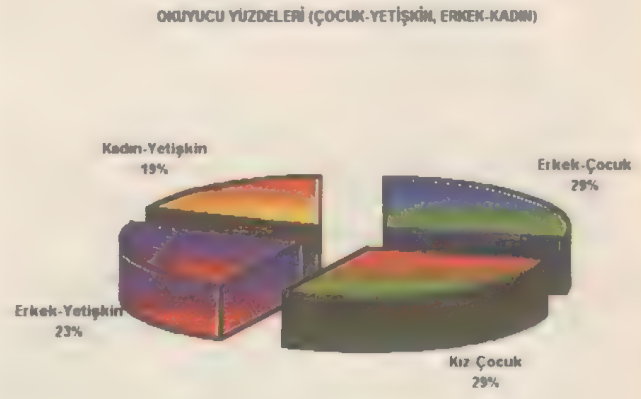

söz konusu, %58. Çocuklarda erkek-kız dengesi mevcutken, yetişkinlerde %23'e %19 gibi bir erkek üstünlüğü görünmekte. Edebiyat kitabı oranlarındaysa eşitlik var.

Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün ülke genelindeki kütüphanelerde yürüttüğü otomasyon projesi çerçevesinde internetin kütüphanelere girmesi söz konusu. İlk uygulamalardan biri de **İl Halk Kütüphanesi**'nde yakında faaliyete geçecek. **Cemalettin** bey, bu uygulamayla özellikle öğrencilerin yeniden kütüphaneye çekilebileceği görüşünde. Ayrıca bu proje çerçevesinde bütün kitapların sanal ortama aktarılması söz konusu, e-devlet kapsamında kurumlar arasında eşgüdüm halinde yürütülen çalışmayla. Bir de kütüphaneciliğin yan görevleri olan panel ve konferanslar düzenleniyor **İl Halk Kütüphanesi**'nde. Yazarlar araştırma için geliyor sıkça, örneğin **Sennur Sezer**, **Feyza Hepçilingirler** müdavimlerinden, **Cemalettin** beyden aldığımız bilgilere göre. *"Korsan kitap gelse bağış olarak, ne yapardınız?"* sorumuzu, *kayda alınmaz* diye yanıtlıyor. Zaten bağış olarak çok fazla kitap gelmiyormuş, gelenler ya çöpe atılmak istenen çok eski kitaplar ya da ansiklopediler oluyormuş. Kitap kaybı ise çok az, ancak kitapların yırtılması, kötü kullanımı söz konusu. Kitap alımını bakanlık belirliyor, dağılım oradan yapılıyor. **Cemalettin** beye göre bu konuda bir ayrım söz konusu değil. Ancak gözlemlerimiz, özellikle süreli yayınlarda (dergiler) dini yayınların bariz üstünlüğü olduğu yönünde. **Kaçak Yayın** sayemizde kütüphanelere girmiş olsa da, uzun vadede süreli yayın olması bir dizi bürokratik işlemin sonucuna bağlı.

Kitap kokusuna Boğaz'dan esen deniz kokusu karışan **Şemsipaşa Kütüphanesi** ki, **Mimar Sinan**'a dayanan tarihiyle sadece Üsküdar'a değil, çevre ilçelere hizmet veren bir kütüphane.

Kitap hırsızı öğretim görevlisi

Kütüphane sorularımıza dönersek, bu kez **İstanbul Büyükşehir Belediyesi**'ne bağlı **Atatürk Kitaplığı**'nın müdür yardımcısı **Ramazan Minber** var karşımızda. Aylık 2 milyar liralık kitap alımından söz ediyor Ramazan bey. Her ay 100'e yakın kitap alındığından, bunların edebiyat ağırlıklı olduğundan, hedef kitleye dönük teknolojik çalışmalar yapıldığından. Bunları anlatırken gözleri gülüyor, ekliyor hemen ardından, okuma imkanı sunulursa insanlara, hizmet götürülürse, mutlaka karşılığını bulduğunu vurguluyor. Belediyeye bağlı ilçe kitaplıklarının özellikle varoşlara kurulduğunu, buralarda yoğun ilgiyle karşılaştıklarını belirtiyor. Üç noktaya bağlıyor bu durumu; güleryüzlü hizmet, altyapı imkanı sunmak ve sürekli yenilenmek. Ramazan beyin özellikle *"halk kütüphanelerinin asık suratlı olduğu, fotokopi hizmeti verirken bile yetersiz kaldığı"* tespitine katılmamak elde değil. Zaten rakamlar da **Ramazan** beyi destekliyor. Özellikle 1995 yılı sonrası İstanbul'da belediye kütüphanelerinin hızla geliştiği göze çarpmakta. 2001-2003 arası süreçte toplam okuyucu sayısı 14 binden 34 bine sıçramış. Burada **Ramazan** beyin vurguladığı nokta şu; örneğin içinde kütüphane de bulunan Ümraniye'deki **Haldun Alagaş Kompleksi**'nde spor, kitap, tiyatro gibi faaliyetlerin iç içe girmesinden dolayı bir cazibe merkezi olması, bunun da öğrenciler olduğu kadar yetişkinleri de çektiği. **Süreyya Evren Kütüphanesi**'nin 2500 üye sayısıyla ülke rekoru sahibi olduğunu da ekliyor.

Ramazan Minber

Atatürk Kütüphanesi'nin sadece süreli yayınlar bölümünde 2003 yılı okuyucu sayısı 13 bin. Bünyesinde bir de kitap hastanesi barındıran kütüphanede mayıs ayında hizmete sunulacak olan İnternet ortamında dijital arşiv çalışmaları sürüyor. Bu kapsamda 200 bin veri girişi söz konusu. Ayrıca 2003 yılında alarm takılan kütüphanede kitap sayısı 4345 iken, gene de kitap hırsızlığı vakaları yaşanıyor. **Ramazan** beyi hayrete düşüren bir olay, bir öğretim görevlisinin hırsızlık girişimi olmuş.

En çok okuyan il, Konya

Kitap sayısı açısından İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirler başı çekerken, Güneydoğu illerinde rakamlar yerlerde sürünüyor. Buna paralel olarak baktığımızda en az okuyan iller Şırnak, Iğdır, Düzce gibi iller. Ancak, ilk 20, listesinin ağırlığı Güneydoğu illeri. En az ödünç kitap verilen illerde başı gene Şırnak çekiyor. Gelelim en çok okuyanlara. Kitap sayısında lider olan İstanbul en çok okuyucusu ve kayıtlı üyesi bulunan ilk 20 il sıralamasına bile giremezken, Konya, Sivas ve İçel ilk üçte.

10 milyonluk İstanbul'da kayıtlı üye sadece 10.616 iken, okuyucu sayısı 387 bin.

Yerel Yönetimlere Devir Çözüm Getirir mi?

Hükümetçe hazırlanan ve kamuoyunda tartışmalara neden olan **Kamu Yönetimi Reformu Yasası** kapsamında halk kütüphanelerinin **Kültür ve Turizm Bakanlığı**'ndan alınarak yerel yönetimlere devri söz konusu. Bu konuda kütüphane çalışanlarının *"of the record"* kalmak kaydıyla dile getirdikleri görüş, ülkemizde güçlü, yerleşik belediyecilik olmayışından dolayı, gerek kütüphane sorunlarının giderilmesinde, gerekse çalışanlarının haklarının korunmasında (burada belediye çalışanlarının sürekli değişimi ve partizanlık kaygıları söz konusu) bu yasanın yetersiz kalacağı yönünde. Ancak bir yerde de halk ve belediye kütüphanelerinin rakamları ortada.

İlerleyen günlerde yasanın Meclis'e gelmesiyle bu sorunun daha kapsamlı olarak gündeme geleceği kesin.

Aile ve Görgü Ansiklopedisi

"Görgü; insanı daha bir insan yapar. İnsan görgülü doğmaz. Görgü hiç kimsenin tekelinde değildir, para pulla satın alınmaz. Görgü ancak yaşayarak ve bu konudaki eserleri okuyarak öğrenilir..." işte İnkîlap ve Aka Kitabevleri bu konuyla ilgili muhteşem bir eser sunarak halkımıza bir kez daha faydalı olmayı başarmış. 1984 yılında basılan, Ayten Karaalioğlu'nun hazırladığı 558 sayfalık bu çalışma sadece birinci cilt haberiniz olsun. KDV dahil eski fiyatı=2,750TL., fiş almazsak kaça olur aaabi diyenleri de düşünmüş olacaklar ki, bir de KDVsiz fiyatını yazmışlar arkasına=2,500TL. Bugün cilt başı bir milyon liraya görgü konusunda aklınıza takılan soruları giderebilirsiniz. Neler mi var kitabımızda; karşılıklı davranışlar, hoş görülmeyen hareketler (örn: "sokakta çocuklar gibi dilini çıkararak dondurma yemek çirkin kaçar." Aynen bu hareketin ne kadar ayıp kaçtığını bizler için hazırlanan fotoğraflarda da görebiliyoruz.) Tanışmak, karşılaşmak, selamlaşmak, konuşma kusurları.... aklınıza gelebilecek daha birçok konu. Ancak asıl ilgi çekici konular aile bölümünde toplanmış diyebilirim. Ergenlik, öpüşme (bazı Batı ülkelerinde aşıkların uluorta öpüşmelerine dönüp bakan bulunmamakta, hatta hoş görülmekte ise de, bizim ülkemiz için böyle bir aşk gösterisi iyi olmaz...) Evlenilecek erkeğin seçimi adı altında ayrı bir köşe bile düşünülmüş; sağlıklı bir vücut, ince kalçalar, güç ve para... Bakımlı kadın nasıl olmalı(saçlar, ruj seçimi, göz makyajında kalemler...), iyi bir anne, çocuk bakımı, ev dekorasyonu, kıyafet seçimi, belli başlı hastalıklarla mücadele... anlat anlat bitmez yani, böyle bir eser her evde bulunmalı diyorum.

Askerin Bilgi Defteri

Atatürkçü düşünce sistemini benimsemiş...
Sevgiye ve saygıya, astın ve üstün hukukuna dayalı...
Komutanlarının önderliğinde harp sanatını öğrenen...
En değerli varlığı olan canını seve seve vermeye hazır...
Rûhen ve bedenen bilgiye, ilme... aydınlığa en açık insandır.

Kimdir asker, kimdir asker diye düşünenlere baş harflere baksana, biz anlarız toptan tüfekten, aynı zamanda akrostişin de kralını biliriz cevabını daha ilk sayfadan yapıştıran bir çalışma. Defter denildiği için kafanız karışmasın, bizzat gittim gördüm, yıllardır askerin el kitabı olarak satılıyor. Nereye gittin, gördün derseniz; Sivas'a askere gittim sırf bu kitabı alabilmek için. Kantin fiyatı 1,600,000TL. Sonra bir öğrendim askeri malzeme satan bazı dükkanlarda da satılıyormuş aynı kitaptan, taa Sivas'a gitmeye gerek yokmuş yani. Adı üzerinde kitabımız askerliği anlatıyor, anlatmakla kalmıyor, öğretiyor. Silah çeşitleri, savaş teknikleri, tank, top... artık ne gelirse aklınıza. Müzik rûhun gıdasıdır diyerekten Ordu Marşı, Piyade Marşı... gibi daha birçok güzel marşın sözlerine de yer verilmiş. Kitabımız birden bire ehliyet kurslarındaki trafik kitabına dönüşebiliyor, o derece geniş kapsamlı bir bilgi kaynağı anlayacağınız. Finalde de sigaranın sağlığa zararları anlatılmış; malum sigara içen sağlıksız akciğer ile içmeyen sağlıklı akciğerin o meşhur fotoğrafları yan yana konulmak suretiyle bir ibreti alem durumu yaratılmış. Böyle konu zenginliği olunca, kitabın yazarı yerine derleyen kişi bölümünde; Hüseyin Taşyürek adını görüyoruz. 368 sayfalık kitap, oturup tek tek yazacak değil ya koskoca Emekli Topçu Binbaşı. Özellikle askerlik konularında kendi deneyimlerini aktararak bizleri aydınlatmış diyerek toparlıyorum durumu ki, uzatmayayım askerliği.

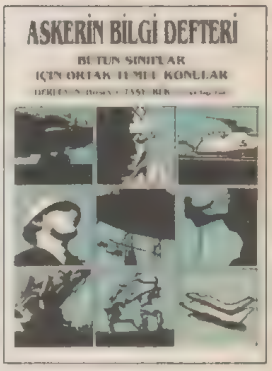

Pratik Tavukçuluk

"İki yumurta kırıyorum, doyururuz karnımızı, sarılarını da dağıtmıyorum sen öyle seviyorsun diye. Ya da şu köşe de mis gibi tavuk döner yapıyorlar hem de çok ucuz. Nooldu bi tavuk gribi geldi, diri diri yaktılar, telef ettiler hayvanları..." hayatımızın vazgeçilmez damak zevklerinden biri ve muhabbetlerimizin konusu olunca, nedir tavukçuluk ne değildir sorularına en doğru cevapları bulmak gerekiyor. Bu durumda imdadımıza kim yetişiyor? Tabi ki İnkîlap Yayınevi. 349 sayfalık eserimiz 1984 yılında yeni konular katılmış haliyle yedinci baskısını yapmış bile. Yazarımız Dr. Fuat Ali Örsan tavuk cinslerini, yumurta, et verim... tablolarla ciddi ciddi anlatıyor her şeyi. İlk sayfada kitabımızın küçük bir özeti yapılmış zaten; "Bu kitap size 10 tavuk üzerinde fenni tavukçuluğu bütün incelikleri ve ayrıntılarıyla öğretecektir. Edindiğiniz bilgileri uygulamanız, 1000 tavukluk yumurta ve tavuk eti çiftliği kurabilmeniz için deneme döneminiz olacaktır" İşte kitabımız bunları vaat ediyor sizlere, varsa cesaretiniz buyurun deneyin. Eski fiyat=750 lira, bugünkü fiyatı= bir milyon lira.

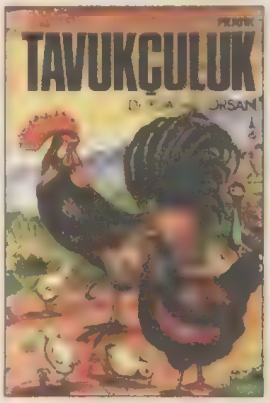

Gazeteci Berrin Karakaş, ilk kitabı "Sidre" ile okurların karşısında

ADIMI TERS ÇEVİRENDEN...

"Sidre", Berrin Karakaş'ın ilk öykü kitabı. Milliyet gazetesi, Negatif ve Kim dergilerinde çalışan, Çalıntı, Adam Öykü ve Adam Şiir dergilerinde şiir ve öyküleri yayımlanan, halen Tempo dergisinde yazdığı yazılarla yazın hayatını sürdüren Berrin Karakaş'la "yazı" üzerine:

İlkokul birinci sınıfı bitirdikten sonra, ailenle birlikte Siirt'ten İstanbul'a göç ediyorsun ve öykülerinde hep Doğu var... Bir tarafın oralarda mı kaldı?

Babamın memuriyetinden kaynaklanan geziler bunlar. Aslında; "Bir tarafım orada kaldı"dan daha çok, içimde sakladığım bir dünya var. O dünyanın içerisinde de binlerce resim var. Siirt'te oturduğumuz evin arkasındaki gelincik tarlaları, keklikler, İstanbul'a göç ederken yolda gördüklerim... Bir çocuğun gözünden çekilmiş, aynısını belki yeniden aynı şekilde göremeyeceğin resimler bunlar. Onları iyi korudum, çünkü bir gün yazacağımı taa o zamandan biliyordum. İşte tüm bu resimler bir gün gelip kapıyı çalıyor ve yazılarının arasına yerleşiyor. Yazmak benim için biraz da kendi kendime uyguladığım terapi gibi. Geçmişle yüzleşmek, zihnimdeki resimleri yazıya dökmek... Bir de bugüne kadar okuyup etkilendiğim yazarlar ve düşünürler var elbette. Doğu meselesi sadece mekanla ilgili değil. Benim içimde Doğu ve

Tempo dergisinde yazıyorsun, gazetecilik yapıyorsun... Bu noktada popüler kültürün içindesin. Diğer yanda yazdığın edebî, şiirsel öykülerin var... Bu ikisi arasında nasıl bir denge kuruyorsun?

Tempo'da yazdığım yazılar, bir bakıma nefes almamı sağlıyor. Yazdığım öykülerin içinde boğulduğum zaman, su yüzüne çıkıp rahatlamak gibi. Bu ikisi arasında çok büyük bir denge olduğu kanaatinde değilim aslında. Bazen de gazeteciliğin çok zamanımı aldığını düşünüyorum, yazmak varken oyalanıyormuşum gibi geliyor bana. Sabırsızım bu konuda çok. Biraz hızlı koştum galiba. Çok hızlı gidersen hayat da o kadar hızlı tükeniyor. Belki de yavaşlamak lazım biraz. Sürekli zamanımı çalıyorlarmış gibi hissetmekten vazgeçmem gerek belki. Böyle bir çelişki işte. Sadece edebiyatla yaşamak var bir de ama bunun için hem maddi, hem de manevi olarak bayağı bir güçlü olmak gerek.

Öykülerinin hemen hemen tamamında şiirsel bir dil var; kafiyeli bir dil, birbirini tamamlayan mısralar gibi... Şiirin hayatındaki yeri ne?

Şiir, benim içimdeki ses aslında. Hep varolan bir ses. Gizlendiğim, kopup gittiğim, anlatmaya üşendiğim zamanlarda gelip içime yerleşen bir ses. Her hâlin farklı sesleri var. Geliyorlar ve sen onları yazıyorsun. İşte orada çoğu zaman karışıyor bende; yazı, yazgı, yazan, yazdırılan... Şiir uzun zamandır bir oyun benim için. Kelimelerle oynamayı seviyorum. Bazı insanların bulmaca çözmesi gibi. Kelimelerle oyun, imgelerle oyun... Şiirin sesi içime yerleşmiş bir kere. Düzyazı da yazsam o ritm hep olacak, şiir beni hep yoklayacak. Bu benim için güzel bir şey. Gelip kapımı çalmazsa, paslanmış hissederim kendimi çünkü. Bir makinayı yağlamak gibi, adrenalin arttıran bir şey şiir. Aynı zamanda şiirin bir edebiyatçıyı her zaman "genç" tuttuğu görüşündeyim.

Gördüğün resimler ve içindeki sesleri harmanlayıp yazıyorsun...

Bir bölümü bu, evet, ama daha farklı bölümleri de var. Buluşmuşluklar ve metinlerarası konuşmalar. Ben Ahmet Hamdi Tanpınar'la, Poe'yla, Kierkegard'la, Sheakespeare'le konuşurum yazarken. Ortak hallerin keşfini de koyarım ki yazıya, bir diğer buluşan da katılsın bu zincire. Ama tabii esas temelde o resimler ve sesler var. Gönül ve hüşû hallerini kurgulu kısımlara her zaman tercih ederim. O temeli sağlam ve samimi tuttuğun takdirde diğerlerinin arasına katılıyorsun zaten. Buluşmuşlukları öyle yaşıyorsun.

"Kafamda hep gördüğüm şeylerin resimleri var ve onları yazıya dönüştürüyorum" dedin. Bir de sanırım gerçek anlamda da resimle uğraşıyorsun. "Sidre'nin kapak resmi sana ait...

Evet. O resmin adını "Şems" koydum. Resim, çok fazla uğraştığım bir sanat değil. Yazı yazmaktan çok yorulduğum zamanlarda yapıyorum. İnsanın bazen yazı ile arasında mesafe koyması gerekiyor. Bunu başaramadığın zaman yazı biraz fazla yoruyor. Ben de bu mesafeyi koruyamadığım zamanlarda resme sarılıyorum işte. Kitabın kapağındaki resim, kendi portrem. Bittikten sonra ürktüm o resimden... Uzun süre bakamadım, kapının arkasına sakladım...

Öyküleri yazarken bir duraksama dönemi geçiriyor musun?

Geçiriyorum tabii. Birçok metin, bir süre; "dokunma bana" der... Öyle olunca bekliyorum. Hatta hiç geri dönemediğim bir sürü metin var, bitirilmeyi bekleyen.

Hangi yazarları okursun? Özellikle çok etkilendiğin yazarlar var mı?

Proust çok önemli bir insan benim hayatımda. Ve Proust'la bağlantılı olarak Ahmet Hamdi Tanpınar da öyle. Mevlana'nın özel bir yeri var. Bir dönem de Latin Amerika edebiyatını okudum. Hâlâ eskileri bitiremedim aslında. Ortaçağ'dan insanlar okuyorum. Felsefe çok tetikleyici bir de, çok süprizli bir dünya. Hiç beklemediğin bir anda çok özel bir kapı açıyor insanın hayatında. Bir de okumadan sevdiğim insanlar var. Okuyamıyorum ama seviyorum. Çünkü biliyorum ki benimle aynı yerlerde geziyorlar.

"Sidre" yayınlandıktan sonra, "biraz daha modern yazsaydın, biraz daha Batı'yı yazsaydın" gibi yaklaşımlarla karşılaştın mı?

Evet karşılaştım. Ama bu kitabın "çok okunacak" gibi bir iddiası yok zaten. Daha çok bir davet, buluşmalar kitabı... Kolay okunacak bir kitap değil. Yavaş yavaş

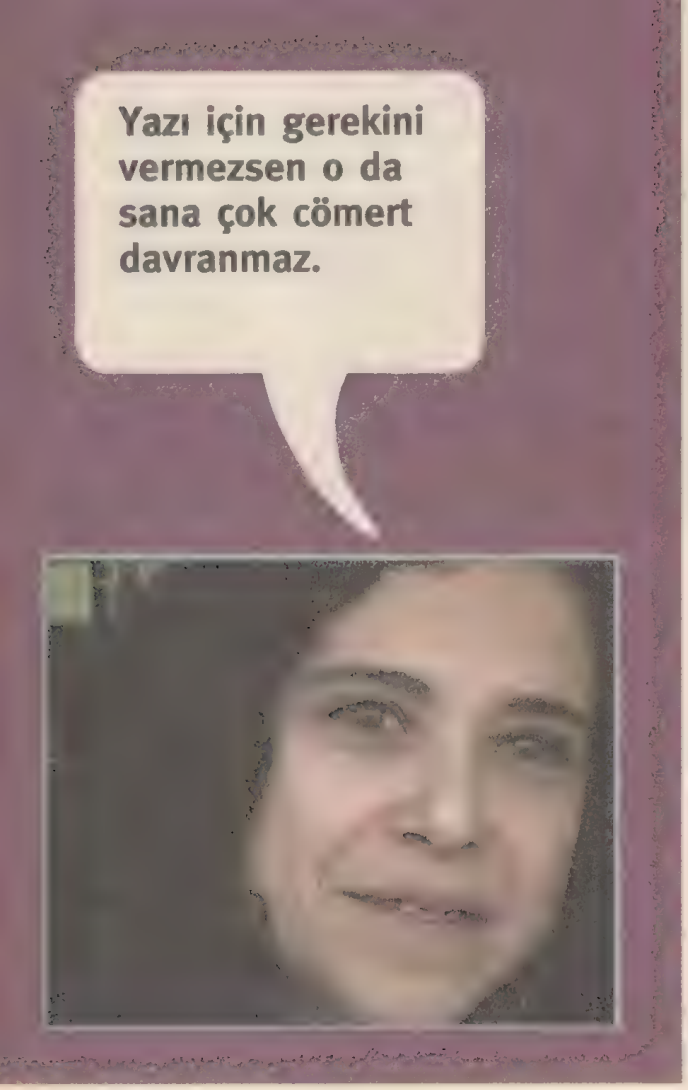

özümsenecek bir kitap. Benim içimdeki tarifi de böyle... "Şems" işte; kuyuya da gidebilir sonuçta. Zararı yok.

Kitabın sonunda Demmahum diye bir öykü var. Tersten okuyunca Muhammed oluyor. Bunun peygamber Muhammed ile bir ilgisi var mı?

Tamamen kendisi. Kitabın açılışını da o yapıyor zaten. Ayn ile Tab öyküsündeki kız, sır yüzlü bir sevgilinin peşinden gidiyor. O, Hz. Muhammed esasen. Hz. Muhammed'in yüzünü bilmemek çok gizemli geliyor bana. Yüzünü saklaması da öyle. Kitabın sonundaki öykü "adımı ters çevirenden, yorgun gözkapaklarımın acısını sormaya gidiyorum" diye bitiyor. Akıllı bir okuyucu Demmahum'u Muhammed yapar ve gülümser. Bu küçük gülümseme için oynanmış bir oyun bu biraz da. İki sene önce Dîvan şiiri ile ilgili okumalar yapıyordum. Divan şiirinde şairler, kendilerine rakip olarak gördükleri aşıkların adını tersten yazarlarmış. Arapça böyle yazılınca başı aşağı geliyor kişinin. Böylece şair, aşığını seven diğer rakibi sallandırmış oluyor bir nevi. Ben Demmahum'u yazdıktan sonra böyle bir şeyi keşfedince biraz korkmuştum aslında. Korku yazarken hiç eksik olmaz benim yanımdan.

2004 CEMAL SÜREYA ÖDÜLLERİ [Şiir/Deneme:]

9 Ocak 1990'da yitirdiğimiz Cemal Süreya anısına,

1991- 2001 yılları arasında verilen ödüllere, üç yıllık bir aradan sonra yeniden devam edilecek. Bu kez, Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği tarafından düzenlenen yarışma, 2004'ten başlayarak geleneksel hale dönüştürülecek. Herkese açık ve yaş sınırı olmayan ödülde, Cemal Süreya'nın sanat anlayışı çerçevesinde, başarılı ve ustaişi yapıtları destekleme, yeni imzaları yüreklendirme amaçlanıyor.

1- 2004 Cemal Süreya Ödülleri Şiir ve Deneme dallarında verilecektir.
2- 15 Ekim 2003 - 15 Ekim 2004 tarihleri arasında yayımlanmış Şiir ve Deneme kitapları ile, kitap bütünlüğü taşıyan şiir dosyaları ödüle aday olabilir, aday gösterilebilir.
3- Ödüle katılacak Şiir ve Deneme kitapları ile Şiir dosyaları altı nüsha olarak gönderilmesi gerekmektedir. Başvurular, "Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği, Caferağa Mah. Moda Sabit Pazarı, No: 31 Kadıköy-İstanbul" adresine elden yapılacağı gibi; posta, kargo ve kurye hizmetleriyle de yapılabilecektir.
4- Ödül, Şiir Kitabı, Yayımlanmamış Şiir Kitabı ve Deneme Kitabı olarak ayrı ayrı tek yapıta verilir.
5- Dernek Yönetim Kurulu üyeleri ödüle katılamazlar, jüri üyesi olamazlar.
6- Jüriler, ödüle katılan ya da aday gösterilen yapıtlar arasında ödüle değer yapıt bulamazlarsa o yıl için ödül verilmez.
7- Dernek, ödül kazanan Yayımlanmamış Şiir Kitabı'nın yayımlanmasına yardımcı olmayı, ödüllendirilen Deneme kitabının bir bölümünü "Cemal Süreya'dan Sonra" kitabında değerlendirmeyi taahhüt eder.
8- Son kitap ve dosya teslim tarihi 15 Ekim 2004 Cuma günü, saat 17.00'dir. Postadaki gecikmeler dikkate alınmaz.
9- Ödüller, Aralık ayı sonunda ödül kazananlara bildirilir. Aynı günlerde görsel ve işitsel medya aracılığıyla ilgililere duyurulur. Cemal Süreya'nın ölüm yıldönümü olan 9 Ocak'ta (2005) açıklanan ödüller bir törenle sahiplerine verilir.
10- 2004 Cemal Süreya Ödülleri Jürisi şöyledir. (Alfabetik sırayla):

Şiir: Egemen Berkoz, Veysel Çolak, Refik Durbaş, Ahmet Erhan, Gülseli İnal

Deneme: Bedrettin Aykın, Aydın Hatipoğlu, Mustafa Öneş, Mehmet Zaman Saçlıoğlu, Necati Tosuner

Bilgi için: 0216 330 61 21
Kitap ve Dosya teslim adresi: Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği, Caferağa Mah. Moda Sabit Pazarı No: 31 Kadıköy - İstanbul

zombahar@tnn.net-mordize@mynet.com

anarşist çalışmalar enstitüsü

Posta... Takıntılar

'Anarşizm' soruşturmasıyla geldi **ŞİİRİ ÖZLÜYORUM**. Ve bir dostun adıyla. **Faruk Bal**'ın 'Tufan' şiirini gördüm dergide. **Dünyayı değiştirecektik zamanında şiirin hıncıyla. *"Becerebildiğimiz kadar yaşıyoruz"*** diyor Faruk yazdığım iletiye yanıtında. **AMİK Dergisi**'ni çıkarıyorlar Hatay'da.

(amikedebiyat@hotmail.com) **Fuat Çiftçi**'ye teşekkur ediyorum iki dostun buluşmasına aracı olduğu için yıllardan sonra. (ciftcifuat@mynet.com).

"Şair yıllıkları çöpe" demiş **Ramis Dara Akatalpa**'da. **Şiiri Özlüyorum**'dan dostlar kusura bakmasın bunu ben de söylüyorum sakıncası yoksa?...

Anarşist Çalışmalar Enstitüsü diye bir grup olduğunu okumuştum **İmlasız**'da. (imlasizyazisma@hotmail.com). Irak'ta ve tüm dünyada ölürken insanlar, kaç şair anarşist aslında? **Acele ihtiyaç var Picus'un derin(!) araştırmalarına. Madonna bile daha radikal geldiğimiz(gelemediğimiz) noktada...**

HOMUR... Homurdananların Senfonik Homurtusu. Bir mizah dergisi. Bir sendikanın, Eğitim-Sen'in gülen yüzü. Sendikalar bağlamında çizgi dışı ve bol iğneli bir dergi. Belli ki çok eğitimli. (homur@hotmail.com).

Bir kitap... **Faruk BAL**... **"Kar Geçitleri** (Virtüel... 0212-4160027)... *aşksa aradığımız yakıcı aydınlık/karın yakıştığı dağlara gidelim/ateşin ilkel içtenliğine.../tren ve deniz/bu kadar yakınken birbirine...*

Sivas'tan bir tren şiiri geldi sonunda. **Mahmut Celaloğlu** yazmış, 23 yaşında....*Ben seni severken gece gece/trenler geçiyordu içimden/istasyonlar babamdı/vagonlar annem/Ben seni severken gece gece/trenler geçiyordu dilimden/istasyon şefi babamdı/emanetçi kadınlar annem...*

Ve şair **Hilal Karahan**...*trende unutulmuş şemsiye/yan koltuktakiyle iki kelime/bilmiyordu ki nereye gitse/kendini de yanında taşıyordu...*

İzmir'den **Mustafa Ak** aradı... Tren fotoğrafları ve karikatürler gönderecek yakında. Bunu biliyorum, çok ihtiyacı var hayatımızın kurşun kalem dokunmalarına.

La Poete Travaille Dergisi'ne yitikülke.com'dan kendim ulaştım sonunda. **Ahmet Bozkurt** '2003-2004'ün en tartışılan dergisiyiz' diyor iletisinde. Dergiyi bekliyorum merakla. (lapoetr@hotmail.com)

ÖYKÜ BAHÇESİ www.ithaki.com.tr forumunda.

Bir türlü sıra gelmeyen **Agora**'da... ses ver **Agora**... Gelincikler zamanında.

Muhtar çakmağıyla yakılan sigara tadında olmasa da, belki biraz klarnet sesi ayarında bir site hazırladı **Aysın Yavuz** ve arkadaşları, baharda, malta eriği ve aşk zamanında... **Burası bir ADA... Herkese açık. Benim de bir şiirim var ADA**'da.(http://adasanat.sitemynet.com/ada-adasanat@hotmail.com).

Ayrıca sıradışılık arayanlar için Düzce'den sevgili edebiyat öğretmeni Muharrem Demirdiş, Nilgün Marmara ve küçük İskender evreninde ve kendi yalnızlığında www.geocities.com/auraar'da... Şiir ve yazılarıyla.

İleti gönderen tüm dostlara teşekkürler. Leylekler takılsın bakışlarınıza.

Tiyatro

Vitrinde **Seray Sever**, yanında **Hakan Yılmaz**: **"SEVGİLİ KARIM"** Düzce'deydi. Sevimsiz bir yönetmenin güldürebilen komedisi. Oyun boyunca çekyatta yatan oyuncu ve 'sigortacı' en iyisi. Müzikleri de sevdim aslında. TV8 ve Sabah haber yaptı oyunu. "Kitaplarına hayran olduğunuz insanlar, kitapları kadar renkli olmayabilir" demiş **Seray Sever**. Ben şöyle diyorum: "Kitaplarına hayran olduğunuz insanlar, aslında yazar olmayabilir."

Oyun Düzceliler için bir değişiklikti. Öyleydi. Bir günde bitti.

Düzce'de Sanat

Sanat deyince ilginç renkler yakalamaya çalışıyorum aslında. Bir okulun sokağında **'CHE'** yazıyor, **Muharrem Demirdiş Nazım**'dan şiir dinletisi hazırlıyor ve bir uçurtma festivalinde uçurtmalar şenlendiriyor gökyüzünü Çakırlar'da. Sanat Düzce'de gizil bir güç ayarında. Yerel basın aldırmıyor sanata. **Damla Gazetesi**'nin sahibi **Ali Beşer** entelektüel bir oluşumun bir türlü gerçekleşmediğini ve yaptıkları çalışmalara duyarsız kalındığını anlatıyor. **Ayşe Sönmez** kitapları kiralıyor **Ütopya**'da. Düzce TV ise sanat programlar, hazırlığında. Ancak şimdilik yaşam burada bir koşullanma ve karma. Rastgele tiyatrolar ve sinema dışında insanlar sanatın, sanat insanların ırağında...

(Düzce haberleri www.duzcedamla.com ve www.oncurtv.com'da).

Şiir

Bu ay bir şiirimden kısa bir bölümle bitiriyorum. **Şiir Truva aşklarına...**

...ayaklarımda dünyalar kadar karıncalanma, ayaklarımdan aklıma/aklım sık sık 'karkesen' tren siyahlığında ve jiletleden/kan fışkırdığında bir atardamar gibi kabardığında çoruh/düşlerimden yazılmış raptiye şiirleriyle şair intiharlarına/bir tanımsızlık karışır anıların antik tiyatrolarına/sevişmelerden bıkmayan bir aşkta, çaya siyanür karıştığında.....

Dostlar ayarlayın sayaçlarınızı ve zaman ayırın aşka.

Bu aylık bu kadar, beni arayın trenlere vardığınızda...

aslı erdoğan

fotoğraf ve yazı

Gerçeğin, gerçek olduğu anlar vardır. Hiçbir yerde, hiçbir geçmişte olmayan dünya -düşlenmemiş, kurgulanmamış, altedilmemiş- buradadır, işte. Belirtilmiştir. Karanlıkta sessizce bekleşen seyircilerin önünde bir perde aralanmıştır sanki. Dört yönden keskin ışıklar sarmıştır sahneyi, tek, biricik, mutlak kılmıştır. Ya da bir şimşek çakmış, gecenin içinden denizi, dağları, ağaçları çekip koparmıştır, yaprakların üzerindeki yağmur damlalarına varıncaya değin. Sanki özenle seçilmiştir, bu su, bu gök, bu dal, senin içindeki dünyadan seçilip önüne serilmiştir. Ama sanki hak etmemişsindir bu bütünlüğü, yeterince gücün yoktur bakacak, ya da yeterince boşluğun. Ölüm korkusuna benzer bir korku bastırır. Her şey dağılıp parçalanır, varolmaya devam edeceği bir biçime, bir yalnızlığa bürünür, gölgelerle kaplanır. Yaşamın sıkı dokunmuş dokusuna bir ilmik daha atılır. Sana bir soru sorulmuş gibidir, ama karşılığını dinlemeden gitmiştir soran. Yalnızca ışık kalır geride: "Devam et", diyen ve başka bir şey demeyen...

*

Sonsuz bir kestane rengi üzerinde uzun sarı-mor ışıklar... Saf maden ve çamur, dev imgeler mezarlığı, nesneleri çevreleyen gümüşî hâleler... Işığın altında mayalanan, çürüyen hayat, nabız sıcaklığında ve ritminde... Şeyler, başlangıçlar, sonlar. Öylece durur dünya, bir el gibi apaçık, kavranmaz, yarık yarık, yılan derisi gibi soğuk, izlerle dolu. Dua ya da veda edercesine açılmış. (Benim elimse bir yumruk gibi kapanmış sözcüklerin üzerine.) Yalnızlığı biçimlendiren derin çizgileri ve yazgı denen bomboş yollarıyla... Kalın parmaklarının arasında hoyratça tutar seni, bir öykün olacağına ikna eder.

Bütün bunların tek bir sözcükle başladığı söylenmiştir sana. Tek bir sözcükten çıkıp geldiği... O sözcükle, yeniden ilk günlere, büyük, muhteşem, sonsuz, kutsal günlere döneceği... Beklersin ve dinlersin. Saatler, birbiri ardına geçmişe devrilen günleri, sözcük sözcük kaçıp giden hayatı dinlersin. Senin bitkin duyarlığına, gelip geçici bakışına kıstırılmış dünyayı... Kıyılarında, ışığın altında, Lazarus'un başdönmesiyle durur ve senin öykünü tamamlamasını beklersin. Ortak damarları yoklarsın parmaklarınla, kendi kanını sunar, bir sözcük dilenirsin. Dünyanın renklerine bürünürsün -görünmezde kalmak için, onun sesinin uç verdiği bir başka biçime, bedene... Anlatırsın. Dinlersin. Saatler, geceler, yıllar boyu... "Beni niye terkettin?"der, başka sorun ya da öykün yoktur. Sonsuz bir kestane rengi üzerinde eflâtunî, altın rengi ışık.

*

Ben bir yarı-körüm. Korkularım eşit dağıtılmış ışıkla karanlığa... Ellerimle yoklaya yoklaya, gölgeli duvarlar, belli belirsiz yansımalar arasında yolumu ararım. Alelacele çizilip kenara atılmış bir taslak-dünyada... Sözcük sızarım "ben" denilen kabuktan dışarı, süzülmüş toprak gibi çıplak, bekleyen boşluğa dağılırım. Daha ilk sözcükten yalan söyleten ayartısına kapılırım yokluğun, bomboş kâğıtlar boyunca sürüklenirim. Henüz varolmamış ben'lerin akıntısında... Binlerce minik gözden dokunmuş bir ağ serilir şimdi'nin dalgalı yüzeyine, harfler üşüşür canlı yakalanmış hayat parçacıklarına... Varolabileceğimiz bir yer, bir imge, bir ses ararım: Bir başka bakışın bu dünyadan çekip çıkarttığı imgelerde, sözcükten sözcüğe akan o ortak seste, ya da sözcüklerin arasındaki beyaz sessizlikte... Uzak hayaletlerin adımlarını dinleyerek... Sendeleyerek, durarak, kendime tökezleyerek... Bir yokluktan ötekine. Adlandırarak her birini, birer yüz çizerek, bir beden biçimlendirerek... Bir cerrah gibi açmak varlığın derisini, içerdeki, o en içerdeki cenini çıkarmak için. Son ve mutlak imgeye, aynalara, duvarlara yansıtmak için.

Gece iterler. Saatler tırmıklarıyla oyarlar yüreğimin en sessiz köşesine, oyup çıkarırlar yürek-rengi bir dünyayı, çırılçıplak ve şaşkın. Ama bu dünya sızıp gider çatlaklarından kendi imgesinin. Mor bir leke biçiminde belirir, bir başıma kalırım boş kâğıtta. Çok derinlerde, varlığın köklerinde çatlamış bir damarın belirtisi.

Yeniden başlamak. Bir başlangıçtan ötekine, gerisin geriye gitmek. Sonuna dek gerili bir tel gibi uzanmak, bir ucundan diğerine, büyük, beyaz, boş bir kâğıdın. Keskin dişler arasında yolunu arayan bir dil gibi dolanmak harflerle gölgeleri arasında. (Yapabildikleri yüzeyden kurtulmak, üçüncü bir boyut edinmek için çırpınan sözcüklere basa basa karşı kıyıya ulaşmaya çalışmak.

Birbirine yaslanan, benzeyen, eşitlenen sözcükler. Sonsuz ama ölümlü imgeler. Art arda dizilen dayanıksız cümleler: Birbirini yankılayan, yadsıyan, yineleyen... Sesini arayan Acı, imgesini arayan Ses. Her şeyi çağıran, iten, yutan, kusan o yabanî ses... Dik açılarla birleşip insan ruhunu oluşturan yuvarlaklarla çizgiler, binlerce geçmiş, binlerce hikâye, sayıya vurulamayacak ölme biçimi, siyah-beyaz maskenin ardındaki yarı-saydam insan yüzleri. Bedenin sınırlarından çıkıp dilde akan kan. Avuç avuç toprak dünyanın yüzüne fırlattığın, öfkeyle ve minnetle. Kalemin tökezlediği sözcük! Hayatın çıplak dokusunu oluşturmak için giderek parçalanan, her şey olmaya çalışırken hiçliğe varan yazı.

Sabırla biraraya getirmek parçaları, yeniden bir kez, bir sonsuz kez daha. Geceyle karanlığı birleştirmek, sessizce bekleşen gölgelerle doldurmak sonra, soğukla, nemle, altın rengi bir ay ışığıyla... Sonra bu ıssızlığın ortasına yerleşmek, nesnelerle kuşatmak kendi yalnızlığını ve nesneleri çevreleyen soğuk bedeniyle ölümün. Beklemek. Zamanın kemik kemik ellerinde, içinde sözcüklerin çınladığı bir çan gibi beklemek, hayatın vuruşlarını... Son sözcüğü beklemek, uzun sürmüş bu vedayı bitirecek.

*

Ayın gizemli çağrısına uyarak çekilir okyanus, çıplak, çamurlu yüzeyini geride bırakarak... Çakıllar, çürüyen yosun, boş kabuklar, ölü ya da diri, zamanın ağlarına takılanlar... Yıkıntılarla dolu bellekten çıkarılıp ıssız bir kıyıya serilen cılız kökleri varoluşun. Apaçık, kavranamaz, rüzgârın insafında... Kaçınılmaz bir tufandan, bütün öyküleri, isimleri, renkleri götüren tufandan sonra, yalnızca hayatın hızla çıkıp gittiği biçimler kalmış. Başlangıcındaki, en başlangıcındaki gibi çırılçıplak dünya. Yorgun bir bakışın yorgun düşü...

Şişip kabarmış, ıslak kum gibi birbirine yapışmış imgeler. Kabukları kırılıp mürekkebimsi özleri taşıncaya dek kayalara vurulmuş sözcükler... Tek tük kımıltısız bitkiler, kemirilmiş taşlar, kahverenginin uzayıp giden tonları. Delik deşik, buruşuk yüzeyde gezinen gölgeler... Dalgalanan, ışık girdaplarına kapılıp kanatlanan... Zalim, dondurucu sessizlikte büzüşen damarları hayatın, incecik titreyen bir zar gibi gerilmiş teni, usta bir cerrahın parmaklarıyla açılırken... Taşların arasındaki gizlenen uğursuz bir duygu. Bomboş uğultusu bir iç çekişle -çığlıkla bile değil- sönen saatlerim... Yeniden açılamayacak denli ağırlaşmış gözkapakları nesnelerin, her biri kendi uzun, acılı, bireysel yolculuğunda... Her biri korku içinde... Bir avuç kumda bile uğuldayan, kahve telvesi gibi acı ve soğuk, tüm varlıkların dibine çöken korku. Bu toprak, bu gök, bu su biraraya gelmiş, saf çamurdan bir dünya kurmuş ve bomboş gökyüzünü bir ayna gibi üzerine sermiş. Hâlâ soluk alıp almadığını görmek istercesine. Ansızın kapatacağı bir yelpaze tutuşturmuş boşluğun eline.

Senin yorgun bakışın dolanır yüzeyler boyunca, saydam ya da mat, geçirgen, damarlı, donuk, unutkan ya da kaypak yüzeyler boyunca, kendi uzun, acılı, yalnız yolculuğunda... Çarparak, parçalanarak, ışınların yanıp söndüğü binlerce kristale ayrışarak. Kalıba dökülen akkor gibi sızar nesnelerle yansımaların arasına. İnsanlarla korkuların, köklerle günışığının... Kıvrıla kıvrıla yolunu açar yüzeylerde, sel kaplı imgelerin üzerine kimini geri bırakarak, kiminiyse yanında götürmek için eritip birbirine yapıştırır yansımalarla nesneleri, boşlukları, çukurları doldurur, akar durur iç içe geçmiş çemberlerinde gerçeğin, bir mumyanın çözülmüş sargıları gibi.

*

Sonunda geldim! İşte, buradasın. Zamanla yokluk arasında... Sadece mesafelere işaret eden uçsuz bucaksız, sarp yalnızlıkta yabani bir atın fırlatıp attığı acemi binici gibi kalakaldım bu çıplak, çorak ülkede. Senin için sayan, tüketti sanki sayılarını ve gözlerini açtın. Tamamlanmamış bir cümle gibi buldun kendini. Ardına kadar açılmıştı sonsuzluğun kapıları, ama bütün mümkünlerin yüzeyinde, ne başı, ne sonu vardı senin öykünün de...

yusuf alper

Yaratıcı sanatçılık ve kadın şairler

Sanat yaratımı üzerine bir şeyler söylenmeye durulduğunda, doğal olarak çıkış noktası, kaynağını **Freud**'dan alan psikanaliz ya da psikodinamik psikiyatri olacaktır. **Freud**'dan sonra **Kriss** vb. ardından da Kendilik Psikolojisinin kurucusu **Kohut**, Varoluşçu analist **Rollo May** ve diğerleri gelecektir.

Sanat ve psikiyatri ilişkisi uzun yıllardır sanatçı - yazar çevrelerinin ilgisini çekmiştir. Her iki tarafın da birbirlerine bakışında çeşitli önyargı ve yanlış anlamalar vardır. Psikiyatriye en çok eleştiri, bilinçdışı malzemeyi çok önemseyen ve çok kullanan kesimden gelmektedir. Onlar, psikiyatrinin, dinamik psikiyatrinin babası sayılan **Freud**'dan beri sanatçıları (tabii kendilerini) hasta ve yapıtlarını da ruhsal patoloji ürünleri olarak gördüklerini düşünmektedirler. Aslına bakılırsa gerçek bir sanatçının, yapıtına kimin nasıl, ne diye baktığını pek umursamadığını söyleyebiliriz. Sanatçı yapıtını oluşturur, geçer. Onu değerlendirmek, eleştirmek, kategorize etmek başkalarının işidir ve istedikleri gibi yorumlayabilirler. Ama çoğu zaman değerlendiriciler ile sanatçılar arasında bu nedenle çeşitli sorunlar yaşanabilmektedir. Sanatçı, psikiyatristi de bir eleştirmen; bilinçaltından yüzeye, her yönünü, gizini görebilen biri olarak görmektedir.

Belki sanatçı analisti bir otorite figürü olarak ebeveyni (babası -annesi) yerine koyuyor, ona karşı aktarım (transferans) geliştiriyordur. Analiste aktarım oluşurken eleştirmene neden olmasın. Belki yazın dünyamızdaki bu eleştirmen düşmanlığı, resimleri üzerine atılan çarpı işaretleri ve onların kıstırılıp küstürülerek çok az yazı yazmalarının altında yatan dinamik budur. Uysal bir çocuk olarak eleştirmen babalarının dizlerinin dibinden ayrılmayan (bu durum yazın dünyamızda çok yaygındır ve hemen çok sayıda ilişki anımsanabilir) sanatçıların aktarımı da olumlu aktarım olacaktır. Tüm aktarımlar olumsuz olmaz, tersine sevgi de olur. Karşı aktarım olmaz mı? Tabii ki olur. Eleştirmenlerin şair-yazarlara yönelik yaklaşımlarında, duygularında da bunun etkisi neden olmasın. Yani onlar neden sanatçı-şairleri ebeveynleri yerine koyup (özellikle genç eleştirmen-yaşlı sanatçı ilişkisinde) duygularını o çerçevede yansıtmasınlar. Psikanalitik açıdan terapi ortamında olanlar bu ilişkide olmaz, olamaz, diyenler çıkacaktır. Aktarım ve karşı aktarım her tür ilişkide olabilir, neden olmasın. Bireysel olanı, değişik birçok gruba hatta bütün topluma uydurmak kabul görürken bu neden düşünülmesin. Tartışılabilir.

Öte yandan, **Freud**'un edebiyat sürecinin hep dışında kaldığı, ürüne büyük ilgi duymakla birlikte, süreci zihninde canlandıramadığı; işin sırrına eremediği belirtilmektedir (3). Genel olarak sanatı nevroz ya da çocuktaki oyunun eşdeğeri olarak gören **Freud**'un bu yaklaşımına çeşitli itirazlar edilmektedir. Buna karşın **Freud**'un sanata ve sanatçılara karşı hep ikilemli duygu ve düşünceler taşımakla birlikte onlara büyük saygı duyduğu da bilinmektedir. Bir yazısında **Freud** şöyle diyebilmektedir: *"Ama yaratıcı yazarlar değerli müttefiklerdir ve onların sundukları kanıtlar büyük övgüye layıktır; çünkü onlar yerle gök arasında, bizim felsefemizin henüz düşünü bile kurmamıza olanak vermediği bir sürü bilgiye sahiptirler. Onların zihin konusundaki bilgileri, bizim gibi sıradan insanlarınkinden çok daha ileridedir, çünkü onlar bizim henüz bilim alanına sunmadığımız kaynaklardan yararlanmaktadırlar"*(2).

Yaratıcılık, belki de, psikopatolojiden çok *"normal psikodinamik"*le daha yakından ilgilidir ve belki de bugünkü psikanalitik düşüncenin yetersizliklerinden biri, bu ve başka bağlamlarda, normal ve nevrotik arasında yeterli bir ayrım yapamamasıdır (3).

Freud ve onu izleyen bazı yazarlar, sanatsal yaratıyı gerçek, olgun cinsellik yaşayamamayla ilişkilendirmektedirler. Onlara göre sanatçılar ya ödipal dönem öncesi oral, anal döneme ya da ödipal döneme saplanmışlardır ve o nedenle gerçek cinselliği diğer insanlar gibi yaşayamamakta, fantazilerle telafi etmeye çalışmaktadırlar. Başka yazarlarsa bu düşünceye karşı çıkmakta ve sanatçıların sokaktaki insanlar kadar sağlıklı, iyi cinsellikler yaşayabildiklerini, hatta karşı cins için daha da çekici olduklarını, bir doyumsuzluk yaşamalarının sözkonusu olmadığını belirtmektedirler (3)

Karşı cinsle ilişkilerin hep sorunlu olmadığı, sağlıklı bağlanmaların da olabildiği kabul edilmelidir. Yazın dünyamızdan birçok örnek anımsanabilir. Yani sanatçının cinselliğe bakışı ve cinsel yaşantısı asla ölçüt olamaz. Sanatçıların cinselliğiyle ilgili bakış çeşitli zamanlarda değişmelere uğramaktadır. Ondokuzuncu yüzyıl yaşamöyküsü yazarları geçmişteki yazarları yalın ve sadık aile babaları olarak betimlerken modern yazarlar, ister geçmişteki, ister günümüzdeki sanatçılarda eşcinsellik eğilimi bulmaya yatkındırlar (3). Değerlendirmeler de moda gibi değişmektedir. Oysa sanatçının yaratması için cinsel tercihinin şu ya da bu yönde olmasının önemi yoktur. Yaratmanın anaç bir uğraş olmasını gerekçe göstererek, sanatçılarda eşcinselliği, avantaj sağlayan bir öğe olarak görmek olası değildir. Ayrıca erkek sanatçılarda kadınsı özellikler olduğu düşüncesiyle birlikte çoğu yaratıcı kadının da erkeklerin ilgi alanına ortalamadan daha fazla ilgi duydukları öne sürülmüştür (1).

Yaratıcılıkta kadın ya da erkek olmanın önemli farklılıklar yarattığı öne sürülmektedir. Erkeklerde beynin sol yarısının daha baskın olduğu, o nedenle erkeklerin düşünce ağırlıklı, felsefeyle ilgili şeylere ve dolayısıyla şiire (ayrıca evrimsel olarak avlanma işinin onlara düşmesi yüzünden uzaysal, geometrik, mekanik vb. şeylere) daha yatkın oldukları; oysa kadınların sağ beyinlerinin daha egemen olduğu, duygusal, ayrıntıya daha düşkün oldukları ve konuşma becerilerinin daha çok geliştiği (çünkü onlar da türün sürdürülmesi yönünden, evrimsel olarak doğurdukları çocukları besleyip sıcak insancıl bakım verirken aynı zamanda bebekleriyle agu-gugu vb. seslerle başlayan ve karşılıklı yansılamalarla giden konuşmaları sürdürdükleri için) belirtilmektedir. Bu bütün sanatçılar, özellikle büyük yazarlar için geçerli olamaz. Örneğin **Yaşar Kemal**'in ne kadar ayrıntıcı olduğu bilinmektedir. Yani bir büyük yazar-şair, erkek olsun kadın olsun, ayrıntıya da girebilir, çok derin felsefe de yapabilir. Geçmişten günümüze Türk Yazını'na baktığımızda, çok az sayıda kadın şair-felsefeci görürken daha çok sayıda öykücü ve roman gibi ayrıntıya dayanan sanat yaratıcısı kadın görmekteyiz.

Ancak yazınımızda son yıllarda ilginç değişikliklerin olduğunu görüyoruz. Yaratıcı yazarları etkileyen çok çeşitli et-

kenler olabilir.Türkiye Yazını'nda son 20 yıldır belirginleşen bir özellik dikkati çekmektedir. Yakın zamana kadar çok az sayıda kadın şair varken son 15-20 yıldır kadın şairlerin niceliksel olarak çok büyük bir artış gösterdiği ve nitelik açısından da büyük bir sıçrama yaptıkları görülmektedir.

Bu durum son 40-50 yıllık toplumsal değişimimizin bir yansıması olabilir. Son yıllarda erkek ve kadın rollerinde değişmeler oldu ve kadınlar erkeklerin yaptığı her işte onlarla birlikte bulundular. Benzer acılar yaşadılar, ölümüne yol arkadaşlığı yaptılar. Özellikle 70 sonrası yaşananlar kadınları erkeklere kişilik olarak yaklaştırdı. Bunun sosyokültürel yansıması olarak kız çocukları da benzer duyarlıklar geliştirdiler, yaşadılar ve onu şairler olarak şiirlerine yansıttılar.

Ekonomik özgürlüklerini kazanmış bireyler olarak da kendilerini olduğu gibi (bir kadın olarak) ortaya koyabildiler. Gerektiğinde cinsellikleriyle, cinsel ilgileriyle ilişkili duygularını da şiirlerine kattılar. Önceleri sanki bir erkek tarafından yazılmış izlenimi veren kadın şiirleri giderek bir kadının kaleminden çıktığını gösterir oldu. Bu arada mutfak işleriyle çok ilgilenmemiş (bu düşünceye katılmıyorum) olabilirler, olsun. Onu bir biçimde birileri yapmıştır. Çocuklarıyla ilgilendilerse, yeter. Aslolan sanattır, şiirdir.

Bu durum son yıllarda şiirimizi zenginleştiren bir öğe oldu. Tabii cinselliklerini ortaya koydular derken asla pornografik olandan söz etmediğimi; birkaç kötü örneğin olduğunu, belirtmeliyim. Erotik olanı estetik çerçeve içinde verdiler. Ayrıca sadece bunları yazmayıp toplumun acılarını, sorunlarını, çatışmalarını bireysel süzgeçlerinden de geçirdiler.Tıpkı karşı cinsten yol arkadaşları gibi. Bir metin ya şiirdir ya da değildir. Ancak cinsel kimliğin yansımasının şiiri zenginleştiren bir öğe olduğu da kabul edilmelidir.

Sözünü ettiğim kadın şairlerin öncesinde ve andığım zaman diliminde de çok önemli şiirler yazmış şairlerimiz var: Son yıllarda hikmet burcunun en soylu şiirlerini yazan usta şair **Gülten Akın, Melisa Gürpınar, Sennur Sezer** emekleri unutulmaması gereken şairlerdir. Yaklaşık son 20 yıldır yazmakta ve adları belirginleşmekte olan kadın şairlerimizden (mutlaka unuttuklarım olacaktır, bağışlasınlar) bazıları ise şunlar: **Günseli İnal, Arzu K. Ayçiçek**, hüznün ve umudun insancıl lirik şairi **Ayten Mutlu**, incelikli eleştirilerin çalışkan şairi **Arife Kalender**, melankoli ve derinliğin şairi **Lale Müldür**, naïf ve hüzünlü **Oya Uysal, Leyla Şahin**, sorunlarına ve hazin sonuna karşın derli toplu nasıl şiir yazılır'ın şairi **Nilgün Marmara**, hüzünle kanayan ve örselenmiş **Çiğdem Sezer**, düzeyli dil oyunlarının ve sözcük ekonomisinin ustası **Zeynep Uzunbay**, çağcıl ve sıkı **Birhan Keskin**, geleneksel ailenin lirik şairi **Betül Tarıman, Selma Ağabeyoğlu**, iç dökmenin ve hüznün başkaldıran şairi **Didem Madak**, doğunun ve acının hem otantik, mistik hem çağcıl şairi **Bejan Matur**. Daha yenilerden, giderek şiirlerini ve adlarını belirginleştirenler; coşkunun ve ayrıntının çağrışımcı şairi **Özlem Sezer**, şaşırtıcı genç bilge **Zeynep Köylü**, lirik dinamik **Nilay Özer, Emel İrtem, Özlem Tezcan Dertsiz**, ince melankolinin şairi **Emel Güz**, genç başkaldırının şairi **Serap Erdoğan, Deniz Durukan** vb.

Umarım gelecekte kadın şair sayısı hızla artacak ve onlar niteliksel olarak düzeyli, içtenlikli ve insanı ilgilendiren şiirlerle şiirimizi zenginleştirmeyi sürdüreceklerdir. Bazı erkek şairlerimizse sözcük oyunlarıyla bir biçimde **Freud**'u haklı çıkaracak, ancak yaptıkları gerçek anlamda sanat olmayacaktır. **Freud**'un yanıldığı nokta da budur. Sadece oyun olarak görülen ve yapılan sanatın erişkin insanı oyalayan sözcük yığını olmaktan başka bir özelliği olmayacaktır. Yani sanat, şiir olmayacaktır.

(Hayatlarında) ilk kez

Benim sevgili kitabım

Hande Özcan *Güllerim Açtı Seni Görünce*'de yasak bir aşkı; Sedef Özkan *Ninnikâbusninni*'de öyküler arasında gezinen ninnileri; Tolga Gümüşay *Pembe Tuvalet*'te pembe bir rüyanın peşine düşen bir delikanlıyı anlattılar okurlara. Tüm bunları ilk kez yaptılar. Çünkü, hayatlarında ilk kez yazdılar!

Sedef Özkan Ninnikâbusninni

Ninnikâbusninni on öyküden oluşan bir kitap; açıkçası uzun yılların birikimi olduklarını söylemeliyim. İnce bir kitap gibi gözüküyor ama bu öyküler on yıl gibi uzun bir sürenin ürünleri... Bu nedenle de çok farklı üslûpları, kimlikleri var. Öykülerimi birleştirmeye, toparlamaya karar verdiğim zaman aslında kendi içlerinde bir bütünlük oluşturduklarını gördüm. Böylece *Ninnikâbusninni* ortaya çıktı.

Çok eskiden beri yazıyorum; yazınım hep öykü olarak gelişti. Arada şiirler de var tabii... Her ikisi de yoğunluk yaşadığınız dönemlere göre değişiyor; şiir mesela, çok daha aniden çıkıyor karşınıza... Birdenbire! Öykü ise biraz şiir, biraz resim... Birbirlerine daha yakınlar. Öyküde de ruhsal derinlikler var ama aynı zamanda karakterlerle de karşı karşıyasınız. Öykü yazacağım, diye bir düşüncem yoktu. Resim yapıyorum, fotoğraf çekiyorum ve birbirlerinden -öykü, resim, fotoğraf- çok da ayrı olduklarını düşünmüyorum. Yazı kendiliğinden gelişiyor çünkü, bütün bunların hepsini kendi içimde bir bütün olarak görüyorum.

Tolga Gümüşay Pembe Tuvalet

TOLGA GÜMÜŞAY: *Pembe Tuvalet*'te bir üniversite öğrencisinin öyküsünü anlattım; Taşradan gelen; kendine güvenen, başarılı, hayata dair kurguları olan bir gencin İstanbul'da yaşadığı hayal kırıklıkları... Ama bütün bunlar kurgunun sonraki safhaları... Aslında kitap bir rüya ile başlıyor. Bu rüyanın ana ögesi de pembe bir tuvalet.

Pembe tuvalet, genç kahramanımızın gri ya da renksiz hayatının nasıl renkleneceğini de sembolize ediyor. Gördüğü rüyadan ve pembe tuvaletten çok etkileniyor. Bu da o âna kadar yaşadığı bezgin hayatından şöyle bir silkinmesini sağlıyor.
Yazmaya oturduğumda aklıma ilk gelen *Pembe Tuvalet* adıydı. Kitap da bu adın üzerine yazıldı. Romanın genel kurgusu da budur:

Yazmaktan keyif alıyorum... Yazabilmek, bir eser yaratabilmek kendi başına büyük bir ödül aslında... Dalgıçlar suyun altında kendilerini bambaşka bir âlemde hissederlermiş; paraşütçüler gökyüzünde; pilotlar uçarken... Benim için de yazmak böyle bir şey... Yazmak, bir şekilde bu dünyanın dışında, perdelerimi örtüp, tek başına kalmak ve bir kaynağa bağlanmak gibi geliyor bana...

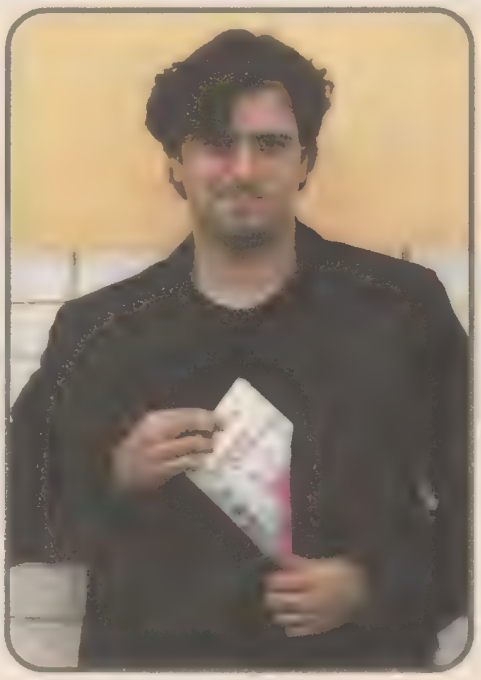

yazdılar!

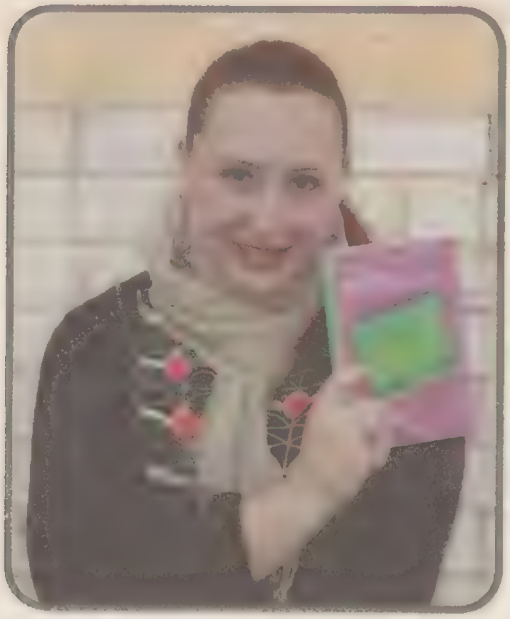

Hande Özcan

Güllerim Açtı Seni Görünce

Çocukluğumdan bu yana yazıyorum; roman ise ruhumun sakinleştiği bir döneme sakladığım bir projeydi. Aslında yazmak istediğim kitap asla bu değildi. Daha doğrusu *Güllerim Açtı Seni Görünce*'yi 'yayımlanır' diye düşünerek yazmamıştım. Beş yıldır kafamda taslağı, çatısı ve iskeleti olan bir başka düşünce vardı ve bu düşüncemin içini doldurmak için heyecandan ölüyordum. Oysa bu roman tamamen kendini doğuran bir çalışma oldu. Çok zamansız bir anda benim aklıma düştü. Diğer projemin ortasına giriverdi.

Bu bir aşk romanı; yasak bir aşk! Çok hesapsız kitapsız ve kanlı kanlı yaşanan bir aşk hikayesi... Cep telefonu kadın ve adamın yasak ilişkilerinde oldukça önemli bir rol oynuyor. Cep telefonunun bir romanda bu kadar yer tutmasının, edebiyat camiasından eleştiri alabilecek post-modern bir girişim olup olmadığını çok düşündüm... Ama artık cep telefonu mesajlarını, e-mail'leri, faksları ya da internet üzerinden yapılan söyleşileri hayatımızın -edebiyatımızın- içine sokmamız gerekiyor. Cep telefonuna 'bib' sesi ile gelen bir mesaj, yasak bir aşk için kabul görebilecek tek şey... Gözümün önünde sürekli bir beyazperde varmış gibi hissediyorum; bir şeyleri seyrediyorum ve seyredebildiğim anda yazıyorum. Seyredemediğim zaman yazmak istemiyorum.

Yatağında okuyan

Sevgili P...

Bana göre kitabın en iyi hikâyesi ***Kırmızı Tüyler;*** öykünün kahramanı **Lukas**, **Uwe** ile (yani **anti- Lukas**) beraber olan eski kız arkadaşının kaldığı evin anahtarlarını yaptırıyor. Hafta sonları eski kız arkadaşı ve **Uwe** dışarı çıktıklarında **Lukas**, çiftin uyumunu bozmak için gizlice eve girip etraftaki düzeni bir parça bozuyor ve oraya buraya kırmızı tüyler bırakıyor.

Bazı öykülerde **Dückers**'in masal anlatmaktan aldığı keyfi fark ettiğini düşünüyorum; absürd ama aynı zamanda çekici bir anlatımı var. Sanırım bütün insanlara sempati duyuyor ve hoşuna giden insanları anlatıyor yazar; kahramanları ölüyor, bunalım geçiriyor ya da hastalanıyor. Kısacası ***Cafe Brazil***'de güzel erkekler ve güzel kadınlar arasındaki o aptal ve muhteşem aşk hikayeleri yok. Öyküler, seksüel açıdan başarılı olamayan insanlar hakkında değil, zorluklar yaşayan insanlar hakkında... Bu da madalyonun öteki yüzü.

Şu iki ünlü kadının öyküsü biliyor olmalısın; binlerce yıl öncesinin Ege dünyasında iki genç kadın! Biri, dünyanın en güzel kadını olduğunu söyleyen ve ülkesini, evini, hatta çocuğunu terk ederek, sevgilisi **Paris**'le birlikte **Troia**'ya kaçan ***Helena***. Diğeri, Batı Anadolu'nun en zengin kenti **Troia**'nın yalnız prensesi ***Kassandra***... ***Homeros***'un yaklaşık 2800 yıl önce yazdığı ***İlyada*** destanı, Çanakkale yakınlarından efsanevi **Troia** kentinin, yıllar süren bir kuşatmanın sonunda ele geçirilişini anlatır. Ancak, efsane, yazgıları **Troia**'nın dramıyla bütünleşen **Helena** ve **Kassandra**'dan söz etmez. **Clemence McLaren**'in ***Troia Surlarının Ardında*** kitabının ilgimi çekmesinin nedeni bu... **McLaren** şöyle diyor: *"Hiçbir yerde, **Troia** surlarının içinde tutsak kalan kadınların, yeniden bir araya geldiklerine ilişkin bir kayıt yok. **Troia Savaşı** öyküsünün en erken yazılı anlatımı olan **İlyada**'da, kadınlardan neredeyse hiç söz edilmez. -Her şeye neden olduğu varsayılan **Helena**'ya bile, yalnızca birkaç cümle değinilir.- Bilim adamları **Mykene Yunanlar**'la denizin öte yakasında, **Anadolu**'daki zengin **Troialı**'lar arasında, büyük olasılıkla ticaret ve Karadeniz'e geçişi denetlemek yüzünden büyük bir savaşın yaşandığına inanıyorlar. Üstelik, erkek uygarlıkların pek çoğunda, yakışıklı düşman prensleriyle kaçarak büyük savaşlara yol açan güzel prenseslerinin öyküleri var. Ben, Helena'nın gerçekliğine ve yalnızca çarpıcı güzelliğin ötesinde olduğuna inanmayı yeğliyorum..."* Ben de yazarın hayal dünyasına sığınıyorum; Hollywood'un yüzeyselliği, kelimelerin -okumanın- derinliğine hiçbir zaman ulaşamayacak!

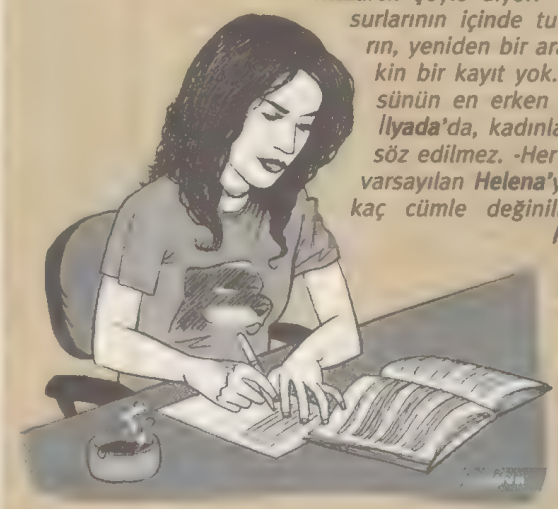

Gürsel Korat'ın ***Gölgenin Canı*** adını verdiği kitabında, ilk öyküsünün adı ***Ruh İklimi***'dir. Öykünün sonunda *duygusal bir suç* tanımı vardır: Şüphesiz bu sonuca varan yazarın kahramanı **Fikret**'ten başkası değildir: ***"Giovanna**'nın son bakışını yıllarca unutamadım. Çünkü, aşk umudu verdikten ve bir bedeni kışkırttıktan sonra, **'seni sevmiyorum'** diyen kişinin bir vicdanı varsa, bunun bir suç olduğunu bilir ve unutamaz. Ne var ki vicdan da, böyle bir suçu temizleyecek güçte değildir.*

Korkarım, yaşamımın en ağır duygusal suçunu ben o gün işledim."

en içten sevgilerimle...

ş.a.

Sevgili **Kaçak Yayın Dergisi,**

Herkese merhaba, buradan, yani Bodrum'dan dostane sevgilerimi yolluyorum.

Derginiz **"Kaçak Yayın"** çıktığından bu yana her sayısını alıyorum. İlgi ve beğeniyle okuyorum.

Dergi yanımda olmadığı için yazarların soyadlarını anımsayamıyorum, ama özellikle Honoré de Balcaz'ın hayatını yazan **Oğuz,** yani şu gözlüklü arkadaş harika bir eser meydana getirmiş.Yine **Salih Bolat**'ın şiir üzerine yazdığı yazısı övgüye değer doğrusu. Dergide ayrıca felsefi derinliği olan bir arkadaş **Aydınlanmacı Aklın Eleştirisi** başlığı altındaki yazı dizisi ile modern dünya ile felsefenin doğumundan günümüze değişen ve dönüşen lüksün (tüketimci yaşam) yan etkileriyle körelen değerlerimizin ortaya çıkmasına yardımcı olmasıyla da çok başarılı aslında. Bir de antik çağ öyküleri var, onlar da harika, beğeniyle okuyorum. **Paulo Coelho**'nun yeni kitabından söz etmiştiniz. Dergiyi akşama okuyacağım. Bir de dergide **Kanat Alıştıranlar** bölümü çok hoşuma gidiyor, böylece okuyucu ile yazar burada iletişim halinde olduğundan yazım coşkusu insanı daha da sarıyor. Ben 27 yaşındayım ve 10 yıldır Bodrum'da yaşıyorum, ama aslen Urfa'lıyım. Burada 5 yıldızlı otelin birinin teknik departmanında çalışıyorum. Yani Bodrum'da yaşıyoruz dediysek lüksiyatla bir alâkamız yok. En çok **Can Yücel**'i seviyorum, şiirleriyle sarhoş oluyorum, zaten ben de şiir yazıyorum. Sizlere daha düzgün bir yazı dokusuyla mektup yazabilirdim, ancak yıllardır düşüncelerini okuduğum hemen hemen aynı duygu frekansıyla hayatı duyumsadığım insanlara içten yazmak daha keyif verici ve daha rahatlatıcı. Yıllardır hep aklımda şu var, bir dergide yazabilmek, orada kendini ifade edebilmek. Ama bu bana hiç nasip olmadı nedense en sonunda size yazmaya karar verdim. Son bir yıldır yöresel bir edebiyat dergisinde şiir, deneme ve öyküler yazıyorum, bu çok hoşuma gidiyor. Size aşk üzerine yazdığım bir düz yazımı, birkaç şiirimi göndereceğim, beğeneceğinizi umuyorum.

Sözü uzattıkça uzatıyorsam üzgünüm. Ama bir şey daha ekleyeyim **Nihat Genç** var ya (her hafta **Leman**'ımı alırım) eskiden olduğu gibi edebî içeriği fazla yazılar yazmıyor, kızıyorum. Mesela bir kaç yıl önce **Narlıbahçe Sokağı** mıydı neydi, hatırlamıyorum, yazı fevkalade hoştu ve o yazıda kızın yağmurdan dolayı ıslanan saçlarını elleriyle sıkan erkek arkadaşının durumu beni büyülemişti. Yine **Rüzgâr** adlı diğer bir yazıda **Nihat Genç** çocukluğunu anlatıyor, çok hoşlandım. **İhtiyar Kemancı** yine öyle, bu günlerde okunacak kitaplarımı bitirdiğimde, **Nihat Genç**'in **Edebiyat Derslerine Giriş** kitabını alacağım.

Yazmak benim için aynı yemek, içmek ve sevdalanmak kadar önemli.

Ayrıca dergideki sadece mektupla bize ürünlerinizi gönderebilirsiniz demenizi yürekten destekliyorum, eğer isterseniz mektup yazma sanatını destekleyen ve insan ruhunda mektup yazma tohumlarını serpiştirip orada filiz açtıran bir yazıyı başka bir zaman gönderebilirim.

Sizlere alt tarafta adresimi yazacağım, bana telefon açarsanız hoşuma gider, ancak mektup yazarsanız bu beni kanatlandırır.

Hoşça ve dostça kalın, sevgiyle...

Mustafa Karabulutlu

Merhaba Kaçak Yayın,

Uzun zamandır görüşmediğim bir dosta mektup yazar gibiyim. İçimde bu dosta karşı garip bir özlem var. Ayda bir olsa da yetmiyor içimdeki hasreti dindirmeye yazdıkların.

İlk mektubum yayımlanmıştı. Belki de okumazsın diye düşündüm. Şaşırdım ve çok sevindim mektubumu görünce. İkinci mektubum eline geçti mi geçmedi mi bilmiyorum. Senin cevap yazmanı beklemeden bir mektup daha gönderiyorum sana. Artık yazdıklarını okumak yetmiyor bana, yüzünü de görmek istiyorum. Şu anda buna olanak olmadığını biliyorum. Ama yine de paylaşmak istedim duygularımı seninle. Yaptığın seminerlere gelip görmek isterdim yüzünü. Öğrenmek istiyorum edebiyata dair her kelimeyi.

Bohçamı alıp kaçayım desem sana, o da olmaz. Üniversite sınavına hazırlandığım için şu anda gelemem. Ama İstanbul'u kazandığım taktîrde ilk seni görmeye geleceğime söz veriyorum. Ailem istemese de bu kocaman şehre gelmemi.

Unutmadan seninle paylaşmak istediğim bir şey var. Ben Aydın Lisesi'nde okuyorum. Okulumuzun düzenlediği şiir gecelerine düzenli olarak katıldım. Bu yıl benim için son olacak. Kesin tarih belli olunca sana da davetiye göndereceğim.

Gelemesen de önemli değil.

Bu geceye en sevdiklerimi davet ettim. Sen de en sevdiklerimdensin, bil istedim.

Özlem Özbek

ATEŞİN VE GÜNEŞİN TOPRAKLARINDAN MERHABA,

Ben Abuzer. 20 yaşındayım. İsmimden nereli olduğumu anladığınızı sanıyorum. Adıyaman'lıyım Adıyaman'lı!.. **100.Yıl Üniversitesi, Eğitim Fak. Türkçe Eğt. Bölümü 4.Sınıf** öğrencisiyim. Size bu yazıyı **Van**'dan; yani **'Ateşin ve Güneşin Toprakları**'ndan gönderiyorum.

Derginizi 7.sayıdan beri takip ediyorum. Diğer sayıları da arkadaşlardan temin ettim. Hepsi o kadar güzel ki...

Uzun zamandır şiirle ilgileniyorum. Ta 13 yaşımdan beri... Bugüne dek şiirlerimi bir dergiye göndermeyi ya da bir şiir yarışmasına vermeyi düşünmüyordum. Ama, bundan sonra şiirlerimi sizinle paylaşacağım. Umarım yayımlarsınız.

Sizleri çok seviyorum...

Başarılar...

SEVCAN

Seni sevmek,
Seni çoğaltmaktır.
Seni çoğaltmak,
Nemrud'a karşı;
Bir İbrahim daha yaratmaktır.

ABUZER GÜLPINAR

Sevgiler **Kaçak Yayın** ekibi.

Ben Erzurum'dan Raşit. Henüz derginizle yeni tanıştım. Daha doğrusu tanıştırıldım. Gerçek dost, sizin de Düzce muhabiriniz olan **Sabri ÖZDEMİR** sayesinde. Yıllarca birlikte çalıştığım ve tecrübelerinden faydalandığım, eğitimci olmanın bilincinde olan gerçek bir öğretmen ve çok beğendiğim bir yazar. Onu da sizlerin arasında görmekten büyük mutluluk duydum. **İskender PALA, Oktay TAFTALI** ve diğerleri, kısaca derginiz mükemmel... Ellerinize ve gönlünüze sağlık. Herkes gibi ben de şiir veya bir hikaye göndermek isterdim ancak benim böyle yeteneklerim yok, yetenekli insanları okumak bana büyük bir keyif verir.

Yayın hayatınızda başarılar diler, gönül dolusu sevgiler sunarım.

Merhaba, ben Balıkesir'den Gizem. Derginizle bir arkadaşım aracılığıyla, 2 ay önce tanıştım. Amatörce yazılanlarla ilgilenmeniz dikkatimi çekti ve ben de size karaladığım birkaç şey gönderip eleştiri almak istiyorum. Eğer yayımlamaya değer bulursanız, yayımlamanızı çok isterim; şimdiden teşekkürler.

YAR

bir uçurumun başında duruyorum.
yarın ortasında sen varsın.
aşağıya atlamaktan korkmayan ben
ve bir adım atmaktan dahi korkan sen.
gördüm; biz hiç uymuyoruz birbirimize
yan yana bile olamayız.
bunu sen istesen bile...

Gizem Tükenmez

Merhabalar Kaçak-Leman-;

Bedenimin 03:43'e kadar direndiği şu saatlerde size birkaç satır yazmadan edemeyeceğimi anladım. Aslında bir KAÇAK YAYIN okuyucusu değilim. Sadece bir üniversite öğrencisiyim:-)) Memleketimden 1900 km. ötede geçtin elime-arkadaşımın tavsiyesiyle tabi-ve beni bu vakte kadar ayakta tutabildin. Eleştirilerle anlamsız imgeleri satın alan bazı popüler basın ve dergilerden oldukça ırak, masmavi Van Göl'ü kadar müthiş bir serinliği yaşıyorum şu vizeye çalıştığım-aynı zamanda çalışamadığım -gecede, çok sıcak bir dost olduğundan-veya olacağından- kesinlikle eminim.

Sevgili A.Ö (Adnan Özer mi, yoksa Aslan Özdemir mi tam kavrayamadım ama);

Röportaj alanınızın seçimi çok isabetli. İnanılmaz hür seçimler yapıyorsunuz. Bu tarz seçimleriniz sizin ne kadar özgür olduğunuzun çok zengin bir ibaresidir.

Neyse, uyumam lazım, sınavım var bugün. İlk defa okudum ve içi dışı bir kaçağa çoook uzun bir süredir denk gelmemiştim."Uğur" ve "özgür okunmalar" getireceğinizden hiç şüphem yok...

Orhan Yalçın-İzmir

Kaçak Aktif'e...
Selam.
Kaçak Yayın'ın Şubat sayısında **İnebahtı Çolağı Cervantes** yazısında kullanılan gravür **Gustave Dore**'a ait.
Atlanmış da; görev bildim.
Kolay gelsin

Aydan Çelik

Merhaba bu kadar güzel bir dergi için yorulduğunuzu biliyorum ama hakkını veriyorsunuz. Ben ilk başlarda bayide o karmaşık dergilerin arasında görmüştüm onu, daha o zaman çekim kuvveti altına girmiştim. Sonra eski sayılarını üçlü kampanyadan aldım ve dahada bağlandım. Umarım istediğiniz kitleye ulaşırsınız. Bu dergide emeği geçen herkese sonsuz sevgiler...

Kübra

Merhaba Aslan ağabey...

Ben Ceyhun Tuna. Kıbrıs'ta Yakın Doğu Ünv. Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencisiyim... Batman'lıyım ve ne mutlu bana ki; üç senedir leman ve bir senedir tutkulu bir Kaçak Yayın okuyucusuyum... Bu ay. Kaçak'ın birinci yılını doldurduğu kutsal bir ay benim için... Her ay ayın 28'i 29'undan itibaren bizim kitapçının başbelası oluyordum, gelen kolileri (zorla) açtırıp kendime Kaçak alıyordum- artık gelir gelmez o bana gönderiyor- ... Bizi Kaçak'la buluşturduğunuz için hepinize teşekkür ediyorum... Emeğiniz boşa gitmiyor... Kıbrıs-ta'ki okur potansiyeliniz nedir, bilmiyorum ama ben kendi arkadaşlarımı kaçak-çı- yaptım ve kampüsün içinde sürekli elimde gezdiriyor öğrencilerin görmesini istiyorum...

Aslan Abi, Kıbrıs'tan Türkiye'ye mektup göndermek biraz zor oluyor, yani ulaşması haftalar alıyor, bir de ulaşmama ihtimali var... o yüzden mektupla yollayamayacağım bir öyküm var. Bu öyküyü bir sonraki mailimde yollayacağım... Kayda değer bulunursa değerlendirebilirsiniz. Üç aydır hep 'gelecek ay yollarım' dedim durdum, en sonunda karar verdim. Bu benim ilk öyküm ağabey, bundan başka üzerinde çalıştığım iki uzun, üç kısa öyküm daha, var size ilk göz ağrımı yolluyorum...

Size bütün işlerinizde başarı ve mutluluk diliyorum... İyi Günler... Saygılar ...

Ceyhun Tuna

Merhaba

Öncelikle yeni yaşımız kutlu olsun...

Nice güzel yaşlara çizgimizi bozmadan varalım. Çoğul konuşuyorum evet. Çünkü Kaçak gerçek bir çoğunluğun dergisi.

Bir eleştirim var yalnız. Mayıs sayınızda "Kanat Alıştıranlar"ı görebilmek için seferberlik ilan ettik. Ben "Kanat Alıştıranlar"ı hem yakından takip eden, hem de ürün gönderen biri olarak "Kanat Alıştıranlar"a mümkünse daha geniş biçimde yer vermenizi rica ediyorum. Geçen sayılardaki ek bölüm kesinlikle yeterliydi ve dergiyi ilginç kılan bir öğeydi. Ayrıca yine mayıs sayımızda gördüm ki ürünler de "Kanat Alıştıranlar"da yer almıyor. Eleştiriler yalnızca ürün gönderen arkadaşlarımızı yönlendirmiyor. Emin olun okuyanlar da bundan yararlanıyor. Lütfen sesimizi duyun ve "Kanat Alıştıranlar"a biraz daha fazla yer ayırın lütfen. Şimdiden teşekkürler!

İyi çalışmalar...

Aslı Aker/ İstanbul

IŞIK

Okyanusta rotasını şaşırmış bir kaptandı o artık. Daha ne kadar arayacaktı karayı? Zaman bilmecesi çözülmüyordu bir türlü. Kum saati rengarenk kum tanelerinin başını döndürüyordu. Her şey ne de çabuk tükenmişti bu gemide. Okyanus izin vermiyordu kaptana ve almıyordu bir türlü içine. Onun dünyası benzemedik siyaha. Alır da her rengi içine mavi. Ödünsüz. Girebilir misin içine kaptan, boyun eğebilir misin maviye? Tutsaksın artık, boşuna çırpınma ve dinle onun sözünü. Kaybettin rotanı. Ulaşmayacaksın karaya.

Küçük oda sevişirken dumanla, teslim edemiyordu kendini bu renge. Bulanık, sisli yolların cazibesi kandırmıştı onu. İhanet etmiş ve bırakıp gitmişti engebenin ortasına. Çıkamıyordu bir türlü taşların arasından. Dikenler batıyor, acıtıyordu bedenini, kanatıyordu içini. Nefes alamıyor, boğuluyordu. Can çekişin sesleri fısıldıyordu kulağına. Küçük odanın penceresi kocaman, kirli upuzun bir yola açılıyordu kapıları. "Kurtulmalıyım. Nefes almaya ihtiyacım var, boğuluyorum bu koca mavide, sisli yolda."

Elindeki kırık aynayı bırakıp masaya, koştu pencerenin kapısına. Açtı aceleyle. Simsiyah bir örümcek kapıda bekliyordu onu. 'Selam. Nasılsın, girebilir miyim?' "Hayır hayır... olamaz. Defol..." Kapandı kapı.

Gemi koca okyanusun ortasında yapayalnız tükeniyor yavaşça. Kum taneleri devriliyor sırayla. Rengarenk. Görebiliyor muydu kendini zaman bilmecesinin kahramanı? Dumanla sevişen küçük odaya teslim olma, ödünsüz maviyi sevmek zorundaydı çaresiz. Ya da kum tanelerini seyretmek. Belki de almak simsiyah örümceği. Seçeneklerden hangisini işaretleyecekti? Kum saatinin rengarenk, birbirine yapışık kum tanelerinden hangisiydi? Onu ne kurtarabilirdi? Kurtuluş onu nereye götürecekti? Karaya mı? Karadaki siyah örümceğe mi? Yoksa dumanla sevişen küçük odaya mı? Tükenmişti her şey, tüm yaşananlar, yazılanlar, okunanlar, acılar, sevinçler... hepsi, hepsi aynıydı. Gitmiyorlardı. Defol demek değiştirmiyordu hiçbir şeyi. Arsız, inatçı bir sevgisi vardı hepsinin. Seviyorlardı onu, terketmiyorlardı yalnızlığa. Sisli yolun sinekleri kulağına kaçmıştı. Artık uğultu dönüşmeliydi müziğe. Siyah örümcek davet edilmeliydi içeri. Bir sıcak kahve içilmeli, sonra sevişilmeliydi. İçine ağlarını kurmalı, onun yavrusu olmalıydı örümcek, beslenmeliydi, büyümeliydi.

Kırık ayna anlatmıyordu artık masallarını. Sessiz bakışlar, bitti diyordu. O, anlat anlat, inanmıyorum sana dese de ayna susuyordu. Sonra inandırmak için açtı ağzını. Dili yoktu. Kemirmişti siyah örümcek. İstediği olmuştu sonunda. Artık konuşmuyor, anlatmıyordu. Bir zavallı gibi dolaşmıyordu onların içinde. Bazen rotasını kaybettiğini kabullenmek ona katlanılmaz bir acı verse de yanmıyordu dili. Yanacak hiçbir şey kalmamıştı. Tükeniş gelmişti sonunda sırıtarak. 'Merhaba güzelim. Sisli yolun dumanı iyi geldi mi? Doyasıya seviştiniz mi? Sanırım bana teşekkür borçlusun. Bak, siyahi bir yavrum oldu. Kömür karası. Al tut onu, öp yanağından. Alevler kötü değildir. Kim korkuttu seni benden, hangi yalancı? Mavi ve ben, iki âşık, sana süpriz yapmak istedik. İyi ki doğdun. Haydi üfle şimdi mumu. Yeni yaşamın kutlu olsun.'

Kalakalmıştı donuk bakışlarla yatağında. Gözleri tek bir noktaya odaklanmışken, uyanamamıştı düşlerinden. Düşlerde savrulmuşken kum fırtınasına, kaptan teslim etmişti sonunda kendini köpekbalıklarına. Mavi okyanus boyanmıştı kızıla. İki âşık, sevişmiş ve doğurmuştu mum ışığını.

Bitti.

Sibel Aksüt - 10 Mayıs 2004

Devrik cümlelerle üslûb yapılmaya çalışılmış. O zaman "Onun dünyası benzemezdi siyaha" gibi Türk Sanat Müziği güftelerine benzer 'bayıcı' durumlar ortaya çıkabiliyor. Dikkat edilmeli, müzik mi, 'ferâne'mi?

Öykünün temposu iyi. Laf, ifade, betimleme fazlalığı yok. İyi kanat alıştırıyor.

Erinç Özgür/ Beşiktaş İST/ Uygar insana örnek tavır gösteriyor. Kalbimizi kazansa az mı... Ama tabii eleştiriden kurtulamaz.

Hızlı yazıyor arkadaşımız, bu belli, duygu ile yazma yetimizin karşılaştığı ilk anlarda. "Tasavvur" ve "tefekkür" sözcüklerinin bulabildiği tüm anlamlarını defterine yazmalı. Ama okunaklı. Herkes için iki ödev: Zihnimizde demlenme sürecinden sonra yazacağız ve okunaklı yazacağız.

Yeliz Güneş/ Ümraniye İST/ Duygu taşkınlığı, sevgiliye sitem... gençlikte olur böyle şeyler diyoruz, anlıyoruz. Anlıyoruz ama, şu var sevgili Yeliz, bir düşün, şu an bile dünyada kaç kişi seviyor, benzer duyguları yaşıyor, yazında olduğu gibi "sınlsıklam". Bu "sınlsıklam" duyarlıktan sıyrılmadan yazar olunmaz.

Nihat Demirhan/ Van/ Yüzüncü Yıl.Üni. Okunaklı yazın diye yalvarmamız mı gerekiyor. Lütfen, yapmayın arkadaşlar. Sevgili Nihat, "Ganj" dan "Senj" çıkartman sence neye benziyor. Kötü espri değil mi, hadi kabul et. Darılma. Başarılar.

Sinem Çelik/ İzmir/ Yazılarını kısa tutman belli bir disiplin içinde olduğun gösteriyor. Tema'yı fazla tekrar etme, kısa yazı içinde sırıtıyor. İmlâ çalış. Daktilonun şeridini değiştir. Kendine iyi bak.

Sibel Eker/ İzmir/ "Çaresizlik" başlıklı metnin daha güzel, yani metin olmuş, yazı değil. Öbürü çok naif. Yeteneklisin, devam et. Ama "karlar" yağdırma, kar yağdır.

Kenan Özcan/ Yazan toplum olmak güzel. Günlük tutmayı deneyin. Etrafımda ne var yazacak demeyin. Bir izlenimden, küçük bir fikirden açılın. Eşinize saygılarımızı iletin. Şiir herkese nasib olmaz, ama toplum da bunu böyle kabul etmez. Kabul etmek edebiyata saygının ilk basamağıdır oysa...

Yalçın Ece/ Aydın/ Şiirde zeka'yı kullanıyorsun, Cemal Süreya ve Özdemir Asaf gibi. Zeka oyunlarına düşme tehlikesi vardır bu akımda. İlkin çarpıcı gelebilir, sonra.... Daha çok şiir yaz.

Ersan Odar/ Uyak yaparken daha doğal olmasına dikkat et. Başka şairleri şiire katmadan da onlardan esinlenebilirsin.

Hakan Derya Ömürlüoğlu/ İST./ Hakan kardeş, iyi bir sunum yapıyorsun. Gelelim öyküye; olay anlatmak öykü yazmak demek değildir. "Şu oldu, bu oldu", "Şunu yaptım, bunu yaptım" ifadeleri seni de sıkacaktır, bir daha bakarsan. Güçlü yazarlar oku: Julio Cortazar, Lawrence Durrell, Wirgina Woolf gibi.

"Diğer arkadaşlarımızla ilgili olan eleştirilerinizi de okuyorum. Dikkatimi çekti, kimi zaman şairâne şeyler yazanları eleştiriyorsunuz. Önceden bunun büyüsüne ben de kapılırdım. Aman şairâne olsun, falan diye. Okuyanların anlamadığı, bir anlamı da çağrıştırmayan karizmatik, etkileyici üç beş kelimeyi birleştirip şiirlere tıkıştırmanın anlamsız olduğunu öğrendim. Nice şairler var, sade, öz ama etkileyici yazan. Kimi zaman deriz: "Bunu ben de yazarım." diye. Ama zor olan, aslolan böyle yazmaktır, kuş kadar hafif ve özgür. Kelimelerin ağırlığı ile kamburu çıkmamış şiirler daha kalıcı bence."

L.Derya Karademir

Doğru söze ne denir. (Okunaklı yazmak muhatabın hak ettiği saygı gereğidir. Bu saygıyı hak etmiyor muyuz?!)

Mehlika Tonga/ Balgat Ankara/ Yetenek var, ama 'heves' olup olmadığı belli değil. Paylaştığın için sağol...

İdris Turgut/ Yüksekova Hakkari/ Kitabın kutlu olsun. Şimdi şiirin entellektüel yönleriyle ilgilenme zamanı, değil mi... Sevgiler.

Değerli Kaçak Yayın Ekibine,

Derginizin Nisan sayısındaki, yazılarım için yaptığınız az ama öz yorumunuz için teşekkürlerimi iletmek istiyorum. Yaptığınız yorumda hakkınız olduğunu düşünerek iki şiirimi daha yolladım. Tekrar belirtmek isterim ki, yazılarımın insanların beğenisini kazanması gibi özel bir arzum yok (beğenilirse sevinirim tabi!...) Ben sadece kendimi geliştirmek üzere bu yazılarımı, yorumlarına değer verdiğim siz "Kaçak Yayın" ekibiyle paylaşıyorum.

Saygılarımla...

Erinç Özgür

Ürün Gönderenler...

Hakan Alev, Çapa İST
Onur Batur, Torba,
Emrah Çakır, Milas,
Kenan Özcan,
Celaliye Köyü Silivri,
Yusuf Güler, Muğla,
Mustafa Tünay,
Malatya,
Aynur Kulak,
K.Çekmece, Ankara
Can Şenses,
Eryaman, Ankara
Sinem,
Mahmut
Celaloğlu, Sivas
Sami Özçelik,
Levent Karataş,
Sercan Varoçlu

Kaçıranlar için

Kaçak Yayın

3'lü setler

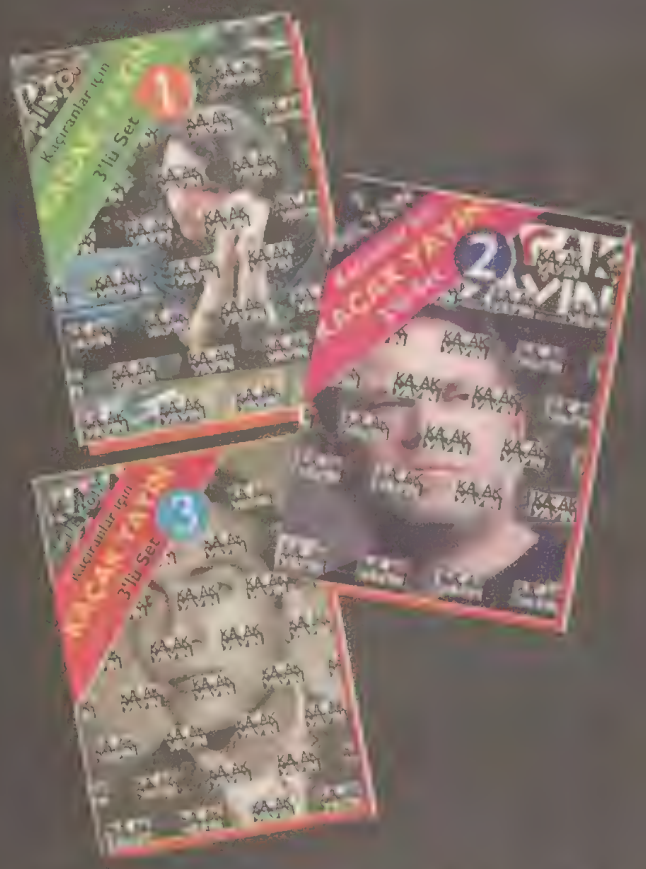

%50 İNDİRİMLİ

GÜNDEMİ OKUR BELİRLER GEÇEN AYLARLA KAÇAK YAYIN'IN ESKİMEYEN KONULARI ÜÇLÜ SET SATIŞLARINDA REKOR

TOPLAM 11.500 BAYİİ SATIŞI İÇİN

TEŞEKKÜRLER

Tek set 3 Milyon TL.

Bayilerde

ÇALAN AŞKSA

yazan: Adem Özdemir
çizen: Ceylanus

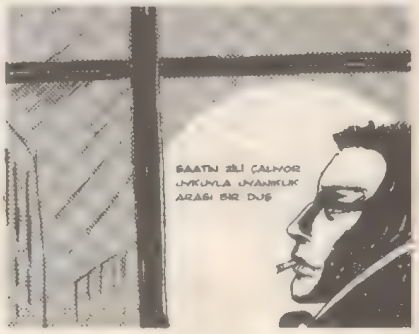

SENİN DEĞİLSE KOLUMUN ALTINDA EZİLDİĞİ BAŞ GÜNÜN KARI OLMAYACAK BANA, GECESİ GÜNÜ KARIŞMIŞ RÜYASIN.

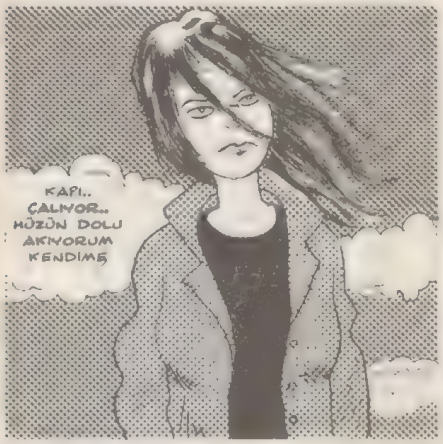

YONGA

4-
Boşluklarını hazırladım denizler koymak için
beş kıtanın en az beşinde kendini yutan Amerika
ne tarafından kesilse başı bulunmuyor
her taşın altında büyütülen turfa solucan

İlklerin zenginliğiyle Asya
büyütebilirdi kentlerini kesmiş sütüyle
üstelik halktır asker ve gelirken komünistler
ilklerindi yine barut, ilklerin camı ve dut kumaşı.

Çarpıntılı incir; büyüyen açık artırmadaki öteki
yavrusunu yiyen kapital
yakalardan düşürülen gökyüzü ağırlığındaki karanfil

Sahte bir pop kışlası şimdi gençliğine
neonlarla kapatılan mezarlık
yirmi birinci yüzyılda kağıdın keskin çeliği
insanın yangısıyla kabartılan kimlikler
yıldızın düşürülen umudu kırılan sayısız oyuncak.

Yine gözbebeğine bırakılan cıva yürek
o debiyle adı şimdi Nil
sonrası kuru pasta denemeleri
sinema çıkışları, pastaneler ve tren istasyonları
her yerde közleşen çığlıkla ucuzlayan cinsellik.

5-
Meyve kabuklarından günlerin başka sahipleri
gelir belki gofret sevgilimi almaya düşlerin arasından
akıcıysa, elle tutulup gözle görülen bi'şey değilse
karanlıktan farkı ne.

Reklam cıngıllarındaki o en sevdiği renk ırmak
biraz papatyalardan yana biraz da eski giysilerden
makyajlarını kumaş artıklarında yaparken
benden dokuz santim uzun yaşı
boyu belki bir o kadar kısa

İnatçı goriller adına bir daha King-Kong'u izlemedik
ve ülkemizde aşkların kağıt peçetelerle yakıldığı
saatli maarif takvimlerinden düşen pilli guguklu
yaprağı
gümüş takıların ve renkli külotlu çorapların da aşkına
geçici kız olmak istemedim değil seninle
kendimden şüphemi kaldıralı üç bin yıl olacak
nerdeyse.

Şimdi ayakkabı boyacılarıyla da iyi geçinmek gerekiyor
artık güncel bir yalnızlığı var sokakta nergis satanların
binlerce yurdum insanının başına adı kadar yıldız
düşüyor.

Kandırılan ayrı bir sesten çağanoz gülüşü
fındıkfadesi kadar büyük, koskocaman, dev belki.

6-
Üstümüzde biraz kil koyuluğu olsun
geride ne varsa gidip alalım ama tutunarak birbirimize
ömrümüzden çalarak, saatimizin kordonunu kopartarak
bir aksilik çıkartarak giderayak
ne oluyor ki ütümüz bozuluyor birden
kırışıyor gün, kırıştırıyor şurada burada.

hiçbir anlamı yokken dağıtıyoruz gövdemizi
mayının bir tadı kalıyor o da biten şarkıya
o da gidilemeyen kentteki asılsız arkadaşındır
merakındır, efsanendir, deniz sadece oyunun
bir parçası.

Gidersek boşluğu dolmaz insanın
yeni doğmuşken tuzlanırız bir daha
kenti kurtaramazken suntadan
yapılmış bir sahte ağaç
çamur içindeyken yollar
marangoz kumaşını
unutmuşken
ilkbahar bitmekle çoğalıyor
kaos
ancak biz de böyle
kazanıyoruz ilk ateşi.

İç çamaşırı da değil belki iç
gıcıklayıcı şeyler
belki dolmuş, fabrikada
tabldot kuyruğu
bütün grevler üstelik kışa ve
yağmura buluşuyor
birçok şey oluyor hiç anlamı
yokken
gül de oluyor koynun ben
kanarken kuştan gövdemle
ben kanarken Nil
Dünyası'ndan su çekiyor
piramit köleleri
yazım kılavuzlarını yakıp
Türkçe yapıyoryar
sevişmelerini.

transfer mevsimi

YKY fırtınası geçen ayı da etkilemiş. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık AŞ Murahhas Üyesi **Enis Batur**'un işten atılmasına nihayet eserleri YKY'den yayınlanan yazarlar da tepki göstermiş. **Yaşar Kemal, Tahsin Yücel, İlhan Berk, Ferid Edgü, Lale Müldür, Ahmet Oktay**'ın da aralarında bulunduğu elli yazar, **Enis Batur**'un görevine hangi gerekçelerle son verildiğinin aydınlatılmasını istemiş. YKY'nin yeni yöneticileri ise suskun kalmaya devam etmişler. *"Basın açıklamasına bile karşılık vermeyen bir yönetimle nereye kadar gidilir?"* diye endişelenen yazarlar haklı olarak yeni yayınevi arayışına girmişler. **Yaşar Kemal, Adalet Ağaoğlu** gibi yazarlar ardı ardına transfer teklifleri almaya başlamış.
YKY yazarlarına en çok transfer teklifi yapan yayınevi **Can Yayınları** olmuş. İlk transfer de **Ayfer Tunç**. Birçok YKY yazarı **Can Yayınları**'na transfer olmaya hazırlanırken, en çok merak edilen, zamanında bir *"Allaha ısmarladık!"* bile demeden **Can Yayınları**'nı terk eden ve terk ettikleri **Can Yayınları** için demediğini bırakmayan yazarların geri döndüklerinde **Erdal Öz** tarafından nasıl karşılanacakları imiş. O zamanlar, *"esas işi yayıncılık değil de bankacılık olan bir kuruluşa güven olmaz. Onlar kalıcı değil geçicidir. Yaptıkları yayıncılık değil reklamdır. Bir gün, yayıncılığı bırakıverirler, ortada kalırsınız"* diyen ama yazarlarını ikna edemeyen **Erdal Öz**'ün bu yazarlara çok kızdığı, içerlediği biliniyormuş.

Enis Batur'un sadece internetteki açıklaması

Bilindiği gibi **Enis Batur** YKY'den atıldığı gün Paris'e uçmuş ve atılma olayı ile ilgili olarak hiçbir açıklama yapmamıştı. Doğal olarak başta yazarlar olmak üzere tüm kültür çevrelerince, hatta bankacılık çevrelerince de bu hazin olay hakkında **Enis Batur**'un ne düşündüğü merak ediliyordu. Paris'te bir süre kaldıktan sonra İstanbul'a dönen **Enis Batur** suskunluğunu korumuştu. Tüm basın mensupları **Enis Batur**'un ağzından laf alabilmek için uğraşırken internette **"ahmetenisbatur"** adresli bir e-posta adresinden yollanmış ve **"Subject"** bölümünde ***"döndüm ki"*** yazan bir e-posta dolaşmaya başlamış. Uzmanların **Enis Batur**'un üslûbunda dediği mail şöyle imiş;

"Sevgili arkadaşlar,

'Son olay'la hiç ilgisi olmayan(sonbaharda çıkacağısöylenen "Elma"yla da ilgisi olmayan), ama çok iyi denk gelen yolculuktan döndüm. Elime tutuşturulan bir dosyada her şey vardı: Basında yazılanlar, 48 imzalı yazarlar tepkisi, Forum'dan Ekşi Sözlük'e çıkışlar, e-postalar, telefon notları, vb.

Doğrusu, tepkisizliğiyle ünlü toplumumuzdan bunca ses çıkacağı aklımdan geçmezdi. Her durumda bana düşen susmaktı, sustum. Küçük bir açıklama gerekiyor; o da, peşimdeki TV kanalları ve gazetelere değil elbette, yalnızca buradakilere, size.

*Toplam 9 arkadaş YKY'den ayrılmış bulunuyoruz. Gitmek zordur, çoğu yarın nasıl geçineceğini bilmeyen insanlar bunlar. Kalmak da zor olmuş olmalı, en azından bazıları açısından: Yeni yönetimin ilk kararını onaylamak durumuna düşmek kolay mı?: **"Enis Batur, Ayfer Tunç, Cem Akaş** ve **Ruhi Su**'nun yazar olarak ilişkileri kesilmiştir".*

Benim için bir dönem kapandı. Kimsenin beklemediği ölçüde uzun sürmüş bir dönem. Sevabıyla günahıyla. Ayrılma biçimim şık olmasa da, onbeş yıl içinde yapabildiklerimden dolayı huzurlu ve sonuç karşısında öfkesizim.

Konu şudur: BDDK, bankanın 2006'da gerçekleşecek satışının "temiz" olmasını hedefliyor; "sorunlu görülebilecek iştirakler"in bir buçuk yıl içinde tasfiye edilmesini. 2004'de YKY hazırladığımız programı iyi-kötü uygulayacak (kısacası, ileri sürüldüğü gibi farklı bir siyaset uygulanacak değil), bu arada şirket küçültülecek; 2005'i yumuşak geçişle kepenk indirmeye ayıracakları anlaşılıyor.

İyimser arkadaşlarımız, yazmaya daha fazla zaman ayıracağım için mutlular, okudum. Öyle olmasını ben de dilerdim. Tuzu kuru sananlar da vardır beni: Öyle olmuş olmasını durumumun, hem de nasıl isterdim! Ne ki, bankadaki birikimimle ancak altı ay idare edebilirim. Dolayısıyla, hayat çarkımı döndürebilmek için bir işyerinde çalışmak zorundayım ve sanmayın ki herkes benimle çalışmak için can atıyor. BDDK'nın adamlarının bana getirdiği eleştiriyi görmüşsünüzdür: Büyük bütçeyle ve başına buyruk çalışıyor. İşveren adaylarının tırsmasına yol açacak özellikler.

Bakacak, göreceğiz.

Desteğiniz için yeniden teşekkür ediyorum.

EB"

Bu e-posta gerçekten de **Enis Batur**'un mu bilinmiyormuş ama yazarının bazı konularda çok iyi öngörüler-

de bulunduğu da kesinmiş. Yeni yönetimin yaptığı ilk işlemler aylık kültür ve sanat dergilerine verilen ilanları kesmek ve **Akşam** gazetesinin eki olarak verilen kitap dergisi **Akşamlık**'ın yayınına son vermek olmuş.

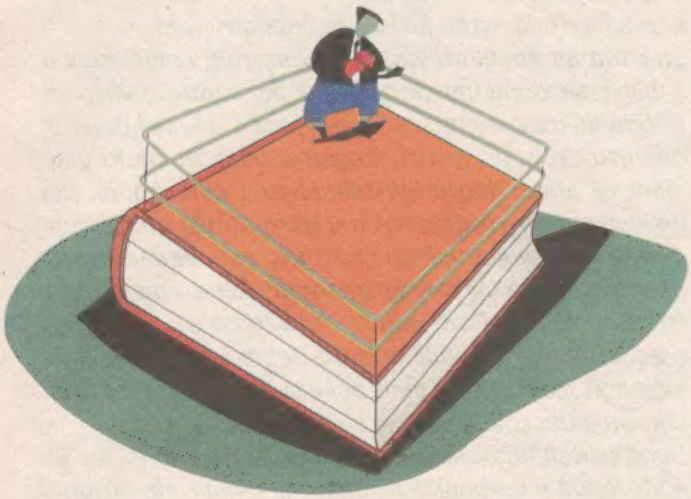

Cem Akaş'ın itirafı ve korkusu!

Enis Batur'un işten atılmasından sonra istifa eden üç beş kişiden biri olan **Cem Akaş**, internetteki sitesinde ilginç itiraflarda bulunmuş. 21 nisan 2004 tarihinde cemakas.com adlı sitede *"uzun sürmüş bir hatanın tashihi:"* başlıklı bir yazı yer almış. (**Enis Batur** yazıyı beğenmiş olmalı ki kendi resmi sitesi enisbatur.com'da da yayınlamış.) YKY'deki kovulma olayını anlatan **Cem Akaş**, yazının bir yerinde şöyle diyormuş; *"Bu harekâtı, uzun sürmüş bir hatanın tashihi olarak görüyor ve sorumlularını alkışlamak ihtiyacını duyuyorum. Bu iş gerçekten de fazla uzamıştı; Türkiye'de kültürel çalışmaların kurumsallaşabileceğine neredeyse inanacaktık, yayıncılığın birtakım bezirganların elinden kurtarılabileceğine, göz göre göre hırsızlık yapma ilkesine dayanan bir yayıncılık sisteminin daha dürüst ve hakbilir bir sisteme dönüştürülmesinin mümkün olduğuna da, neredeyse diyorum, inanacaktık.*

YKKSY, bu anlamda benzeri tüm dünyada pek az olan bir örnekti: Citibank ya da HSBC Publications'tan, Dresdner Bank Verlag'dan söz edildiğini kimse duymadığı gibi, Türkiye'de başka bankaların yayıncılığa kalkışmaları da, kişisel kaprislerle yerle bir ediliveren heveslenmelerden öteye gidemedi. 'Koç Kitaplığı'nın macerası ibretlik bir örnek olarak duruyor önümüzde. Dolayısıyla bu kurumu, tarihin kötü bir şakası, bir tür hilkat garibesi olarak değerlendirmek doğru olacaktır: YKKSY'nin ortaya çıkmasının baş sorumlusunu nihayet bertaraf edenlere kültür dünyamız teşekkür borçludur. Zaten 13 Nisan gününden beri 'kovulma olayı'nın yurt çapında yarattığı sevinç, dalga dalga yükselerek kendini duyuruyor."

Cem Akaş'ın bu itirafı yıllardır, *"Dünyada bankaların yayıncılık şirketi kurduğu görülmemiştir. Bankacıların görevi bankacılık yapmaktır. Reklam bütçelerinden ayrılan astronomik rakamlarla yapılan yayıncılık bir gün bir banka genel müdürünün kararı ile noktalanmaya mahkumdur"* diyenlerin ne denli haklı olduğunun kanıtı gibi imiş.

Cem Akaş'ın yine aynı sitede yer alan "5 mayıs 2004" tarihli yazısı ise müthiş bir günah çıkartma olarak nitelenmiş. Bazılarının ***"etme bulma dünyası"*** olarak nitelendirdiği durumun itirafı gibi imiş yazı. Bir kaç ay önce korsan yayının legalleştirilmesini ve yazarların yayınlattıkları eserlerden telif ücreti almamalarını savunan ve kendisine karşı çıkanları ise ağıza alınmaz hakaretlerle savuşturmaya çalışan **Cem** efendi, bu yazıda telif ücretini alıp alamayacağının endişesi içinde yaşadığını, Marks'ın Engels'in eserlerini okuyarak kendi kendini eğitmeye çalıştığını itiraf ediyormuş. Zira daha bir hafta önce *"yayıncılığın birtakım bezirganların elinden kurtarılabileceğine, göz göre göre hırsızlık yapma ilkesine dayanan yayıncılık sisteminin daha dürüst ve hakbilir bir sisteme dönüştürülmesinin mümkün olduğu"*nu kanıtlayacak bir kurum olarak gördüğü YKY, beyimizin ne telifini ne de tazminatını ödemeye yanaşmıyormuş. **Cem** efendi de mecburen *"nadide"* eserlerini yüklenmiş, boynunu eğmiş *"bezirgan"*, *"hırsız"* ve de *"esas korsan"* diye suçladığı yayınevlerinin kapısını çalmaya başlamış. İşin ilginci, bu *"göz göre göre hırsızlık yapan"* yayınevlerinden biri, yazdıklarının hesabını sormak gereksinimi bile duymadan **Cem** efendiyi buyur etmiş, eserlerini yayınlamayı kabul etmiş. Şimdi **Cem Akaş**'ın yeni yayınevinin ona nasıl bir muameleyi uygun göreceği merak ediliyormuş. Umulan **Cem Akaş**'ın tezlerinin boş çıkmaması, yayınevinin **Cem** efendiye telifini ödememesi, kitaplarını bol bol basıp satması imiş.

Ne diyelim, *"Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste."*

ucuz kitap korsanı engeller mi?

Korsan yayın satın almayı savunanların en büyük gerekçesi kitap fiyatlarının yüksekliği imiş. Kitaplar pahalı olduğu için korsan yayın olması ve de alınması normaldir diyorlarmış. Onlara göre, eğer kitap fiyatları ucuzlarsa korsan yayın kolaylıkla önlenirmiş. Bu söylentilerden etkilenen **Ahmet Altan** ve yeni yayınevi **Alkım,** yazarın yeni kitabını 250 bin basıp 3 milyondan piyasaya sürmeye karar vermişler. Böylelikle kitap herkese ulaşacak ve fiyatı da ucuz olduğu için korsanı çıkmayacakmış. Kitap fiyatını ucuzlatmak amacıyla **Ahmet Altan** telifinden, yayınevi kârından vazgeçmiş. Bu büyük fedakarlık meyvesini de vermiş, kitabın 250 binlik ilk baskısı kısa sürede tükenmiş. **Orhan Pamuk, Yaşar Kemal** gibi kitapları çok satan yazarların da bu yöntemi uygulamaya karar verdikleri konuşulmaya

başlanmış. İşte tam o sırada olmaz denilen olmuş ve **Ahmet Altan**'ın kitabının korsanı çıkıvermiş. **Ahmet Altan** da, yayınevi de bu habere inanmak istememişler. **Kültürazzi**'nin yazdığına göre (16.5.2004, Hürriyet) kitabın korsanı çıktığı haberini yalanlamışlar. *"Yok öyle bir şey!"* demişler. Oysa , **"İçimizde Bir Yer"**in korsanı İstanbul Beşiktaş'ta tam **Alkım Kitabevi**'nin önünde satılıyormuş. Yani yayınevi yetkililerinin görmemesi olanaksızmış. Medyatava.net'ten okuduğumuza göre *"Ankara'da bir matbaada basıldığı öne sürülen kitabın tezgâhtaki satış fiyatı ise, 1 milyon lira"* imiş. Ucuz fiyatın bile korsan yayını engellemediğini, Beşiktaş Belediyesi gibi belediyelerin hâlâ korsan yayıncılara göz yumduğunu gören yazar ve yayıncılar, umutlarını Başbakan **Tayyip Erdoğan**'a bağlamışlar. Korsanla Mücadele Yasası'nın etkin biçimde uygulanmasını, korsanların yakalanmasını talep etmişler.

Hakkı yenen kim?

Korsan yayıncılığın ortaya çıkmasının en önemli nedeni olarak yayıncıların iş bilmezliğini ileri süren yazarlardan biri de **İsmet Berkan**'mış. **İsmet** bey, yayıncıların sadece çok kâr etmek için fâhiş fiyatla kitap sattıklarını, kazandıkları paradan da yazarların telifini ödemediklerini iddia ediyormuş. Yani, kibarca yayıncıları ***"hırsız"*** olarak tanımlıyormuş. Geçenlerde Bilgi Üniversitesi'nde yapılan bir panelde **İsmet** bey ve ülkemizin önemli yayıncıları biraraya gelmişler. **İsmet** bey aynı tezlerini burada da tekrar etmiş. Bu teze karşı çıkan yayıncılar tüm dürüst yayıncıların telifleri ödediğini söylemişler ve **İsmet** beyi sıkıştırıp telif ödemeyen yayınevlerinin adını söylemesini, tüm yayıncıları töhmet altında bırakmamasını istemişler. Meğerse telif ödemeyen, bir zamanlar İsmet Berkan'ın kitabını basmış olan **Su Yayınları**'nın sahibi **Melih Pekdemir**'miş. Korsan yayını öven, yayıncıları korsan yayına neden olmakla suçlayan haberleri ile dikkati çeken **Birgün** gazetesinde haberi okuyan **Melih Bey**, **İsmet Berkan**'a hitaben bir açık mektup yazmış. Mektupta şöyle deniyormuş;

"İsmet bey,

*Size bu mektubu yazmamın sebebi, bugünkü **BİRGÜN** gazetesinde okuduğum bir haber. Bu haberde şöyle deniyor: "Yayınevlerinin yazarlara telif haklarını çok geç ödediklerinden bahsederken kendini örnek gösteren **Berkan, Su Yayınları**'ndan hâlâ parasını alamadığını dile getirdi."*

*Bir yanlışlığa mahal vermemek için haberi yazan **Emel Ernalbant** ile telefonda konuştum. Teyp kaydını tekrar dinledi ve sizin gerçekten de **"Su Yayınları**'nın telifinizin üçte ikisini ödemediğini" söylediğinizi ifade etti.*

1. *Ağustos 2000 tarihinde size ait "Birden Fark Ettim.." isimli kitabınız 1500 adet basıldı ve 3 milyon TL fiyatla dağıtıma verildi.*

2. *Bu kitap nedeniyle size % 11 telif ücreti olarak 3 ay içinde 495 milyon TL ödeme yapılması gerekiyordu.*

3. *Kitabın dağıtıma verildiği Ağustos 2000 tarihinde (Etibank /Çemberlitaş şubesine ait 4066001 nolu ve 29 Kasım 2000 tarihli) 520 milyon TL karşılığı çek, tarafımdan ciro edilerek size iletildi.*

4. *Böylece telif ücreti fazlasıyla ödenmiş oldu.*

*Şu anda **Su Yayınları**'yla bir alakam yok; ama kitabınızı ben yayınlamıştım. Sorumluluk bana aittir. Ayrıca telif ödendikten sonra sizinle telefonda tekrar konuştuğumuzu da hatırlıyorum. Kitabınız yeni bir baskı yapmadı ve ortada başka bir telif sorunu da kalmadı. Hal böyleyken, bir yazarın hakkını gasp etmiş, onu dolandırmış birisi olarak telaffuz edilmek, kabul edersiniz ki, benim açımdan hiç hoş bir şey değil. Şimdi çamur atıldı izi kaldı, **"Melih Pekdemir İsmet Berkan**'a kazık atmış, hakkını yemiş!" denildi. Bugüne dek birçok kez yargısız infaza kurban gittim, ama böylesi ilk kez başıma geliyor. Şu anda çok üzgünüm ve sinirliyim.*

Bugüne dek başkasının hakkını yemek bir yana, bu ülkede hakkı yenilenlerin hakkını savunmak için hayatını ortaya koymuş, bunun bedellerini her şekilde ödemiş bir insanım. Böyle bir iftira karşısında kimin hicap duyması gerektiğini bilmiyorum.

Sanırım bana kamuoyu önünde bir özür borcunuz var...

Melih Pekdemir"

Bu mektup **Birgün** gazetesinde yayımlanmış ama **Radikal**'de ne mektuba yer verilmiş, ne de İsmet Berkan bu konu ile ilgili bir satır yazmış. Olayı derin bir sessizlikle karşılamış. ***"Sükût ikrardan gelir"*** demişler ya, bu söz doğru çıkmış. Şimdi, yayıncılar **İsmet Berkan**'ın suçlamalarını hangi kanıta dayanarak yapacağını çok merak ediyorlarmış. Zira *"ucuz kitap korsanı önler"* savı da, *"yayıncılar yazarların telifini ödemiyor"* inancı da kanıtsız kalıvermiş.

Rıza Kıraç'tan iki roman birden:

Biri hikâye kurmak üzerine. Diğeri bir cinayet oyunu!

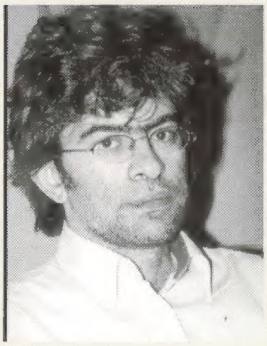

" Otomobilden indiler. Yaşlı adam ellerini beline yerleştirip, arkasını büyük bir dağa vermiş irili ufaklı tepelerle bezeli manzaraya baktı. Faik, adamın bir iki adım arkasında duruyordu, her şey öylesine büyük ve uzaktı ki, ürkmüş, ürpermişti. Korunaklı bir hayattan aforoz edilmiş, nasıl bağlanacağını bilmediği yazgısıyla, ölümün açtığı büyük bir yarıktan, saçma bir manzaraya bakıyordu. Oysa, bu dağları, sarp kayaların arasında yılan gibi kıvrılan patikaları biliyor olmalıydı; Kör Arif'in anlattığı, dağların, tepelerin, kayaların, karın geçit vermediği, katırların soluk soluğa yıkıldığı yerdi burası."

Senin İçin Değil

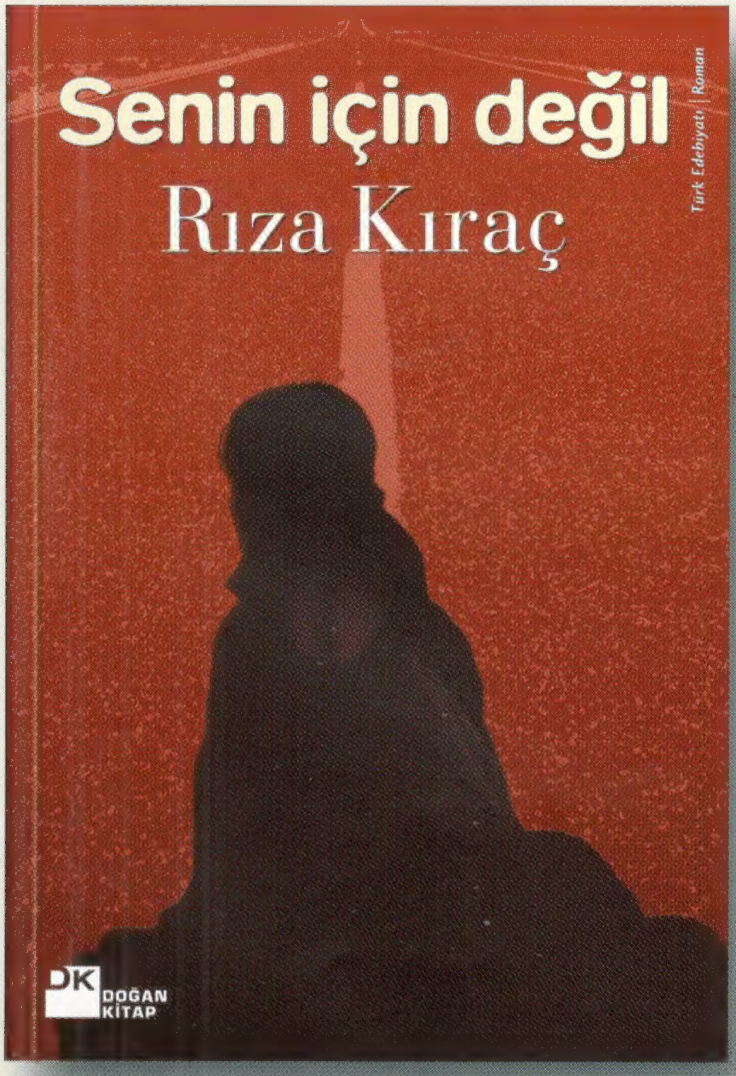

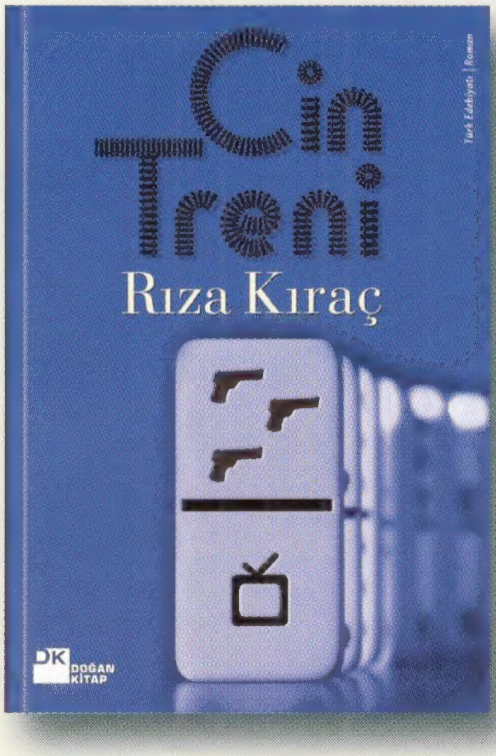

DPNdesign

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

Cadde'den yeniler
Bir inceleme, bir öykü

Latin Amerika Edebiyatı,
insanda düşgücünün yeniden keşfi!

XX. yüzyılın en büyük fenomenlerinden biri olup, Latin Amerika boom diye anılan bu kıtasal haraketin kökeninde neler yatmaktadır?

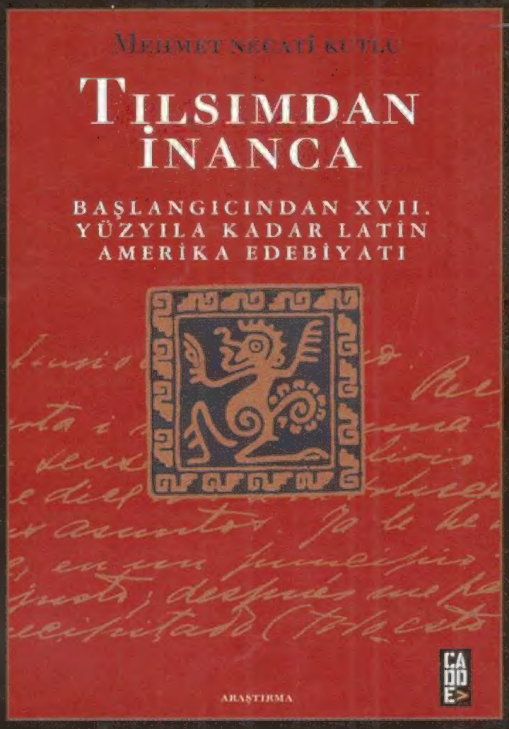

TILSIMDAN İNANCA M.NECATİ KUTLU

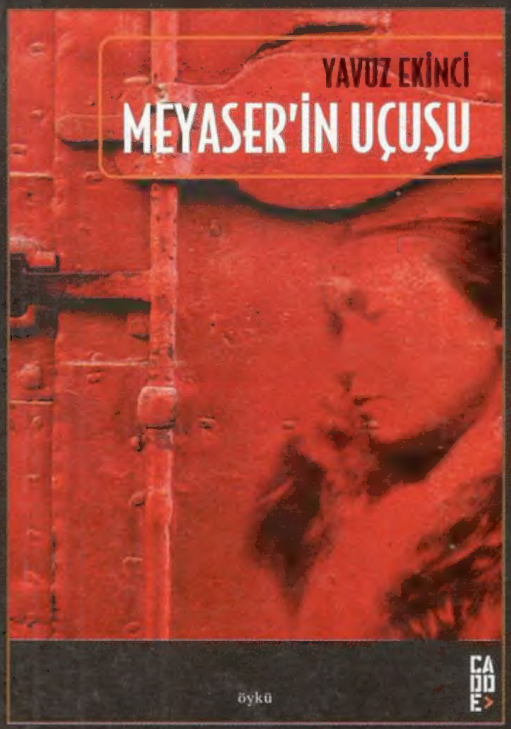

Onca duyarlılıktan sonra elde yalnızlık kalınca dünya ile konuşmanın vaktidir...

Bu öykülerdeki usul ve acı dolu sesle konuşma sizi kalbinizden yakalayacak.

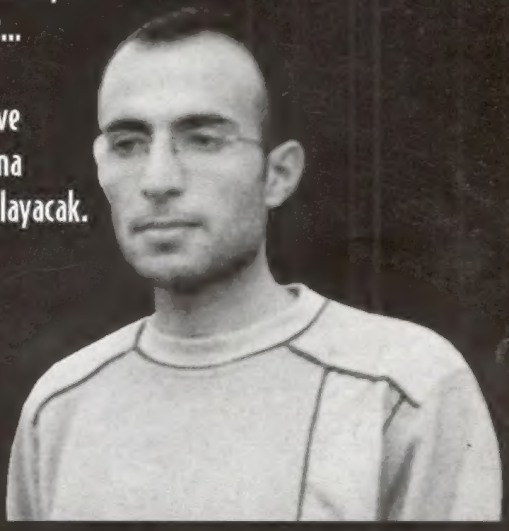

MEYASER'İN UÇUŞU YAVUZ EKİNCİ